Jorge Amado

Cizme, robă, cămaşa de noapte

COLECŢIA GLOBUS 9

UNIVERS

Jorge Amado

Cizme, robă, cămaşa de noapte (BĂTĂLIA DE LA MICUL TRIANON) — fabulă pentru aprinderea unei speranţe -

Traducere din limba portugheză şi note de
Georgiana Bărbulescu

UNIVERS
2014

Pentru Zelia, care-şi retrăieşte copilăria în Pedra do Sal.

Pentru surorile mele Fanny, Lu şi Misette.

Memoriei lui Afrânio Peixoto şi Antonio da Silva Melo.

Pentru Alceu Amoroso Lima şi João Conde, care cunosc întâmplările din acele vremuri.

...gloria ce rămâne, înalţă, onorează si consolează.
(MACHADO DE AS SIS, despre Academia Braziliană de Litere)
Quelle connerie, la guerreé (JACQUES PRÉVERT, Barbara)
Heil Hitlerl

(cuvânt de ordine al lui *La Pasionaria* în războiul din Spania, reluat de bătrânul academician Evandro Nunes dos Santos)

ACEASTĂ FABULĂ POVESTEŞTE CUM DOI BĂTRÂNI LITERAŢI, ACADEMICIENI ŞI LIBERALI, au pornit la război împotriva nazismului, a dictaturii şi a puterii. Orice asemănare cu persoane, organizaţii, academii, clase şi caste, îguri şi succese din viaţa reală e pură şi simplă coincidenţă, căci anecdota e un produs exclusiv al imaginaţiei şi al experienţei autorului. Reale sunt doar dictatura regimului intitulat *Statul Nou,* cu Legea Siguranţei, maşina de represiune, închisorile pline, camerele de tortură şi obscurantismul, precum şi Al Doilea Mare Război Mondial, dezlănţuit de iâscism, în cel mai acut moment al său, atunci când totul era considerat pierdut, iar speranţa se stingea.

EXECUŢIA POETULUI ANTONIO BRUNO, CA URMARE A CĂDERII PARISULUI, ÎN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

SONETUL NESCRIS

POETUL ANTONIO BRUNO A DECEDAT, VICTIMĂ A UNUI INFARCT FULGERĂTOR, al doilea într-un interval scurt, la 25

septembrie 1940. Dimineaţa luminoasa, cu o vreme senină şi o temperatură blândă, i-a adus aminte de o altă dimineaţă asemanatoare. dtaiana. intrând pe geam. iluminând studioul parizian şi învăluind, ca o cămaşă trandafirie şi transparentă, trupul gol al femeii adormite. Imagine demnă de un sonet, îşi spusese, dar nu-1 scrisese, căci tânăra se trezise şi întinsese braţele spre el.

Amintindu-şi, puse mâna pe hârtie şi pe stilou şi, cu frumoasa lui caligrafie, aproape desenată, scrise, în partea de sus a paginii, ceea ce trebuia să fie, cu siguranţă, titlul unui poem de dragoste: „A Camisola de Dormir”-. Amintirea deveni dureroasă, doml, siăşietor, ah, niciodată! Poetul nu avu timp nici măcar pentru un vers - duse mâna la piept, capul îi căzu pe baia de hârtie şi lăsă un loc liber în Academia Braziliană.

Primul iniarct îl surprinsese exact cu trei luni înainte, pe când auzea, într-o emisiune la radio, vestea căderii Parisului.

O BĂTĂLIE APRIGĂ ŞI SÂNGEROASĂ

O BĂTĂLIE, DA, ŞI CE BĂTĂLIE! AFIRMA, DUPĂ CÂŢIVA ANI, MAESTRUL Airânio Pórtela, care, cu vârsta, devenise categoric. Susţinuse, cu ocazia reputatelor sale succese, ideea că războiul are un caracter universal;
suntem cu toţii implicaţi în el, afirmase, câmpul de luptă nu are limite de nici un fel, nici geografice, nici militare; orice armă e utilă şi potrivită şi cea mai mică victorie aprinde o speranţă.

Odată cu trecerea timpului, octogenar cu o proză captivantă şi seducătoare, cu limba slobodă, cozeur Iară

pereche, s-a accentuat la el tendinţa de a lărgi aria de cuprindere a celor relatate şi a învăţămintelor rezultate, autoproclamându-se, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, membru activ al Rezistenţei franceze, al grupurilor de luptători *maquis,* şef de gherilă; şi, din câte se pare, aşa a şi acţionat.

Tot astfel trebuie să li acţionat, de altfel, st nonconibrmistul profesor Evandro Nunes dos Santos, complicele său de conspiraţie şi, conform mărturiei lui Afrânio însuşi, cel mai aprig şi neînduplecat luptător în a doua iâză a operaţiunilor:

— Eu mă declarasem mulţumit, considerând că ne atinsesem obiectivul, dar Evandro nu s-a conformat, pentru el era totul sau nimic.

Maestrul Afrânio Pórtela nu uita să adauge că bătălia aceea, în care fosesera înfrânte forţele internaţionale ale nazismului st forţele naţionale ale reacţiunii şi ale despotismului, frísese nu doar aprigă, ci şi sângeroasă.

C ONJUNC T URA IS T ORICĂ

BĂTĂLIE, O SIMPLĂ ALEGERE? O VOTARE ŞI, PE DEASUPRA, redusă la o asociaţie, cu un număr restrâns de alegători, doar treizeci şi nouă, cei treizeci şi nouă de academicieni în viaţă.

Fără intenţia de a diminua valoarea şi însemnătatea alegerii unui nou membru al Academiei Braziliene de Litere, subiect cu impact asupra presei şi a mediilor intelectuale, având în vedere prestigiul de necontestat, deşi discutat, al entităţii, trebuie să fim de acord că era vorba despre un eveniment cu o importanţă limitată într-o perioadă de succese istorice imense şi teribile, căci s-a petrecut în plin

război mondial, al doilea, în anul 1940, adică atunci când

trupele victorioase ale Wehrmacht-ului urmau să domine Franţa, iar Fuftwafle dobora oraşe şi tabere militare în Anglia. După părerea multora, a majorităţii poate, înfrângerea naţiunilor democratice era inevitabilă, colapsul total nu avea să întârzie, era o chestiune de foarte puţin timp. Hitler anunţa un mileniu de dominaţie nazistă, intram în el. Vremuri de frică şi de disperare.

O mie de ani - câte generaţii de sclavii Avioanele geimane brazdau cerul Londrei într-un bombardament continuu, tancurile invadatoare ocupau teritoriile ţărilor din Europa, Polonia dispăruse de pe hartă, nu se mai auzeau valsuri dinspre Viena şi nici nu se mai rostea numele imperial al Austriei; pe bătrânul tum din Praga tremura steagul cu svastica, iar pe pieptul evreilor, steaua lui David era o floare de sânge. Sânge şi noroi, teroare şi josnicie, protectorate şi protectori, Gestapo, SA şi SS, lagărele de concentrare, camerele de gazare, iniâmia şi moartea. Vremuri de lrică şi de disperare. Vremuri de

în Brazilia, sub Constituţia totalitară a *Statului Nou,* sub supravegherea impusa de starea de război, consecinţă a victoriilor Axei, represiunea atinsese momentul de maximă brutalitate şi obscurantism. Idila cu Germania nazistă determina politica guvernamentală: cenzura totală a presei, celebra Lege a Siguranţei şi tribunalul ei de condamnări; nici o garanţie individuală, nici un drept, nici o libertate, puterea Poliţiei exercitându-se la modul absolut, fără nici o restricţie. în penitenciare, în coloniile corecţionale, în pivniţele diverselor secţii de Poliţie - deţinuţi politici şi tortură.

Exact în momentul în care academicianul Lisandro Leite i-a telefonat, surescitat, colonelului Agnaldo Sampaio Pereira, ca să-i comunice vestea frinebră şi promiţătoare a

morţii poetului Bruno, telefon care a constituit începutul unor mişcări de forţe, muncitorul feroviar Elias, cunoscut şi ca Profetul, nume conspirativ, era suspendat în aer, atârnat de testicule, în garnizoana Poliţiei Speciale. Gărzile ce formau acea unitate de şoc, bastion al regimului, voiau ca Profetul, care frisese arestat cu două zile înainte, să spună nume, să dezvăluie adrese şi legături. Curios, câteva strofe dintr-un poem recent, citit dintr-o copie murdară şapirograflată, stimulau tăcerea încăpăţânată a prizonierului şi-l

susţineau în cumplita încercare. Nu-1 susţinuseră, însă, pe poetul Antonio Bruno, cel care le scrisese, nu-i dăduseră putere să depăşească demoralizarea şi disperarea.

în laţa acestei privelişti atât de patetice, cum să iei în serios o simplă alegere academică, să-i atribui altă însemnătate decât aceea de sporovăială obişnuită? Alegători iluştri, bineînţeles, personalităţi proeminente ale vieţii culturale a ţării, nemurirea, titlul, roba, toate acestea contribuiau la transformarea disputei pentru locul vacant din Academia Braziliană de Litere într-un episod cu rezonanţă naţională şi, uneori, într-un motiv de competiţie aprigă. Dar de aici şi până la a se transforma într-o luptă fără odihnă între nazismul triumiător şi forţele democratice slăbite e o distanţă considerabilă.

Şi totuşi, aşa s-a întâmplat. Maestrul Afrânio Pórtela n-a minţit şi nici n-a exagerat când a vorbit despre o bătălie şi s-a referit la o rază de speranţă. în ceea ce-1 priveşte pe celalalt batran literat, autorul unor eseun deosebit de importante despre realitatea şi oamenii din Brazilia, remarcabile prin cunoaşterea problemelor, prin originalitatea gândirii şi prin îndrăzneala afirmaţiilor, Evandro Nunes dos Santos, fiind extrem de individualist, a dus lupta până la ultimele consecinţe. Avea oroare de orice fel de arbitraj şi de comandă, într-atât încât evita şi să poarte roba academică, preferând să apară în frac la şedinţele solemne. Fracul se potrivea foarte bine cu conştiinţa sa de civil convins şi cu fizicul său de bărbat de şaptezeci de ani, înalt şi slab, cu mâini osoase şi cu sprâncene

PROFILUL EROICULUI COLONEL

CU ADEVĂRAT NEPLĂCUT A FOST ATUNCI CÂND, DUPĂ CE A ÎNCEPUT SĂ RĂSFOIASCĂ probele tipografice, colonelul şi-a pierdut capul şi a încetat să mai pozeze. Până atunci, întrevederea decursese într-o atmosferă apasatoare. insa suportabilă; nici n-ar pretinde cineva un climat cordial, vreun schimb de amabilităţi, ceva vorbe frumoase şi zâmbete în cadrul unei întâlniri

între şeiul Sistemului de Siguranţă al dictaturii *Statului Nou* şi un jurnalist subversiv ordinar, bănuit că ar li iăcut parte din Partidul Comunist şi semănând

Cu chipul descompus de iurie, având în ochi lulguraţia galbenă a sectarilor, colonelul a devenit ameninţător şi imprevizibil. Agită mănunchiul de probe pe dinaintea chipului slab al individului speriat aiat de cealaltă parte a mesei. Mai bine spus, de cealaltă parte a baricadei, cabinetul colonelului fiind un câmp de luptă. Glasul îi izbucni în ialset, piţigăiat:

— Cinicule! îndrăzneşti să afirmi că acest pamfiet nu e comunist? Ce crezi că sunt eu? Un imbecil? Un pumn în masă, ca un obuz sau o grenadă.

în general, glasul colonelului răsuna rotund, declamator, bine ritmat, glas de comandă. Fie când afirma adevăruri, după părerea lui, indiscutabile, fie atunci când cuvintele, în tocul polemicii, explodau în iaţa oponentului cu violenţa unei palme. Glas şi gesturi măsurate, poză de lider. Uneori însă, colonelul îşi pierde controlul şi atunci se duce pe apa Sâmbetei imaginea comandantului curajos st senin, dur şi competent, temerar. A imperturbabilului şi eroicului colonel Agnaldo Sampaio Pereira, vestitul (şi binecunoscutul pentm reputaţia proastă) colonel Sampaio Pereira.

Om de acţiune şi raţional, încercat în luptă (în război, corectează el, în războiul iără răgaz împotriva duşmanilor patriei), autor elogiat a peste zece cărţi, bărbat de cincizeci de ani bine întreţinut, brunet, uşor bronzat la ţaţă. Cu puţin înainte, auzindu-1 proclamând superioritatea rasei ariene - „Noi, arienii, vom lua în mână frâiele universului şi-l vom călări...” -, jurnalistul Samuel Lederman, în ciuda poziţiei incomode în care se afla, în loc să admire şi să laude torţa şi măiestria frazei, nu şi-a putut înfrâna o divagaţie temerară şi

lipsită de respect: „Care este procentul de sânge negru din venele albastre ale nobilului cavaler al universului?” Dacă avem în vedere nasul energic, însă coroiat, şi numele de iamilie de Pereira^- nu erau cumva indicii ale unor urme de evreu botezat, ale unui strămoş semit, convertit prin toc şi sabie de Siânta Inchiziţie? („Tu eşti un pervertit, Samy”, îi repeta Da, ghemuindu-se la picioarele lui.) Injurie secretă, şi cu atât mai bine, căci n-ar li tolosit la nimic să discute calitatea ariană intrinsecă

Da, deoarece, chiar dacă era, în mod cât se poate de evident, brazilian de multe generaţii şi sângele lui era rezultatul unor amestecări multiple, atunci când aliima că era arian o lăcea cu absolută convingere. Scrisese un volum consistent, *Por uma civilizagão ariana nos tropicos — Ensaio de brasilidade*^, elogiat de ziarele de dreapta şi adoptat în şcolile de stat, la disciplina de educaţie morală şi civică, ceea ce îi garanta tiraje succesive şi substanţiale drepturi de

Erau iemei care-1 considerau frumos, îi admirau umerii largi, pasul ferm, păml negm bine îngrijit, lucind de briantină, aspectul energic sub tunica impecabilă. La o privire rapidă, amintea de un anume actor nord-american, în mare vogă pe vremea aceea. De altfel, avea ceva de actor, căci în atitudinea pe care o adoptase, de şef inflexibil, dotat cu o inteligenţă vie, cu o minte perspicace, intransigent, inuman dacă era necesar, în apărarea convingerilor de neclintit, existau, cu siguranţă, elemente de compoziţie, vizibile în impostarea vocii, în accentul oratoric prezent în frazele mai obişnuite şi în privirea inchizitorială, capabilă să citească în conştiinţele vinovate. Privirea îl costa un real efe>rt, o atenţie constantă, întmcât avea o pereche de ochi rotunzi, de obicei inexpresivi, ingenui, lipsiţi de răutate.

Când îi pomeneau numele, anumite ziare îl precedau de adjective marcante şi marţiale - brav, temerar, cutezător. Mai ales din seara în care pe atunci locotenent-colonelul Sampaio Pereira, aflat în fruntea batalioanelor Poliţiei Speciale şi a loviturilor secţiei de Poliţie de ordine politică şi socială, înfruntase şi învinsese pe străzile din Rio de Janeiro, capitala republicii, masa turbulenta st ameninţătoare de agitatori înarmaţi pânâ-n dinţi cu lozinci iurioase, strigăte şi pumni ridicaţi, în marş de protest împotriva actului de

predare de către Itamaraty-, după Pactul de la München şi ocuparea oraşului Praga, a patrimoniului Ambasadei Cehoslovaciei către autorităţile Germaniei naziste, înfrângere istorică a torţelor subversive, determinând siărsitul

tă operă de

manifestaţiilor de masă pentm o lungă perioadă.

Om de acţiune şi, în egală măsură, un gânditor cu o vast

teoretician, care-i aducea titluri şi laude in domeniul literelor: „Unul dintre cei mai prolifici şi activi scriitori ai generaţiei sale, iecund gânditor politic, eseist avântat” şi aşa mai departe. Cărţile sale iăceau apologia şi propaganda regimurilor puternice, analizau decadenţa şi putreziciunea democraţiilor, denunţau monstruosul pericol comunist.

Primele eseuri le scrisese pe când era încă membm al Camerei celor Patruzeci-, militant înfiăcărat al Acţiunii Integraliste. Când lovitura de stat din 1937 a dizolvat partidele politice, el s-a desolidarizat de integralism, afirmând într-un articol: *„Statul Nou* înseamnă punerea în practică a doctrinei, a idealurilor integraliste. Ca urmare, nu e loc pentm o structură partinică, inutilă şi, la rigoare, duplicitară şi provocatoare”. Cu ocazia tentativei de revoltă din 1938, Sampaio Pereira a rămas fidel Guvernului şi n-a ezitat să ordone arestarea unor vechi coreligionari politici. Ultimele volume publicate îşi propuneau să servească drept bază ideologică pentm *Statul Nou,* ameninţat în puritatea principiilor totalitare şi în disciplina de fier de incapacitatea dovedită a poporului brazilian de a lua în serios marile idealuri şi de a-i recunoaşte pe marii bărbaţi, explicaţie liimizată de el însuşi jurnalistului Samuel în prima parte a întrevederii:

— ...lipsă de fermitate, perversiuni, slăbiciuni de caracter, nenorociri

Proaspăt ieşit din şcoala militară, sublocotenent, scrisese versuri romantice şi le reunise într-un volum rahitic. Dar cum tânărul poet nu deţinea, pe atunci, nici o putere, criticii vremii au ignorat opusculul ori l-au judecat aspru. Nici măcar maestml João Ribeiro, atât de generos cu debutanţii în mbrica sa săptămânală, n-a reuşit să găsească în acele

pagini nimic altceva decât „rime ieitine şi sentimentalisme de proastă calitate”. Cu toate acestea, după un număr de ani, când Sampaio Pereira a abandonat poezia pentm eseul politic, acelaşi critic bătrân afirma deplângând virajul: „...mai bine ar ii insistat în a masacra metrica şi rima, căci acum ameninţă, în proză de proastă calitate, naţiunea şi poporul, libertatea şi viitorul”.

După cum s-a dovedit, pe lângă atâţia admiratori necondiţionaţi şi

servili, colonelul avea si detractori, care nu-i iertau nici acţiunea publică, nici literatura. îl acuzau că era groparul democraţiei şi al drepturilor omului, că dezbrăca de morală uniforma pe care o purta, punând-o în slujba reacţiunii poliţieneşti, că era şefol naţional al *Coloanei a cincea,* că dirija represiunea politică şi ordona torturi, că importa tehnicieni ai Gestapo-ului; îl numeau candidat la *Gauleiter* al lui Hitler în Brazilia.

Colonelul se mândrea atât cu laudele, cât şi cu atacurile. îl acopereau cu osanale şi lauri „patrioţii dovediţi, nucleul noii Brazilii"; insultele şi josniciile proveneau de la „drojdia liberală şi comunistă".

ORDINE DE SUS

— ORDINE DE SUS, DRAGUL MEU, NU DEPINDE DE MINE, NU POT SĂ FAC NIMIC...

Când directorul departamentului de presa si propaganda a transmis ştirea despre interzicerea revistei şi şi-a exprimat regretul că nu poate ajuta cu nimic, completând explicaţia cu un gest semniîcativ, Samuel Lederman nu s-a dat bătut nici aşa, ci a hotărât să se adreseze direct colonelului Sampaio Pereira. De la el venise ordinul, va încerca să-l convingă să se răzgândească. („Eşti un naiv, Samy, o să mori **crezând** în minuni", şi Da clătina din capul cu păr castaniu cârlionţat.)

„Goebbels al nostru cel corcit e o bestie", zise directorul DIP referindu- se la colonel, dar, ca să îe corect faţă de el şi dovedind o anume teamă, adăugă: „O bestie sângeroasă. Ai grijă să nu slârşeşti în puşcărie". Samuca îşi aminti de zilele petrecute în subsolurile Poliţiei politice, în timpul raziei din anul anterior, sute de oameni arestaţi cu

ocazia intrării trupelor germane în Praga. Fusese închis împreună cu peste cincizeci de deţinuţi, îngrămădiţi într-o celulă unde abia încăpeau douăzeci, fără baie, fără pat, iăcând cu schimbul ca să doarmă pe cimentul ud, cu o mâncare scârboasă servită o dată pe zi şi cu putoarea permanentă - closetul era o cutie de kerosen. Ca să nu mai vorbim de strigătele, care se auzeau perfect, ale celor torturaţi în timpul interogatoriilor, în încăperile din apropiere. Nici măcar această amintire dezagreabilă nu l-a descurajat, liisese reporter politic al unui mare ziar, avea relaţii influente, avea să ajungă la colonel.

— Gândeşte-te că, aşa cum stau lucrurile, nu va fi uşor să te scot din puşcărie, conchise directorul DIP.

Merită să subliniem duplicitatea politică a acestui individ. Deşi servea Guvernul într-un post atât de vital, păstra simpatii nemărturisite, însă evidente iaţă de Anglia şi de Franţa şi proteja indivizi deosebit de compromişi precum acest Samuel Lederman, director al revistei *Perspectivas*-, publicaţie lunară cu apariţii neregulate, ultimul dintre organele de presă înregistrate la DIP care mai avea o vagă utmă de orientare de stânga, în cele din urmă definitiv interzisă.

COLONELUL DEZLĂNŢUIE RĂZBOIUL TOTAL ŞI STABILEŞTE CRITERII PENTRU ARTELE PLASTICE

DUPLICITATEA POLITICĂ ERA O DOVADĂ CĂ *STATUL NOU* NU ERA ACEL BLOC monolit, pus în serviciul fascismului, din visele colonelului Sampaio Pereira - resturi de liberalism în putrefacţie corodau aparatul de stat. Nu era departe, însă, ziua în care Guvernul avea să fie compus numai din patrioţi totalitari înflăcăraţi, arieni fără pată. Zi frumoasă şi aproape

de victoria finală - aveau să cadă capete, să curgă sângele purificării. Inspirat, în picioare lângă tabla pe care era fixată harta Europei, colonelul declamă:

— îi vom extermina pe toţi duşmanii, până la ultimul. Fără milă! îl fixă pe jurnalist cu o privire sfredelitoare: Mila e un sentiment al celor slabi şi e degradantă. Arogantul colonel deplasează acele cu gămălie coloratã, ducându-le până la frontiera Franţei cu Peninsula Iberică. Am încheiat prima fază a războiului cu un succes absolut; întreaga Europă ne aparţine. Fii/irer-ul, cu geniul său, a înfipt drapelele cu svastică în vârful Pirineilor. în Spania, îl avem pe gloriosul generalissim Franco; în Portugalia, pe înţeleptul nostru proiesor Salazar, un cap care valorează aur.

Bilanţ efectuat în prima iază a întrevederii. Directorul de la *Perspectivas* continua să ñe optimist. înainte de a examina probele tipografice - material în întregime inofensiv, garantase Samuel -. colonelul ţinuse sa demonstreze inutilitatea oricărei opoziţii faţă de iascism şi dezlănţuise războiul total, *Blitzkrieg-,* Dar cu toate armatele, tancurile, avioanele de vânătoare, bombardierele, cu toţi morţii, prizonierii, lagărele de muncă şi de exterminare şi steagurile victorioase cu svastică, jurnalistul încă nu-şi pierduse speranţa într-o soluţie favorabilă; în faţa unei asemenea grandori, ce pericol putea să reprezinte o mică revistă, redusă la publicarea câtorva reportaje, a unor articole internaţionale prudente, despre *New Deal*-ul nord-american, de exemplu, sau a unor poeme şi povestiri? Jurnalistul ascultă atent, nu contestă afirmaţiile colonelului, care, cuprins de entuziasm, începe să întrezărească zilele care aveau să vină, iminenta capitulare a Angliei şi apoi... O pauză pentm a face şi mai solemnă intotmaţia absolut sigură, provenită, cine ştie, chiar de la înaltul Comandament

german?

— Apoi... va veni rândul Rusiei comuniste. Pentru diviziile noastre blindate - spunea „diviziile noastre” cu cea mai mare naturaleţe, nu era Brazilia aliatul firesc al celui de-al Treilea Reich în America de Sud? -, o plimbare prin stepă, de o săptămână sau două, cel mult... Rusia va dispărea din lume, iar comunismul va fi eradicat de pe faţa pământului!

După ce a cucerit Uniunea Sovietică şi a eliberat lumea de comunism, colonelul s-a aşezat din nou, marţial şi mulţumit de sine. Şi-a aruncat privirea victorioasă spre cealaltă parte a mesei, mai bine zis, a baricadei, cu scopul de a se delecta cu spectacolul inamicului anihilat, şi a constatat, cu surprindere, că nenorocitul de evreu nu era neutralizat. I-a surprins un zâmbet ironic pe buzele nedemne şi în glas o umbră de ironie:

— O săptămână, domnule colonel? E un teritoriu imens... Napoleon...

— Taci!

Privirea sfredelitoare deveni răutăcioasă şi bănuitoare, chipul colonelului se întunecă, lui Samuel îi păru rău, dar era prea târziu („Ofi carafaeml tău, Samy, o să-ţi pricinuiască multe neplăceri”, prevedea Da sămtându-i ochii). După un minut indigest de tăcere, colonelul luă o mână de

stăpânire pe el:

— Dumneata eşti cinic! Fiecare rând picură venin. Zăboveşte asupra titlurilor articolelor, asupra fotografiilor, citeşte scurte fragmente. Latifundii, ramasite feudale, banditism: propaganda marxista. îndrăzneşti sa negii Fotografii cu lavele— şi negri... Nu există în Rio nici un cartier decent care să merite să fie fotografiat? S-au terminat toţi albii?

— E un reportaj despre samba, încearcă să explice Samuca.

— Taci, ţi-am spus. Artă modernă! Obscenităţi, artă degenerată! *Fuhrer-ul,* cu geniul său, a interzis porcăria asta. Astfel de lucruri distrug bărbăţia unei naţii. De aceea s-a prostituat Franţa şi s-a transformat într-o ţară de

Dezbrăcaţii aceia puternici şi violenţi agresează concepţiile estetice ale pudicului colonel, care îi respinge cu o repulsie sinceră, cu o silă autentică; ei sunt opusul frumosului. Colonelul admite nudul feminin ..atunci când e cu adevărat artistic, pictat cu inspiraţie şi sentiment".

Samuel profită de critica neaşteptată a artei pentru a-şi reveni din spaimă, speră să restabilească dialogul. Dar nu ajunge să vorbească, întmcât colonelul îşi pierde capul cu totul şi explodează în laţa unei fotografii, aliate pe o pagină întreagă, a preşedintelui Statelor Unite, Franklin Delano Roosevelt:

— Numai ăsta mai lipsea! E culmea!

— Dar, domnule colonel, e preşedintele...

da! Delano e nume evreiesc, nu ştiai? Ei bine, noi ştim!

Plin de repulsie, amncă pagina de pe care zâmbeşte abominabilul om de stat, apucă ultimul pachet de probe, dar nu are timp să se indigneze la vederea poemului „Canto de

amor para uma cidade ocupada”—, al poetului Antonio Bruno, pentm că telefonul începe să ţârâie. Linie privată, exclusivă, cunoscută de foarte puţine persoane, folosită numai pentm chestiuni grave şi urgente. Colonelul lasă jos probele, ridică receptorul, încă agitat, cu ochii aprinşi şi vocea spartă. Imediat, însă, îşi îmbracă imaginea lui cea mai bună,

vocea îi devine nu doar impostată şi calmă, ci şi amabilă, respectuoasă, aproape linguşitoare. „Trebuie să îe cel puţin ministrul de Război”, îşi zise jurnalistul.

ACADEMICIANUL LISANDRO LEITE, ILUSTRU JURIST ŞI PRIETEN GENEROS

SE ÎNŞELA. NU ERA NICI MINISTRU, NICI VICE-MINISTRU, NICI MĂCAR UN MILITAR. Cel care se agita la telefon, gras şi asudat, cu o coamă leonină, era academicianul, judecătorul si profesorul universitar Lisandro Leite, care, deşi posesor al tuturor acestor titluri, obţinuse cu foarte mare greutate numărul liniei private a colonelului.

— Antonio Bruno a murit azi-dimineaţă, domnule colonel. Dar eu eram la tribunal, abia adineauri am aâat...

Colonelul ascultă vestea fonebră (şi promiţătoare) şi nu reuşeşte să-şi reţină exaltarea, să împiedice un zâmbet. Dar imediat se regăseşte, îşi şterge de pe chip zâmbetul şi bucuria şi aîşează durerea şi reţinerea cerute de comunicarea nefastă (fastă, extrem de fastă):

— Poetul Antonio Bruno? A decedat?

— Avem un loc vacant, domnule colonel!

— Mare pierdere pentru literatura naţională. Un bard inspirat...

— Fără îndoială, fără îndoială, un poet excelent. Lisandro Leite întrerupe elocventul epitaf La utma utmelor, nu se încăpăţânase împotriva refazului grosolan al unor caporali şi sergenţi care nu voiau să-i facă legăturile cerute şi nu pusese în mişcare jumătate de lume pentru a obţine numărul secret al colonelului ca să stea să asculte banalităţi; încă nu sosise momentul discursului de recepţie: Păstraţi aceste concepte frumoase pentru discurs, domnule colonel.

— Cum aţi spus? Discurs?

— Avem un loc vacant, domnule colonel! Dădea vestea cu emfaza celui care oferă un cadou special, de o valoare incalculabilă. Da, nu depusese toată strădania aceea doar ca să-i comunice moartea unui poet, coleg de academie. Devotat şi generos, venea să-l dăruiască pe ilustrul său confrate şi prieten, colonelul Agnaldo Sampaio Pereira, cu locul devenit vacant, cu nemurirea. Dar colonelul trebuia să acţioneze cu rapiditate, nu putea să piardă nici un moment, trebuia să intre în acţiune imediat. Imediat! repetă.

Membru al Academiei de peste zece ani, Lisandro Leite, „ilustru truditor pe tărâmul literaturii juridice”, se considera specialist în alegerile academice, iâmiliarizat cu subtilităţile, cu manevrele, cu loviturile strategice şi tactice capabile să-i conducă la victorie pe favoriţii săi. Promotor perspicace de candidaţi, la frecare alegere obţinea câte un avantaj. Gurile rele, care se găsesc peste tot, inclusiv în academii, aîrmau că doctul profesor de drept comercial îşi datora o bună parte a rapidei sale cariere de magistrat acestor locuri vacante atât de râvnite, „urcând în viaţă pe seama morţilor”. Dacă astfel de comentarii îi ajunseseră la urechi, nu-1 incomodaseră, continua să-şi vadă de treabă nestingherit. Linguşitor, cu o autoritate prietenoasă, trasa linia de conduită ce trebuia adoptată de aspirant:

— Academicienii trebuie să ia cunoştinţă imediat de candidatura dumneavoastră, să ştie că locul vacant e al ilustrului meu prieten.

Era cutezător, neînfricat, agresiv în faţa trupelor de represiune a duşmanului intern, viclean st trădător. Cu toate acestea, în momentul pornirii atacului, al începerii luptei pentru nemurire, o nebănuită timiditate îl asaltă pe colonel. Sebâlbâi, stăpânit de îndoieli:

— Să merg imediat la Academie? Peste puţin timp? Corpul va î dus acolo? Hm... nu ştiu... Nu e mai bine să aştept momentul înmormântării? Nu vi se pare mai nimerit...

Ochii rotunzi şi ingenui ai colonelului poposesc asupra jurnalistului, de care uitase cu totul, un martor neplăcut. Acoperă receptorul telefonului cu mâna şi ordonă:

— Pleacă!

Samuel Lederman, Samuca pentru prieteni, Samy pentru Da, soţia lui, insistă însă - firă speranţe, dar datoria, ah!, trebuie îndeplinită până la capăt:

— Şi revista, domnule colonel? Permisă? („Campion al cauzelor pierdute, asta eşti tu, Samy", era glasul de deochi al lui Da.)

Ochii colonelului scapără scântei, ochii aceia sfredelitori:

— Ce? încă mai îndrăzneşti... ieşi aiârâ, înainte să-mi pară rău şi să ordon să te bage la pâmaie.

înfrânt, jurnalistul adună probele, întrevederea nu avusese efectele scontate; interzicerea revistei *Perspectivas* a fost menţinută, iar directorul ei scăpa de puşcărie numai din întâmplare - Samuca nu va mai permite niciodată să se vorbească de rău în laţa lui despre Academie, o instituţie meritorie.

Pe când traversează coridoarele întunecoase, cu probele inutile adunate în buzunarul sacoului, micul jurnalist Samuel Lederman deplânge moartea poetului Antonio Bruno, cu care vorbise o singură dată şi a cărui odă pentru oraşul Paris ocupat de nemţi, cânt de luptă şi de speranţă, avea să rămână inedită în şpalt. La fel ca mulţi alţii, Samuca ştie pe dinaiârâ fragmente întregi din poem şi le rememorează. Iese încet-încet din starea de descurajare, e mai puternic visul care ne e dat să-l visăm; într-o zi, revista cea problematică,

persecutată, condamnată se va transforma în cotidian, viu şi plin de nerv, cu reportaje mari, cu colaboratori celebri, autohtoni şi străini, cu dezbateri libere de idei, ceva inedit în presa naţională. Când Parisul va î eliberat şi va î democraţie în Brazilia. („Eşti cu adevărat incorigibil, Samy...")

PERSPECTIVE OPTIMISTE ŞI O EXCLAMAŢIE LATINEASCĂ

— REPETAŢI, VĂ ROG, DOMNULE IUDECĂTOR, N-AM AUZIT BINE. SPUNEAŢI CĂ...

Scăpat de blestematul de spion evreu, liber să-şi exteriorizeze pe chip emoţia nereţinută, colonelul ascultă entuziasmat. Dă din cap în concordanţă cu afirmaţiile experimentatului şef de campanie electorală. „Nu e momentul pentru protocoale, ilustre prieten, e momentul pentru atac. Esenţial e să nu pierdem timp, să avansăm, să ocupăm poziţia, să nu permitem să apară un altul înainte şi să angajeze voturi. Pretendenţii sunt mulţi..." Cu siguranţă, pentru a-şi pune în valoare zelul şi sfaturile, pentru a-şi impune comanda indispensabilă, Lisandro Leite a împrumutat, încă de la început, alegerii aprig disputate, însă paşnice, caracteristicile unei bătălii. „Să investim cât mai degrabă, dragă prietene, iată care e tactica cea bună pentm a pune bazele unei victorii spectaculoase. *Alea jacta est!—"*

Colonelul nu discută, repetă *Alea jacta est!*

- Am încredere în dumneavoastră, dragă prietene, vă înţeleg motivele. Voi face precum spuneţi. Mă las cu totul în mâinile dumneavoastră.

Nici nu-şi doreşte altceva eficientul jurist decât să-l conducă pe colonel la victorie. Sarcină uşoară, de altfel. E imposibil de găsit un candidat cu un prestigiu mai înalt, care

să conteze pe sprijinul celor mai puternice personalităţi ale regimului, să aibă liberă trecere... Chiar atât de liberă? Or fi unii care să discute, să strâmbe din nas, iolosind ca argumente poziţiile politice ale candidatului, dar nimeni nu va merge mai departe de bombăneli şi vor sfârşi cu toţii prin a înghiţi pilula şi a se prezenta cu votul. Alegere clară şi sigură. După ce va fi ales, îi va pune roba, va rosti cuvintele de laudă în discursul de recepţie... Da, pentm că ar fi cea mai mare mişelie în cazul în care colonelul ar alege pe un altul să-l primească... Sala plină de generali, de miniştri - cine ştie? -, poate chiar însuşi şefitl Guvernului, ambasadori, doamne din înalta societate, eleganţa rochiilor, decolteuri, bijuterii, decoraţii, insigne onorifice, luxul acela, toată frumuseţea aceea (fără să mai vorbim de fotografi) şi apoi...

Ah! Apoi să culeagă binemeritata recompensă - primul loc vacant în Tribunalul Federal Suprem, căci, după cum se ştie, o mână spală pe alta. Poltim Academia, colonele, şi dă-mi Tribunalul Suprem.

Se ambalează la telefon în idei şi sugestii, cu transpiraţia scurgându-i-se pe faţă. „Un palavragiu teribil”, conform colegilor săi de magistratură. Croieşte perspective, deschide orizonturi, cu glas mieros, persuasiv. Colonelul se îmbată de entuziasm:

— Bineînţeles că da. Candidatura mea va avea tot sprijinul Armatei. Total. Ministml? Va face tot ce va fi necesar, tot. Cum aţi spus? Da, aşa este, aveţi perfectă dreptate - candidatura îmi e impusă de Armată, actualmente iără nici un reprezentant în Academie. E absurd, într-adevăr. Aţi spus foarte bine, stimate prieten, e un imperativ al castei.

Profesorul merge mai departe şi dezgroapă din istoria Academiei argumentul decisiv, imbatabil. Ce minte! Colonelul se simte practic ales:

— Exact, domnule judecător, cât se poate de exact. Nu mă gândisem la

— Aşa este, nobilul meu prieten, fotoliul acesta aparţine Armatei, întotdeauna i-a aparţinut. Patronul spiritual, primii ocupanţi... Alegerea dumneavoastră va însemna reluarea unei traditn mtrempte prin alegerea lui

Tradiţie, un cuvânt care-i place colonelului. Se simte euforic. Lisandro Leite conchide cu o ultimă şi promiţătoare previziune.

— Candidat unic? Credeţi că e posibil, dragă prietene?

„Ei, bravul meu colonel, nu fiţi ingenuu. In actuala conjunctura, internă şi internaţională, cine ar avea curajul în această ţară să concureze cu atotputernicul şef al Forţelor de Siguranţă? Chiar şi nebunia are limite”, se gândeşte Lisandro Leite în timp ce-şi şterge transpiraţia, zâmbeşte şi promite:

— Din partea mea, o să iac tot posibilul şi imposibilul ca să fie aşa. Candidat unic şi alegere unanimă, nobilul meu colonel.

CONSIDERAŢII PERFECT DISPENSABILE

EXISTĂ OARE SENTIMENT MAI PUTERNIC DECÂT VANITATEA, CARE SĂ DOMINE INIMA omenească? Maestrul Airânio Pórtela spunea că nu şi a dovedit-o în cursul disputei.

Să iei loc într-o asemenea societate ilustră, să fii unul dintre cei patruzeci de nemuritori, să îmbraci roba cu fireturi de aur, cu mâna pe mânerul spadei, cu bicornul sub braţ, să-ţi potriveşti oasele sau slănina în fotoliul de catifea, ah!, pentru a cuceri toate astea, cetăţenii cei mai respectabili, personalităţile cele mai puternice se supun la orice: violentul

devine blând, arogantul se arată smerit, zgârcitul devine cheltuitor şi risipeşte pe flori şi pe cadouri. Doar din povestite nu e de crezut; trebuie văzut. Iată un subiect şi un motiv pentru multa filozolie teflina st anecdote amuzante. Din nefericire, ne lipsesc timpul şi spaţiul.

Să luăm exemplul colonelului Agnaldo Sampaio Pereira: individ autoritar în faţa căruia tremură până şi miniştrii, care iâce şi desface, dispunând de puterea armelor şi a Poliţiei, nu se simte pe deplin realizat, îi lipseşte Academia. Ambiţie veche, din vremea primelor (şi renegatelor) versuri, iluzie ce

Cândva, îşi deschisese sufletul faţă de Lisandro Leite, concetăţean plin de solicitudine. „Trebuie să aşteptăm momentul potrivit”, îi explicase juristul, scoţând în evidenţă diflcultăţile demersului. Din când în când, schimbau idei despre acest subiect. „E pe cale de a se coace”, inlbrma academicianul, referindu- se la candidatură. Cu vreo şase luni înainte anunţase: „în prezent, condiţiile sunt excelente, avem toate atuurile. Ne lipseşte doar locul vacant”. Făcuseră un bilanţ al vârstei şi sănătătn nemuntonlor, cu un rezultat optimist: unii dintre ei nu vor mai avea nemurirea pentru mult timp. Marele Persio Menezes, de exemplu, era

Membru al Academiei Braziliene, himeră împietrită. Semn că până şi un şef războinic, arian stoic aflat în plină bătălie pentru cucerirea lumii, poate nutri un vis cu aceeaşi ardoare cu care o face şi un jurnalist ordinar, subversiv şi

PRIVEGHIUL ANIMAT

TULBURĂTOARE EFERVESCENŢĂ FEMININĂ, AH! INCORIGIBIL

BRUNO, CE-AI FĂCUT din seriozitatea morţii, din atitudinea controlată, din tăcerea austeră, din masca obligatorie a durerii?

E drept că, la coborârea din automobile, academicienii îşi luau atitudinea impusă de situaţie, dar cine poate să rămână pătruns şi grav când trebuie să sărute mâna unor doamne încântătoare, să abordeze frivolităţi în conversaţii, să asculte poveşti galante, să-şi amintească versuri înăăcărate în mijlocul unei parade a eleganţei?

Priveghi? într-adevăr, pe catalalcul ridicat în holul Academiei se aâa delunctul. Deosebit de frumos, cu un aer inconsecvent, în ciuda demnităţii robei, delunctul era prea puţin la înălţimea rolului său iinebru, complice, dacă nu responsabil, pentru o asemenea lipsă de reţinere şi respect. Da, pentru că această neluare în serios lusese prevăzută şi sugerată de poetul însuşi, după cum se dovedeşte la citirea „Testamentului şi priveghiului unui oarecare Antonio Bruno, trubadur şi vagabond mort de trei ori din pricina excesului de iubire", versuri vechi, dar foarte actuale, în care bardul îşi bate joc de moarte şi propune o petrecere în loc de doliu la privegherea trupului său.

Aşa s-a şi întâmplat. Lacrimi şi râsete, mai mult râsete decât lacrimi, aşa ceruse în poem. Femei frumoase şi nebune, „vreau să aud clinchetul de cristal al hohotului vostru . în rochii de sărbătoare, „vreau să simt moliciunea sânului în decolteu". Cele care se aflau acolo cunoşteau poemul, stroiă cu stroiă, unele îl ştiau pe de rost. „Veniţi toate, şi cea care m-a iăcut să suiăr, şi cea care doar mi-a surâs pe stradă..." Au venit toate şi în suspinele lor era, aşa cum ceruse el, indecentul „murmur al suspinelor de dragoste din zorii zilelor de

Curtea interioară era plină. Academicieni, scriitori,

câteva autorităţi, oameni de teatru şi de radio, diplomaţi, artişti plastici, oameni din popor, simpli cititori. Când a sosit, judecătorul Lisandro Leite a pozat pentru fotograli, lângă sicriu, şi a rostit câteva fraze (lapidare) la microfonul unui post de radio. Apoi a dispărut pe uşa secretariatului, târându-1 după el pe preşedinte, căruia îi tot şuşotea ceva.

în faţa graţiei femeilor, suferinţa preiăcută, masca falsă a morţii pălea. Numai sentimentele reale au rămas intacte, iubirea reflectată în cortegiul frumoaselor, stima colegilor, dintre care unii îi luseseră prieteni foarte apropiaţi, admiraţia cititorilor, mulţi şi, în majoritate, tineri. Până şi mirosul acela de flori ofilite şi strivite, inevitabil la orice priveghi, prevestind apropiata

EXPUNERE ARIDĂ DESPRE POEZIE

POEZIA LUI ANTONIO BRUNO FUSESE DEFINITĂ DE CRITICĂ ÎN DIFERITE MODURI. Dar titlul care l-a însoţit după ce şi-a lansat volumul de debut, repetat de presă şi de public, titlu drag inimii sale, a fost acela de „poet al îndrăgostiţilor. Toţi îndrăgostiţii îi citesc versurile; la optsprezece ani, toţi suntem cititorii săi, dar femeile le citesc toată viaţa”, semnala un eseist, într-o analiză favorabilă şi amplă, cu ocazia lansării volumului *Poesias escolhidas—.* Anumiţi critici, prea puţin obişnuiţi cu opere şi autori populari, i-au acuzat poezia că ar ii facilă şi anecdotică, dar cititorii găseau în ea revelaţia unui univers concomitent real şi magic, unde cotidianul, mămnţişurile vieţii de zi cu zi, fapte aparent fără importanţă, fundătura şi culoarea cemlui, pisica de la fereastră şi Soarea cactusului căpătau o dimensiune nouă, o aură de mister.

Descoperire subită şi emoţionantă - strada şi rouă, norii şi asSnţitul, noaptea imensă, peisaje, obiecte, sentimente. Foamea unor buze, suflul unui piept, impudica geografie a unui tmp care se dezbracă, nerăbdarea, violenţa,

dulceaţa iubirii. Poezie cu miros şi gust de femeie şi, în acelaşi timp, plină de ceea ce înseamnă Brazilia; a cântat copacii şi păsările, râurile şi marea, animalele şi obiceiurile braziliene. Dar iubirea a fost tema cea mai importantă în versul său; în inima poetului nu încăpuse ura.

Jurnalist, funcţionar al Ministemlui de Justiţie, nu adunase niciodată bani şi nici nu avea avere, cheltuind tot ce câştiga şi aproape întotdeauna mai mult de atât. Pe când era tnca un baietan de nouăsprezece ani neîmpliniţi, plecase în vacanţă în Europa, împreună cu colegii de la Facultatea de Drept. I s-a părnt absurd sa ramana numai o saptamana in Paris; a rămas trei ani. Ca să-l oblige să se întoarcă, părinţii i-au tăiat alocaţia lunară, dar el a supravieţuit, euforic şi lacom de tot ceea ce-i oferea Parisul. Le mărturisea prietenilor că practicase, între altele, onorabila şi rentabila meserie de *gigolo,* dansator în

serviciul bătrânelor milionare, „nişte băbuţe adorabile”. Obişnuit al cafenelelor literare şi al buchiniştilor de pe Sena, a învăţat subtilităţile vinului şi ale brânzeturilor şi, când s-a întors, a adus în bagaj manuscrisul terminat al cărţii de debut, O *danqarino e a fior—,* care a avut un succes liilminant.

S-a întors la Paris ori de câte ori i-a fast posibil. Ajuns la patruzeci de ani, a avut ocazia să mai stea doi ani acolo, mulţumită unui anumit ministm de Externe, contemporan cu el, care i-a obţinut un post de ataşat în Ambasadă cu vagi atribuţii culturale. Vechea fascinaţie a crescut. Pentm el, Parisul era cea mai mare cucerire a omului, un oraş iară egal, patria umanismului, a frumuseţii, a libertăţii. La întoarcere, i-a consacrat un întreg volum: *Paris amor Paris,* având un moto de Jacques Prevert, pe care îl cunoscuse personal şi cămia îi devenise prieten: „Tant pis pour ceux que n’aiment ni les chiens ni la boue”—.

Un critic, considerat emdit, l-a numit un „Prevert brazilian”; era o apreciere superficială, căci poeziei lui Bruno îi lipsea interesul pentm faptul social şi politic, atât de prezent în opera francezului. N-a avut niciodată de-a face cu politica, nici măcar atunci când un guvernator al statului său natal, vrând să profite de popularitatea poetului, i-a oferit un loc pe lista candidaţilor pentm deputaţi federali. Arefiizat. tinandu-se la distanţă de orice compromis. Instalarea, în 1937, a *Statului Nou* l-a dezgustat, dar n-a luat nici o atitudine de protest. Era ocupat cu discursul de primire în Academie. Fusese ales cu câteva luni înainte, când învinsese un parlamentar având o oratorie înflăcărată şi un medic cu renume ştiinţific şi ambiţii literare, urmându-i unui bătrân general, cunoscător pasionat al zonei *sertăo—,* autor al unor studii aride, însă remarcabile, despre dialectele şi obiceiurile

indigenilor brazilieni.

Intelectualii de stânga îl criticaseră pe poetul Antonio Bmno în repetate rânduri pentru lipsa de angajament din poezia sa, într-o lume divizată, injustă şi tulburată, când alţi poeţi mâncau pâinea amară a exilului sau mureau împuşcaţi.

POETUL COBOARĂ DIN TURNUL DE CRISTAL PENTRU A FI EXECUTAT ÎN PARIS

CÂND, ÎNSĂ, NAZIŞTII AU DEZLĂNŢUIT RĂZBOIUL, POETUL BRUNO a ieşit din cocon, simţindu-si, în siârsit, ameninţate universul, civilizaţia, libertatea, tot ceea ce iubea. „Am coborât din tumul de cristal, cristalul era aburit, nu mă lăsa să văd lumea", a spus el într-un fel de autocritică, într-un discurs rostit la Academie. A început să se pună la curent cu evenimentele cu o pasiune crescândă, trăind şi suferind Secare detaliu al conSictului.

Nu s-a îndoit nici măcar o clipă de victoria armatelor aliate. Nici măcar atunci când *Wehrmacht-ul* a pătruns în Lranţa - soldaţii francezi erau invincibili, înfrângerea l-a luat prin surprindere, nepregătit. A fost teribil, totul s-a prăbuşit în jurul lui, previziunile şi entuziasmul au fost înlocuite de o descurajare totală, s-a trezit înconjurat de mine, şi-a pierdut bmsc şi total siguranţa şi plăcerea de a trăi. Căderea Parisului i-a provocat un infarct.

încă în spital, a scris un poem slâşietor. Pentru prima şi singura dată, dulcea poveste de dragoste a cedat locul cântului de război, strofelor de frac şi de sânge, de insultă şi injurie, anatemă împotriva lui Hitler şi a acoliţilor săi. Ros de umilinţa şi suferinţa oraşului mult iubit, patria civilizaţiei st a umanismului, acum zdrobit sub cizma nazistă, poetul Bruno s-a ridicat totuşi, într-un mod neaşteptat, din patul de

suferinţă şi, biruindu-şi lipsa speranţei şi a plăcerii de a trăi, a prevăzut şi anunţat apropiata şi neîndoielnica zi a eliberării, când Parisul, veselia şi iubirea vor reînvia.

Astfel, poemul „Canto de amor para uma cidade ocupada” se încheia cu un apel înâăcărat la continuarea luptei până la victoria înală. O însuâeţire ciudată, un entuziasm inexplicabil pornind de la un om care încetase să mai creadă în viaţă.

Adevărul este că partea înală a poemului frisese complet rescrisă. în prima versiune, poetul îşi lua rămas-bun înainte de a se sinucide; refriza să trăiască într-o lume monstmoasa. Dar când a văzut lacrimi în ochii aceleia care-şi risca siguranţa şi onoarea ca să-l viziteze, clandestin şi cu mâhnire, luminând întunericul, îndepărtând durerea şi moartea, Antonio Bmno, care nu-i putea refriza nimic, a simulat că-i împărtăşeşte certitudinea militantă şi tenace, a tăiat versurile slâşietoare de disperare şi dezamăgire şi a compus strofe noi, cele ale

rezistenţei şi victoriei. Erau ale lui acele versuri ample, dense şi eroice, dar inspiraţia provenea de la delicata şi cutezătoarea vizitatoare, cea care le impusese cu accentul ei încântător de dincolo de Ocean. Bmno i-a încredinţat originalul poemului, iar ea, pe ascuns, a dactilografiat primele copii.

Propus spre publicare în suplimentul literar al unuia dintre ziarele importante din Rio, cenzura (sau autocenzura) l-a respins ca fiind „insultător faţă de conducătorul unui popor prieten”. Cu toate acestea, în câteva zile, poemul a căpătat o amplă circulaţie şi s-a bucurat de o popularitate imensă. Trecea din mână în mână, în copii şapirografiate; tipărit pe foi volante, a ajuns rapid în cele mai îndepărtate colţuri ale ţării.

Nici măcar succesul poemului „Canto de amor para uma cidade ocupada” n-a reuşit să-i alimenteze curajul poetului. Speranţa şi însufleţirea cuprinse în poem, cu care se hrăneau mii de brazilieni, n-au susţinut inima lui zdruncinata. Când directorul revistei *Perspectivas,* de a cărei existenţă Antonio Bmno nu ştiuse până atunci, a venit să-i ceară autorizaţia de publicare a poemului angajat şi blestemat, el a dat doar din umeri:

— La ce folosesc nişte versuri împotriva tunurilor şi a bestialităţii? Publicaţi-1 dacă vreţi, dacă vă e permis. Nu mai e loc în lume pentru poezie. Şi

După zece zile, într-o dimineaţă diafană, când soarele lumina studioul parizian de altădată, poetul a căzut, executat.

SUSPINUL, TRANDAFIRUL, SĂRUTUL, DAMA ÎN NEGRU, COLONELUL ŞI MOARTEA ÎN CELE DIN URMĂ

— DACĂ AR FI MUZICĂ, S-AR PUTEA DANSA, SPUSE, CU UN zâmbet discret, maestrul Afrânio. Ascultătoare tăcută, doamna cu frumuseţea iânată lăsă să-i scape un oftat în faţa amintirii bmşte a balului mascat. Eminentul şi implacabilul Evandro Nunes dos Santos se declară de acord, cu vocea lui răguşită de ftimător înveterat:

— Nu m-aş mira dacă Bruno s-ar scula şi ar cere să se servească şampanie pentru toată lumea. Aşa l-am văzut iăcând în Paris, şi nu o dată...

Doi bătrâni literaţi, mişcaţi. în jurul sicriului, unde se odihneau poetul şi legenda sa de boem fără pereche, de seducător irezistibil, continua vânzoleala aceea de femei, şi multe. Blonde, brunete, o roşcovană cu pistrui, matroane elegante de patruzeci de ani şi tinere în floare, adolescente în uniformă de colegiu cu versuri copiate în caiete de matematică, marea actriţă şi mica croitoreasă cu

T imida croitoreasă a înaintat şi a aşezat trandafirul pe brocartul robei - roză de aramă, roză de miere, roză copilă. Marea actriţă s-a aplecat, cu ochii înlăcrimaţi, a sărutat fruntea rece şi a privit, într-un ultim adio, profilul romantic, „romantic profil de beduin” - poetul se proclama descendent de şahi ai deşertului; avea, într-adevăr, în vene sânge maur. Bunicul din partea mamei, Fuad Malul, compunea poeme în limba arabă atunci când abdica de la centimetru şi foarfece. Amintiri din vremuri trecute, ale unui alt adio, au iăcut să tresalte pieptul divei şi ea s-a îndepărtat, sufocată de focul devorator al primei pasiuni, cine ştie, poate singura adevărată din agitata ei viaţă amoroasă. Rămăsese marcată pentru totdeauna.

Se formase un grup în jurul celor doi prieteni. Evandro Nunes dos Santos luă o batistă, îşi şterse pince-nez-ul şi ochii care îl ardeau. Povestea lapte recente, petrecute cu câţiva

ani înainte, dar care aparţineau totuşi unei epoci apuse:

— încasa câţiva dolari în ambasadă, nu era nici măcar luncţionar permanent, dar toţi îl tratau ca şi cum el ar fi fost ambasadorul. Am petrecut trei luni în Paris cu ocazia aceea şi am ieşit împreună în fiecare zi. Nu aed că ştiu pe altcineva care să iubească atât de mult un oraş. Parisul îi aparţinea. Prieten mai încântător...

încă tulburată, marea actriţă se alăturase grupului:

— îi datorez cariera. Am păşit pe scenă condusă de el, era fiinţa cea mai generoasă. îi datora infinit mai mult; dacă ar fi putut, ar fi povestit detaliile şi ar fi fost recunoscător s-o facă.

Maestrul Afrânio conîrmă:

— Era prietenul perfect... surâsul se stinse pe buzele tremurande: Războiul l-a ucis, Hitler. Chiar joi primise veşti de la un cuplu de francezi, care- i erau prieteni. Erau disperaţi, singurul lor îu, de douăzeci de ani, luat prizonier, iisese împuşcat de nemţi. Bruno mi-a spus: „Nu mai suport”.

Rămase tăcut, gândindu-se la cât de amară devenise viaţa şi la cât se îngustase orizontul. Străbătu asistenţa cu privirea şi atunci o văzu venind, îmbrăcată toată în negru, cu chipul pe jumătate acoperit de voalul de doliu, mai frumoasă ca oricând; venise, în ciuda a tot şi a toate, nesocotindu-i sfaturile. Pe furiş, se apropie de catafalc. Maestrul Afrânio o observă: rigidă, apăsând mâinile încrucişate cu degetele lungi şi line, livide, înainte de a se iirişa în adăpostul unor perdele. „E o zeiţă, maestre Afrânio, a coborât din Olimp, n-o merit, sunt doar un menestrel nebun...”

Judecătorul Lisandro Leite apăru din sala secretariatului, transpirat st nervos, traversă curtea interioară, se duse până la uşa care dădea afară şi pândi strada. Preşedintele Academiei, Hermano do Carmo, se

alătură grupului şi laudelor aduse deiinctului. Atunci, în mijlocul agitaţiei de la priveghi, se auzi, distinct, vocea modulată şi clară a marii actriţe recitând, în surdină, versuri scrise de Bruno, versuri scrise, poate, pentru ea. Lisandro Leite se opri ca să le asculte, dar în mijlocul unei strofe se precipită spre uşa de la intrare.

Paşii aceia fermi, uniformi, răsunând zgomotos, erau inconiindabili; nici un civil n-ar şti să calce aşa. Colonelul Agnaldo Sampaio Pereira, în ţinută iinebră, mărşălui spre sicriu, îşi apropie cu zgomot călcâiele, îşi luă poziţia de drepţi în faţa academicianului mort şi salută (apoi repetă salutul pentru fotograî).

— Doamne... gemu Afrânio Portela.

Brusc, se ficu linişte, o linişte îngheţată. Glasul actriţei tăcu, poezia se frânse. Imobil, în poziţie de drepţi, colonelul zăbovi preţ de un minut fără sfârşit. Apoi, ficu stânga împrejur, îl salută pe preşedinte, „mare pierdere pentru literatura braziliană”, repetă el pentru academicieni şi salută câteva persoane notabile. Alături de el, triumfitor şi protector, ilustrul judecător Lisandro Leite.

Răspunzând la semnul repetat al junstului. st oarecum in sila.

preşedintele îl invită pe colonel să urce la primul etaj. S-au îndreptat spre ascensor şi Lisandro Leite racolă în trecere alţi doi academicieni. Ceilalţi oscilau, neştiind dacă să meargă sau nu. „Avem un candidat”, afirmă unul dintre ei; altul completă: „Şi ce candidat!”.

Evandro Nunes dos St — Nu e posibil! Era r

puse din nou *pince-nez*-ul: n o negaţie şi mai mult o întrebare plină

Dama în negm ieşi din colţul ascuns privirilor de perdele şi, abandonând orice discreţie, se îndreptă spre cei doi prieteni, stupefiată şi indignată - ce însemna prezenţa acelui tip la priveghi? Avea, cumva, pretenţii?

în vestibul nu s-a mai restabilit atmosfera efervescentă, aproape de petrecere, cemtă de poet, în care durerea şi doml erau reale şi vii, nu măşti de circumstanţă, nu sentimente false. Se terminase agitaţia însufieţită, nu s-au mai auzit râsete, glasuri vesele, vreun suspin nestăpânit sau versuri de dragoste murmurate. Menestrelul cel nebun părăsise stenul, rămăsese numai cadavml unui academician pregătit pentm cimitir.

Acum, erau numai vorbe măsurate, fraze solemne, chipuri crispate, miros putred de lumânări şi de fiori, tăcerea rece; în sfârşit, se instalase ritualul

2 Războiul-fulger (germ).
¿2 Cartiere foarte sărace şi rău famate din Rio de Janeiro.
^ „Poem de dragoste pentru un oraş ocupat” (port.).
^ Zarurile au fost aruncate! (lat.).
Poezii alese (port.).

1$ Dansatorul si floarea (port.).
15 „Cu atât mai rău pentru cei care nu iubesc nici câinii, nici noroiul” (fr.).

II

BĂTĂLIA DE LA MICUL TRIANON—

SCURTĂ ŞTIRE DESPRE O CINĂ CU VIN DE STRUGURE CURAT

COLONELUL LĂSASE ALEGEREA MENIULUI ÎN SARCINA EMINENTULUI TRUDITOR în ale literaturii juridice, mâncăcios respectabil, dient asiduu al restaurantelor, căruia îi plăcea să mănânce bine şi pe săturate, mai ales când era invitat. Dar ţinuse neapărat să indice vinul, unul roşu din Rio Grande do Sul:

Bazându-se pe raţiuni ideologice şi geografice, Lisandro Leite nutrise speranţa de a zvânta câteva sticle de Reno veritabil, de nobilă şi vidorioasă provenienţă germanică. Resemnat, închină cu cel de strugure curat:

— Pentru succesul candidaturii dumneavoastră!

— Mulţumesc. Şi vinul, ce părere aveţi?

— Nectar! (Suc de strugure indigen, poşircă infamă...)

îmbrăcat în haine civile, colonelul pare să-şi micşoreze dimensiunile şi importanţa. Lisandro Leite, însă, nu se lasă păcălit, e doar o simplă aparenţă, hainele nu afectează puterea amfitrionului. E sufident să te uiţi la masa de alături, situată strategic, unde apărători zdraveni păzesc (literalmente) spatele şefului. Juristul avusese prilejul să constate greutatea

şi amploarea acestei puteri şi pe aleile din cimitir, spre seară, observând reacţia academidenilor la vestea

pretenţiei colonelului, deşi mulţi dintre ei nu-şi putuseră ascunde neplăcerea, înghiţind cu greu pilula - o şleahtă de liberali. Trebuia să aibă grijă să evite
voturile în alb, care puteau să compromită o victorie strălucită:

— Candidat unic, cu siguranţă. în ceea ce priveşte unanimitatea, o să lupt s-o obţin, manipulându-i pe rebeli, gaşca BBC-ului...

— A cui gaşcă?

— Cei care trăiesc lipiţi de radio, ascultând BBC-ul de la Londra. Nu vă ascund că sunt destui în Academie. Dar prestigiul dumneavoastră, dragă

Relatează, printre dumicaţi, rezultatele (pozitive) ale primelor contacte. Sampaio Pereira abandonează tacâmurile ca să se delecteze mai bine cu laudele şi cu pronosticurile culese de prietenul său pe când traversa cimitirul.

— în situaţia lui de preşedinte, Hermano e obligat să rămână discret, nu poate să-şi stnge preferinţele in gura mare. Am stat mult de vorbă cu el înainte să veniţi dumneavoastră. „Realmente, Academia are nevoie de un reprezentant al Armatei", mi-a spus el când i-am comunicat intenţia dumneavoastră. Faptul ca v-a invitat sa urcaţi la etajul întâi. însorit de academicieni, a însemnat, practic, prezentarea publică a candidaturii dumneavoastră, sub auspiciile preşedinţiei. O ispravă a prietenului dumneavoastră, aici de faţă... Şi ţineţi cont că erau la priveghi cel puţin trei postulanţi şi nici unul dintre ei nu s-a bucurat de o asemenea

consideraţie. Nici măcar Râul Limeira...

— Se rosteşte numele lui de ceva vreme. Candidaţi puternici pentru Academie nu lipsesc. Dar lăsaţi în seama mea curăţarea terenului. Eu mă ocup de Limeira, el o să fie ales, garantat, data viitoare... Persio, sărmanul, e pe ultima sută, n-o mai duce mult... îşi coborî glasul: Cancer la plămâni. Dispunea de locurile vacante care urmau să apară, era ceva macabru în acel buletin de sănătate al academicienilor. încheie relatarea afirmând: Afiânio Portela însuşi a fost de acord cu mine în privinţa iâptului că e imbatabilă candidatura dumneavoastră. Chiar şi el. un duşman neînduplecat al regimului, prea puţin încântat la auzul numelui dumneavoastră.

— N-o să pot să vă mulţumesc niciodată, domnule judecător. Dar să ştiţi că nu sunt ingrat, cei care se bucură de intimitatea mea...

Pentru că veni vorba de intimitate, în cursul „agapei minunate şi delicioase" (în etichetarea competentă a juristului) au hotărât, candidatul şi protectorul său, să renunţe la adresarea ceremonioasă cu domnule în iâvoarea fraternului dumneata, lasand deoparte grade st titluri pentru a-şi spune unul altuia Agnaldo şi Lisandro. în privinţa gratitudinii, academicianul şi-a reafirmat dezinteresul absolut al sprijinului sau. izvorât doar din cea mai pură şi sinceră admiraţie pentru opera scriitorului şi din cea mai completă şi nelimitată solidaritate cu activitatea patriotului.

Asta şi pentru că loc vacant la Tribunalul Suprem urma să fie doar pe la mijlocul anului următor, cu ocazia ieşirii la pensie a ministrului Paiva, de altfel un alt coleg de Academie şi

bun prieten. Adică, dacă socotim bine, exact când el, Lisandro, va rosti *laudatio*-ul pentru noul nemuritor, în şedinţa solemnă de primire.

La priveghi şi la cimitir simţise unele reticenţe surde, înlundate, la auzul numelui colonelului; alegerea va da mai multă bătaie de cap decât îşi imaginase. Sarcina frmdamentală era să împiedice înscrierea altui candidat. Ca să-i fie atât de recunoscător pe cât era necesar, colonelul trebuia să intre în Academie în urale şi aclamaţii şi nu disputând voturi:

— Joia viitoare va li şedinţa comemorativă, în care îl vom elogia pe defrmct, după care preşedintele va proclama locul vacant disponibil. Dumneata trebuie să trimiţi imediat în ziua următoare scrisoarea în care să te prezinţi drept candidat. Vreau să fie un adevărat marş triumfal candidatura dumitale, dragă Agnaldo.

Au închinat încă o dată cu vinul cel roşu din Rio Grande:

— Strugure curat...

La masa vecina se hraneau - pe seama fondului de lupta împotriva comunismului - gladiatorii herculeeni. Lisandro Leite îşi întoarse privirea; nici măcar pentru el nu e graţioasă şi blândă imaginea aceea musculoasa. Mai târziu, folosindu-se de tactul necesar, va trebui să-i sugereze colonelului mat multa discreţie în comportamentul celor din garda sa personală. în obişnuitele vizite la academicieni şi în eventualele apariţii la Micul T rianon, ar î de preferat să-i lase alară pe băieţii cei impetuoşi. în seara aceea, la priveghi, îl călcaseră pe preşedinte la intrarea în ascensor, iar ambasadorul Francelino Almeida, cel mai vechi membru din ilustra societate, singurul care mai rămăsese în viaţă din cei patruzeci de fondatori,

şubredă alcătuire, fosese împins atât de tare de una dintre brute, că fosese nevoit să stea în pat. Tocmai el, considerat de Lisandro un vot sigur pentru colonel.

NEPOŢII ŞI BUNICUL

SPRIJININDU-SE ÎN BASTON, EVANDRO NUNES DOS SANTOS TRAVERSĂ printre pomii din grădină, un mic parc cu pomi fructiferi, şi veni să se aşeze pe banca de sub manglier. Acolo, pe înălţimile din cartierul Santa Teresa, stelele sclipeau pe un cer nemărginit st pur. Nici măcar frumuseţea calmă a nopţii nu împăcase inima bătrânului eseist. Şi nici prezenţa celor doi nepoţi, care-i împărtăşeau sentimentele.

— Astăzi, pentru prima oară, am regretat că am trăit atât.

Vorbeşte şi se poartă ca un moşneag împleticit, constată Pedro, alarmat, ascunzându-şi chipul in umbra. Isabel ta mâna bunicului şi o sărută. Se aşază pe iarbă, la picioarele lui, îşi sprijină capul de genunchii lui osoşi şi încearcă să zâmbească; la ce folosesc vorbele? Din umbră, Pedro observă umerii aduşi, capul aplecat, părul alb; fraza lui tristă doare în urechile băiatului, obişnuit cu tăria celui care refriza să îmbătrânească. Cei doi nepoţi pot să-şi dea seama de suferinţa ce îl doboară; şi ei îl iubiseră pe poetul Antonio Bruno. în cimitir, Isabel, ñna lui, fosese nevoită să se sprijine de braţul fratelui ei.

Pedro îşi aminteşte de ziua în care veniseră cu bunicul, el avea şapte ani pe atunci, ea avea cinci, ca să-i sărute de rămas-bun pe Alvaro şi pe Bárbara, părinţii lor, victimele unui stupid accident de automobil. Când a primit trupul singurului îu

si pe cel al dragei sale nurori, în zorii acelei zile, Anita, soţia lui Evandro („soţie, soră, mamă şi amantă”), a murit pentru veselie şi, dacă a mai trăit câţiva ani, acest lucru i-a fost impus de soţ: „Trebuie să trăim pentru copii”. A trăit până i-a văzut adolescenţi - Pedro avea şaisprezece, Isabel, paisprezece ani. Cum nu se mai simţea indispensabilă, Anita şi-a declarat încheiată greaua misiune şi a capitulat în faţa unei boli necruţătoare. „O să mor, dragul meu”, i-a spus tovarăşului ei.

Cu toate că o ştia incurabilă, condamnată, Evandro a rugat-o: „Nu vreau să te duci înaintea mea, nu vreau să îu un bătrân firă stăpân”. Nimic nu e mai trist decât un câine fără stăpân, rătăcind pe la colţuri de stradă în căutarea unei vorbe, a unui gest de afecţiune. Ce să mai spunem atunci de un bătrân fără stăpân? Anita i-a amintit de nepoţii care nu mai aveau nevoie de ea, dar depindeau încă atât de mult de el. „N-o să rămâi niciodată singur, ai copiii şi

Anita avea dreptate, n-a fost un bătrân trist şi inutil, o corcitură obosită şi singuratică. în aiâră de nepoţi şi de prieteni, avea munca. Cu scrisul lui mărunt (nu scrisese niciodată la maşina), a umplut pagini întregi analizand turnarea şi condiţia poporului brazilian. în acei ultimi am, publicase trei cărţi, încununare a unei opere de excepţională semniâcaţie. A rupt-o cu conceptele aşezate, a întors spatele ideilor preconcepute, a dat tâu liber unor viziuni îndrăzneţe si a revoluţionat studiile sociologice şi istorice. Fără a se aâlia la vreo ideologie, exista un suîu eliberator, aproape anarhist, în viziunea lui asupra vieţii. Fără ibrmalisme, uneori nepoliticos, cu o irezistibilă putere de convingere şi de comandă, cei care nu-1 admirau şi nu-1 voiau se temeau de el. „Nu se ştie

niciodată ce poate să inventeze şi să iacă”, spuneau despre el.

în liniştea din grădină, în noaptea înstelată de după înmormântarea poetului, Pedro şi Isabel căutau să-i ridice moralul bunicului. Vocea lui Pedro se iâce auzită din umbră, neliniştită:

— Lui Bruno nu i-ar plăcea să te vadă aşa, bunicule...

— E adevărat, dragul meu. De la moartea Anitei, Isabel îi spunea

în el în

Isabel se ridică să-i ofere braţul, dar bunicul o luase înainte. Pedro îl priveşte înaintând printre umbrele pomilor. Cum de şi-l putuse imagina ca pe un moşneag împleticit? Luă de pe jos bastonul abandonat.

MAESTRUL AFRÂNIO SE GÂNDEŞTE SĂ PĂRĂSEASCĂ ACADEMIA

SUFRAGERIA BOGAT ÎMPODOBITĂ, CU CANDELABRE DE CRISTAL, BIBELOURI DE PORŢELAN, SERVICII DE FAIANŢĂ, vase de opalin, tablouri pictate de maeştri ai Şcolii de Belle Arte, totul de un bun-gust evident, dar cam demodat. Servitoarea aduna farfenile de la cina servita la lumina lumânărilor. Tăcut, cu privirea pierdută pe fereastră (se vedeau luminile automobilelor încrucişându-se pe pistele de la Praia do Flamengo), Alrânio Portela abia se atinsese de mâncare. Preocupată, dona Rosarinho - Maria do Rosârio Cintra de Magalhães Portela - ezita să-i propună un medicament. în aproape patruzeci de ani de viaţă conjugală, de puţine ori îşi văzuse soţul atât de

Antonio Bruno lusese mai mult decât un simplu prieten. Când venise la Rio ca să urmeze cursurile facultăţii, un adolescent împătimit de literatură, apăruse într-o seară, firă să î fost invitat şi firă să î avut o oră stabilită, ca să-i arate concetăţeanului său, deja scriitor cu faimă, câteva poeme şi povestiri. Versurile erau bune, povestirile slabe, opinase Alrânio, în timp ce dona Rosarinho poruncise să se mai pună un tacâm la masă. De atunci, timp de peste treizeci de ani, acela lusese locul lui Bruno; cei doi soţi, care nu aveau copii, 1- au adoptat pe îndrăzneţul ucenic-poet. Dona Rosarinho hotărâse să nu se ducă la priveghi şi nici la cimitir.

Prefera să şi-l imagineze acolo, la masă, vorbind despre Paris, proclamându-şi ultima şi definitiva lui iubire.

— Nu vrei să-ţi dau...

— Spune să mi se servească un coniac, de asta am nevoie.

Domol, începu să povestească amănunte de la priveghi şi de la înmormântare. în opinia generală, nu exista în tot oraşul Rio de Janeiro o proză

şi cu aceeaşi graţie cu care întreţine o conversaţie”, mârâise un confrate cu limba ascuţită. Era pură ranchiună, căci nuvelistica lui Afrânio Pórtela - deşi alunecase în ultimii ani într-o anume uitare în iăţa efervescenţei mişcării moderniste şi a impactului romancierilor din generaţia anilor ’30 - se bucurase de laudele criticii, care recunoscuse şi salutase în creatoml *Adéliei* un penetrant şi îndrăzneţ analist al societăţii din Rio a anilor ’20. într-o epocă săracă în scriitori de literatură de licţiune, opera sa se remarcase prin acuitatea psihologică şi prin claritatea limbajului, puse în slujba unei viziuni subtile asupra obiceiurilor aşa- numitei elite. A fost primul din Brazilia care a utilizat psihanaliza în interpretarea sentimentelor eroilor săi sau, mai bine zis, ale eroinelor sale - portretist de femei care se zbat între instincte şi idei preconcepute.

într-o singură carte, în primul său roman, recrease scenarii şi liguri legate de munca de extracţie a metalelor preţioase, precum şi liguri de nomazi din ţinutul în care se născuse. Dramă cu sentimente primitive şi vitale, cu iubiri sălbatice şi pământ înţelenit, izolată într-un ansamblu nuvelistic cu tematică citadină, cu medii elegante şi frivole, volumaşul acela a căpătat, încet-încet, importanta. Iniăsurata in zdrenţe, inocenta şi impudica Maluquinha a crescut în aprecierea cititorilor, în timp ce sclifositele şi complicatele bogătaşe din celelalte nouă romane publicate se olileau în alcovurile adulterului.

Ultimul, A *mulher no espelho—*, apărut în 1928, a coincis cu lansarea, în Paraiba, într-o ediţie provincială proastă, a romanului A *bagaceira—,* al unui necunoscut pe nume José Américo de Almeida. Să ñ contribuit iăptul acesta la abandonarea licţiunii de către Alrânio Pórtela şi la

orientarea sa spre eseu şi istorie literară? îndrăzneaţă afirmaţie a unui critic pedant; cel mai probabil e că a fost doar o coincidenţă, căci romancierii din nord-est, apămţi în urma celui crescut în Paraiba, au primit calde felicitări şi un sprijin eficient de la automl cărţii *Praia do Flamengo*—. Un volum despre Castro Alves, studii despre Gregorio de Matos şi Tomás Antonio Gonzaga au menţinut în atenţie numele lui Afrânio Pórtela. Al maestmlui Afrânio, cum spuneau, în semn de respect prietenesc, confraţii şi cititorii.

Dona Rosarinho ascultă descrierea colorată, povestea câştigă în forţă şi maliţie. Ea ştie că, sub înăţişarea intelectualului erudit şi atât de rafinat, subzistă fibra celui născut în *sertão,* greu de doborât. O pauză înainte de a

— Acum pregăteşte-te pentru o veste dezgustătoare.

Accentul încărcat de silă din glasul de obicei cordial al soţului i se pare ciudat donei Rosarinho. Ceva se întâmplase, ceva în stare să iacă şi mai dureroasă absenţa lui Bruno. Maestrul Alrânio continuă şi rafinata doamnă aude paşii monotoni, poziţia de drepţi şi repetarea acesteia pentru fotografi. întrucât le-a trăit alături de soţul ei, dona Rosarinho cunoaşte artificiile vieţii academice; urmărea îndeaproape fiecare alegere şi pe unele dintre ele chiar le inlluenţase.

— Candidat, crezi tu? O avea îndrăzneala...

— Candidat ales. Imbatabil, mi-a spus Lisandro Leite în cimitir, şi are dreptate. Ţi-1 închipui pe Sampaio Pereira elogiindu-1 pe Bruno, pe autorul poemului „Canto de amor para uma cidade ocupada”?

— Ce oroare! Acest (căută cuvântul potrivit, dar nu-1 găsi)... e în stare să poarte cizmele cu roba. Gânditoare, îst odihni privirea pe chipul ofensat al maestrului Alranio. Şi tu, ce te gândeşti să iaci?

— Votez în alb, bineînţeles; o să fim trei sau patru, cu siguranţă. N-o să mă duc la şedinţa de primire şi mă gândesc chiar să nu mă mai duc la Academie după o asemenea alegere. E prea mult pentru mine...

Dona Rosarinho n-a apucat să-şi exprime părerea, pentru că servitoarea a cerut permisiunea să anunţe că doamna Maria Manuela era la uşă şi întreba dacă domnul

Portela putea s-o primească.

— Nu. O să se simtă mai în largul ei fără prezenţa mea. Uiţi că, oficial,

VIZITATOAREA INSOLITĂ

ÎN CABINETUL SPAŢIOS, CU PEREŢII ACOPERIŢI DE RAFTURI PLINE CU CĂRŢI, dona Mana Manuela, palidă şi respirând greu, n-a vrut să ia loc. Cu ochii aprinşi, îl îxă pe bătrânul prieten al lui Bruno, confidentul lui, cel care era la curent cu tot. De dimineaţă, el o auzise suspinând la telefon, neajutorată, şi nu încercase să-i domolească plânsul; dacă a căutat vorbe de consolare, nu le-a găsit. A lăsat-o să se liniştească ea singură, pentru ca, apoi, s-o îndemne la prudenţă, cu atât mai necesară acum, când nu mai avea sens să rişte. A promis s- o caute în curând, aveau să-şi amintească împreună râsul, iârmecul, poezia.

— Am venit să vă implor... spuneţi-mi că nu veţi permite. Eu n-am reuşit să împiedic moartea lui... dar dumneavoastră puteţi evita să i se dezonoreze memoria... Vorbea întretăiat; în glasul vibrând de dragoste se simţea mai intens accentul celor originari din Lisabona: Sunt o străină, ştiu, dar s-a terminat cu frontierele, războiul e unul singur. îşi înălţă capul cu mândrie, „o zeiţă coborâtă din Olimp”, tânără doamnă în toată splendoarea celor treizeci de ani; implorarea se transformă în cerere imperativă: Un iăscist nu poate fi posesorul unei moşteniri care e numai a noastră. Am venit să aud de la dumneavoastră că aşa ceva nu se va întâmpla. Un călău al poporului, un nazist, să-i urmeze lut Antonio... Ist reţinu plânsul intr-o sforţare: E ca şi cum l-ar

omorî din nou.

Doamne! Şi să mai spună că scrisese zece cărţi în care analizase sentimentele femeilor...

— Cum aţi aliat?

— Am bănuit la priveghi, am vrut chiar să vă vorbesc. Mai adineauri am auzit ştirea la radio. Eu nu pot să fac nimic, dar dumneavoastră puteţi.

La masă, spre finalul cinei, maestrul Portela îi spusese donei Rosarinho că nu avea să mai frecventeze Academia, că nu avea să mai pună piciorul acolo dacă individul acela va li ales, aşa cum totul lăsa să se întrevadă. I se părea că aşa îşi exprima protestul în modul cel mai viguros, că era decizia extremă. Acum, acolo, în cabinet, ascultând-o pe Maria Manuela, îşi dă seama că adoptase doar o poziţie comodă, pasivă, care nu ducea la nimic. îl invadă un sentiment de vinovăţie. Cum de putuse să-şi abandoneze prietenul, lăsându-i

— Nu ştiu dacă o să reuşesc, dar vă promit că o să iac tot posibilul...

— Şi imposibilul...

Tânăra doamnă, „domnişoara Manuela”, se apropie de bătrânul literat, îl sărută pe obraz şi se îndreptă spre uşă; maestrul Afrânio o însoţi până în vestibul. Ce lume absurda st surpnnzatoare... Cine şi-ar î închipuit că soţia consilierului Ambasadei Portugaliei, fiica unui ministru al lui Salazar, provenind dintr-o iâmilie de bancheri bogată şi inlluentă, era o inamică a regimului, o simpatizantă a socialismului, sortită puşcăriei, lagărului de concentrare? „Cred că e pe jumătate comunistă”, îi dezvăluise Bruno la începutul aventurii. „Comunistă sau nu, e absolut adorabilă şi nebună de legat. Mi-a dat multă bătaie de cap până am convins-o să nu-şi lase bărbatul şi să se mute cu mine. V-aţi gândit ce scandal s-ar li iscat, domnule Alrânio? Uite în ce încurcătură m-am băgat.”

întors în sufragerie, maestrul Afrânio Portela îi spuse donei Rosarinho, care se aşezase în faţa radioului ca să asculte ştirile de la BBC:

— A venit să mă roage...

— ...ceea ce voiam să te rog şi eu. Să nu permiţi alegerea acelui măcelar. Nu vreau să nu mai merg la petrecerile Academiei, îmi plac mult. Acum sună-1 pe Evandro, că vrea să discute cu tine tocmai despre acest subiect.

îi zâmbi soţului cu acelaşi zâmbet complice din vremea când se îndrăgostise de el, când părinţii milionari se opuneau căsătoriei fiicei lor cu un sărăntoc de literat, fără nici un căpătâi.

UN BĂTRÂN CARE MERGE PE STRADĂ

BĂTRÂN NESOCOTIT, SE GÂNDEA ÎN SINEA LUI MAESTRUL AFRÂNIO PORTELA, mergând pe stradă în drum spre Academie pentru a se întâlni cu un alt detracat, Evandro Nunes dos Santos. Cine ar îndrăzni să se ridice împotriva DIP*^, DOPS^, a diverselor poliţii, a serviciilor secrete, împotriva aceluia care era atotputernicul şef al Siguranţei Naţionale, candidat al „forţelor vii ale ţării", al ordinii stabilite, al dictaturii *Statului Nou,* al seniorilor războiului victorioşi în lume?

Bătrân nesocotit, dar mergea pe stradă cu umerii ridicaţi, cu o anume strălucire în pupilele obosite şi cu un surâs maliţios. „Iată un bătrân mulţumit de viaţă", zise un trecător văzându-1.

PRUDENŢA ŞI ATUURILE

AŞTEPTÂNDU-L PE AFRÂNIO PORTELA, CU CARE ÎŞI DĂDUSE ÎNTÂLNIRE, Evandro Nunes dos Santos. aiat in cabinetul preşedintelui, vociferează, într-un lung şi acerb rechizitoriu, împotriva candidaturii lui Sampaio Pereira, expunând motivele politice şi morale care o iac inacceptabilă:

— E o injurie la adresa Academiei, o insultă!

— Dumneata crezi că eu am inventat această candidatură sau că am vreun interes legat de ea, că o primesc cu plăcere? Eleimano do Carmo îşi aminteşte experienţa dezagreabilă din ajun, când cele două gărzi de corp intraseră cu bmtalitate în ascensor, dar nu menţionează iaptul ca să nu pună gaz pe toc. Ce

întrebarea rămâne suspendată în aer, Evandro Nunes

dos Santos bombăne că ceva trebuie iăcut, orice. Preşedintele continuă:

— Regulamentul prevede că cel care candidează trebuie să li publicat o carte; omul a publicat mai multe, inclusiv una de versuri, ştiai? Eu am insinuat, când am vorbit cu Lisandro, că unii academicieni se gândiseră la Feliciano, considerând că ideal pentm a-1 înlocui pe Bmno ar li un alt mare poet. El mi-a răspuns cu titlul acelei cărţi şi mi-a garantat că, poet contra poet, candidatul său nu e cu nimic mai prejos decât Feliciano sau decât Bmno. S-ar părea că sunt versuri romantice, din tinereţe. Până şi acest atu îl are.

— Dar celelalte, în schimb... ar trebui să-l vezi pe Lisandro scoţându- le, unul câte unul, din buzunarul vestei: candidat al Amatei, una dintre cele mai importante ñguri din guvern, cu un prestigiu enotm, trăim vremuri cu care nu e de glumit. Un alt argument cu greutate: fotoliul acesta e rezervat pentru Armată, întotdeauna a fost. de la pnmul pana la penultimul ocupant, tradiţia trebuie restabilită. Şi aşa mai departe... Nu văd nici o ieşire, bătrâne. Dacă descoperi vreuna să-mi spui. Eu nu văd nici una...

— Ei, asta-i... Chiar dumneata ai spus: să-l lansăm pe Feliciano...

— Şi dumneata crezi că el acceptă să candideze împotriva lui Sampaio Pereira? Mă îndoiesc. Trebuie să-ţi spun că povestea asta cum că fotoliul aparţine Armatei chiar e un argument valid. în principiu, eu sunt de acord cu candidatura unei personalităţi din Armată, dumneata ştii că Academia a contat întotdeauna şi trebuie să conteze şi în continuare pe exponenţi ai diferitelor

— în materie de exponent...

— Depinde de punctul de vedere al iecăruia, nu-i aşa? Preşedintele nu vrea să se angajeze. Evandro Nunes dos Santos soarbe restul de cafea şi pune ceşcuţa goală pe farfurioară, Afrânio Pórtela întârzie şi nu i se pare uşor să dezlege nodul. în schimb, nu se teme să añrme deschis:

— Acest mizerabil nu va intra în Academie cu votul meu.

CONSPIRAŢIE LA CEASUL ELEGANT AL CEAIULUI

VENIŢI DIN DIRECŢII DIFERITE, AFRÂNIO PORTELA ŞI LISANDRO LEITE s-au întâlnit la uşa Micului Trianon. Satisfacţia se oglindeşte pe chipul gras al juristului:

— Vestea candidaturii lui Agnaldo a transpirat deja în presa vorbită şi Vocea îi jubila când rostea prenumele atotputernicului colonel, dovadă

ghiceşte fîră greutate; la fel ca el, Lisandro nu pierde timpul când se apucă de o

Se îndreaptă împreună spre cabinetul preşedintelui, judecătorul se trânteşte într-un fotoliu, iar maestml Airânio culege umanitatea osoasă a lui Evandro Nunes dos Santos, tocmai la timp pentm a-1 împiedica pe agresivul eseist să-i spună „câteva acelui lingău umiat".

— Elai să bem un ceai la Colombo, acolo o să fim mai liniştiţi şi o să putem conspira, departe de Lisandro şi aproape de femei frumoase, spre deliciul privirilor dumitale, bătrâne scandalagiu.

Client asiduu al cofetăriei Colombo în compania lui Antdnio Bruno, Airânio îi atribuie lui Evandro obiceiurile şi gusturile celui din urmă. O iubire lirică a poetului cu o frumoasă croitoreasă aşezată la fereastra atelierului situat la etajul al doilea al clădirii vecine îi inspirase „Chê das cinco"^, o povestire vesela st emoţionanta, singura întoarcere a romancierului pe terenul iictiunn după mai bine de zece ani de la lansarea romanului A *mulher no espelho.*

La masă, în cofetărie, Evandro, încă bine dispus, începe prin a vocifera împotriva preşedintelui, care „nu iăcuse un secret din poziţia sa favorabilă faţă de candidatura colonelului".

— Favorabilă? în ciuda îmbrâncelii pe care a încasat-o ieri?

— îmbrânceală? Ce-i povestea asta?

— îţi spun imediat. Mai întâi vreau să ştiu exact ce a spus Elermano.

— Că era în favoarea unui candidat al Armatei. Pentm a restabili

tradiţia.

— S-a referit la un candidat al Armatei sau l-a citat nominal pe colonelul Sampaio Pereira? Agnaldo, cum zice Lisandro iălindu-se.

— A vorbit în general.

— Diferenţa e mare, cumetre. Airânio şi Rosarinho fiiseseră naşii de botez ai lui Âlvaro. O să-ţi lac o destăinuire: şi eu sunt în favoarea candidaturii unei personalităţi din Armată... Şi zâmbi maliţios.

Din când în când, prietenul şi cumătml reuşeşte să-l enerveze pe bătrânul Evandro, mai ales când se iveşte un loc vacant în Academie. Cu toate

că sprijină aproape întotdeauna aceiași candidați, se comportă diametral opus în timpul campaniei. Evandro proclamă în public, deschis, calitățile profesorului său, argumentând și discutând, în timp ce Afrânio se mișcă discret și acționează cu blândețe strădania din culise. E considerat cel mai de temut șef de campanie electorală al ilustrei societăți. Chiar și acum, în fața amenințării de temut a candidaturii lui Agnaldo Goebbels Pereira (colonelul însuși, într-un articol foarte comentat, afirmase că acceptă cu onoare și mândrie porecla de „Goebbels brazilian", prin care dușmanii patriei credeau că-l ridiculizează și-l jignesc), Afrânio nu se arată indignat. Dimpotrivă, pare să se amuze și-și freacă mâinile de mulțumire. Evandro îi cere neîncetat:

Din când în când, își întrerupe relatarea ca să salute cunoscuți sau să-i atragă atenția cuiva asupra vreunei femei dintre cele de a fi privită, care trece pe stradă. Nu pierdea timpul (nici el, nici Lisandro). În ajun, imediat după discuția cu Evandro, telefonase câtorva academicieni și schimbase impresii cu aceștia. Matinal, plecase devreme de acasă ca să viziteze nici mai mult, nici mai puțin de patru colegi, luase prânzul cu un al cincilea, Rodrigo Inácio Filho, iar întâlnirea la întâlnirea cu Evandro fusese precumpănită de o vizită la bietul Francelino, victimă, și el, a vigurosei înțepături. În timpul convorbirilor telefonice și al vizitelor, luase cunoștință de unele realități și trăsese unele concluzii:

— Există o sensibilă rezistență față de numele lui Sampaio Pereira.

— Repulsie generală... Și Evandro stabilise unele contacte.

— Să nu exagerăm, cumnate, să fim realiști. Există rețineri, uzele chiar profunde, o atmosferă stăjenitoare, tipul e prost văzut, are o limbă foarte proastă. Pentru el, până și Cristos e suspect. Rodrigo mi-a povestit că, în Săptămâna Mare, cenzura a interzis publicarea în *Revista dos Salvadores*[11] a Predicii de pe Munte a lui Mădlimlor. Directorul revistei, Gil Costelo, s-a adresat DIP, convins că tăierea se datora ilustrației materialului, un desen modernist al

şi jurnalişti, opusul lui Bruno, care a murit pentru că nu mai suporta aceste orori, să-i urmeze acestuia, să ia loc printre noi în plenul Academiei, să îe colegul meu, colegul dumitale...

Urmează un moment de tăcere, timp în care Evandro digeră vorbele romancierului. Apoi clatină din cap:

— Aşa e... Ai dreptate.

— Da, am. Pentru un candidat civil nu garantez mai mult de patru sau cinci voturi, ale noastre, al lui Rodrigo, al lui... şi citează două nume. în timp ce, cu un general, dacă lucrăm bine, am putea câştiga bătălia. Avem nevoie urgent de un general, autor cel puţin al unei cărţi, adversar al nazismului şi al *Statului Nou* şi care să îe dispus să-l înfrunte pe colonelul Sampaio Pereira. De

— De acord. Mai greu e să găsim pe cineva care să îndeplinească toate

— O să găsim. Dumneata, cumetre, eşti exagerat. După dumneata, dacă a îmbrăcat uniforma, s-a terminat. Printre cătane sunt mulţi oameni cumsecade şi serioşi, democraţi - majoritatea. Acum, ascultă povestea îmbrâncelii... Chiar înainte să înceapă să povestească, izbucneşte în râs. Maestrul Afrânio Portela se distra în stil mare, lua de la viaţă tot ce-i putea oferi ea mai bun.

GENERALUL AŞTEAPTĂ UN TELEFON

NERĂBDĂTOR, GENERALUL WALDOMIRO MOREIRA LASĂ ZIARUL ŞI ÎŞI CONSULTĂ ceasul; se ridică din şezlong, traversează mica grădină, înaintează spre uşa livingului şi constată indisciplina. După cum îşi imaginase, Cecilia ţinea telefonul ocupat, vorbind cu iubitul. Afurisitul de dentist! Ca

şi cum n-ar â fost de ajuns o supărare.

— Ah! Nu-mi spune... zise afectată tânăra, strâmbându-se de râs.

— Cecilia!

La auzul glasului generalului, râsul şi afectarea pălesc. Acoperind cu
mâna receptorul, neascultătoarea imploră:

— Numai un minut, tată.

— închide imediat!

Săritorul Sabenţa rămăsese să sune imediat ce vorbea cu doctoml Félix Linhares şi obţinea acordul lui indispensabil. Or, rămăsese stabilit ca întâlnirea să aibă loc la Santa Casa^, unde prolificul autor de romane pe teme din Vechiul Testament îşi îndeplineşte datoria de medic şi se ocupă de chestiuni legate de *Academia Fluminense de Letras —,* al cărei preşedinte este, reales pentm a cincea oară şi în unanimitate. La micul dejun, generalul interzisese folosirea telefonului începând cu ora zece dimineaţa. Soţia şi fiica lui stau cu orele la telefon, dona Conceiţão ca să bârfească, să se plângă de costul vieţii, Cecilia, în jurăminte de

Admirator al activităţii literare a generalului, în special al campaniei pentm puritatea limbii patriei, Claudionor Sabenţa, autor al lucrărilor *Antologia da literatura luso-brasileira=-* şi *Coletănea de escritores fluminenses—* şi al cărţilor didactice pentm studiul gramaticii (pentru clasa întâi, a doua şi a treia), realizase o fructuoasă muncă de convingere printre colegii academicieni, cu un succes evident. Mediul s-a dovedit receptiv şi favorabil faţă de numele generalului, inclusiv pentru că faima celuilalt

postulam, Francisco Ladeira, se datora mai degrabă limbii lui viperine decât valorii discutabile a sonetelor parnasiene. Forfecându-i lără milă pe confraţi pe la colţurile literaturii de duzină, tot mai pretinde să fie ales şi umblă să recruteze voturi cu chipul cel mai senin din lume. Cu toate acestea, cuvântul final depindea de preşedinte.

Prestigiul profesional al doctomlui Félix Linhares, care se bucura de o clientelă bogată şi influentă, îi garantează subvenţii, favoruri şi sume care fac posibilă, pentru cercul aflat sub conducerea sa, o existenţă reală, dincolo de procesel^verbale ale şedinţelor, asigurându-le un sediu într-o clădire a statului, tipărirea (cu întârziere, însă gratuită) a revistei, a opusculelor şi chiar a unor cărţi ale academicienilor la tipografia Guvernului, de exemplu, lucrarea *Coletănea* a lui Claudionor Sabenţa. Fără să mai vorbim de cei doi luncţionari publici puşi la dispoziţie: un intendent şi o secretară, atrăgătoare, tânără şi foarte cumsecade. Mici privilegii care iăceau râvnite şi disputate locurile vacante din *Academia Fluminense de Letras,* nemurire limitată, circumscrisă hotarelor statului Rio, dar nu mai puţin râvnită.

Agitaţia şi iritarea generalului erau iscate de situaţia ambiguă care se crease, din incertitudinea care se prelungea. în aiară că era răutăcios şi slab ca poet, Francisco Ladeira se dovedea a li şi un clevetitor. Spunea vrute şi nevrute despre mai toată lumea, însă niciodată nu deschisese gura ca să comenteze personajele biblice (şi atât de meritorii!) ale doctomlui Linhares, atitudine care, cu siguranţă, îl sensibiliza pe preşedinte. în iaţa sforăriilor şi a cârdăşiilor, generalul se enervează.

După ce a văzut telefonul liber, se întoarce în

şezlong, la umbra din grădină. La începutul anului 1937 fosese iar pe punctul de a candida; acelaşi devotat Sabenţa iniţiase contactele necesare, dar, la vremea respectivă, au fost mai presus unele interese politico-militare superioare, care au ocupat în întregime timpul şi proiectele generalului. S-a dedicat cu tmp şi suilet campaniei electorale a lui Armando Sales de Oliveira, candidat la Preşedinţia

în presă ca probabil viitor ministru de Război, în cazul victoriei candidatului din opoziţie. Dona Conceiţão, cu un entuziasm temerar şi iute visătoare, s-a bucurat timp de câteva luni de prestigiul care decurgea din această perspectivă strălucită. Dar - vai! - prea puţine luni, căci, în noiembrie, o lovitură de stat a instaurat dictatura *Statului Nou,* a dizolvat Parlamentul şi partidele politice, a lichidat candidaturi şi alegeri, iar generalul Waldomiro Moreira, din viitor ministm a trecut în rezervă remunerată, a îmbrăcat clasica pijama şi s-a întors, cu normă întreagă, la paşnicele şi laborioasele activităţi de pe tărâmul literelor.

A început să semneze din nou coloana săptămânală „în apărarea limbii portugheze", din *Correio do Rio&,* suspendată în timpul campaniei armandiste. Terminase redactarea a încă unui volum, al treilea, din *Historias da historia do Brasil*39, povestiri şi relatări de lapte militare, a cămi recentă lansare, care a coincis cu locul vacant din *Academia Fluminense,* îl iăcuse pe prietenul Sabenţa

să se pună din nou în mişcare, cu evidente şanse de succes. Dacă ar î depins numai de academicieni... întâlnirea stabilită pentru dimineaţa aceea, între şefol campaniei electorale şi preşedintele Linhares, avea să pecetluiască soarta ambiţioasei candidaturi - victoria sau renunţarea.

Clopotul bisericii bate ora douăsprezece, sfârşitul dimineţii. De ce nu telefonase încă Sabenţa? Amânarea întrevederii sau, cine ştie, precautul Linhares se hotărâse în iăvoarea lui Francisco Ladeira pentru a se pune la adăpost de epigrame şi ironii? Generalul se teme pentru inima lui, cardiologul i-a recomandat să evite emoţiile puternice.

I se pare că aude telefonul sunând şi se străduieşte să nu alerge. Dona

— Telefon pentru dumneata. Moretra. întotdeauna îşi tratase soţul cu numele de familie, din respect şi devotament. Zice că e academicianul...

— E Sabenţa, ştiu... E deja în picioare.

— Nu, nu e...

— Nu e Sabenţa? Atunci cine e?

— A zis că e domnul Rodrigo Inăcio Filho, de la Academia Braziliană. Vrea să stabileşti o oră ca să primeşti o comisie de academicieni...

Generalul Waldomiro Moreira ezită, neliniştit. Trebuie să îe o farsă, opera perfidului Ladeira, înclinat spre glume de prost-gust.

— Omul aşteaptă, Moreira.

O farsă, cu siguranţă. Cu chipul încruntat, generalul se îndreaptă spre telefon. Ah! Dacă e o farsă, palavragiul ăla de Ladeira să aibă grijă, căci va plăti scump. Nu se face băşcălie nepedepsit de un general al Armatei, chiar dacă

acesta

ALEGEREA CU CONIAC NAPOLEON

CEL CARE S-A GÂNDIT LA NUMELE GENERALULUI WALDOMIRO MOREIRA A FOST RODRIGO INÂCIO FILHO, pus la curent cu planul, la

care a aderat. Şi a ficut-o când maestrul Afrânio se pregătea să se recunoască învins şi să-i dea dreptate cumătrului Evandro. Era o misiune grea să găseşti un general cu o carte publicată care să îe un antinazist declarat, să nu aibă angajamente faţă de *Statul Nou* şi să fie dispus să-l înfrunte pe Sampaio Pereira. Antinazişti erau mulţi, majoritatea; împotriva dictaturii erau mai mulţi, dar printre rânduri, nu pe faţă; cu carte publicată, doar câţiva şi, dintre aceştia, câţi ar accepta să candideze înfruntând fiiria şi puterea colonelului? în cabinetul romancierului, printre înghiţituri de coniac (marcă lină, Napoleon, francez şi războinic), cei doi cumetri elimină candidaţi:

— Te rog, Afrânio, o carte de matematică... nu merge.

— Ăsta n-ar accepta niciodată să concureze cu Sampaio Pereira...

— Ar li un nume bun dacă, în loc de maior, ar li general.

Invitat să vină şi el, Rodrigo Inăcio Filho, creatura cea mai puţin războinică din lume, are un aer zâmbitor, etalând rozeta Legiunii de Onoare la butonieră, numai bun să participe la rezistenţă. Sărută mâna nobilă a donei Rosarinho:

— Recrutul e la ordinele soţului dumneavoastră, doamnă general.

— Absurd, de ce? Absurd e războiul, răspunde Evandro.

Dona Rosarinho ia sticla, îl serveşte pe academicianul nou-venit şi-l

— Bagă mâna în buzunarul vestei şi scoate de acolo un general pe măsură, Rodrigo. Cunoşti cerinţele...

— Mă supun ordinelor dumitale, Rosarinho. îl propun pe generalul Waldomiro Moreira.

— Waldomiro Moreira... Cunosc acest nume... Maestrul Afrânio îşi scotoceşte memoria: De unde, Doamne?

Rodrigo primise, cu câteva zile în urmă, o nouă carte a generalului Moreira, autor al unei jumătăţi de duzină de volume zdravene. Generalul nu era nicidecum un necunoscut, se bucura de o anume notorietate politică şi militară, fară să mai vorbim de cea literară; numele lui lusese foarte prezent în ziare în timpul campaniei lui Aimando Sales, când îi fiisese prezentat Rodrigo. Se întâlniseră in două sau trei ocazii. La un banchet dat în onoarea candidatului, au stat unul langa altul st au vorbit despre literatura st politica: generalul nu-t aprecia pe moderni, criticând necunoaşterea şi lipsa lor de respect iâţă de regulile limbii oficiale, în schimb, era un demonul călit pe câmpurile de luptă, motiv pentru care *Statul Nou* îl trecuse în rezervă. Antinazist, pro aliaţi, era suficient să citeşti comentariile de război pe care le scrisese în *Correio do Rio*; îl n il ini vehement pe Hitler, „un nebun, un degenerat".

— Atât de partinic, încât a reluzat să creadă în victoriile naziste, a negat realitatea.

— Mai rămâne să vedem dacă acceptă să candideze.

însărcinat să caute informaţii mai complete, după douăzeci şi patru de ore, maestrul Afrânio se întoarse triumiător:

— Nu încape îndoială, e omul nostru!

în acelaşi cabinet, degustând acelaşi Napoleon războinic, expune lapte şi calităţi referitoare la general: Revoluţia Constituţionalistă, campania lui Armando Sales,

îndepărtat de dictatură din armata activă. Cinci cărţi publicate: o trilogie de povestiri istorice, un volum de cronici abordând probleme lingvistice, pe lângă broşura (epuizată) despre aspecte ale campaniei militare din 1932, de pe frontul din Minas Gerais. Considerat om de cuvânt şi curajos, cam orgolios şi încăpăţânat. Un dur.

— în împrejurarea de iâţă, o calitate.

— Crezi că va accepta disputa? vrea să ştie Evandro.

— Sunt convins că da. Maestrul Alrânio îşi fixează complicii cu acea privire de maliţie amuzată:

— Mă îndoiesc că bănuiţi care e ambiţia lui în momentul de iâţă, ce-şi doreşte... Un moment de suspans, o înghiţitură de coniac: Nici mai mult, nici mai puţin decât să candideze la *Academia Fluminense deLetras.*

— E o minciună! Glumeşti.

— E purul adevăr. îţi imaginezi când o să-i propunem Academia Braziliană? O să-şi piardă capul. în plus, Sampaio Pereira nu poate să iacă nimic

Rodrigo a nimerit în plin.

— Şi cărţile? Evandro îşi coboară glasul rostind întrebarea: Cărţile, ce ştii despre ele?

Ca o dovadă de devotament faţă de cauză, Rodrigo parcursese volumul

— E la limita patriotismului exaltat, dar se poate citi. Scrie corect, gramatica e una dintre dogmele lui. Stilul preţios, ştiţi?

— Preţios! Purist?

— Exact. I-ar sta mai bine în *Academia Fluminense,* dar, în afară de el, nu văd pe nimeni.

— Nici eu, confirmă maestrul Afrânio. Voi dedica restul zilei cărţilor lui, am iăcut rost de patru, Carlos Ribeiro a rămas să iacă rost de cele epuizate. Carlinhos mi-a furnizat majoritatea informaţiilor despre general.

Se referea la celebrul librar din Rio, „bătrânul negustor de cărţi", aşa cum se intitulase el însuşi. Frecventau librăria lui, de pe strada São Jose, cine vrei şi cine nu vrei, academicieni şi modernişti, literaţi cu reputaţii şi valori diferite, proveniţi din toate zările, şcolile, tendinţele, grupurile şi bisericuţele.

Mai bine informat decât Carlinhos Ribeiro, imposibil.

— De altfel, maestrul Afrânio îşi lărgeşte zâmbetul binedispus, am cumpărat fiecare volum în dublu exemplar, pentru mine şi pentru dumneata, cumetre. T rebuie să cunoaştem in profunzime opera candidatului nostru ca să-l putem elogia.

Bătrânul Evandro nu se lasă convins:

— De elogiat, o să-l elogiez dacă e nevoie. în război, totul e permis, nu e momentul de scrupule. Acum, să citesc...

nu, îmi ceri prea mult. Patriotism exaltat, stil preţios... Cunosc genul. Cu cât citesc mai puţin, cu atât o să pot elogia mai mult.

ARTA LITERELOR, UN BALSAM

DUPĂ CE I S-A RISIPIT ILUZIA MINISTERIALĂ ŞI A FOST TRECUT ÎN REZERVĂ CASĂ AŞTEPTE PENSIONAREA, generalul Waldomiro Moreira s-a hotărât să se întoarcă exclusiv la truda literară şi la gloria pe care o aduce ea, modestă, însă reconfortantă. A avut totuşi o revenire beligerantă şi a ieşit prost.

Rubrica polemică dedicată apărării canoanelor lingvistice îi prilej uia o corespondenţă selectă şi relaţii cordiale cu alţi truditori exaltaţi pe terenul limbii, alarmaţi de neglijenţa faţă de preceptele cele mai elementare ale gramaticii, neglijenţă evidentă în literatura modernă, scrisă „în *nagd,* în *cabinda* sau în *quimbundo^".* Era absorbit de revizuirea celui de-al treilea volum din *Historias da historia do Brasil* când a izbucnit războiul în Europa, dându-i ocazia revenirii.

Generalul cumula o serie de merite. Autoritate în probleme de limbaj („filolog competent", în opinia consacrantă a lui Rivadávia Pont es, autorul cărţii *Verbetes gramaticais^*) şi autoritate în domeniul ştiinţelor războiului, elev eminent al profesorilor de la Misiunea Militară Franceză, invincibil în manevrele militare. Aşa stând lucrurile, în acelaşi *Correio do Rio,* unde, duminica, îi învăţa pe cititori cum să scrie bine, a început să traseze zilnic direcţiile celui deal Doilea Război Mondial, într-un comentariu scurt şi afirmativ, „Războiul, zi de zi - analiză şi previziuni", semnat cu iniţialele

sale, gen. W.M.

Baricadat în Linia Maginot, de netrecut, *Panzerdivisionen¿*3 ale lui Hitler au lăcut prai şi pulbere solidele sale cunoştinţe. într-o totală lipsă de respect Jaţă de regulile stabilite de ştiinţa războiului, acestea dezminţeau în fiecare după-amiază analizele şi previziunile matinale ale comentatorului. Gen. W.M. a început să piardă teren în iaţa lui Gamelin, a cedat în Jaţa lui Weygand, mergea din înfrângere în înfrângere - o hecatombă. Decepţionat, a profitat de tăierea repetată, lăcută de cenzură, a epitetelor cu care se răzbuna pe înaintarea *Fiihrer-ulm* şi a declarat încheiat angajamentul, spre uşurarea directorului ziarului.

S-a retras din nou pe tărâmul artei literelor, care i-au compensat decepţia, răsplătindu-1 cu o bună primire a volumului *Historias da historia do Brasil,* care s-a bucurat de critici favorabile. Fidelul Sabenţa a scris imediat un

lung articol laudativ, iar ilustrul Altino Alcântara, de la Academia Braziliană, i-a mulţumit printr-o scrisoare „stimatului confrate pentru trimiterea noii sale cărţi, în ale cărei pagini, alături de limbajul fără incorectitudini, palpită un patriotism autentic în relatarea unor lapte memorabile". Frază transcrisă în secţiunea „Cărţi şi autori", a promiţătomlui Mauro Meira, în *Jornal da Manhă*

Mai greu de depăşit se prefigura amărăciunea iamilială, pricinuită de nestatornicia Ceciliei, car^şi părăsise soţul în Curitiba, un căpitan sârguincios şi corect, ca să vină să se vânture în Rio, piaţă mai mare. Om de cuvânt şi onoare, generalul s-a simţit indignat (dar nu surprins).

Locul vacant din *Academia Fluminense* şi posibilitatea de a-1 cuceri au iost un balsam care i-a cicatrizat rănile. Ultimele ecouri ale zefiemelelor iscate în juml comentariilor de război culese ici şi colo („...să mori de râs..." - şi râdeau în hohote în cabinetul colonelului Sampaio Pereira citind, cu voce tare, „Războiul, zi de zi"), spini incomozi, s-au risipit. în privinţa iubirilor Ceciliei - iubiri? Generalul preferă să nu utilizeze cuvântul potrivit -, le-a lăsat în sarcina mamei zăpăcitei, dona Conceiţão do Prado Moreira, o doamnă robustă cu care se însurase când, rămas văduv şi iără copii la treizeci de ani şi servind în Mato Grosso, nu putuse suporta singurătatea.

Şi dona Conceiţão provenea dintr-o iamilie tradiţională de militari. Comportamentul autoritar al soţului n-a ajuns s-o afecteze, era obrsnurtă. înarnte de a se supune autorităţii lui, o suportase pe cea a fratelui, în casa căruia locuise până la binecuvântata întâlnire cu Moreira. Căsătoria, pe lângă că o scosese din situaţia incomodă, o scăpase şi de caracterul nesuferit al pacostei de cumnată-sa. în ceea c^o

priveşte pe Cecilia, semăna cu tatăl ei, îndărătnică, încăpăţânată, insensibilă la argumente şi ameninţări. Dar generalul era om integm, iar dona Conceiţão, cumpătată; atunci de la cine o fi moştenit fiica lor dorinţa nestapanrta. senzualrtatea nemfranata. lrpsa de moderatrer Număr Dumnezeu

Dacă generalul ar fi primit, aşa cum iusese stabilit, teleionul lui Sabenţa cu vestea cea bună a acordului preşedintelui, ar fi putut să mănânce liniştit la masa de prânz şi să se întindă apoi pe şezlong, ca să-şi iacă siesta, cu

- De ce nu te culci pi

O COMISIE FORMATĂ DIN MEMBRI AI ACADEMIEI BRAZILIENE DE LITERE! La telefon, domnul Rodrigo îsese formal: îi solicita stimatului general Moreira să stabilească ziua și ora, cât mai curând, pentru primirea unei comisii de academicieni. Asta după ce a amintit de întâlnirea de la memorabilul banchet și de subiectele conversației, risipind astfel orice bănuială că ar fi fost o farsă și scoțându-l din cauză pe răutăciosul Ladeira. Dar nu anticipase nimic în legătură cu scopul vizitei, iar generalului i s-a părut incorect să întrebe. A răspuns că se afla la ordinele lui, în orice zi și la orice oră, și a subliniat onoarea neașteptată care i se făcea.

— O comisie a Academiei Braziliene! Te-ai gândit vreodată la asta, Conceição? Ce naiba îi aduce aici?

După ce i-a dat comprimatul, doamna Conceição încearcă să-l liniștească:

— De ce nu te culci până când pregătesc masa?

Să se culce! Ca și cum ar fi fost posibil. Rotocă patul, fotoliul, șezlongul. Telefonul nebunie să fi fost rezultatul vreunei încurcături. Dar care? Și dacă nu era o încurcătură? Cine știe, poate se gândesc la numele lui pentru

Premiul Machado de Assis, încununare supremă atribuită anual de Academie, decernat pentru totalitatea operelor unui scriitor. S-a mai întâmplat, in cazul imposibilităţii de a alege între doi autori, ambii puternici, să se hotărască pentru un al treilea, neprevăzut. Bine informat despre culisele lumii literelor, generalul cunoaşte regulamentele şi obiceiurile ilustrei societăţi. Ştie că, în cazul Premiului Machado de Assis, alesul iâce obiectul unei discrete informări anterioare, lăcute prin intermediul unui academician din anturajul său, cu discreţia firească. Nu auzise niciodată de vreo comisie care să meargă acasă la confratele respectiv ca să-l întrebe dacă acceptă râvnitul premiu - înaltă onoare însoţită de o substanţială sumă de bani. Dacă nu era Machado de Assis, ce putea li? Problemă capabilă să-l facă să înnebunească şi pe cel mai calm dintre oameni. Pe general îl aşteaptă mai bine de douăzeci şi patru de ore de frământare şi nelinişte, căci domnul Rodrigo propusese ziua următoare, la ora şase seara. Douăzeci şi nouă de ore, ca să fie mai riguros în numărarea ceasurilor de aşteptare încordată.

Generalul măsoară salonul de la un capăt la altul în pas cadenţat - înalt, corpolent, cu chipul roşcovan şi cu părul tuns scurt. Nici măcar pijamaua nu-i ascunde condiţia militară, vizibilă în fiecare trăsătură, în fiecare gest, în autoritatea care constituie parte integrantă a persoanei sale. Ce naiba o căuta la el acasă o comisie de membri ai Academiei Braziliene de Litere?

Ştie de moartea poetului Antonio Bruno şi de locul vacant apărut ca urmare a acesteia, dar nu-şi permite să se gândească la vreo legătură între anunţata vizită şi frinebrul eveniment, cu posibilitatea îmbucurătoare care ar decurge

de aici. Niciodată nu i-a trecut prin minte o asemenea fantezie imposibilă. Dar, fie că voia, fie că nu, ipoteza se impunea, tulburătoare. Cecilia, aflând de telefonul primit şi de întrevedere, năvăleşte în salon:

— Tată, or să te pună pe dumneata în locul celui care a murit acum.

Ah, inima generalului!

— Nu vorbi prostii. Nu fac decât să inaugureze busturi. Dă bani pentru bustul vreunuia dintre ei.

Dona Conceiţão îi cheamă la masă, cu o jumătate de oră întârziere. Doamne, ce zi! Generalul Moreira se uită cu silă la mâncarea de regim, i-a pierit

Lasă jos fiirculiţa ca să-i răspundă la telefon întârziatului Sabenţa, care se scuză şi-l informează despre amânarea întâlnirii cu doctoml Linhares. Reţinut la căpătâiul unui bolnav, preşedintele nu putea să vină la Santa Casa. Dar stimatul prieten să iie liniştit, în douăzeci şi patm de ore candidatura sa va primi, oiicial, sprijinul necesar. Generalul se străduieşte să-şi ascundă emoţia şi-i mulţumeşte cu o ialsă eiuziune.

La masă, dona Conceiţão discută cu Cecilia - ce să servească importanţilor domni, membri ai Academiei Braziliene, nemuritori cu adevărat, cu drept la robă şi la indemnizaţie. în neuitatul prim semestm al anului 1937, ilustrul general Waldomiro Moreira şi mult stimata sa soţie au fost invitaţi la şedinţa solemnă de primire a domnului Alcântara, politicianul acela din São Paulo, şi s-au dus:

— O minunăţie, iată dragă. Părea o curte regală.

Academia Braziliană, asta da. Merita să pierzi timpul, să-ţi uzezi nervii, să iaci eforturi în disputa pentm un loc vacant; dar asta, după câte se pare, nu-i de nasul lui Moreira, adus în situaţia de a cerşi sprijinul pentm o biată academie de două parale, cu sediul în Niteroi, iără robă, iără indemnizaţie, lără fotografie în ziare. Acestea sunt gândurile care trec prin mintea donei Conceiţão, dar le păstrează pentm sine, întrucât Moreira e prost dispus astăzi, iar Cecilia e o aiurită. O să vedeţi că ea are dreptate - vreun împrumut, vreo colectă de bani pentm ridicarea unui bust al acelui poet care a murit, un iustangiu, după cum i s-a spus. La cimitir era

un cârd scandalos de muieri care plângeau în urma sicriului. Bine că Cecilia nu l-a cunoscut!

— Ce să servesc? Bere, *guarana—1* Pot să comand nişte plăcintuţe, nişte chilteluţe de pui?

— Mai bine nu serveşti nimic. Auzi, bere! Unde s-a mai pomenit? retează bmsc generalul.

— Cel puţin un lichioraş de fructe. Sau ceai? Nu ceai beau e Academie?

— De ce nu serveşti doar o cafea, mamă?

Generalul a fost de acord cu fiică-sa. Cu cafeaua şi, cu o teamă plină de
speranţe, cu prima concluzie la care ajunsese ea:

— Or să te pună pe dumneata în locul celui care a murit acum.

Douăzeci şi nouă de ore de aşteptare, cu noaptea de insomnie la mijloc;
dacă inima îi rezistă, va fi o dovadă că medicul generalist şi cardiologul nu sunt decât nişte simpli şarlatani.

BALETUL CANDIDATULUI

A DOUA ZI, LA ORA UNSPREZECE DIMINEAŢA, GENERALUL WALDOMIRO MOREIRA şi-a oficializat candidatura la *Academia Fluminense de Letras.* Scrisoarea care conţinea cererea de înscriere i-a fost înmânată devotatului Claudionor Sabenţa, care, după ce a obţinut aprobarea preşedintelui Linhares, la ora nouă, la Santa Casa, a plecat cu tramvaiul spre reşedinţa generalului, în Grajaú, ca să-i ducă vestea cea bună. Pentru asta renunţase, în dimineaţa aceea, la obişnuita lectură a ziarului.

Opt ore mai târziu, la şapte seara, s-a trezit candidat la Academia Braziliană - răspunzând invitaţiei făcute de ilustra comisie de academicieni, i-a încredinţat scrisoarea de înscriere romancierului Alrânio Pórtela. Niciodată nu-şi închipuise generalul că l-ar putea avea ca cititor, cu atât mai puţin să constate cunoaşterea intimă a operei sale, aşa cum o dovedise vestitul autor al romanului A *Mulher no Espelho,* prin analiza exhaustivă a galeriei de figuri reprezentative portretizate în cele trei tomuri ale seriei *Historias da Historia do Brasil* şi a problemelor abordate în profunzime în volumul *Prolegómenos idiomáticos—.*

Cititor cu experienţă, care urmărise pas cu pas, carte cu carte „strălucita dumneavoastră traiectorie intelectuală”, după cum a afirmat, maestrul Alrânio dădea impresia că terminase de curând lectura, atât de mare era siguranţa

lungi fragmente, repetând,
exactitate, imagini şi
dialoguri.

— Ce memorie extraordinară, maestre! exclamă extaziat Moreira.

— Având în vedere că am citit şi recitit... şi nu o dată, ci de mai multe ori... Afrânio Pórtela zâmbi fără jenă.

Evandro Nunes dos Santos îsi întoarse privirea de la cumătml său: „Războiul e război, totul e permis”. Apoi a ratificat cu adjective expresive aprecierile laudative ale complicelui său: „Admirabil! Magistral! Magnific!” Venind de la bătrânul şi temutul eseist, adjectivele îşi sporeau valoarea, erau nepreţuite. Ceilalţi trei academicieni au contribuit şi ei cu partea lor de laude. Zăpăcit, generalul nu mai găsea cuvinte sa mulţumească. Ist dădea seama cât de mult îşi subestimase propria operă.

La un moment dat, şi-a chemat soţia şi ñica, să fie de faţă la onoarea fară margini la care îl înălţa acea ilustră comisie, un puternic grup de academicieni. Astfel, au putut să au dă elogiile aduse cărţilor sc rise de soţ şi de tată. Dona Conceiţâo a fost impresionată, iar Cecilia fremăta.

După patruzeci de minute de la plecarea celor două automobile mari, care-i duceau înapoi pe nemuritori, generalul l-a sunat pe Sabenţa şi i-a înapoiat locul vacant de la *Academia Fulmínense,* cerând să i se retumeze scrisoarea de înscriere st promiţând noutăţi incitante. „Vino după cină şi-ţi povestesc tot. O

— Vreţi să spuneţi că nu mai sunteţi candidat la Academie? Sabenţa nu reuşea să înţeleagă; după toată strădania lui de a obţine sprijinul preşedintelui, când era totul rezolvat...

— Sunt candidat la Academie, bineînţeles. Dar nu sunt candidat la *Academia Fluminense...*

— Nu înţeleg...

— O să înţelegi când o să-ţi explic. Spune-i lui Linhares că-i mulţumesc pentru invitaţie, dar poate dispune cum doreşte de locul vacant.

„Invitaţie?”, se întreabă Sabenţa surprins. Dar nu frísese nici o invitaţie, numai el ştia cât se străduise ca să-l convingă pe doctorul Linhares.

Dacă nu era la mijloc respectul pe care-1 datora generalului - gradul e grad Claudionor Sabenţa ar fi lăsat să-i scape o înjurătură la teleim. N-a iăcut-o, a închis melancolic teleimül. Candidatura care-i dăduse atât de luau îi deschisese uşa casei prietenoase din Grajaú, unde, „lluturaş de vis, / Cecília zboară / aprinzând dorinţe". Din când în când, Claudionor Sabenţa comite versuri.

BILANŢ INIŢIAL AL EFECTIVELOR

CU O SĂPTĂMÂNĂ ÎN URMĂ, LA PRIVEGHIUL LUI BRUNO, ERAU DOI: Aiânio Pórtela şi Evandro Nunes dos Santos. Apoi s-au iăcut trei, odată cu recrutarea lui Rodrigo Inăcio Filho; acasă la general s-au dus cinci, cei trei mai sus amintiţi plus Henrique Andrade, biografei lui Ruy, al lui Rio Branco şi al lui Nabuco, şi R. Figueiredo lúnior, dramaturg ale cărui piese, înainte disputate de companiile de teatru, dispăruseră de pe afişe odată cu proclamarea *Statului Nou.* Abordau teme cu caracter social, iar eroii săi, greci sau originari din statul Ceară, propovăduiau libertatea şi susţineau drepturile omului.

Sondajele realizate printre colegi, în zilele care au precedat şi succedat şedinţa de comemorare, l-au iăcut pe Afiânio Pórtela să numere, pentru început, vreo opt voturi sigure pentru general. Evandro garanta douăsprezece, dar, cum bătrânul eseist se entuziasma uşor, calculele lui nu prea erau demne de încredere.

în ceea ce-1 priveşte pe colonel, după ce iăcuse şi relăcuse calculele, Pórtela ajunsese la concluzia că acesta pornea cu cincisprezece voturi mai mult sau mai puţin

garantate. Cu posibilitatea, dacă acţiona rapid şi cu hotărâre, de a mări sensibil acest număr, asigurându-şi victoria. Dar era posibil şi să nu obţină o creştere prea mare sau chiar să piardă câteva dintre sufragiile pe care le credea sigure dacă iniţiativa rapidităţii, hotărârea şi, mai ales, şiretenia erau de partea adepţilor generalului Waldomiro Moreira.

Adunând cele opt voturi iniţiale ale generalului cu cele cincisprezece ale colonelului, rezulta un total de douăzeci şi trei de voturi deja promise. în felul acesta, din cei treizeci şi nouă de alegători, mai rămâneau şaisprezece care trebuiau câştigaţi în timpul campaniei electorale. Campanie electorală care, atunci când laptele au devenit legendă, avea să ie cunoscută sub numele de Bătălia de la Micul Trianon.

— Acţiune falminantă şi beţe-n roate la tot pasul! a fost cuvântul de ordine dictat de maestrul Afrânio după primul calcul al efectivelor.

în timpul vizitei la general, romancierul Sísese surprins de un amănunt - disponib ilitatea cu care candidatul acceptase să-l înfrunte pe colonelul Agnaldo Sampaio Pereira, ca şi cum nu şi-ar fi dorit altceva. Aveau, cu siguranţă, mste conturi de reglat. Curios din fire, maestml Pórtela voia să lămurească motivele acelei porniri combative. Cel mai nimerit era în timpul cinei, când vinurile aveau să înmoaie protocolul.

în scopul trasării planului de luptă şi pentru a da ascultare ordinelor exprese ale donei Rosarinho - „Vreau să văd figura acestui general al vostru şi a nevestei lui” -, cuplul Waldomiro Moreira Sísese invitat la cină acasă la iâmilia Pórtela, în compania lui Evandro şi a lui Rodrigo Infido. Deşi nu se numărase printre invitaţi, Cecilia s-a inclus pe listă din

proprie iniţiativă. Nu era să piardă acea ocazie de a cunoaşte „conacul civilizat din Praia do Flamengo”, atât de pomenit de Jacinto de Thormes, Gilberto Trompowski şi ceilalţi cronicari sodali, puţin numeroşi, dar deja influenţi.

Fără să mai spunem că acest domn Rodrigo, cu aerul lui de lidalgo spaniol, cu tâmplele grizonante, cu mâinile îngrijite şi cu blazerul englezesc, bântuie, tulbură şi delectează de câteva zile visele Ceciliei şi o face să oSeze. Ah! Dacă ar li povestite aici, visele Ceciliei ar transforma această mică fabulă academică într-un senzaţional bestseller.

INFORMAŢII INDISPENSABIFE PENTRU BUNA ÎNŢELEGERE A ISTORIEI ŞI UTILE UNUI EVENTUAL PRETENDENT LA ACADEMIE

ACUM, DUPĂ CE S-AU ÎNSCRIS CEI DOI CANDIDAŢI, SE IMPUN CÂTEVA CLARIFICĂRI, firă de care ar li greu să urmărim succesiunea faptelor

si sa înţelegem anecdota in toate amănuntele ei. Neobişnuita pentru bunele reguli ale naraţiunii, această paranteză la regulament îşi găseşte scuza în motivaţia expusă mai sus şi poate - cine ştie? - va î utilă vreunui posibil postulam la Academie, întrucât îl va pune la curent cu unele norme şi obiceiuri a căror cunoaştere e indispensabilă.

Odată mort şi înmormântat nemuritorul, fotoliul pe care l-a ocupat el e declarat vacant în prima şedinţă de după decesul lui - amintita şedinţă de comemorare. După patru luni are loc alegerea succesorului.

în timpul primelor două luni din cele patru care despart şedinţa lunebră de cea festivă, înscrierile rămân deschise pentru cei care vor să candideze; e suîdent să fie brazilian, de sex masculin (abia după treizeci şi şase de ani aveau să fie permise candidaturi ale femeilor) şi să li publicat cel puţin o carte. După epuizarea acestui interval de exact două luni, înscrierile se încheie. în celelalte două luni care mai rămân, concurenţilor le revine sarcina de a manipula voturile academicienilor, iar acestora le revine misiunea de a-1 alege pe cel pe care-1 vor onora cu sufragiile lor.

Ca să fie ales, candidatul trebuie să obţină majoritatea absolută a voturilor (jumătate plus unu) confraţilor academicieni în viaţă, în unul din cele patru tururi de scrutin permise în cadrul şedinţei. Votul e secret; nemuritorii prezenţi depun biletele într-o uma unde. după numărare, sunt incinerate. Cei absenţi participă la alegere trimiţându-şi voturile în plicuri închise, însoţite de o scrisoare prin care îşi justifică absenţa.

Academicianul se poate abţine de la vot sau poate vota în alb. Se poate abţine dacă nu îi (le) găseşte

candidatului (candidaţilor) calităţi intelectuale, dar nu vrea totuşi să manifeste antipatie personală faţă de el/ei. Votul în alb, însă, înseamnă un dezacord mult mai radical, demonstrează antipatia academicianului faţă de persoana (persoanele) candidatului (candidaţilor) pe care nu-l(i) consideră demn(i) de a convieţui în ilustra societate. Abţinerea nu compromite unanimitatea daca un candidat obţine toate celelalte voturi. Votul în alb o împiedică.

După încheierea alegerii, academicienii se prezintă în

grup la reşedinţa 72

noului companion, unde găsesc o masa îmbelşugata cu mancarun si bautun. pregătită de familia candidatului pentru a sărbători mult aşteptata victorie. Obicei dintre cele mai lăudabile, trataţia se extinde întotdeauna la un număr considerabil de persoane - intelectuali, politicieni, autorităţi, concetăţeni, prieteni şi admiratori - care aleargă să-l felicite pe proaspătul nemuritor. Se toastează cu şampanie, curge whisky-ul şi recepţia se prelungeşte până târziu în noaptea fericită.

înainte de a se duce să-l îmbrăţişeze pe cel ales, doi sau trei academicieni merg, în virtutea unei triste obligaţii, acasă la cel(i) învins(şi), pentru a da explicaţii şi a-şi exprima solidaritatea în ceasul nefericit, precum şi pentru încurajările de circumstanţă: „Data viitoare...” După părerea lui Rodrigo Inăcio Filho, arbitru al bunelor maniere şi al protocolului, eticheta impune ca, în aceste inevitabile misiuni de consolare, în semn de respect faţă de familia umilită,

componenţii delegaţiei să nu accepte dulciurile, gustările şi băuturile în cazul în care găsesc încă pusă masa victoriei sigure care n-a existat.

ETAPELE BĂTĂLIEI

BĂTĂLIA DE LA MICUL TRIANON A DURAT PUŢIN PESTE DOUĂ LUNI. Sfirşitul, oarecum neaşteptat, s-a produs la zece zile după expirarea termenului pentru înscrierea candidaţilor pentru locul vacant apărut la Academia Braziliană după moartea poetului Antonio Bruno. Se prezentaseră numai doi concurenţi - colonelul Agnaldo Sampaio Pereira şi generalul Waldomiro Moreira (în ordinea înscrierii). Nici un civil n-a îndrăznit s-o facă; se generaliza ideea conform căreia fotoliul aparţinea, de drept şi prin tradiţie, militarilor. Că-1 ocupase poetul Bruno, civil şi boem, fasese o greşeală, o inexplicabilă neglijentă din partea clasei militarilor.

Succesele ulterioare, apărute de la înalul bătăliei până la data alegerii, n-au mai avut nici o legătură cu bătalia propusa si comandata de maestrul Afrânio Portela. N-a mai fost un război, ci o gherilă, în care romancierul a fost

doar locotenent. întrucât comanda supremă a lbrţelor de rezistenţă a fost asumată de bătrânul Evandro Nunes dos Santos, hotărât să demonstreze că nu existau în Academie fotolii reţinute, rezervate unei categorii sau alteia, cu un speciñc sau altul.

în cursul celor două luni şi zece zile ale aprigei lupte pentru cucerirea Micului Trianon, panorama războinică s-a împărţit în trei etape distincte. în timpul primelor douăzeci de zile, iniţiativa a aparţinut lbrţelor reunite în jurul generalului Waldomiro. Impactul provocat de înscrierea sa, care a fost o surpriză - binevenită sau incomodă - pentru majoritatea nemuritorilor, convinşi că Sampaio Pereira avea să fie candidat unic, iără adversari, şi acţiunea frilminantă declanşată ulterior, ascultând ordinul de luptă al maestrului Afrânio, l-au condus pe general la ocuparea unor poziţii importante, obţinând noi adeziuni, inclusiv ale unor dezertori din tabăra adversă. Inamicul, sigur de victorie, neglijase campania; era loarte sigur de un marş paşnic până la triumfiil final, într-atât încât colonelul a amânat începerea vizitelor protocolare la domnii academicieni până la întoarcerea sa din călătoria de inspecţie în sudul ţării, la Santa Catarina, unde se petrecuseră nişte lapte intolerabile, precum şi în agitatul Rio Grande do Sul. Airânio Pórtela a profitat ca să-şi înceapă atacul impetuos.

Avansului iniţial al candidaturii lui Morena î-a urmat o viguroasă si violentă reacţie a lbrţelor fidele colonelului Agnaldo Sampaio Pereira. Reiăcut după şocul iniţial - promisa candidatură unică se dusese la naiba -, Lisandro Leite a convocat sprijinul masiv al aliaţilor externi, dintre cei mai infiuenţi şi capabili să schimbe cursul disputei, silindu-1 pe

general la o înfrângere ruşinoasă şi reducându-i voturile la o nesemnificativă jumătate de duzină de sufragii, intr- atât de mare era presiunea exercitată asupra alegătorilor nehotărâţi.

Cum să răspunzi acestui iureş de intervenţii străine, de coerciţie şi mită, arme ale mimatului Lisandro, caracteristice celei de-a doua etape? Maestrul Pórtela n-a ezitat. A dezlănţuit o campanie de şicane şi minciuni („beţe-n roate la tot pasul). uzând si abuzând de lârsă şi de absurd.

în ultima perioadă, în ultimele douăzeci de zile ale fantasticei bătălii, se putea observa un echilibru de forţe, cel puţin aparent, în mijlocul confriziei care

domina. Hărţile militare ale celor două armate, adică listele cu datele academicienilor - nume, adrese şi telefoane - bifate cu semne cabalistice, repetau cuceriri identice; cel puţin vreo zece nume ñgurau pe listele ambilor adversari - voturi sigure pentru colonel, după Lisandro, pentru general, în opinia lui Pórtela. în acea fază a disputei, atât în acţiunile ofensive, cât şi în acţiunile de apărare, cele două tabere utilizau subtilităţi şi vicleşuguri, zvonul şi insinuarea, stratageme care mergeau de la intimidare la linguşire.

Când lupta era mai josnică şi mai tensionată, s-a produs sfârşitul neaşteptat şi deñnitiv al bătăliei de la Micul Trianon. A fost mai degrabă un ofiat de uşurare decât un strigăt de triumf în tabăra celor victorioşi.

EVENIMENTELE DIN SANTACATARINA

SPRIJINUL EXTERN, INTENS ŞI PERMANENT, A FAVORIZAT CANDIDATURA COLONELULUI. Cel puţin o dată, însă, a beneficiat de el şi generalul - calmul cu care a putut trage sforile în primele zile a fost consecinţa celor petrecute în Santa Catarina. Sprijin întâmplător, însă efectiv, căci colonelul Sampaio Pereira a fost nevoit să abandoneze chestiunile academice ca să se ocupe de alte fronturi, aliate sub directa lui responsabilitate, el fiind, după cum se ştie, unul dintre bastioanele dictaturii şi unul dintre principalii giranţi ai alianţei (în deplină vigoare, deşi informală) dintre cel de-al treilea Reich şi *Statul Nou.* Fără sa ştie. căpitanul Joaqutm Gravată, originar din nord-est şi detaşat spre a servi în Santa Catarina, a participat la bătălia de la Micul Trianon în prima sa etapă, garantând libertatea de mişcare a generalului st a susţinătorilor candidaturii sale.

De la venirea *Statului Nou* erau interzise în toată ţara manifestările politice de orice fel, iar partidele friseseră scoase în aiăra legii, oricare ar li fost culoarea politică şi ideologia lor. Situându-se deasupra celorlalte regimuri totalitare, *Statul Nou* nu avea nevoie nici măcar de clasicul partid unic. Ofiţer

rile politice, ie într spaţiu închis, îe în piaţa publică,

tot ceea ce se referea la integritatea teritoriului şi la demnitatea naţională. Servise în jungla amazontana. strajă vigilentă gata să respingă orice tentativă de violare a hotarelor noastre de către vecini rău intenţionaţi. Patriot dovedit în nordul extrem, în Santa Catarina s-a arătat necruţător în aplicarea legii.

în cadrul anchetei deschise cu ocazia celor întâmplate, s-a încercat zădărnicirea acestui respect al lui faţă de litera legii cu idiosincrazii politice, dar procesul a sfârşit prin a î clasat din lipsă de probe atunci când, după Pearl Harbour şi Stalingrad, Al Doilea Război Mondial a luat alte direcţii, abolind alianţele infame şi ducându-1 pe căpitanul Joaquim Gravată pe câmpurile de luptă din Italia, unde a cucerit medalii şi galoane.

Venit direct din mijlocul metişilor de pe malurile râurilor să comande compania care-şi avea sediul în Blumenau, oraş al colonizării germane, căpitanul Gravată a crezut că debarcase pe pământ străin. Mai puţin din cauza pielii albe a locuitorilor arieni, cu părul blond şi ochii albaştri, şi a inconibrtabilei predominanţe a limbii germane asupra portughezei, cât, mai ales, când a constatat un total dispreţ şi o frecventă încălcare a legilor dictate de guvern, care, bun sau rău, era Guvernul Braziliei, ţară independentă, situată în America de Sud.

Brazilian şi paşnic până în urmă cu foarte puţini ani, în timpul războiului, oraşul Blumenau parea o colonie germana belicoasa. Originar din statul Sergipe, favorabil metisajului, exigent în privinţa suveranităţii naţionale, căpitanul şi-a ieşit din pepeni când a văzut ce se petrecea acolo. Se organizau manifestări politice constante, publice şi zgomotoase, în cluburi, şcoli, temple, pe străzi şi în pieţe. Oraşul era străbătut de marşuri care sărbătoreau victoriile

rile politice, le într spaţiu închis, le în piaţa publică,

armatelor naziste, purtând drapele şi embleme, svastica şi portrete ale *Fuhrer*- ului. Deîlări paramilitare, tineri îmbrăcaţi în uniforme ale SS şi SA, cămăşi gri şi cămăşi negre, mărşăluind în pas legănat, cu braţele ridicate în semn de salut adresat şeilor şi cu strigăte de *Heil Hitler!* în tribunele din parcuri şi grădini se rosteau discursuri exaltate şi agresive, care, în dialect bavarez, sunau şi mai insolent.

rile politice, ie într spaţiu închis, îe în piaţa publică,

erau total interzise. La fel şi luncţionarea partidelor, firă excepţie. Cu toate acestea, Partidul Naţional-Socialist German, ale cărui organe supreme îşi aveau sediul în Berlin, acţiona deschis în oraşul acela, care, în opinia căpitanului Joaquim Gravată şi a trupelor de sub comanda sa, trebuia să rămână brazilian. Hotărât să impună respectarea legii, oîţerul l-a căutat pe prefect în vederea organizării unei acţiuni comune. Vechiul prefect fosese înlocuit la începutul războiului, iar cel nou cumula şi foncţia de şef al secţiei locale a partidului. Acesta a zâmbit în laţa ingenuităţii căpitanului inoportun st corcit - dco ci ele referitoare la adunările politice nu se refereau şi la manifestările de bucurie cu care comunitatea germană sărbătorea victoriile Wehrmacht-ului, iar în privinţa partidului, acesta, îind german şi nazist, nu intra sub incidenţa legii braziliene. A zâmbit din nou, sugerând că subiectul era închis. Căpitanului nu i-au plăcut explicaţiile şi nici zâmbetul şi a acţionat.

A conîscat steaguri, svastici, embleme diverse, o amplă literatură în limba germană, aîşe conţinând cuvinte de ordine, nenumărate portrete ale *Fuhrer-ului* şi o cantitate serioasă de atme. A închis sediul partidului şi a luat cheia cu el. Prefectul a replicat cu un marş, iar căpitanul l-a împrăştiat, băgându- i în puşcărie pe câţiva dintre manifestanţii mai exaltaţi.

în presă, ecoul acestor întâmplări a fost aproape nul. Nişte note scurte într-un ziar sau două, însă cenzura a interzis imediat orice referire la cele întâmplate şi la consecinţele acestora - călătoria precipitată a colonelului Agnaldo Sampaio Pereira, înlăturarea imediată a căpitanului Gravată, ancheta militară declanşată împotriva lui,

reintegrarea svasticii în sunete de iânfară, braţele ridicate, discursurile şi urletele de *Heil Hitler!*

în timp ce colonelul restabilea ordinea şi restaura autoritatea în Santa Catarina, plecând apoi în inspecţie în Rio Grande do Sul pentru a preveni eventuale episoade similare şi întărind prin prezenţa sa alianţa teuto-braziliană, generalul şi-a grăbit vizitele la domnii academicieni. îşi declama discursul într-o manieră studiată - scriitor şi militar, oliţer-general, istoric şi îlolog, concurând pentru un fotoliu ocupat în mod tradiţional de îguri reprezentative ale Armatei, venea să solicite sprijinul ilustrului nemuritor, concretizat prin votul său.

în opinia unor academicieni, era vorba de o candidatură binevenită. Dacă ea n-ar î existat, ei n-ar ii avut încotro şi ar î trebuit să voteze cu execrabilul nazist. în opinia altora, era una incomodă. Dacă ea n-ar î existat, colonelul ar ii fost candidat unic şi, neexistând altă opţiune, ei ar ii putut vota liniştiţi cu prestigiosul lider, fără teama de n il ic i şi reproşuri sau de insinuări răutăcioase.

în dorinţa de a nu se spune că vajnicul căpitan Joaquim Gravată intrase în disputa prilejuită de această curioasă alegere academică fără să aibă nici cea mar mica legătură cu ea. se cuvine sa dezvăluim laptul ca numele poetului Antonio Bruno nu îi era necunoscut. Citise, cu emoţie, într-o copie de mână mototolită, poemul „Canto de amor para uma cidade ocupada" şi găsise în el forţă şi chemare la luptă. Când a ajuns la Blumenau, şi el oraş ocupat, s-a hotărât să-l elibereze.

VIN DE PORTO ŞI BISCUIŢI ENGLEZEŞTI

DAT FIIND SECRETUL ÎN CARE ERA ÎNVĂLUITĂ DEPLASAREA COLONELULUI SAMPAIO PEREIRA, care părăsise Rio de Janeiro cu o destinaţie necunoscută, în misiune de siguranţă naţională, judecătorul Lisandro Leite n-a putut nici măcar să-l pregătească moraliceşte. în zadar a căutat să aâe unde putea să-l întâlnească sau cum putea să comunice cu el. Colonelul îi telefonase înainte de plecarea subită:

— T rebuie să plec pentru câteva zile. Este o chestiune urgentă. Vizita la ambasador va trebui amânată până la întoarcerea mea.

— Mergi liniştit, o să-i explic eu personal lui Francelino. Când o să te întorci, dragă Agnaldo, o să alcătuim un calendar al vizitelor. Candidatul unic se bucură de aceste avantaje, nu trebuie să alerge. Dar cum nu i se părea de ajuns, a adăugat: Eu rămân aici, de veghe. Vorbe negândite.

După ce depusese la secretariat, imediat după şedinţa de comemorare, scrisoarea de înscriere a colonelului, se bazase pe teama generală care domnea în ţară. Nimeni nu avea sa îndrăznească sa se prezinte. înfruntând Guvernul, sfidându-i pe cei care deţineau puterea. în primele zile, când pleca de la tribunal, dădea o frigă la Micul T rianon şi schimba amabilităţi cu preşedintele, constatând astfel că nu erau noutăţi demne de semnalat. Apoi, liniştit, a considerat că nu mai era cazul să fie atât de vigilent şi a rărit vizitele la Academie, rezervându-şi timpul pentru conversaţii telefonice cu colegii de nemurire, promiţându-le o epocă de favoruri oficiale pentru ilustra societate ca urmare a alegerii colonelului Sampaio Pereira.

Conform celor stabilite, în seara acelei zile, după plecarea scumpului Agnaldo, judecătorul s-a îndreptat spre

apartamentul în care locuia ambasadorul Francelino Almeida, slujit de o servitoare bătrână care se ocupa de tot ceea ce era necesar şi căreia îi dădea titlul de guvernantă. Se ducea să transmită explicaţiile colonelului şi să stabilească o nouă dată pentru vizita de curtoazie, când candidatul îi va comunica personal academicianului dorinţa sa şi îi va solicita sprijinul. Decan al Academiei, singurul dintre fondatori care mai trăia, Francelino era, de obicei, primul omagiat prin vizita pretendenţilor, în semn de respect şi preţuire.

în salonul în care îl lăsase guvernanta să aştepte, lui Lisandro i-au căzut ochii pe magnificul coş cu fructe de import, cutii cu biscuiţi englezeşti, ciocolate elveţiene, vinuri de Porto şi vermuturi portugheze. Alături, pe masă, eticheta băcăniei Ramos & Ramos, cea mai cunoscută şi mai scumpă din oraş, şi o carte de vizită, scoasă din plic: ..Omagiu ilustrului ambasador Francelino Almeida, exponent al literelor şi al diplomaţiei, cu prolundă admiraţie din partea generalului Waldomiro Moreira". Numele generalului îi era cunoscut juristului, la fel cum îi era cunoscut din vedere şi scrisul acela, inimitabile mâzgăleli trasate de machiavelicul Afrânio Pórtela. Simţi un şoc. Ce însemna coşul acela atât de opulent, acel dar princiar? T rimisese şi el unul, mai puţin arătos, cu o etichetă mai ieftină, aceluiaşi Francelino, semnând pe cartea de vizită cu numele colonelului. Diabolicul Pórtela, pe lângă toate celelalte, mai era şi plagiator!

Francelino Almeida, linguşitor, serviabil, comesean agreabil, ajunsese la posturi înalte în cariera diplomatică: ambasador în Belgia, în Suedia, în

Japonia, secretar-general la Itamaraty şi, pentru toate acestea, Academia îi lusese deosebit de utilă. T ânăr de douăzeci şi opt de ani, cu un bagaj literar redus - o cărticică de povestiri şi un opuscul laudativ despre opera lui Machado de Assis -, numele lui figura printre cei patruzeci de fondatori ai ilustrei societăţi. Ceea ce, la vremea aceea, n-a provocat nici o surpriză sau neplăcere, căci proaspăta Academie era săracă şi necunoscută, nu avea un sediu propriu şi nici nu plătea indemnizaţie de şedinţă. Treizeci de ani mai târziu, Francelino şi-a lărgit bibliografia sa redusă cu un volum de impresii despre Japonia: O *pais do sol nascente (paisagens e costumes*)—. Celibatar, lăsase în urmă, în ţările în care lucrase, faima unui tenace admirator al sexului frumos.

în scandaloasa carte de memorii pe care a publicat-o după ce s-a retras din serviciul activ, Sir Anthony Locke, ambasador al Maiestăţii Sale britanice pe lângă Mikado, îl citează în repetate rânduri pe Mister Almeida, incomparabil companion în descoperirea vieţii de noapte şi a ritualurilor erotice ale Orientului. Pe durata a cinci ani întregi au pus în lumină corpul diplomatic acreditat în Japonia, dobândind o popularitate remarcabilă prin localurile îndoielnice şi vesele, până la transferarea lui „Mister Almeida, *the geishas' king"—,* atât de regretată de lordul englez. în cartea lui Francelino Almeida despre obiceiurile nipone nu există referiri nici la Sir Anthony Locke, nici la viaţa de noapte, cu toate că vârsta nu-1 fecuse insensibil la farmecele feminine.

Informat de prezenţa colegului, a venit să-l întâmpine în salon, unde îl precedase guvernanta, care adusese o tavă cu două pahare, o sticlă de vin de Porto şi un mic platou cu biscuiţi. Decanul a ascultat şi acceptat scuzele prezentate în

numele colonelului.

— Când o să vrea, o să stabilim o altă dată. Nu se poate mâine, am rezervat după-amiaza pentru vizita generalului Moreira. O să vă spun ceva, domnule Lisandro. Cel mai bun lucru în Academie sunt alegerile. Candidaţii se arată atât de amabili, atât de... adulatori. Dacă n-ar fi fost alegerile, cine s-ar fi sinchisit de un bătrân ca mine, un ambasador pensionar, care primeşte de la Itamaraty o sumă lunară de mizerie, în monedă slabă? Nimeni, dragul meu. Dar e suficient să se ivească un loc vacant şi uite, în mai puţin de zece zile, am primit două coşuri cu fructe, vinuri şi dulciuri, totul de import, totul de cea mai bună calitate. înmuie biscuitul englezesc în vinul de Porto.

— Vreţi să spuneţi că şi generalul Waldomiro Moreira e candidat?

— Nu ştiaţi? S-a înscris mai adineauri. Candidat puternic, prietene.

N-a pomenit nimic despre frumoasa secretară a generalului, care venise
în urma coşului ca să stabilească ziua şi ora pentm vizita protocolară a noului pretendent la locul vacant lăsat de Bmno. Simpatică şi dezinvoltă, zăbovise într- o conversaţie veselă şi, în cursul acesteia, lăsase să se întrevadă dezinteresul ei feţă de tineri, nebunatici şi lipsiţi de maniere. Prea puţini aveau manierele diplomatului Francelino Almeida.

Lisandro îşi luă rămas-bun, rămânând să-i telefoneze colonelului imediat ce se întorcea, şi plecă în mare grabă la Academie. Candidatură unică...

SEDUCĂTOAREA

— CE N-AŞ FACE EU PENTRU EL?

„Roză de aramă, roză de miere, roză copilă”, îşi aminti maestrul Pórtela zâmbind cu tandreţe la masa discretă din lăptărie. Tânăra se îmbujoră, cu părul ei lung şi drept de indiancă, cu buzele cărnoase de negresă, cu ochii verzi de albă:

— A continuat să-mi trimită trandafiri chiar şi după ce s-a terminat totul. N-o să mai fie altul ca el.

Alrânio Pórtela îi explică situaţia - necesitatea de a păstra memoria lui Bmno, importanţa votului decanului, fondator al Academiei, singurul supravieţuitor din pnmn patruzeci. De-a lungul întregii vieţi, Francelino Almeida căutase să fie pe plac doar celor puternici şi femeilor. Puternic, extrem de puternic, colonelul Sampaio Pereira.

— Să seduc un moşneag? întrebă uimită Rosa. La vârsta asta mai are

— Ochi, cu siguranţă. Sunt martor.

în uşa Academiei, cu vreo patru luni în urmă, el şi Bruno urmăriseră privirea pofricioasă a lui Francelino, căruia-i cam tremurau mădularele, apnnzandu-se la vederea pulpelor bronzate ale unei tinere. Poetul îl apărase pe decan de comentariul ironic al lui Port el a, mărturisind că el, Bruno, atunci când nu avea să-i mai rămână nimic din pricina senectuţii, când nu va mai î decât „un bătrân caşectic”, vrea să stea la soare, aşezat pe o bancă în grădină, şi să privească femeile, bucurându-se de viaţă. Maestrul Afrânio şi Roşa rămaseră tăcuţi, amândoi cufrindaţi în amintirile lor, el amintindu-şi prietenul, ea

Roşa termină de băut paharul de lapte. Pe când era

încă o copilă, la optsprezece ani, sedusese un bărbat matur, cu treizeci de ani mai în vârstă decât ea, de care se îndrăgostise privindu-1 de la fereastra atelierului, în timp ce luna croitorie pentru doamnele bogate ale societăţii.

MICUŢA CROITOREASĂ

ROŞA CITISE „CEAIUL DE LA ORA CINCI”, EMOŢIONANTA ŞI AMUZANTA POVESTIRE SCRISĂ de Afrânio Portela, inspirată din povestea ei de dragoste cu Bruno. Povestea i se păruse frumoasă, romantică şi cu totul falsă. Bazată pe lapte veridice - cererea în căsătorie, de exemplu -, relata, însă, opusul a ceea ce se întâmplase. în povestea romancierului, conâictul apărea între libertinul Don Juan şi domnişoara ingenuă şi aiurită, păpuşă în mâinile seducătorului. Contrariul, opusul, viceversa realităţii. Dar cine ar î dat crezare adevărului gol-golut. chiar dacă Roşa l-ar î dezvăluit? în ciuda faimei sale de cunoscător al sufletului feminin, nici măcar Afrânio Portela n-ar li putut admite că o simplă croitoreasă adolescentă ar li acţionat aşa cum acţionase ea. Roşa însăşi nu ştie de ce a ficut-o şi nu caută explicaţii. Nebunie n-a fost şi, cu atât

O minune, o inspiraţie supranaturala, furtună care se dezlănţuie, bruscă şi devastatoare, inundând pământul, siăşiind cerul cu lumina razelor ei. îndrăzneală fără limite, lipsă de pudoare de vagabondă, cine şi-ar ñ închipuit că era în stare de aşa ceva, temerar şi neprihănit?

Pe strada suburbană, Rosa traversa serioasă şi indiferentă printre galanteriile, propunerile, implorările si obrăznicia băieţilor. Zecâo, mijlocaş la Madureira Atlético Clube, având invitaţie să se antreneze în Botaibgo, a

renunţat să mai piardă timpul proţăpit în faţa fundăturii. Mândră şi reţinută toanta, erau de părere vecinii văzând-o gravă, preocupată şi cu gândul departe, la domnul aşezat la masa de la Colombo. Mai frumos ca oricare june-prim de cinema, era fără pereche. încă nu ştia că era poet şi nici că era unul cu faimă. Mai întâi a iubit doar bărbatul, apoi a avut revelaţia poeziei, Dumnezeu era atât de bun.

„De atâta uitat la el, o să ridice până la urmă privirea şi o să mă descopere aici, lângă fereastră, împungând întruna cu acul." Şi s-a întâmplat - poetul a ridicat ochii până la verandele celui de-al doilea etaj şi a observat-o pe tânăra care îl ñxa zâmbind. Zăbovi o clipă, observând, încercând s-o ghicească de la distanţă. Avea în mână păhărelul cu lichior de coacăze negre şi, încetişor, îl puse pe masă.

Apoi îşi concentră din nou atenţia la cele spuse de prietenul său. Femeia din balcon trebuie să fi fost tânără şi plăcută la înfăţişare.

Nu venea în fiecare zi şi nu avea o zi precisă în care apărea. Lângă fereastră, Rosa aştepta, nerăbdătoare, neatentă la luau, înfigându-şi acul în deget, într-o după-amiază, ridicându-se să plece, nepăsătorul aruncă o ultimă privire spre atelier - cine ştie? -, poate întâmplător. Rosa îi făcu semn de la revedere şi el, zâmbind, îi răspunse. A doua zi, Rosa îi trimise un sărut cu vârful degetelor, într-o îndrăzneală crescândă. Discretă, aproape nu folosea farduri şi podoabe; abia împlinise optsprezece ani şi nu avusese nici un iubit la modul serios. El fusese acela care aprinsese în ea focul mistuitor, întorcând-o pe dos. De la distanţă, la fel ca o rază care se abate asupra pădurii şi o incendiază.

Apoi, pe neaşteptate, a trecut o săptămână fără să

apară. Tocmai când ea, încasând nişte bani în plus pentru nişte comenzi pe care le luase să le

termine acasă;
cumpărase cartea;
Madame Picq,
modista
descoperind
obiectul privirilor
uluirea ei, îi
dezvăluise lui
bunătatea
Bmno. „
Roşa văzuse cartea
în vitrina librăriei
reeditarea
volumului O
Un poete celebre, ma petite, toutes les femmes veulent se coucher avec lui”...
dangarino e a fior,
preţul care era
peste normă. Lucrase
coada publică nu se
evidenţiase printre
colegi. Acum, fără
să facă vreun efort
întregii poeme
repetă străle
Madame Picq
Madame femeile vor
să se culce cu el
Ah! Roşa nu se

gândeşte la altceva
şi citind versurile, ca
descoperit cavaler, ca
frumosul trubadur
inconsecvent, un
poem irremediabil
şi-l cucereasca, ca
mot lanţurile care o
tinea în şi notarele
cuiva şi de copila
periferie transformat într-o
vampă agresivă şi
disponibilă.

Când Bmno a reapămt şi şi-a ridicat privirea spre balconul îndepărtat, Roşa i-a iăcut un semn şi a ţâşnit pe scări, cu cartea în mână. După o alergătură zdravănă, a ajuns, gâiăind, ţaţă în ţaţă cu poetul mai mult decât surprins, cu gura căscată - nu şi-o închipuise atât de frumoasă. Se simţea răsplătit de fiecare dată când vorbea cu un cititor provenit din popor. Era mândru de iaptul că poezia lui era cunoscută şi iubită nu doar de o elită snoabă, ci şi de oameni simpli, precum

Era singur la masă, prietenul lui încă nu venise. A invitat-o să ia loc, să bea ceva, ceai sau lichior; el se delecta cu nelipsitul lichior de coacăze, obicei căpătat în bistrourile din Saint-Germain-des-Pres. Tânăra a refozat, cu ochii ţintă la

el. „Mă cheamă Roşa Meireles da Encamaţão, dar puneţi doar Roşa.” Bmno a luat stiloul şi a început să scrie cu scrisul acela aproape desenat.

— Pentru Roşa... S-aîntrempt şi a întrebat-o în glumă: Cu ce?

— Cu un sărut.

Bruno a zâmbit, amuzat. Roşa urmărea mâna îngrijită alunecând pe pagina albă şi trasând acele linii perfecte. Totul la el era perfect. Vocea-i era caldă, mângâietoare:

— Nu aici, se auzi spunând.

de uimire şi zeflemea.

— Unde vreţi.

— Şi când se poate? întrebă încă ironic, însă intrigat.

— Chiar azi, dacă vreţi. Ies la şase de la atelier.

Era tinerică şi purta o rochie iăcută în casă, simplă, dar elegantă, cu un model inventat chiar de ea. Putea ñ lata lui şi era vădit săracă. Poetul o găsea pe gustul lui, însă nu se considera în drept să proñte de situaţie, abuzând de sentimentele fetei pe care versurile lui o emoţionaseră. Dacă ar ñ avut ceva mai mulţi ani sau dacă ar ñ fost una dintre acele debutante din înalta societate, n-ar ñ ezitat. Dar era doar un copil fără minte, añat la bunul lui plac, o ajutoare de modistă, nevoită să-şi câştige pâinea zilnică. Era o splendoare cu sânge amestecat, ce păcat - situaţia o iăcea inaccesibilă. Erau din belşug femei la fel de frumoase şi de bogate, care leneveau prin saloane. S-a scuzat:

— Azi nu pot, draga mea, am o întâlnire la cină.

— Atunci, mâine. La ce oră vreţi. Ies la şase, dar pot să lipsesc. Mâine, nu? Cu ochii verzi, sclipitori, cu gura întredeschisă, cu părul negru şi drept, toată frinţa ei cerea un loc şi o oră.

Bruno nu se mai amuza. Niciodată nu mai văzuse, prin toată lumea pe unde trăise şi iubise, o asemenea cutezanţă, o femeie atât de disponibilă. Şi s-a predat. De ce nu, dacă ea se oferea? Oricum, avea timp să dea înapoi.

— Bine, mâine. Când ieşi, la şase, o să aştept la intrarea în librărie.

I-a dat volumul cu autograf dar Rosa a vrut mai mult:

— Pot să întorc sărutul? Buzele cărnoase au ars obrazul arab al poetului. Exista o înrudire între ei doi. Din

Africa şi din Orient.

Amintindu-şi scena, Rosa se întreabă: care era imaginea reală? Vampa cea îndrăzneaţă, care se născuse din pasiune, sau fosta copilă, retrasă şi serioasă? Nostim. Afrânio Pórtela o recrease în povestire pe Rosa cea dinainte, candidă, retrasă, o copilă simplă din Estaţâo de Madureira.

Cea care a rostit prima cuvântul iubire a fost ea. A trebuit să-l seducă, întrucât cuceritorul de aventuri fără număr, libertinul Don Juan, imaginându-şi-o adolescentă îndrăgostită şi ingenuă, prinsă în mrejele poeziei, a rămas perplex, neştiind cum să acţioneze ca să n-o dezamăgească şi nici să n-o rănească totuşi,

provocându-i un rău iremediabil, curmându-i destinul şi hărăzind-o nefericirii. A dus-o la plimbare, în restaurante discrete unde au mâncat delicatese, i-a arătat ungherele cele mai încântătoare ale oraşului, i-a oferit cărţi, ale lui şi ale altor poeţi, îi aducea trandafiri, i-a murmurat versuri pe sub pomii din Grădina Botanică într-o duminică mic-burgheză de carte poştală, i-a sărutat degetele marcate de acul de cusut, chipul oacheş şi ochii verzi şi i-a mărturisit maestmlui Afrânio că trăia o poveste de dragoste burlescă şi senzaţională, diferită de toate cele dinainte, o iubire platonică, iăcută din poezie şi pudoare.

Dar Rosa era un foc aţâţat şi dacă iubea, într-adevăr, fiecare vorbă, fiecare gest, fiecare mângâiere suavă a lui Bruno, atingerea degetelor lui în păr, apăsarea uşoară a buzelor pe ceală, nu se mulţumea cu atât de puţin. I-a oferit gura şi poetul a redescoperit sărutul. Poate pentru că, înainte, iniţiativa îi revenise lui, în timp ce acum, ea irísese cea care îl sărutase. Rosa se hotărâse să fie femeia lui, nu doar iubita lui.

Nemaiputand suporta limitele pe care le impunea el, amabil şi grijuliu, Rosa l-a rugat s-o ducă să vadă casa din Santa Alexandrina, fotografiată într-un reportaj recent din *Revista dos Sábados* - pereţii acoperiţi de tablouri, obiectele exotice aduse din călătorii, îngerul agăţat de bârnele tavanului, plantele urcătoare căţărându-se pe zidul iâţadei, grădina de trandafiri şi poetul, stând nepăsător pe o treaptă rustică, la intrare.

— Nu ţi-e focă?

Au străbătut grădina mână în mână, el a inventat versuri, „melcii şi şopârlele te salută”; a vrut s-o facă să se

aşeze în salon ca să-i explice un tablou suprarealist, dar ea venise hotarata si s-a îndreptat spre dormitor; era timp şi pentru pictură.

„Sigur”, îşi spuse el când Rosa l-a luat de mână şi s-au rostogolit împreună pe pat, „ah, cu siguranţă s-a culcat deja cu alţii, iar eu nu sunt decât un nătărău bătrân care-şi închipuie virginităţi şi virtuţi”. S-a înşelat din nou. Rosa era virgină şi avea, între multe virtuţi, pe aceea a curajului şi a

Faun fes ci nat, poetul coborî în grădina care înconjura şi ascundea casa şi culese toti trandafirii, un braţ. Statuie de aramă, întinsă pe albul recent pătat al cearşafiilui, Roşa părea că se roagă, mulţumindu-i lui Dumnezeu. Antonio Bmno smulse petalele trandafirilor, una câte una, şi le presără peste tmpul abia

Poate că Bmno n-a reuşit niciodată s-o înţeleagă, s-o accepte în întregime. Iubirea pe care i-o dăruia Roşa şi pe care i-o întorcea el, alcătuită din aviditate şi suavitate - „Nu există creatură mai suavă", a spus maestrul Afrânio când a cunoscut-o -, iubire dezbrăcată de orice interes meschin, îi trezea un sentiment de vinovăţie stânjenitor. Faptul că Roşa nu-i cerea nimic nu schimba realitatea; ea continua să îe o biată croitoreasă, o adolescentă ingenuă, sortită, înainte de a-1 întâlni pe el, căsătoriei, copiilor, căminului, unei vieţi liniştite şi oneste. Făcând-o amanta lui, schimbându-i destinul, el se lăcuse vinovat de viitorul incert care o aştepta, acum, că fosese dezonorată.

în ziua în care, după câteva luni, s-a uitat cu interes la o altă femeie şi a dorit-o, s-a simţit obligat să-i propună Rosei căsătoria, ca să nu rămână fără nici un sprijin, femeie pierdută.

Roşa a reftizat. Limpede ca apa, fără răutate şi fără subterfugii. Bmno nu putea să-i ascundă nimic; fără să-i pună vreo întrebare, Roşa a ştiut motivele propunerii lui şi a spus nu. „Am fost a ta şi asta îmi ajunge. Nu te-ai născut ca să ai o soţie, n-ai î un soţ bun." înainte ca acea aproape imperceptibilă urmă de plictiseală să c rească, să devină indiferenţă şi să înceapă etapa minciunii, Roşa a plecat. A ieşit din viaţa lui Bmno aşa cum intrase, fără nici o explicaţie.

Chiar şi după ce s-au despărţit, el a continuat să-i trimită trandaîri de ziua primei lor întâlniri, a neaşteptatei dăruiri din patul acoperit cu petale de trandaîri pătat de sânge, a ultimei nopţi atât de dulci şi de înîăcărate, pe cât de perfectă, pe atât de neaşteptată. Pentm Roşa a scris poemele cele mai stranii şi singulare, cele mai abstracte, ciclul „Etiopiana de pe Amazon”. „Totul în tine a fost miracol nepătruns.”

FOSTUL CANDIDAT UNIC

NICI CANDIDAT UNIC, NICI ALEGERE UNANIMĂ. NELINIŞTIT, LISANDRO Leite se scarpină în cap şi-şi ínñge degetele în coama leonină - cum o să reacţioneze colonelul văzându-şi spulberate două dintre cele mai luminoase perspective, deschise abia de curând de entuziastul său şef de campanie electorală? în dorinţa de a ñ principalul, dacă nu unicul beneñciar al victoriei influentului ştab, judecătorul n-a acceptat să împartă responsabilităţile, ocupându-se singur de tot ceea ce se referea la campania lui Sampaio Pereira. Dar trebuie să şi suporte singur consecinţele eşecului optimistelor sale previziuni iniţiale. Blestematul de Pórtela! în timp ce Lisandro îl neutraliza pe rectorul Râul Limeira, convingându-1 să aştepte următorul loc vacant - care era iminent, întrucât Pérsio nu mai iese din casă, medicii nu s-au încumetat să-l opereze; de la plămâni, boala se întinsese într-o metastază incontrolabilă -, infernalul Pórtela dezgropase un general cu mai multe cărţi şi o dispoziţie de atlet. Aleargă de la un nemuritor la altul, dispus să lichideze vizitele în cel mai scurt timp.

„Palavragiu teribil", juristul îşi merită faima căpătată. Caută şi găseşte argumentul capabil să dovedească făptui că existenţa unui alt candidat are o latură extrem de pozitivă. îi expune teza sa colonelului Agnaldo Sampaio Pereira, întors din călătoria în sud, unde zdrobise nişte duşmani ticăloşi ai patriei, adică ai dictaturii şi ai *Führer-uluí.*

Lupta se duce în toate sectoarele. Până şi în ilustra societate se infiltrează inamicii trădători. Au venit cu candidatura generalului Waldomiro Moreira ca să le dea o alternativă academicienilor, imaginându-şi că astfel vor

reduce votul masiv în favoarea stimatului său prieten. O prostie (insă, căci n-or să reuşească să clintească nici atâtica poziţia solidă a colonelului, să-i ameninţe alegerea. Dimpotrivă, o să le explodeze glonţul în faţă - pe lângă făptui că n-or să-şi atingă obiectivul vizat prin înscrierea noului pretendent, recalcitranţii de teapa lui Afrânio Pórtela, Evandro Nunes dos Santos şi R. Figueiredo Júnior nu vor mai putea să voteze în alb. Votând pentru unul dintre concurenţi, nemuritorul manifestă o simplă preferinţă, în timp ce votul în alb demonstrează

în alb
antipatia, respingerea insultătoare. Pericolul demoralizatorului vot dispărut.

— Dacă vine de la inamic, nu demoralizează, înalţă, îşi manifestă dezacordul colonelul, căruia veştile nu i-au plăcut, iar explicaţia nu i s-a părut

— Sigur că, dacă ai avea vreo modalitate de a-1 presa pe general, colegul dumitale de arme, iăcându-1 să se retragă, el, Lisandro, se va ocupa de cucerirea adeziunii unora dintre indivizii aceia francofili şi de câştigarea celor mai intoleranţi, care, în loc să voteze în alb, s-ar abţine.

— Să-l presez pe Moreira? Inutil. Nu mă suportă, crede că am contribuit la expedierea lui în rezervă şi nu se înşală. Dar se găseşte cineva care să voteze cu nefericitul ăla? Un imbecil de care cei de la rubrica de comentariu militar din *Correio do Rio* s-au descotorosit din pricina incapacităţii. Un liberal insignifiant. Numai lumurile sunt de el.

— Fără-ndoială. N-o să obţină mai mult de şapte sau opt voturi. N-o să ajungă la zece.

— Aşa multe? se încruntă colonelul.

— Putem să mai câştigăm două sau trei din ele, lucrez deja la asta.

— Trebuie. Opt voturi pentru Moreira Linia Maginot? Inadmisibil. Contez pe eficacitatea dumitale, domnule judecător.

Marcat de dezamăgirea suferită, se abţinuse să-i spună pe nume. Juristul a simtit rezerva manifestata pnn înlocuirea prenumelui cu titlul, dar nu s-a descurajat, o să-i recucerească el încrederea şi intimitatea:

— Las’ pe mine, n-o să precupeţesc nici un elbrt,

am experienţă şi ştiu ce să-i spun fiecăruia. Acum, dacă eşti de acord, o să ne ocupăm de stabilirea calendarului primelor vizite. Adevărul e că această călătorie a dumitale ne-a iăcut să pierdem timp preţios. Trebuie să-l recuperăm, dragă Agnaldo.

— Ai dreptate, să ne ocupăm de asta, prietene Lisandro.

Judecătorul respiră, deschide mapa şi scoate din ea două liste tipărite cu
datele academicienilor şi-i înmânează una ex-candidatului unic:

— La atac, colonele!

ORDIN DE SERVICIU

ÎNFURIAT DE VESTEA CANDIDATURII GENERALULUI WALDOMIRO MOREIRA, iritarea colonelului Sampaio Pereira a tot crescut în cursul primelor cinci vizite la academicieni. Pentru cineva care începuse campania iară nici un oponent şi cu promisiunea de alegere unanimă, panorama bătăliei s-a dovedit fluctuantă şi nebuloasă. Nu se teme de o înfrângere, victoria pare asigurată, dar nu va î acel marş tnumiăl. sub aplauzele feerice ale nemuritorilor. După cum indică totul, ranchiunosul Linia Maginot va depăşi cele zece voturi. Dacă nu atinge chiar douăsprezece sau cincisprezece. Trebuie să discute serios cu Lisandro, să traseze un nou plan de acţiune, să lanseze o ofensivă care să zdrobească efectiv pretenţiile inamicului. Din câte a aflat, Moreira, iânfâron şi insolent, se făleşte că va obţine victoria.

Din cei cinci academicieni pe care i-a vizitat, doi i-au promis solidaritate necondiţionată, la care unul dintre ei a adăugat şi nişte informaţii obiective şi valoroase.

Lăsându-i, la sfătui lui Lisandro, pe impetuoşii băieţi de pază (aleşi pe sprânceană din efectivele Poliţiei Speciale) în automobilele parcate pe stradă, colonelul, îmbrăcat în uniformă ca să accentueze caracterul militar al candidaturii sale, după saluturile şi amabilităţile de rutină, îşi declama *speech-ul,* după exemplul generalului Moreira. Existau puncte comune între cele două expuneri de motive (şi sensibile diferenţe în forma, influenţate, una de Afrânio Portela, cealaltă, de Lisandro Leite). îşi declinau condiţia literară şi militară identică, ambii scriitori şi ofiţeri superiori concurând la un fotoliu ocupat, în mod tradiţional, de exponenţi ai Armatei. Sampaio Pereira adăuga că se

înscrisese datorită unei cereri a camarazilor de uniformă, în fruntea cărora se afla ministrul de Război, de care el, ofiţer activ, deţinând un post de comandă, nu putea să nu asculte. Evidenţia, în cele din urmă, un detaliu secundar, dar de valoare pentru cineva care speră să elogieze un poet liric în discursul de recepţie. Eseistul politic, a cărui operă considerabilă - douăsprezece volume - îl acredita în disputa pentru locul devenit vacant prin moartea lui Antonio Bruno, deşi în esenţă prozator, era şi poet. Autor al unei cărţi de versuri romantice, se considera un „demn epigon al regretatului predecesor”.

Unul dintre cei doi academicieni care l-au asigurat de votul lor s-a dovedit un admirator călduros şi un abil clevetitor. I-a mulţumit pentru expedierea celor douăsprezece volume (trimise, după înscriere, tuturor nemuritorilor, cu dedicaţii alambicate), pe care le avea deja în majoritate, îind un cititor fidel şt un simpatizant al ideilor distinsului gânditor. A insinuat apoi că nu i se pare a li dintre cele mai potrivite modul în care era condusă campania colonelului. Prietenul Lisandro, deşi săritor şi sârguincios, demn de toate laudele, comisese totuşi câteva greşeli - şi grave! -, neglijând unele aspecte importante. Se ocupase de Râul Limeira, care nici măcar nu se gândise să candideze, în loc să acopere zona militară, singura periculoasă. Cine comandă în prezent în ţara noastră, răspundeţi-mi? Militarii, slavă Domnului, care ne salvează de anarhie, impunând naţiunii ordine şi decenţă.

De aceea, numai un alt candidat militar ar putea să ameninţe candidatura nobilului colonel. De câştigat, asta nu, generalul nu va câştiga, dar va lua din voturi, un număr de

voturi care ar li fost ale lui, ale lui Sampaio Pereira, dacă Lisandro n-ar fi ţinut să monopolizeze campania, nelăsându-i să acţioneze şi pe ceilalţi admiratori ai ilustrului său prieten, şi ei interesaţi să contribuie la o victorie răsunătoare. Colonelul a ascultat cu atenţie, îi apreciază pe intriganţi şi pe delatori, pe ei se sprijină în lupta zilnică împotriva acţiunilor

— Candidatura mea e a tuturor prietenilor mei, nu doar a judecătorului, căruia îi sunt recunoscător pentru tot ce a iăcut, şi n-a fost puţin, dar de a cărui pricepere, vă mărturisesc, încep să mă îndoiesc. Ce mă siătuiţi, dragă prietene?

— Nişte cărţi de vizită de la ministru adresate academicienilor. Pentru cunoscuţii săi, un telefon. Cine poate rezista în faţa unei sugestii a ministrului de Război?

Doi i-au garantat votul, doi i l-au refiizat din acelaşi motiv şi aproape cu aceleaşi cuvinte: regretau, dar colonelul venise cu întârziere, se angajaseră deja iâţă de un alt militar eminent, scriitor şi el, generalul de armată Waldomiro Moreira. în ambele cazuri, Pereira Sampaio s-a simţit ca şi cum ar î primit o palmă. A plecat de la aceste întrevederi vizibil iritat, îind nevoit să se controleze pentru a nu demonstra răceală sau nemulţumire când şi-a luat rămas-bun. Nu şi-a ascuns nemulţumirea de Lisandro Leite. Numele acelor doi academicieni nu îgurau pe lista celor opt care, conform spuselor sale, erau singurii votanţi probabili ai insolentului Linia Maginot.

într-un ordin de serviciu mai puţin cordial şi afectuos decât şi-ar li dorit judecătorul, colonelul t-a ordonat sa-t arunce în luptă pe aliaţii externi. Să-i pună în mişcare pe ministru, pe şefei Statului Major, diverse alte autorităţi, să

iacă promisiuni şi, dacă era necesar, să insinueze represalii.

DIPLOMATUL

DOUĂ VOTURI PENTRU, DOUĂ CONTRA ŞI UNUL SUGERAT, DAR NU AFIRMAT, cel al ambasadorului Francelino Almeida, primul academician vizitat, respectând uzanţele.

Batranul diplomat ti primise pe colonel cu o politeţe extrema, cu biscuiţi şi cu vin de Xeres. îi mulţumise pentru coşul cu fructe (bine că Lisandro îi iăcuse cunoscută candidatului iniţiativa luată atunci când agenţii nervoşi din garda lui de siguranţă l-au îmbrâncit pe fragilul nemuritor), îi ticluise cele mai înalte elogii, dar nu-i garantase votul. Nici nu-1 refezase, e foarte adevărat, şi nici n-a vorbit de vreo promisiune anterioară. Se menţinuse într-o conversaţie facilă, cam în dodii, obligându-1 pe Sampaio Pereira să forţeze nota şi să pună problema direct:

— Sper să merit onoarea votului dumneavoastră.

— Meritaţi mult mai mult decât atât. Fiţi liniştit că sunteţi acolo, sunteţi ales. Nici nu aveţi nevoie de votul meu. îşi punea ţigara turcească în portţigaretul lung de fildeş - asemenea rafinamente îi displăceau colonelului.

Limbaj ambiguu, tipic de Itamaraty, cine îl poate înţelege? Obişnuit să spună lucrurile pe şleau, colonelul s-a simţit descumpănit în faţa acelui omuleţ

subţirel şi versatil, care îl învăluia într-o pălăvrăgeală conluză. Deşi lusese vizitat de Moreira, Francelino n-a amintit nici măcar o dată de general, nici nu i-a pomenit numele. Ce însemna tăcerea aceea? Naiba ştie. Dialogul a fost diîcil, interlocutorul alunecos, frigind de subiect ca să elogieze vinul de Xeres şi biscuiţii şi să-şi etaleze portţigaretul. Mult mai uşoare şi stimulative sunt dialogurile cu subversivii la interogatorii, când colonelul poate să contracareze subterfugiile lor cu argumente corespunzătoare. Extrem de amabil, Francelino îl conduce până la uşă:

— Puteţi să mergeţi să redactaţi discursul de recepţie. Aveţi cărţile lui Bruno? Un domn poet. Nebun după femei! şi plescăi din limbă.

După felul de a reacţiona, părea dispus să-i dea votul, dar de ce nu spusese „Votul meu vă aparţine”? Lisandro a încercat să-l calmeze pe colonelul supărat şi şi-a asumat responsabilitatea pentru lealitatea ambasadorului, întotdeauna se exprimase astfel, ambiguu, lăsând doar să se întrevadă ce gândea, obicei căpătat în cariera diplomatică. Dar să nu aibă vreo îndoială - Francelino Almeida nu refrizase niciodată sprijinul unui candidat susţinut de guvern. Ce motive ar avea să voteze cu generalul Moreira, care nu-i poate oferi nimic în alară de coşul asortat cu lichioruri şi aperitive, trimis, de altfel, de Afrânio Portela? Magniîc, iără îndoială, dar insuîcient pentru a schimba votul abilului diplomat.

Cu toate acestea, din pricina îndoielilor, şi la slatul lui, colonelul a comandat expedierea urgenta la domiciliul ambasadorului a unei jumatati de duzină de sticle de şampanie (cheltuială iăcută pe seama lbndului de luptă

împotriva comunismului).

— E o şampanie paulistă foarte bună. Marca e...

Amintindu-şi cu silă de vinul din Rio Grande do Sul, cel de strugure curat, nectar, Lisandro se declară împotrivă:

— Paulistă sau din Rio Grande, mai bine nu trimiteţi. Nu uitaţi că Francelino a petrecut treizeci de ani **lucrând** în străinătate.

— E recomandabil să trimiteţi şampanie franţuzească.

Colonelul Agnaldo Sampaio Pereira ridică din umeri într-un

„nu contează”, fondul de luptă împotriva comunismului era, la vremea aceea, practic nelimitat:

— Alege dumneata marca. Tocmai rafinamentele astea duc la decadenţă şi degradează rasa.

ŞEDINŢĂ DE STAT-MAJOR ÎNAINTE DE PRÂNZ

ALARMA A FOST DATĂ DE HENRIQUE ANDRADE. POLITICIAN LIBERAL PRIN VOCAŢIE ŞI MOŞTENIRE - tatăl lui fosese guvernator de stat, senator şi ministru añat în concediu forţat din cauza dizolvării Parlamentului, bucurându-se de o amplă recunoaştere literară, autor al biografiei baronului de Rio Branco, figura printre academicienii care nu l-ar fi votat, sub nici o formă, pe colonelul Sampaio Pereira. Făcuse parte din comisia care-1 invitase pe generalul Moreira să candideze, comportându-se în timpul întatmni cu prudenţa care-1 caracteriza, insistent când era vorba să ceară sprijin, sobru în elogii. Având un amplu cerc de relaţii, inclusiv printre adversari, avea faima de a fi unul dintre oamenii cel mai bine informaţi din ţară, capabil să iacă deosebirea între faptele veridice şi zvonurile care circulau încoace şi încolo. Unii afirmau că, la vremea aceea, Andrade conspira deja împotriva *Statului Nou,* în cârdăşie cu conservatori, liberali şi stângişti. Originar din acelaşi stat şi prieten devotat al lui Airânio Pórtela (care-1 ajutase mult cu ocazia alegerii sale în Academie, când disputase locul vacant cu alţi doi candidaţi puternici), i-a telefonat propunandu-t convocarea Statului-Major al rezistenţei pentm a analiza împreună conjunctura dificilă. Dona Rosarinho, interesată să participe la intrigă, a stabilit un prânz duminical la conacul din Flamengo - cu

mâncare specifică din Bahia în semn de omagiu pentm autorul cărţii *Vida de Ruy Barbosa*Ü, limitat însă la bărbaţi. Dacă veneau şi femeile, dona Rosarinho trebuia să le pregătească salonul, rămânând în afara noutăţilor electorale.

Chiar şi Evandro Nunes dos Santos, de obicei optimist, părea îngrijorat. Lisandro Leite începuse să-l preceadă pe colonel în vizitele la academicieni, unde ducea scrisori de la ministrul de Război şi de la alte autorităţi militare şi civile, recomandând candidatura lui Sampaio Pereira. în afară de el, mai erau alte două pramatii care se îndeletniceau cu aceeaşi treabă murdara: batranul eseist laşa adesea deoparte limbajul academic atunci când vorbea despre antipatiile lui. Şi obţineau ceva rezultate - votul lui Marcondes, promis lui Moreira la solicitarea lui Evandro, îşi schimbase stăpânul. Marcondes primise o cerere imposibil de reluzat - cerere? ordin, ameninţare! - de la ministrul Agriculturii, din al cărui cabinet lăcea parte, cu o remuneraţie substanţială, ca membru într-o folclorică şi vagă comisie pentru stimularea creşterii caprelor. Oarecum stânjenit, ministrul i-a comunicat că, dacă bunul prieten şi eîdentul colaborator va persista în disponibilitatea de a vota cu generalul, inamic neînduplecat al regimului, o asemenea atitudine va li considerată un act de ostilitate faţă de guvern. în cazul acesta, ministrul n-ar mai putea să-l păstreze în asistenţa specială a comisiei la a cărei eîcienţă contribuia atât de mult (prin absenţă, cu siguranţă). Pus la zid, Marcondes capitulase; nu putea să piardă chilipirul acela al caprinelor. Avusese totuşi onestitatea de a se duce la Evandro ca să-i explice motivele pentru care dăduse înapoi.

— Guvernul a hotărât să considere alegerea lui Sampaio Pereira un subiect închis. Elenrique Andrade explicase: *Statul Nou* nu poate admite nici o opoziţie, vrea să controleze totul. Academia nu scapă nici ea, tocmai din cauza prestigiului pe care-1 are şi a repercusiunii pe care o implică alegerea îecărui nou academician. Ştiţi câte rugăminţi a primit Bayma în favoarea lui Pereira în mai puţin de o săptămână? Cinci.

Colonelul şi locotenenţii săi mobilizaseră jumătate de lume. Chiar în ajun, la Palatul Episcopal, Andrade auzise din gura cardinalului relatarea vizitei pe care i-o ficuse Lisandro, în încercarea de a-1 face să-i inâuenţeze pe anumiţi academicieni, mai ataşaţi de Biserică. Prelatul refazase să colaboreze - nu că l-ar î ficut direct responsabil pe colonelul Agnaldo pentru torturarea deţinuţilor politici, pentru invadarea căminelor în ceasurile de tihnă din noapte, pentru raziile efectuate în biblioteci oîciale şi particulare, pentru arderea de cărţi în piaţa publică şi pentru nesfirşita serie de hărţuieli. Chiar în ajun primise informaţii de

la arhiepiscopul din Recife şi Olinda, care povestea nişte fapte foarte triste, petrecute în Pemambuco. Aşa stând lucrurile, prefera să rămână departe de disputa academică, să nu implice autoritatea religioasă. Conform lui Henrique Andrade, nici ministml de Externe nu intervenea în *Blitzkrieg.* Cancelarul, după cum era de notorietate publică, dezaproba violenţa organismelor de siguranţă şi-l detesta pe colonelul Sampaio Pereira, care menţinea sub cenzură telefoanele din cabinetul şi de la reşedinţa ministrului, de altfel demisionar, pentm că nu era de acord cu politica de apropiere de Axa nazistă. Andrade conchise:

— Bine că generalul Moreira nu e genul care să dea înapoi. în schimb, ce specie de veleitar ne-ai adus, domnule Rodrigo...

— Arătaţi-mi altul mai bun dacă puteţi. Literatura lui nu e genială, sunt de acord, dar e un tip ferm, curajos. Are multe calităţi.

— Cea mai mare calitate a inefabilului nostru general e iică-sa... afirmă R. Figueiredo Júnior. Cu permisiunea donei Rosarinho, eu cred că ea ar putea fi de mare ajutor dacă ar vrea să colaboreze. E atrăgătoare şi are aerul unei persoane generoase.

— Nu fi necuviincios, Figueiredo, îl întrerupse stăpâna casei. Lasă lata în pace. Veleitar sau nu, generalul e candidatul nostru şi nu v-am invitat aici ca să veniţi şi să-l vorbiţi de rău. Ce vreau eu să ştiu e ce-o să iăceţi ca să-l învingeţi pe acel... Niciodată nu găsea cuvântul cel mai potrivit ca să-l definească pe colonelul Sampaio Pereira, trebuia să-l împrumute din vocabularul cumatrului Evandro.

— Ce-o să facem? Mizerii! anunţă maestrul Pórtela.

în faţa tabloului ameninţător, care, în acea a doua etapă a bătăliei de la Micul Trianon, se dovedea favorabil adversarului, Afiânio Pórtela proclamă necesitatea de a arunca în luptă toate armele, de la acuzaţia veridică până la mituirea sexuală. Propunerea lui Figueiredo Júnior era valabilă, chiar el, Pórtela, se gândise la asta, doar că puteau folosi colaboratoare mai capabile, mai experimentate şi mai neocupate decât fiica generalului, în prezent absorbită de o mare pasiune.

— Serviciile mele secrete... Trebuie să fiu la curent cu tot ceea ce se referă la candidat şi la iamilia lui. Nici nu poţi să-ţi închipui câte ştiu...

Venise momentul să fie lăsate deoparte scrupulele, căci ruşine, imoralitate, josnicie şi insultă era alegerea în Academia Braziliană de Litere a unui nazist, complice, dacă nu cel care ordonase mgurile de cărţi, complice la importul de experţi ai Gestapo-ului pentru dirijarea Poliţiei naţionale în torturarea deţinuţilor politici. Trebuiau să-l învingă, oricum ar ii iost, ca să demonstreze că mai exista decenţă în ţara aceasta, că Academia rămânea independentă şi demnă. Nu era vorba de o glumă; erau în joc libertatea şi viaţa oamenilor.

Evandro, care avea programată o călătorie în Recife, unde urma să ţină o conferinţă la Facultatea de Drept, a vmt să ştie ce evenimente erau acelea, petrecute în Pernambuco, la care se referise cardinalul.

— Am auzit vorbindu-se de arestări, de interzicerea unui spectacol de teatm, intotmă Elenrique Andrade, dar n-am amănunte. Nici nu ştiu dacă Sampaio Pereira are vreo legătură cu ele. Evandro poate cerceta *in loco* şi ne

întmnirea Statului-Major, cu aprecierile şi hotărârile ei, a avut loc înainte de prânz. După chiftele şi *vatapă, caruru, efo* şi *moquecas—,* ar fi iost imposibil. Comandamentul rezistenţei îşi iăcea siesta.

EVENIMENTELE DIN PERNAMBUCO

CU EXCEPŢIA CELOR RELATATE LA RADIO OLINDA DE teatrologul Aristeu Araboia şi a numămlui confiscat al ziamlui *Luzeiro de Caruaru®,* evenimentele din Pernambuco n-au

reuşit să răzbată în presa vorbită şi scrisă din ţară. în pofida importanţei culturale a semnatarilor manifestului, sau tocmai de aceea, cenzura a împiedicat nu numai diluzarea, ci şi orice referire la faptele care l-au determinat. Publicaţia săptămânală din oraşul Caruaru era atât de modestă ca mărime şi arie de răspândire, meat funcţionarul de serviciu de la DEIP^ a uitat să-i trimită circulara şi *Luzeiro* se mândreşte şi astăzi că a iost singuml ziar care a publicat protestul intelectualilor şi a iăcut-o pe prima pagină, întmcât printre semnatari se alia şi directorul ziamlui, etnogralul João Condî. Ediţia a iost confiscată, iar iuncţionarul de serviciu admonestat. Dacă se mai întâmpla aşa ceva, *Luzeiro* va li interzis, iar dacă cel care uitase va recidiva, va ii victima implacabilului articol 177 din noua Constituţie, coniotm căruia orice funcţionar, iără excepţie, putea fi pensionat sau demis rapid, spre binele serviciului public.

Totul a început atunci când locotenentul Alirio Bastos, zis Câinele de pază, şi câţiva soldaţi ai Poliţiei Militare au dărâmat baraca în care dădea spectacole un teatru de păpuşi, la marginea oraşului Recile, într-o zonă săracă, unde trăiau amestecaţi muncitori şi ţărani. Mica şi comica piesă populară relata greutăţile dintr-o iamilie de amărâţi, persecutată de aviditatea şi insolenţa unui proprietar bogat şi depravat, stăpân a nenumărate leghe de pământ, sprijinit în scopurile sale abjecte de miliţie şi de Diavol. Soldaţii de la Briosa— îl obligau pe Joăozinho Empapuţado, capul iamiliei, să muncească până noaptea târziu la tăiat de trestie pe plantaţie, în timp ce Satana încerca s-o amnee pe frumoasa Chica, soţie cinstită, în braţele cupidonului latiiundiar. Cu polta de mâncare a celor înfometaţi, cu nişte stomacuri de

fier, prichindeii mâncau la cină şi pietre. Joăozinho, Chica şi copiii se bizuiau doar pe ocrotirea Fecioarei Mana şi pe isteţimea tăietorului de trestie.

în pofida imensei superiorităţi a averii şi a puterii proprietarului, autorul analiabet al piesei construise intriga într-atât de ingenuu şi înţelept, încât victoria finală îi revenea lui Empapuţado. Ingenios iără pereche, Joăozinho le păcălea pe cătane şi obţinea de la Fecioară, patroană şi ocrotitoare, un miracol grandios - libidinosul proprietar se molipsea de o boală incurabilă şi rămânea impotent; soldaţii masculi începeau să clevetească, să-şi dea ochii peste cap, definitiv efeminaţi, iar Belzebut, etern oportunist, îi lua pe vechii aliaţi în abisurile internului. Publicul format din amărâţi râdea şi bătea din palme, descoperind, în iarsa burlescă şi în păpuşile rustice, speranţa şi arta. Zeci de alte teatre de păpuşi se prezentau pe scene minuscule înjghebate din scânduri, din împărţind aproape gratis realitate, miracole şi învăţături.

Nu s-a aliat de la cine a plecat denunţul, dar locotenentul Alirio Bastos, Câinele de pază, renumit şi temut pentru violenţa şi grosolănia lui - în zonă, iemeile îşi iăceau meseria în iolosul lui -, a apămt însoţit de patm recruţi şi a tăbărât cu ciomegele pe micul teatru, pe proprietar şi pe ajutorul acestuia, tată şi fiu, rămânând încă destulă cotonogeală şi pentru public. Păpuşarii au lost duşi la garnizoană şi acolo li s-a dat o lecţie ca să înveţe să respecte unitotma: o bătaie soră cu moartea. Ajutorul încă nu împlinise cincisprezece ani.

Puşi în libertate după câteva zile de puşcărie, păpuşarii s-au dus să se plângă lui Aristeu Araboia, autor de piese de succes în ţară şi în străinătate, inspirate din piese

populare din nord-est; el trăia în tovărăşia buionilor, a ceramiştilor şi a trubadurilor de duzină. I-au povestit toată tărăşenia şi i-au arătat urmele bătăilor încasate. Scriitorul n-a ezitat, a iăcut totul public într-un program de radio de largă audienţă, înfierând acţiunea Poliţiei Militare şi a Câinelui de pază.

Denunţul indignat al lui Araboia a avut efecte imediate: Radio Olinda a tist avertizat de DEIP, programul a tist suspendat şi Poliţia Militară a dezlănţuit, în tot statul Pernambuco, în special în Recite, Olinda şi în împrejurimi, o acţiune violentă împotriva teatrelor de păpuşi şi a păpuşarilor - barăci distmse, marionete confiscate, păpuşari puşi pe iugă.

Aristeu Araboia, om din *sertão,* impertinent şi îndârjit, s-a hotărât să înfrunte liirtuna. S-a aliat cu directorul Teatmlui de Amatori din Pernambuco, Waldemar de Oliveira, figură respectată în toate mediile, şi a hotărât să realizeze un spectacol de solidaritate cu păpuşarii persecutaţi, aducând pe scena nobilă a Teatmlui Santa Isabel păpuşile mdimentare. cu poveştile lor de râs şi de plâns, pentm a fi prezentate împreună cu piesa într-un act, a lui Araboia, O *Mamulengo de* DeusâS, scrisă special pentm acea ocazie. încasările aveau să fie vărsate în beneficiul amărâţilor cărora Briosa le distrusese scenele.

în iaţa tagmei oamenilor de teatru, cenzorii locali au oscilat: să permită sau să interzică spectacolul? Nehotărâţi, au decis să transfere cazul la cenzura federală, care, la rândul ei, a adus chestiunea la cunoştinţa sferelor mai înalte ale Siguranţei Naţionale, pentru că erau implicaţi membri ai unor categorii ale Armatei. Dosarul a ajuns în mâinile colonelului Sampaio Pereira, care, imediat, şi-a dat seama de

caracterul contestatar al teatrului de păpuşi, pus în slujba comunismului internaţional, şi de caracterul subversiv nedisimulat al spectacolului proiectat. A ordonat ca cenzura să-l interzică şi DIP să reitereze ordinul de tăcere pentru presă şi radio.

Era un proces birocratic de durata: intre timp. organizatorii spectacolului s-au întors la treabă. Biletele se vânduseră, nu mai era nici măcar un singur bilet, data stabilită, totul pus la punct. Dacă Rio nu răspunsese, însemna că nu găsise nimic condamnabil în spectacol. Şefei cenzurii locale a sfârşit prin a li de acord şi a dat avizul.

Teatrul Santa Isabel era plin, cortina gata să se ridice, când soldaţii au luat clădirea cu asalt, cu baioneta în mână. Publicul a fost evacuat, iar păpuşarii fegăriţi cu armele. Conduşi la Senei analul Siguranţei, Araboia şi directorul Teatrului de Amatori au reuşit să afle, după multe discuţii, că şefei Poliţiei îndeplinise un ordin venit de la Rio, dictat de colonelul Sampaio Pereira. De el personal. Ordinul, de altfel, cerea ca, în caz că opuneau rezistenţă, responsabilii să fie încadraţi în Legea Siguranţei Naţionale. Trebuiau să se considere fericiţi că scăpau de proces. De fişă n-au scăpat - cu fotografie cu număr pe piept şi cu amprente digitale.

Erau, însă, îndărătnici aceşti intelectuali pernambucani. Araboia nu s-a dat bătut şi, cu colaborarea altor suspecţi, a redactat un manifest către naţiune semnat de scriitori, muzicieni, artişti plastici, artişti de teatru, profesori universitari, oameni de toate culorile politice şi religioase, începând cu celebrul sociolog, glorie naţională, până la autorul elogiatei cărţi despre Eţa de Queiroz, un comunist notoriu. Manifestul, relatând violenţele exercitate

împotriva păpuşarilor şi oamenilor de teatru care-i sprijiniseră, cita doar două nume: cel al locotenentului Alirio Bastos, Câinele de pază de la Briosa, cunoscut proxenet, şi cel al colonelului Agnaldo Sampaio Pereira, autoritate coercitivă.

Cu toate că fesese publicat numai de *Luzeiro de Caruaru.* manifestul a circulat clandestin. S-au lăcut arestări ale unora dintre semnatari; automl cărţii despre Eţa avea deja valijoara pregătită, cu pijamaua şi periuţa de dinţi, de atâtea ori veniseră după el. Locuinţe scotocite, cărţi confiscate, anchete deschise. Au mâzgălit zidurile casei însorite în care locuia maestrul studiilor braziliene, al cămi renume ajunsese până în Statele Unite şi în Europa, scriind insulte într-un limbaj grosolan şi josnic, adresate celui pe care mulţi îl considerau cea mai înaltă expresie a culturii braziliene, comparabil cu el fiind doar specialistul în fizică nucleară Persio Menezes, altă glorie naţională autentică.

După conierinţa de la Facultatea de Drept, invitat să ia masa cu sociologul, Evandro Nunes dos Sânt os a iost pus la curent cu cele petrecute în Recile şi a iost indignat de porcăriile scrise pe ziduri; a căpătat şi o copie şapirograliată a manifestului, unde a dat peste numele colonelului Sampaio Pereira, candidat la Academie. în Rio, a lăcut o altă serie de copii şi Iм distribuit printre academicieni, în ziua de joi, zi de ceai şi întrunire.

VIVANDIERA

MARIAJOÃO FACE ULTIMELE RETUŞURI LA MACHIAJ ÎNAINTE DE A ÎNCEPE să se îmbrace pentm a intra în scenă:

— *Eu eram Câinele...*

— Erai? Pe buzele maestrului Portela se iveşte un zâmbet de maliţie

— într-o noapte, l-am scos atât de tare din sărite, iăcându-i scene de gelozie, amintindu-i unele lucruri, dând de înţeles altele, insinuând nume, încât Bmno, pe neaşteptate, mi-a lipit una.

— Ca să facă Bmno aşa ceva, trebuie să li mers faarte departe.

— Prea departe... Mi-a dat scatoalca atunci când am zis că avea vocaţie de încornorat care se ficea că nu vede. Atunci am dat-o pe insulte: ţapule, cerbule, încomoratule. El, săracu', căindu-se pentm palmă, se străduia să nu-şi piardă controlul. Dar când am strigat în franceză *„Cocu, roi des cocus*

Bruno a pus mâna pe mine şi ţin-te bătaie! S-a prăvălit peste mine cu lovituri şi scatoalce peste feţă şi m-am încăierat cu el. Nu ştiu să spun în ce moment s-au transformat loviturile în mângâieri, dar a fost o noapte glorioasă. Dimineaţa ne-a găsit în jurăminte de dragoste eternă. A doua zi, eram toată plină de vânătăi, operă a mâinilor şi a gurii poetului meu.

Se ridică şi halatul întredeschis lasă să se vadă sânii tari şi frumoşi; nu purtase niciodată sutien.

începe să se îmbrace pentru rolul Heddei Gabler. Piesa lui Ibsen, în traducerea lui R. Figueiredo Júnior, avusese premiera cu două săptămâni înainte.

— Pentru el, maestre Afrânio, aş ñ în stare să mă vând şi diavolului sau lui Barreto Scârbosul, ceea ce e mult mai rău.

Cunoscut în lumea teatrului ca Scârbosul, bătrânul

Stenio Barreto, negustor extrem de bogat, colecţiona actriţe, plătind zdravăn. îşi pusese la ciorap câteva, autohtone şi lusitane. Maria João îi reñizase toate propunerile - din spirit de contrazicere sau sperând că el avea să ridice oferta la înălţimi de neimaginat, cine ştie? La vremea respectivă, Scârbosul flutura un apartament cu cinci camere în Copacabana contra unui week-end în Petrdpolis.

Maestrul Airânio îi întinde lista Academiei:

— Cei însemnaţi cu un X sunt ai noştri, garantaţi. Cu un N sunt cei ai inamicului, de neclintit. Cei care nu au nici un semn sunt încă nehotărâţi. Dintre aceştia din urmă, cu mari promisiuni şi mici intimităţi, de la câţi garantezi votul pentru generalul Moreira?

Jumătate Hedda Gabler şi jumătate goală - face apartamentul cu cinci camere şi iese chiar ieftin, apreciază romancierul cu privire de cunoscător -,

— Garantaţi, doi. Staţi... nu doi, trei. Păcat că Rodrigo e deja de-al nostru. Mi-ar ñ plăcut o recidivă cu el. A durat prea puţin.

— Al nostru, şi cât se poate de ferm. Atât de al nostru, că o ocupă cu normă întreagă pe zăpăcita de Sică a lui Moreira, împiedicând-o să lucreze pentru taică-său. Aşa sunt boierii ăştia, Joăozinha, nişte egoişti. Care sunt cei trei?

Se aud bătăi în uşa cabinei, doamna Maria João va intra în scenă peste

de Hedda Gabler, în drum spre ceţurile Scandinaviei:

— Astea... Paivinha^ e marcat cu N, e de partea cealaltă, dar dacă am să-l rog eu... Nu vreţi votul lui?

— Sigur că da, dar, chiar ştiindu-te irezistibilă, nu cred că reuşeşti.

— Facem pariu? îşi muşcă degetul: Bătrânelul cel drăgălaş e un mieluşel, îmi mănâncă din palmă, nu-mi refiiză nimic.

— Tu eşti Câinele.

— O să iasă o comedie de-o să murim de râs.

Râs vioi de fetişcană, cine i-ar li dat patmzeci de ani? Iubirea e cel mai bun tonic, îşi spune maestml Afrânio, în timp ce Hedda Gabler, maiestuoasă, iese din cabină şi se îndreaptă spre scenă.

Nu numai că îşi păstra liniile corpului, dar, mai ales, iradia bucuria de

MAREA ACTRIŢĂ

ALEGEREA REGINEI CARNAVALULUI DE *MI-CARÊME-* S-A DESFĂŞURAT LA TEATRUL SÃO JOSÉ. în alară de poetul Antonio Bruno, din juriu mai Sceau parte presedintele

Momu în grupuri grupuri carnav i populare ins, figura a mai a brazili din vremea Itali Fausta, aliată la apogeul

Antonio Bruno, mergea treizec cinci ani, era şi plin glorie. lucceşul cărţii e debut reedit la mâi mare oca lansării altor trei *Sonetos* ■ ii *ola dos ios^* ambel ie poezie, şi *A iade* nuflS, ulege de cronici ilica anteri în presă. entuzia de itatea ticilor: mar poet, netist cântăreţ liric reînn cântul şi incomparabil eit lirismul:

păsările, copacii, femeile și iubirea au fost reinventate de Antônio Bruno într-o poezie liberă și autentică: cronici care sunt adevărate poeme ale cotidianului" și așa mai departe. N-au lipsit nici atacurile aspre la adresa poemelor și cronicilor: „Dulcoraș și repetitiv, neatent la noile direcții ale poeziei, sentimentalisme pentru femeile casnice!", opinau pedanții și cei invidioși pe succesul altora, ofensați până în adâncul sufletului, întrucât cărțile lui Bruno, pe lângă laudele nemeritate, aveau, pe deasupra, și un public sigur și ediții repetate. Poemele sale erau declamate pe diferite scene de vedete cu renume, în spectacole de binefacere, de studenți în serate literare și de admiratoare în cadrul petrecerilor familiale.

Pentru a spori slabele câștiguri de funcționar la secretariatul Ministerului de Justiție, Bruno exercita diferite alte activități; ținea conferințe în cluburi și saloane, scria cronici în ziare și reviste, schițuri pentru teatrul muzical, texte pentru cântece. Compozitor necunoscut având puțin peste douăzeci de ani, Hockel Tavares i-a cerut câteva strofe pentru melodia pe care tocmai o compusese: așa s-a născut *Corrupião*, nemuritoare *modinha*[1] din tezaurul muzicii noastre. Leopoldo Froes anunța apropiata premieră a unei piese

scrie. Succesul poetului era și succesul bărbatului, „profilul romantic de beduin" era reprodus în fotografii, desene, picturi, caricaturi. Olau fictoare și neveste, copilițe și balzaciene, contemplându-l în paginile revistei *Fon-Fon*, cu bărbia sprijinită pe mână, cu privirea pierdută, cu părul ca al lui Mascagni. Era în anul 1921, Primul Război Mondial rămăsese în urmă și țara începea să se pregătească pentru sărbătorirea Centenarului independenței.

Ah, ce titlu putea fi mai râvnit decît cel al regelui carnavalului de Miercurea? Pe lîngă cupa de metal auriu, de mantia de catifea și de un inel cu acvamarin oferit de magazinul de bijuterii Ouvidor, aducea, mai ales, o amplă mănăstire în presă, interviuri, reportaje, profiluri, gesturi și invidia nebună a colegilor. De aici concurența nemiloasă, agresată într-o luptă atît de aprigă, încît până chiar o alegere pentru Academia Braziliană de Litere. Concurau actrițe de la teatrul dramatic, stele și coriste de la teatrul de revistă și fetișcane necunoscute și avide de la teatrele de amatori, încercînd să profite de ocazie și de

titlu pentru a deveni profesioniste ale fescinantei şi prost plătitei cariere scenice. Prost plătită, da, dar, cu toate acestea, îşi avea compensaţiile ei: succesul, popularitatea, feima, iar pentru a corecta salariile modeste, existau Stênio Barreto şi alţi Scârboşi, risipitorii moşnegei milionari.

Persuadaţi de impresar, trei din ceilalţi patm membri ai juriului au hotărât s-o aleagă pe vesela şi agera Margarida Vilar, cu picioare perfecte, păml lung şi roşu şi voce caldă, vedeta distribuţiei revistei *Misses, Maxixe e Vatapâ,* care depăşise o sută de reprezentaţii. Dar, în timpul defilării candidatelor, poetului Bmno i-au căzut ochii pe una dintre acele avide necunoscute şi a rămas siderat. Niciodată nu i se mai întâmplase ceva asemanator - o pasiune instantanee, nebună, atroce. Subţire şi semeaţă, diafenă, cu părul de un blond translucid, cu pielea albăstmie de opalin; unde o mai văzuse? într-un tablou, cu siguranţă, dar în ce muzeu? Ce maestru renascentist o ghicise şi îi ficuse portretul cu secole în urmă? Chemare şi ofertă în ochii nocturni, pe buzele unde începea sexul, în pasul şoldurilor îndrăzneţe şi al sânilor obraznici. Bmno îşi simţi gura uscată şi o contracţie în stomac. în faţa lui se aâa, în carne şi oase, femeia fatală.

S-a creat astfel un impas din cauza votului divergent al poetului, dar erau toţi buni prieteni şi oameni cumsecade şi, pentru ca alegerea Margaridei Vilar să îe unanimă, au hotărât să instituie şi să îi atribuie candidatei anonime titlul de prinţesă a carnavalului de *Mi-carême.*

Bmno n-o cunoştea; dacă o văzuse înainte, lusese în vreo pictură sau în vis, nu ştia nimic despre ea, vârstă, nume, profesie. întrebată de juriu, a declarat că o cheamă Lucia Bertini, dintr-o familie italiană înrudită, cu siguranţă, cu

marea Francesca Bertini, căci era originară din acelaşi sat în care se născuse incomparabila vedetă a cinematograMui, că avea peste douăzeci şi unu de ani (vârsta majoratului, condiţie necesară pentru a concura la titlu şi pentru a participa la balul încoronării) şi că avea o oarecare experienţă teatrală, căpătată pe când locuia în oraşul Campos şi ficuse parte din Grupul de Amatori Fênix. Venise la concurs însoţită de un văr, un personaj posac, aflat într-unul dintre ultimele rânduri din sală.

Interesul lui Bruno şi titlul pe care, în numele juraţilor, i l-a oferit au uluit-o. Văzându-1 urcând pe scenă împreună cu ceilalţi membri ai comisiei, l-a recunoscut imediat după fotografiile publicate în *Vida Domestica*— şi după o caricatură din O *Malho*—, unde poetul, cu stiloul în mână, scria cu litere întortocheate titlul unei cărţi, oare cum era? Barca... Barca cu ce? *Barcarola dos AntSnios*? Era chiar aşa, un titlu în băşcălie, ce însemna?

După ce lucrările tumultuoase ale juriului s-au încheiat în pace şi în bună înţelegere, după ce au fost anunţate şi aplaudate învingătoarele, Bmno a vrut să iasă cu prinţesa, în speranţa că avea să-şi astâmpere, chiar în noaptea aceea, foamea care-1 devora. Dar alteţa sa regală, foarte demnă şi castă, a refozat -

— Tata e foarte sever, nu m-a lăsat să vin decât însoţită de vămi meu şi nu ştie că am venit ca să concurez. Dacă ar şti, ar fi în stare să mă bată şi să mă

Au stabilit să se întâlnească a doua zi, într-o cofetărie, în Largo da Carioca. Cupele de şarlotă (îi plăceau mult dulciurile), vorbele murmurate, vorbe dulci şi plăcute auzului,

versurile născute din impactul descoperirii din ajun, immuseţea beduinului, legenda poetului au cucerit-o, trezindu-i dorinţa, ficând-o să respire agitat. A mărturisit câteva dintre primele minciuni. Nu locuise în Campos, nu urcase niciodată pe o scenă, nu era Lucia Bertini şi nici nu descindea din italieni; forase numele şi sângele de la nişte vecini. Se numea Maria João, nume ales de tatăl ei, portughez şi defonct. Nume oribil, nu vi se pare? Nu există nume mai frumos, o să-ţi spun loâozinha—, fie că vrei, fie că nu. Nu mai avea voinţă proprie, voia tot ce voia Bruno, niciodată nu-şi închipuise că avea să-l cunoască personal, cu atât mai puţin că avea să fie sămtată de el în întunericul cinematograiului Iris, sărutări interminabile precum cele din iilm, că avea să simtă mâinile poetului mângâindu-i sânii liberi sub bluză. Aşa a început acea pasiune nebună, în iuria dorinţei şi a geloziei, învăluită într-o permanentă revărsare de minciuni, cu agresiuni şi scandaluri în public. în cei aproape doi ani cât a durat legătura, Bruno n-a reuşit niciodată să deosebească realitatea de invenţie, să stabilească limite între ce era teatm şi ce

Vărul nu era văr, ci un angajat la depozitul lăsat moştenire de portughez, administrat de fratele şi asociatul acestuia. Din veniturile reduse, trăiau ea, mama ei şi un frate mai mic; la împărţirea profitului, cumnatul şi unchiul aplica reguli de aritmetică proprii. în privinţa vârstei, aceasta a scăzut puţin câte puţin, până a ajuns la şaptesprezece abia împliniţi. Falsul văr a fost al doilea care a avut-o, precedat de un văr de-adevăratelea, un puştan de cincisprezece ani, mai tânăr decât ea. După ce s-a întâmplat, băieţaşul voia să se căsătorească cu ea, închipuiţi-vă! Povestea cu lux de amănunte, iară nici o noţiune de pudoare, şi vorbea iară încetare. Când nu avea ce povesti, inventa.

La marele bal al încoronării, care a avut loc la sediul Locotenenţilor Diavolului, a iscat primul scandal. După ce a fost proclamată şi împodobită (cu o coroană mai mică decât cea a reginei, cu mantie strălucitoare de satin în locul nobilei şi grelei mantii de catifea, cu un inel micuţ cu turcoaz, oferit de numitul magazin de bijuterii Ouvidor), a străbătut salonul la braţul lui Antonio Bruno, la fel de ovaţionată ca şi regina. Poetul îi simţea sânul palpitând. Maria João se născuse pentru aplauze şi apariţii publice.

— Şi eu am un cadou pentru tine, regina mea din Saba, dar n-o să ţi-1

Era un relicvar în formă de inimă atârnat de un lanţ gros, o bijuterie portugheză veche, aur marcat, descoperită la un anticar serios - nu înşelase niciodată un client - şi hoţ, întrucât, ca s-o cumpere, Bruno fosese nevoit să împrumute bani de la Afrânio Portela.

Deschise cutiuţa şi-i arătă cadoul. Cu toate că era încă ignorantă în privinţa valorii şi calităţii bijuteriilor, Maria João avea un gust înnăscut şi şi-a dat seama de clasă, a simţit frumuseţea podoabei şi şi-a închipuit că trebuie să li

— Pentru mine? Nu-mi vine să cred.

A vrut să şi-o pună imediat, dar el nu i-a permis:

— Acasă, când o să îi goală. Vreau să ţi-o pun pe sâni, darul meu de

— Dar aşa n-o să vadă nimeni...

— O să văd eu, nu ajunge? O dată o vei purta numai pentru mine. Apoi, vei putea s-o etalezi unde vei dori.

Atunci, ea a zâmbit şi şi-a muşcat buzele, întrevăzând scena. A închis ochii şi au plecat dansând, o pereche perseverentă:

— Vreau un portret al tău, ca să-l pun în relicvar.

Excelent dansator, cu raînamente învăţate în cabaretele Parisului, Bruno a aâat în Maria João o elevă silitoare, capabilă să-l urmeze în îgurile cele mai îndrăzneţe. Când forioasă, când dispreţuitoare, controla privirile pe care le aruncau femeile la trecerea poetului. Unele îi zâmbeau, cinice.

în timpul unei scurte pauze a lbrmaţiei de jazz, în timp ce instrumentiştii îşi relăceau forţele golind câteva căni de bere, prinţesa carnavalului de *Mi-carême* a profitat ca să se ducă la toaletă. Când s-a întors, dansul reîncepuse şi Bruno se învârtea în sunetul unui foxtrot, înlănţuit cu exuberanta regină Margarida. Furia a fost mai presus de dispreţ, prinţesa cea supusă s-a transformat într-o hatpie şi s-a năpustit spre cei doi. înainte ca maiestatea sa să-şi dea seama, coroana regală i-a fost smulsă şi nobila mantie de catifea a măturat podeaua sălii, întrucât Maria João s-a aruncat asupra stelei principale a teatrului de revistă şi a târât-o de păr. Margarida Vilar se mândrea în mod deosebit cu rellexele arămii care sclipeau pe scenă, iscate de lumina care cădea asupra şuviţelor roşcovane. Niciodată nu se văzuseră sclipind în el atâtea rellexe ca în noaptea balului.

— Nu te lua de el, curvă bătrână şi neobrăzată. E al meu şi al nimănui

Mai-mai să pună capăt balului de *Mi-carême.* Ca s-o scoată din sală şi s-o ducă de-acolo, Bruno a trebuit să recurgă la forţa brută. Maria João a reacţionat, muşcându-i mâna până la sânge:

— Lasă-mă, nu mai vreau să ştiu de tine. Rămâi cu vagabonda aia, dă-i ei cadoul, eu mă duc acasă la mine.

S-au dus acasă la el, în patul de nebunii şi desfrâu. Cu lanţul cel greu în jurul gâtului, cu relicvarul între sâni - inima de filigran. Cu pielea translucidă
de opalin, cu burta înflorind a grâu copt, parcă era toată de aur.

A fost un revărsat de zori de lupi care urlau, cu urme de supt şi de muşcături, atac de înfometaţi, luptă corp la cotp. Când, în sfârşit, a venit

— Iartă-mă, iubirea mea, dar aşa sunt eu. Ce-i al meu e doar al meu, nu împart cu nimeni. Acum, dacă vrei, alungă-mă... Zâmbi şi se întinse: ... numai că eu nu plec, de aici nu mai plec.

Multe pasiuni a avut el şi s-a trezit, nici una însă atât de fortunoasă şi istovitoare. A durat aproape doi ani şi au fost momente când credea că înnebuneşte. Maria João a fost singura femeie pe care a bătut-o şi a iăcut-o cu forie. Sentiment dominant, gelozia a otrăvit idila. Gelozie halucinantă, care clocotea în ea şi o etala oricând şi oriunde. Gelozie pe care căuta s-o provoace, ca să pună la încercare iubirea lui Bruno. Certuri repetate, care se înmulţeau, devenind cotidiene; scandaluri care s&şeau într-o luptă forioasă a trupurilor blestemate de dorinţă.

Maria João i-a iăcut scene teribile, nu suporta să-l vadă vorbind sau râzând cu altă femeie. în acelaşi timp, lăsa

să-i scape nume de bărbaţi, vorbea despre propuneri pe care le primise, ascundea bucăţi de hârtie în alb pentru ca el să creadă că erau scrisori compromiţătoare, bilete prin care se stabileau întâlniri. De câte ori n-a repetat scandalul de la balul de *Mi-carême*?

Pasiunea lui Bruno s-a consumat în gelozie. Două femei în acelaşi cotp minunat: Mana Joao. copila îndrăgostită, dulce st tandra, st antiteza ei, vrăjitoarea intolerantă şi nestăpânită căreia el îi pusese numele de Mary John. Amândouă Jără rivală în pat.

Mary John a fost titlul piesei în versuri pe care a **s cris**-o Bruno, în cele din utmă, pentru repertoriul lui Leopoldo Froes, cu condiţia să i se dea Măriei João rolul titular. Mai înainte, aranjase ca ea să intre, sub numele de Lúda Bertini, în câteva reviste, unde cânta şi dansa. Generoasă, incapabilă de ranchiună, Margarida Vilar i-a creat mai multe asemenea ocazii şi au devenit prietene. în polida frumuseţii, a trupului magnilic, a farmecului ei, Măriei João îi lipseau anumite calităţi cerute de tipul acela de teatru. într-o zi, Bruno exclamă,

în culmea disperării:

— Tu eşti o comediantă înnăscută, asta eşti. Am să scriu o piesă pentru tine, Mary John.

Nu se născuse dramaturg, ci poet. în comedie, l-au salvat versurile şi interpretarea debutantei, care trăia cu un talent extraordinar personajul contradictoriu al blândei şi încântătoarei tinere braziliene, cu mintea la âlmul american, imitând obiceiuri şi poze de Hollywood. Antonio Bruno n-a mai scris niciodată pentru teatrul dramatic, iar ea n-a mai fost niciodată Lúda Bertini în mici roluri din revistele din Praţa Tiradentes. Se născuse o stea, marea actriţă, o nouă Itália Fausta.

Au rămas prieteni, ea şi cu Bruno. Au existat două recidive, dar amandoua de scurtă durată.

UZURA

ANEVOIOASĂ, DEPRIMANTĂ, EPUIZANTĂ, CAMPANIA ELECTORALĂ SE APROPIA de sfârşitul primei etape, adică cele două luni în timpul cărora se puteau înscrie candidaţii. Bătălia de la Micul Trianon creştea în violenţă, dar nimeni n-a prevăzut deznodământul ei neaşteptat.

Obişnuit să comande şi să îe ascultat, colonelul Agnaldo Sampaio Pereira se enerva constatând rezistenţa, deschisă sau surdă, faţă de aspiraţia lui la nemurire. Marşul triumiâl anunţat de Lisandro Leite se transformase, încetul cu încetul, într-o cursă cu obstacole. Şi teribil de istovitoare.

în calvarul vizitelor protocolare, silit la umilinţă şi la adulaţie, se văzuse constrâns să asculte în tăcere, de zece ori, aceeaşi cantilenă insultătoare:

— Regret enorm, domnule colonel, dar votul meu e deja promis. Printr-o coincidenţă, unui coleg de uniformă, o altă îgură ilustră a Armatei, generalul Waldomiro Moreira.

Se schimbau cuvintele, dar conţinutul ramanea acelaşi - promisiunea anterioară iăcută înfomuratului de Moreira. A descoperit că doi academicieni minţiseră când afirmaseră că-i promiseseră votul lui Linia Maginot, căci el încă nu-i vizitase. Dovadă evidentă a opoziţiei faţă de numele lui şi faţă de ceea ce reprezenta el. Palma repetata de zece on. semnificativa pnn numărul si prin dezvăluirea unei realităţi grave - inamicii patriei îşi întinseseră tentaculele până la ilustra societate.

Cum Academia Braziliană era o adunare de exponenţi nu numai ai literaturii, ci şi ai celorlalte sectoare ale vieţii braziliene, de la jurisprudenţă la politică, de la cler la Forţele Armate, de la diplomaţie la medicină, de la ştiinţe la jurnalistică, şi Jind de tradiţie conservatoare, colonelul nu-şi putuse închipui vreodată că avea să sufere o asemenea influenţă a forţelor decadente şi dispersate, care se opuneau victorioaselor idei înnoitoare simbolizate de figurile glorioase ale *Führer-uluí* şi Ducelui. Academia se dovedea a fi contaminată de putreziciunea liberalismului, răspândită de comunişti.

îl acuzau de Coloana a cincea, după cum aflase. Ei bine, odată ales, avea să ia măsurile necesare pentru a injecta sânge curat şi sănătos în corporaţia bolnavă, înnoind-o cu fiecare loc vacant apărut. Următorii nemuritori aveau să fie aleşi pe sprânceană.

E adevărat că cincisprezece dintre cei vizitaţi se angajaseră să voteze în favoarea lui, iar doi sau trei dintre ei

se alăturaseră lui Lisandro, sprijinind activ campania. întrucât nu se aflau în Rio (unul era pensionat şi se afla în statul Minas Gerais, altul era ambasador în Mexic) şi, deci, nu puteau să fie prezenţi la alegeri, doi academicieni îi încredinţaseră scrisorile la care trebuiau adăugate plicurile închise cu voturile pentru cele patru tururi de scrutin. Au fost momente de mare bucurie când, asistat de judecător, bătuse el însuşi la maşină, pe bucăţele de hârtie, numele lui complet, precedat de grad. în schimb, fusese nevoit să înghită vrute şi nevrute ca să-şi asigure victoria.

Douăzeci şi cinci de voturi hotărâte, cincisprezece în favoarea lui, zece împotrivă şi paisprezece nehotărâţi. Nu, nu paisprezece, treisprezece, căci Afrânio Pórtela, promotor al candidaturii generalului, era inamicul numărul unu al lui Sampaio Pereira. Controlul telefonului romancierului dădea la iveală intensa lui activitate zilnică desfăşurată pe lângă ceilalţi academicieni pentru a împiedica „intrarea Gestapoului în Micul Trianon", citat textual. împreună cu Lisandro, colonelul analiza până la epuizare cele treisprezece nume, unul câte unul, într-un calcul al probabilităţilor subiectiv. în opinia experimentată a juristului, cu toţii, Iară excepţie, aveau să voteze cu scumpul Agnaldo. Dar scumpul Agnaldo nu mai credea orbeşte în trâmbiţata experienţă şi în previziunile dragului de Lisandro. Era atât de dezamăgit, încât era gata să-l pună printre cei nesiguri pe bătrânul Francelino Almei da, în pofida fructelor şi a şampaniei (franţuzeşti).

Mai avea de vizitat doar trei din cei treizeci şi nouă de academicieni, îndeplinise ritualul cu toţi ceilalţi şi nu frisese întotdeauna uşor şi plăcut. Fusese nevoit să călătorească la

São Paulo pentru a-1 curta pe Mario Bueno, poetul care a scris *Livro dos salmos*—, şi la Belo Florizonte pentm a culege sufragiul fastului director al Băncii Braziliei, profesor universitar pensionat, autor de cărţi de povestiri cu un număr redus de pagini şi de circulaţie redusă, acum hemiplegie. Din Minas Gerais, a adus scrisoarea paraliticului în buzunaml tunicii. Poetul din São Paulo i-a acordat puţin timp, dar, politicos, i-a garantat votul, rămânând să-l trimită direct la Academie. Amabil cu toţi candidaţii, tuturor, iără excepţie, Mario Bueno le garanta votul, întotdeauna trimis la Academie; niciodată nu s-a descoperit numele pentm care vota. Intormat asupra acestui fapt, colonelul îl puse şi pe poet pe lista celor nesiguri, în pofida garanţiilor lui Fisandro. Pe ambasadorul în Mexic, Renato Muller Vteira, l-a vizitat *via Western,* printr-o amplă cablogramă plină de căldură (tondul de luptă împotriva comunismului subvenţionase aceste mici cheltuieli - corespondenţă, transport, hoteluri, cadoul de nuntă princiar pentru fiica unuia dintre cei cincisprezece necondiţionaţi). A primit un răspuns extrem de amabil şi preţioasa scrisoare pentm alegeri prin mapa diplomatică. Renato Muller Vieira, poet şi romancier, pe care nu-1 cunoştea personal şi ale cărui cărţi obscure nu reuşise să le citească, micul Dumnezeu al recentei critici universitare, se proclama admirator necondiţionat al lui Sampaio Pereira: „Opera dumneavoastră nepieritoare si exemplul dumneavoastră magnific inspira tineretul Braziliei in zorii noii lumi visate de Schopenhauer”. Adeziune entuziastă care compensa opoziţia şi antipatia demonstrate de unii simpatizanţi infami ai Moscovei.

Două dintre întrevederi fuseseră deosebit de

dezagreabile, lipsite de o minimă amabilitate, deprimante. Nepoliticos, Evandro Nunes dos Santos nu-1 primise acasă, ci stabilise întâlnirea la sediul editurii cărţilor sale, Jose Olympio. L-a ascultat în tăcere, cu chipul încmntat, s-a declarat solidar cu celălalt pretendent şi i-a întins vârliil degetelor, concediindu-1. în ceea c^l priveşte pe teatrologul R. Figueiredo Junior, acesta a avut obrăznicia să-l întrebe care era motivul care-1 iâcuse să candideze la locul vacant. Cunoscându-i ideologia şi natura funcţiilor pe care le îndeplinea în guvern, nu reuşea să-i înţeleagă interesul pentm Academia Braziliană. Unică aluzie directă la condiţia sa de iascist şi de şei al Forţelor de Siguranţă, întrebarea răutăcioasă a dramaturgului îi rămăsese în gât, ca o monstruoasă broască râioasă^S. Mai trebuia să-i viziteze pe preşedintele Carmo, pe ilustrul muribund Persio Menezes şi pe romancierul Airânio Portela.

Pe insuportabilul Portela, liberal decadent, inventator al candidaturii lui Linia Maginot, nici nu l-ar ii vizitat dacă n-ar ii iost îndemnurile la moderaţie ale lui Lisandro; abţinerea ar ii căpătat caracter de represalii. Nemuritorii sunt foarte susceptibili, ar putea s-o considere ca o încălcare intolerabilă a protocolului, carM includea pe toţi. Dragul de Agnaldo, cu toate că avea alegerea garantată, nu trebuia să creeze probleme care ar putea să-i reducă număml de voturi. în plus, Portela, un parazit social, un *bon vivant,* spre deosebire de Evandro şi de Figueiredo, avea să fie politicos şi - cine ştie? - poate chiar agreabil.

în timpul slujbei de şapte zile, în Biserica Candelâria, Sampaio Pereira se întâlnise cu Hermano do Carmo, care rămăsese să stabilească data la care urma să-l primească;

încă nu o Bcuse. îi arătase o extremă consideraţie, dar colonelului i se păruse prea discret. Discreţie inerentă iuncţiei, i-a explicat Lisandro - preşedintele trebuie să respecte clauza din regulament care interzice divulgarea anticipată a votului. Dar, cu toată rezerva şi tăcerea, îşi arăta întotdeauna preierinţa într-o manieră curioasă. Cum? în timp ce pe ceilalţi concurenţi îi primea dimineaţa, servindu-le doar o caieluţă, pe candidatul cu care

Persio Menezes, savant de notorietate internaţională, a cărui pregătire ştiinţifică începuse cu Mărie şi Pietre Curie, colaborator al lui Einstein la Universitatea din Princeton, profesor de mecanică superioară şi cerească, membru al Institutului Radiului, al Sorbonei, poet suprarealist în timpul liber, căsătorit cu pianista Antonieta Novais, nici nu răspunsese la solicitarea sa de a stabili o dată pentru vizită. Pentru că depindea de starea sănătăţii, l-a lămurit Lisandro. Bolnav de cancer generalizat, petrecea zile de-a rândul sub efectul drogurilor pentru a-şi calma durerile, morfină în cantitate mare. Nu mai venea la Academie de mai multe luni şi îi primea numai pe prietenii cei mai intimi. Dar atunci de ce l-a primit pe Linia Maginot? Pentru că generalul solicitase programarea vizitei înaintea colonelului si eminentul personaj era direct in chestiuni de etichetă. Avea să-l primească pe dragul Agnaldo doar când se va simţi mai bine; aşa îi spusese lui, lui Lisandro, care, în ajun, reuşise să discute cu el la telelbn pentru a-i cere data. Adăugase chiar o frază care constituia, în practică, o declaraţie anticipată de vot: „Ţin neapărat să-l primesc”.

Era încrezător în victorie. Totuşi, colonelul se simţea decepţionat, ca şi cum ar li fost golit pe dinăuntru.

Rezistenţe, capcane, amăgiri, vorbe cu dublu înţeles, jigniri, afronturi, totul teribil de obositor, istovitor. Dacă nu şi-ar fi dorit cu atâta sete - şi mai mare acum, când alegerea se transformase într-o bătălie fără răgaz - titlul, fotoliul, roba, nemurirea, ar li abandonat disputa, ar fi renunţat. Era neliniştit, chinuit, cu încrederea în sine zdruncinată, cu nervii iăcuţi ferfeniţă.

Subversivii şi suspecţii au plătit scump consumul nervos al colonelului Agnaldo Sampaio Pereira. Se răzbuna pe ei pentru sinistra şleahtă de academicieni, pentru cei care-i reluzau votul, respingându-1 în lavoarea unui oarecare; pentru cei care-1 ofensau prin răceala, ironia, aversiunea lor şi pentru cei care - şi aceştia erau cei mai nemernici -, zicând că avea să iasă victorios, că era ca şi ales, rămâneau rezervaţi, lăsându-1 pradă îndoielii, dezorientat, pierdut într-o pălăvrăgeală sofisticată şi inconsecventă. Pumni în masă, strigăte, ameninţări, ordine dure şi crude date acoliţilor lui - deţinuţii şi suspecţii care au trecut prin mâinile lui în acele zile au îndurat multe, au trecut prin chinurile iadului.

CEI DOI SOŢI (ŞI FIICA LOR) — TE VĂD ÎNGÂNDURAT, LISANDRO. DE CE? ERA VOCEA CALMĂ ŞI PLĂCUTĂ a donei Mariuda, într-o întrebare afectuoasă.

Oamenii erau, în general, surprinşi atunci când judecătorul Lisandro Leite îşi prezenta soţia.

Gras, veşnic asudat, neglijent în modul de a se îmbrăca, extravertit, de o amabilitate exagerată, mânat de interese şi abil, era întru totul diferit de doamna subţire, elegantă, cu părul aranjat şi fardată cu gust, încă atrăgătoare, mereu veselă şi amabilă. Aveau dnci copii, patra băieţi, toţi licenţiaţi - doi avocaţi, un medic şi un inginer - şi căsătoriţi, şi pe Pru (Prudencia, care-şi detesta numele), necăsătorită, studentă la Drept în anul al patrulea, drăguţă la fel ca mama, exuberantă şi hotărâtă la fel ca tata. Bunică a şapte nepoţi, dona Mariuda, prezentabilă şi senină, nu-şi arăta cei dncizeci de ani pe care avea să-i împlinească în curând.

Se înţelegea bine cu soţul ei. Era întotdeauna solidară, chiar şi atunci când, în unele discuţii cu Pru, părea să nu îe de acord cu unele punde de vedere şi poziţii asumate de el. Străbătuseră împreună un drum lung, foarte greu la început. Lisandro fasese nevoit să se bată ca un leu ca să nu le lipsească, soţiei şi copiilor, cel puţin esenţialul. Soţ pasional, tată devotat şi bonom, preocupat de viitorul copiilor, muncise din greu, se băgase în faţă cu curaj şi îndrăzneală, firă să cunoască etica şi scrupulele, pentru a asigura confortul familiei şi a le face un rost copiilor, toti, mulţumită lut Dumnezeu şi manevrelor st demersurilor tatălui, bine aranjaţi şi cu viaţa organizată. Mai era acasă, încă studentă şi dependentă, numai Pru. Dependentă în ceea ce priveşte locuinţa, mâncarea şi hainele, dar aid lua sfirşit

dependenţa, căd, în rest, dezinvoltă şi nesupusă, Pru nu admitea nici cea mai mică interferenţă a părinţilor. Era hotărâtă să trăiască singură, independentă, imediat ce ar î fost posibil. începuse să facă practică într- un birou de avocatură, unde nu câştiga bani, dar căpăta experienţă şi îndeplinea o datorie - biroul se specializase în apărarea deţinuţilor politia în faţa tribunalului Siguranţei Naţionale.

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

concureze cu Agnaldo, a pus-o şi pe Mana Joâo să man

— Actriţa? Şi dă rezultate?

— Ajunge să-ţi spun că Paiva, dragul nostru ministru, un vot al meu, dar îmbrobodit de ea, vrea să-şi ia vorba înapoi. Aşa ceva nu s-a mai pomenit, e o lipsă de respect iâţă de Academie.

Dona Mariúcia râse:

— Pot să jur că, la rândul tău, ai iăcut tot pe atâta. E vreun pericol să piardă candidatul tău?

— Atunci, de ce-ţi iaci griji?

— Pentru că eu voiam o victorie în unanimitate. Şi apare pacostea de Pórtela cu un general ca să strice petrecerea.

— De Secare dată e aceeaşi poveste. Lupta asta necruţătoare, feroce.

— Cred, Mariúcia, că nu există altceva mai râvnit în Brazilia decât roba Academiei. Academia e mai presus de orice, nimic nu se compară cu ea. Suntem doar patruzeci, aleşii zeilor, nemuritorii.

— Iar tu ai ajuns acolo, Lisandro. Sunt loarte mândră. Dar a fost atât de

— A fost o conjunctură favorabilă, am fost un fel de candidat de conciliere. Chiar şi aşa, a trebuit să mă umilesc destul. Paiva m-a ajutat mult.

ani; considerat cel mai slab dintre cei trei candidaţi, nimeni nu credea că avea să Se ales. Ah, Academia costă sudoare şi sânge, dar roba şterge tot, cicatrizează rănile. îşi privi nevasta cu drag:

— Eşti soţia unui membru al Academiei Braziliene de Litere.

— Multe mă invidiază şi nici n-o ascund. „Soţul dumitale e academician, nu-i aşa? Ce grozav!” Sunt încântată.

— Trebuie să-l vezi pe Agnaldo, colonelul Agnaldo Sampaio Pereira, al cărui nume îi face să tremure pe mulţi, unul dintre cele mai importante personaje ale *Statului Nou;* î-a dăruit lăzi de şampanie franţuzească bătrânului Francelino, un ambasador pensionar, fără nici un dumnezeu.

LIS
ANDRO.

despre asta.

— Nu ţi-am spus? Invitaţie la cină, garanţia votului.

— Toţi spun că, într-adevăr, aşa e. Am vrut să-ţi comunic imediat.

— Mulţumesc. Ştii ce zi e mâine?

— Mâine? Stai puţin... joi.

— Nu e o joi oarecare. Mâine se termină înscrierile. începând de vineri, nu mai poate nimeni să-şi depună candidatura.

— Oare preşedintele l-a primit deja pe Moreira Maginot?

— Ştiu sigur că încă nu l-a primit pe generalul Moreira. Chiar îind vorba de un adversar, Lisandro nu îndrăzneşte să înlăture gradul care precede numele unui ofiţer superior; cu atât mai puţin să folosească porecla depreciativă! Ferească Dumnezeu! Am avut grijă să fiu la curent cu fiecare pas al inamicului. Generalul va trebui să se mulţumească cu o gustare.

— Ne putem întâlni poimâine ca să-ţi spun cum a decurs cina?

— Sigur că da, stabileşte ora. îţi stau oricând la dispoziţie, sunt ordonanţa dumitale, colonele.

— Comandant suprem, asta eşti, scumpe Lisandro.

Tribunalul Federal Suprem.

INFORMAŢIE

DUPĂ CE S-AU DESCHIS LUCRĂRILE ŞI S-A CITIT PROCESUL-VERBAL, ÎN ACEA ZI DE JOI, EXACT LA DOUĂ LUNI după şedinţa de comemorare dedicată memoriei poetului care a

scris *Sonetele lui Ugne,* preşedintele le-a comunicat domnilor academicieni prezenţi (şi a dat dispoziţie să se trimită o circulară celor absenţi) încheierea perioadei de înscriere a candidaţilor pentru locul vacant „declarat după moartea regretatului nostru companion Antonio Bruno”. Se prezentaseră doi scriitori care îndeplineau cerinţele regulamentare: colonelul Agnaldo Sampaio Pereira şi generalul

rie 1941. din întâmplare.

ultima înainte de vacanţa academică.

ÎN MODERNA CASĂ DIN CARTIERUL URCA, SEARA, PREŞEDINTELE ŞI DOAMNA SA I-AU PRIMIT la cină pe colonelul Agnaldo Sampaio Pereira şi pe soţia lui, dona Hetminia. Dona Herminia părea mai bătrână decât soţul ei, cămia-i spunea Sampaio; era tăcută şi răspundea monosilabic la încercările de conversaţie ale doamnei preşedinte; cu toate acestea, la desert, a ieşit din muţenie pentm a lauda mâncărurile servite şi dulciurile. „Totul de foarte bun gust", a spus ea.

La început, cina a fost liniştită, apoi a căpătat o vie animaţie. Hermano do Carmo a povestit întâmplări din viaţa lui de jurnalist. începuse de jos, de la postul de curier, ducând manuscrise şi aducând şpalturi de la redacţie la tipografie, pentru *Folha do ComercioB,* organ al cărui director şi proprietar a ajuns în cele din urmă. înainte de a ocupa iuncţia de preşedinte al Academiei, o ocupase pe cea de preşedinte al Asociaţiei Braziliene de Presă.

în pofida efortului preşedintelui de a evita subiectele conllictuale - dar cum să împiedici comentariile reieritoare la război? -, întmcât stăpâna casei a iăcut aluzie cu admiraţie la rezistenţa opusă de englezi monstruoaselor bombardamente aeriene germane, citându-1 pe Churchill, colonelul n-a rezistat şi, între peştele marinat şi lriptura de vită cu legume, a preluat comanda Luitwafle-ului, a şters Londra de pe hartă, apoi a ocupat Anglia şi l-a băgat pe Churchill la puşcărie.

La desert, au revenit la subiecte mai paşnice; şi s-a auzit şi glasul timid al donei Elerminia lăudând peştele, carnea şi dulciurile. Nebună după dulciuri, nu putea totuşi să abuzeze; deja era prea grasă. Şi a adăugat şi un amănunt neprevăzut: lui Sampaio îi plăceau femeile grase. Iar colonelul a confirmat: doar câinilor le plac oasele.

Când cei doi soţi au plecat, preşedinta l-a întrebat pe soţ:

— Va î ales?

— Din nefericire, da. Spre norocul meu, când va î primit, n-o să mai îu preşedinte. Pe jumătate serios, pe jumătate zâmbind, a acuzat-o pe doamna cea mândră cu părul alb: Ai vorbit dinadins despre Churchill, nu-i aşa? Provocatoareo!

— Nu votez? De unde ştii? Şi ea lua cunoştinţă de preferinţele soţului numai atunci când el îi anunţa numele candidatului invitat la cină.

— De unde ştiu? Pentru că nu e posibil ca un om de bine să voteze cu specia aceea de acolit al lui Hitler. Ai observat-o pe nevastă-sa? Femeia, pentru el, e o fiinţă inferioară, bună pentru îngrăşat şi în pat.

— Cu sau fără votul meu, va li ales. Cu o diferenţă de opt sau zece voturi, cam pe acolo. îşi trecu braţul pe după mijlocul soţiei. Săptămâna care vine, marţea viitoare, or să vină la cină generalul Waldomiro Moreira cu nevasta.

— Celălalt candidat? Ce noutate mai e şi asta?

— Nu trebuie să devastezi pivniţa, vinul franţuzesc e scump şi greu de găsit. Merge acelaşi vin chilian de azi.

Chipul preşedintei se lumină de un zâmbet:

— Am priceput. Dacă-i inviţi pe amândoi, o să votezi în alb.

— Ghicitoareo!

Mână în mână, au coborât în grădiniţa unde înlloreau iasomiile, înmiresmând noaptea.

CURSURI, CONFERINŢE ŞI VIVANDIERE

ANSAMBLU DE CONFERINŢE SUSŢINUTE DE ACADEMICIENI, CURSUL ANUAL al Academiei Braziliene de Litere despre aspecte ale literaturii autohtone din 1940 a analizat tema „Poezia în mişcările de abolire a sclaviei şi de instaurare a republicii". Publicul era compus, în general, din oameni tineri, în majoritate studenţi, pe lângă prieteni şi admiratori ai celui care susţinea conferinţe în săptămâna respectivă. Cei mai renumiţi reuşeau să umple sala şi să schimbe fizionomia obişnuită a asistenţei prin prezenţa unor profesori universitari, editori, scriitori, librari şi doamne de societate.

De când îşi depusese candidatura pentm locul vacant al lui Antonio Bmno, generalul Waldomiro Moreira nu pierduse nici o singură prelegere. Era mereu în primul rând, cu stiloul şi caietul la vedere, luând notiţe, însoţit fiind de neobositul Claudionor Sabenţa. Odată depăşită amărăciunea iscată de telefonul arogant prin care generalul trimisese la plimbare *Academia Fluminense de Letras,* îndrăgostitul Sabenţa a început să trăiască peripeţiile noii şi glorioasei candidaturi a automlui cărţii *Prolegómenos idiomdticos,* ca secretar eficient şi gratuit. în schimb, a continuat să frecventeze casa primitoare din Grajaú, continuându-şi curtea discretă pe care i-o făcea despărţitei Cecilia. Fiindcă veni vorba de Cecilia, graţioasa fiică a generalului a luminat cu prezenţa ei conferinţa despre Luiz Gama, susţinută de Rodrigo Inácio Filho, aplaudând cu

Saben ca - păstrat ca rezervă, dar nu dispreţuit. Cecilia nu era genul care să-i arunce pe pretendenţi la gunoi, chiar şi în împrejurări ca aceea, când, într-o garsonieră de lux, se

împerechea cu nemurirea. Asemenea binecuvântări ale destinului, vai!, durau, de regulă, prea puţin. Ştia să trezească interesul, să se iacă dorită; cucerire ispititoare, dar insipidă şi impertinentă, nu reuşea să menţină aprinsă Hacăra iniţiala: îndrăgostitul era repede dezamăgit şi idila, floare cu viaţă scurtă, se oñlea. Incapabilă să suporte singurătatea, recurgea atunci la înlocuitori. îl pierduse pe unul dintre ei, un dentist care o prinsese în flagrant sărutandu-se cu Rodrigo in limuzina nemuritorului. Se dovedise plin de prejudecăţi şi vulgar în ultima convorbire telelbnică; pentm a o insulta (ca s-o deinească, zisese el), a folosit cuvântul acela.

Observând că generalul Moreira lua atâtea notiţe şi comanda aplauzele în momentele cele mai elocvente, că ţâşnea de la locul lui ca să fie primul care-1 felicita pe orator, elogiindu-i erudiţia şi eleganţa frazei, bătrânul Francelino

Almeida reamintește unui grup de colegi, între care Adânico Portela și Henrique Andrade, amuzantul episod al cărui protagoniști fuseseră el și Lisandro Leite, pe atunci candidat cu șanse reduse la victorie.

În vremea aceea, diplomatul ținea, în zilele de vineri, seara, un ciclu de conferințe la sediul Pen Clubului despre cultura clasică japoneză. Subiect arid, public redus, tot mai restrâns cu fiecare prelegere. Lisandro Leite lumina majoritatea absolută a asistenței. Aduna studenți amenințați cu restanța la dreptul comercial și, pe baza promisiunii unor note mai bune la testele următoare, obținea prezența și aplauzele unei duzini de auditori pentru expunerile fostului ambasador în Imperiul Soarelui-Răsare despre Kojiki, Manyo-shu, *monogatari*[40], *nikki*[41] și alte exotisme similare. La penultima conferință, în afară de Lisandro și de discipoli șantajați, mai veniseră doar președintele Clubului și intendentul, ambii obligați prin funcțiile exercitate. Asistența a încăput în primele două rânduri ale micului auditoriu. În ajunul ultimei prelegeri, a avut loc alegerea și Lisandro a ieșit victorios în al treilea tur de scrutin, spre surpriza multora. Printre cei care votaseră cu el se afla și Francolino, care, neștiind între cei trei candidați, nici unul dintre ei influent, se hotărâse pentru asiduul și sârguincosul participant la curs. Ei bine, la ultima prelegere, publicul se redusese la președinte, la intendent și la patru amănunți, portari și paznici ai edificiului, convocați de experimentatul secretar. Academician ales, Lisandro se simțise eliberat de obligații și le dăduse liber și studenților.

— Aș vrea să-l văd pe acest general după alegeri. Dacă o să fie ales, o să pierdem un ascultător. Totuși, el are calități apreciabile, deși celălalt comandă

Calitatea cea mai seducătoare a generalului Moreira, motiv al simpatiei în creştere a decanului, croitoreasă de profesie, presupusă secretară, se îndrepta în momentul acela spre Cinelandia. unde avea întâlnire la *Brasileira* cu fostul ambasador în Japonia şi în Suedia, pretenţios, dar agreabil,

având multe de povestit despre aspecte exotice ale vieţii din Orient şi din Scandinavia, curtenitor, cu mâini cam tremurătoare, dar încă pricepute şi neastâmpărate.

— Vivandierele mele minează forţele inamice... zise maestrul Portela urcându-se în maşina lui Henrique. Urmau să cineze în seara aceea cu dona Rosarinho şi cu dona Julieta Andrade la cazinoul din Urca, unde cântau fabuloasa orchestră a lui Carlos Machado, Os *Brazilian Serenaders,* şi acel tânăr şi extraordinar Grande Otelo, efectiv un geniu.

INVITAŢIA

DE DATA ACEASTA, ÎN CABINETUL DE LUCRU, COLONELUL AGNALDO Sampaio Pereira nu stă de o parte a mesei şi inamicul de cealaltă parte a baricadei, zdrobit. Candidatul şi protectorul stau de vorbă pe canapeaua ampla de piele, aliata intr-un colţ al încăperii. Pe perete, hărţi ale Europei şi Aticii, pe care acele cu gămălie neagră avansează în largul mării peste insulele britanice. în Africa, domină deşertul. în postul acela de comandă avansat se respiră război.

— înainte de a auzi relatarea cinei, lasă-mă să-ţi dau, dragă prietene, o veste bună: m-a sunat secretara lui Persio şi m-a rugat să-ţi comunic din partea lui că te aşteaptă lunea viitoare, la ora optsprezece.

— Unde?

— La el acasă; nu se mai duce la Institutul de Fizică, unde obişnuia să primească vizitele. Locuieşte în Cosme Velho.

— Ştiu, adresa e trecută în tabel.

Odată, am auzit un candidat zicând că nu-i păsa că frisese învins, căci avusese votul lui Persio Menezes. Dumneata,

dragă Agnaldo, vei î ultimul care se va bucura de o asemenea consacrare provenită de la una dintre cele mai mari personalităţi ale ştiinţei mondiale, un geniu. în viitor, istoricii vor aminti acest amănunt. îi lăsă timp colonelului să devină pe deplin conştient de semniîcaţia votului înţeleptului muribund st de perspectiva istorică rezultată din demersul

— încă nu. Şi eu am să-ţi iac o comunicare, dragă Lisandro. Se ridică în picioare, marţial şi solemn; judecătorul, imitându-1, se ridică şi el, incitat; un presentiment, o speranţă subită - o î invitaţia la care râvnea? Vocea declamatoare a colonelului i s-a părut cerească: Vreau să îi dumneata, devotatul meu prieten, cel care rosteşte discursul de primire. Şi nu admit un refoz.

— Eu? Să te primesc eu, dragă prietene? Nici nu-ţi imaginezi cu ce bucurie voi îndeplini aceasta îndatorire deosebit de onorantă! Sunt extrem de emoţionat. Dă-mi voie să te îmbrăţişez, dragul meu Agnaldo! Punea lacrimi în glas. Aşa îşi crescuse copiii şi-şi croise drum în viaţă, urcând treaptă cu treaptă până la înălţimile la care ajunsese. în momentul acela întrezări culmea supremă pe care avea s-o atingă în curând, mulţumită campaniei şi discursului. Bruno decedase la momentul potrivit.

După imbratisarea care pecetluia acea prietenie pe viaţă şi pe moarte, din nou aşezaţi, Lisandro dezvălui:

— Uite ce coincidenţă! Fără să sper la această mare dovadă de stimă şi încredere pe care mi-ai dat-o adineauri, am început, din pură plăcere intelectuală, să recitesc opera dumitale iără egal, s-o studiez, în dorinţa de a scrie un eseu despre ea. O să folosesc în discurs adnotările pe care le-am lăcut, ca s-o situez la locul cuvenit în literatura braziliană contemporană. îmi lipseşte doar cartea dumitale de poeme,

n-am reuşit să iac rost de ea nici de la anticariatul lui Carlos Ribeiro.

— Păcate ale tinereţii, versuri romantice. E suâcient să te referi în treacăt la ea, citează titlul. O să văd dacă fee rost de un exemplar ca să ţi-1 ofer. Nu avea intenţia să-şi ţină promisiunea; erau versuri romantice, depăşite, care nu se potriveau cu un lider de statura lui. Lisandro reuşi să-şi domine emoţia:

— Şi agapa? Ştiu că n-aţi vorbit despre alegere, subiectul e tabu pentru preşedinte, invitaţia la cină reprezintă declaraţia de vot.

— E adevărat, nu s-a vorbit despre alegere şi vot, am urmat instrucţiunile dumitale pună cu pună. A povestit că a fost intendent la ziar, înainte de a î patron. Apoi nevasta lui s-a apucat să proslăvească, imaginează-ţi pe cine! Pe câinele ăla englez excomunicat care răspunde la numele de Churchill. Zâmbi, mulţumit de sine. Şi atunci i-am dat o lecţie despre război...

— Aţi discutat despre război? se alarmă Lisandro. Elotărâserăm că temele politice trebuiau evitate.

— Nu te speria. Lucrurile au mers bine, a rămas fără replică, n-a răspuns. Ţine cont că nu eu am atacat subieăul. Trebuie să-i reeducăm pe oamenii ăştia, dragă Lisandro.

Judecătorul înghiţi obiecţiile şi ăiticile, răul fosese iăcut, greşeala comisă, nu avea nici un rost să mai discute. Churchill, de Gaulle, luptătorii *maquis* din Franţa, stoicul popor englez, temerarii cetăţeni ai Londrei, toţi oamenii aceia luptă în iâvoarea generalului st-1 ameninţă pe colonel. Cu toate acestea, după numărătoarea iăcută în înalul conversaţiei, Lisandro a prevăzut victoria lui Sampaio Pereira

cu douăzeci şi opt de voturi la unsprezece. I-ar î acordat o marjă şi mai largă dacă ar î putut, ca să-i mulţumească pentru invitaţia aşteptată cu aviditate; în realitate, redactase deja discursul, un text laborios, o capodoperă a linguşirii.

— Să îe douăzeci şi şapte contra doisprezece. Ceea ce vreau neapărat e să am peste dublul voturilor lui Linia Maginot. Fără asta m-aş simţi învins.

PRIVILEGIU

DUMINICĂ, ZI DE ODIHNĂ. LISANDRO CIZELA DISCURSUL DE PRIMIRE când a fost chemat la telefon de Sampaio Pereira. După ton, şi-a dat seama că acesta era deja la curent cu vestea neplăcută. Aşa era:

— Am aliat adineauri că preşedintele l-a invitat pe Moreira la cină. Ce înseamnă comedia asta? E de nesuportat!

— Churchill, dragă prietene...

— Ce? Ce vrei să spui cu asta? Nevasta lui a început... Consider atitudinea lui Carmo cu adevărat intolerabilă. E o bătaie de joc, o ocară. O

Cu obrăznicia preşedintelui, colonelul Sampaio Pereira a adăugat la broasca râioasă rămasă în gât un şarpe veninos care-1 strângea de gât, un şatpe cu clopoţei a cărui muşcătură e mortală.

— Fii calm, nu te ambala, hai să stăm de vorbă! Chiar dacă el nu ne dă votul, avem douăzeci şi şapte la doisprezece, cu trei mai mult decât dublul, fără să punem la socoteală că votul lui Persio iâce cât cinci.

Lisandro aflase, cu o zi înainte, de invitaţia ciudată pe

care preşedintele i-o iăcuse generalului st trăsese concluzia că discuţia despre război îl lăcuse să-şi schimbe intenţia de vot. Dragul de Agnaldo nu se convinsese de iâptul că un candidat la Academie nu poate avea o opinie personală şi, cu atât mai puţin, nu şi-o poate manifesta. Trebuie să asculte şi, dacă nu poate să susţină şi să aplaude, trebuie să rămână mut şi să zâmbească. în nici un caz să discute, să conteste. Stăpân al votului, academicianul are întotdeauna dreptate. Aceasta este o prerogativă a nemuritorilor.

MARŞ FUNEBRU

SURPRINSĂ, TÂNĂRA SERIOASĂ ŞI ELEGANTĂ - SERVITOARE? SECRETARĂ? RUDĂ? - zăboveşte o clipă observând mişcarea agenţilor din cotpul de gardă care sar din maşini şi ocupă zona din faţa casei. Cu un gest, îl invită pe colonelul Agnaldo Sampaio Pereira, a cărui uniformă e plină de medalii şi decoraţii, s-o utmeze prin coridorul cufondat în semiîntuneric.

îl conduce în bibliotecă. Pline de cărţi, ralurile acoperă pereţii, urcând până în tavan. Sunt cărţi peste tot: adunate în teancuri pe podea şi pe scaune sau deschise pe masa grea de lucru. în spaţiile dintre ferestre (prin care se vede Largo do Boticârio) se află trei picturi mari aparţinând şcolii de la Cuzco, iar pe un vechi soclu, imaginea seculară a *Fecioarei Maria alăptând pruncul,* cu micul Isus la sânul expus. într-un unghi lăcut de raliuri se află un şevalet şi, pe el, un tablou modem, un portret al lui Persio Menezes semnat de Flâvio de Carvalho, în culori calde şi tuşe violente, cu părul vâlvoi şi barba lungă împletindu-se, amestecându-se cu soarele şi cu stelele, cu ochi de foc, un Jupiter agitând folgerul

ameninţător, un Vulcan forjând Infernul. Pe masă, flori vesele într-o vază

Colonelul e cuprins de nelinişte, invadat de o neaşteptată şi incomodă senzaţie de insigniflanţă.

Caută să reacţioneze la sentimentul incomod, concentrându-se asupra acordurilor de pian care se aud din salonul vecin. Cunoaşte melodia aceea, unde a auzit-o? Cu confraţii şi tovarăşii săi de la Santa Catarina, în cadrul petrecerilor camaradereşti, ascultase concerte de muzică germană şi aflase de admiraţia *Fuhrer-ului* pentru Richard Wagner. Cine ştie, poate că acele acorduri marţiale, prevestitoare ale triumfrilui final, au fost compuse de Wagner.

— Luaţi loc. Domnul profesor vine îndată.

— Şi muzica aceea? E de Wagner, nu-i aşa?

T ânăra pare mirată de întrebare şi zăboveşte cu răspunsul, privind ţintă la decoraţiile strălucitoare, ce chestie!

— Wagner? Nu. E Simfonia a treia de Beethoven, *Eroica.* Foarte cunoscută. Şi adaugă, vrând poate să anticipeze noi întrebări: Cea care cântă e dona Antonieta, e un privilegiu s-o asculţi. Mă scuzaţi...

Servitoare, rudă, secretară? Insolentă; are tonul profesoral al celui care predă alfabetul unui ignorant. Aruncă o ultimă privire spre decoraţii şi iese, lasandu-1 singur st cu un sentiment st mat intens de infenoritate - o muzică foarte cunoscută, privilegiul de a o asculta pe distinsa Antonieta Novais Menezes, care trăieşte departe de orchestre şi de scene de atâţia ani. Informat de prevăzătorul Lisandro, ştie că a fost, pe vremuri, o concertistă foarte aclamată.

în realitate, nu există, efectiv, vreun motiv ca să se simtă atât de complexat în semiobscuritatea acelui mediu neobişnuit, unde fiecare obiect vădeşte cunoaştere şi bun-gust, măreţie fără ostentaţie, austeritate fără tristeţe. Cu siguranţă, fiind la curent cu vizita lui, distinsa doamnă, într-un gest de amabilă ospitalitate, se aşezase la pian, oferindu-i acel privilegiu. Venise să primească un vot practic garantat - savantul îi dăduse de înţeles judecătorului că dorea să i-1 înmâneze personal. în compensaţie, ca un omagiu adus ilustrului om de ştiinţă, colonelul îmbrăcase uniforma de gală, plină de medalii şi decoraţii; votul lui Persio Menezes iâce cât cinci. însă uniforma de gală şi decoraţiile distonează acolo, în mijlocul cărţilor, al tablourilor, alături de siinta plină de o devoţiune stinsă. Poate că, dacă ar ii urmat sfatul lui Lisandro - „Du-te îmbrăcat civil, e mai bine" -, s-ar î simţit mai în largul lui, mai puţin copleşit şi descumpănit.

Beethoven o ii el foarte cunoscut, dar *Fuhrer-ului* îi place Wagner, trebuie să existe nişte motive pentru această preferinţă, căci nu se înşelase niciodată, era infailibil în opiniile sale despre război sau despre artă. Nu e războiul arta supremă, cea mai frumoasă? Sunetele pianului încetează, colonelul examinează cu repulsie portretul de pe şevalet - o artă degenerată. îşi întoarce privirea, dar e inutil, continuă să vadă acele pupile de foc ce-1 scrutează, insuportabile, inadmisibile.

Pianul revine, ritmul s-a schimbat, cadenţa e acum de marş funebru. Fugind de portret, urmărit de muzica aceea puternică, colonelul Sampaio Pereira ridică privirea şi dă cu ochii de Moarte în cadrul uşii, privindu-1 cu aceleaşi pupile de foc. Se înfiorează.

Cu paşi lenţi, teribila viziune înaintează atât de încet, încât timpul s-a oprit ca să-l aştepte. Uriaş diform, înainte de a se îmbolnăvi era un atlet puternic; acum era un schelet acoperit de piele cadaverică; barba lungă şi părul rebel se răriseră; degetele lungi sunt numai oase; hainele largi accentuează distrugerea corpului. Chipul scofilcit, palid ca ceara, pare o figură de mort.

Persio Menezes se apropie pas cu pas. înspăimântat, colonelul se ridică din fotoliu, medaliile se mişcă pe pieptul vestonului. îndepărtate, insa audibile, sunetele marşului funebru continuă.

— Luaţi loc, ordonă vocea cavernoasă, sepulcrală.

Nu-i oferă mâna, o gheară informă. Doreşte să-l scutească pe vizitator de

contactul dezagreabil cu degetele descărnate, se gândeşte Sampaio Pereira, recunoscător. Se aşază pe un scaun, cu spătar şi braţe de jacaranda şi tapisat cu piele, aflat în faţa fotoliului pe care stătea colonelul. Cu un gest scurt, îl autorizează pe înspăimântatul candidat să vorbească. Străduindu-se să învingă nesiguranţa, colonelul Agnaldo Sampaio Pereira, candidat la Academia Braziliană de Litere, începe să declame textul de rutină, la care adăugase laude la adresa nemuritorului aflat atât de aproape de Moarte, încât se confondă cu ea.

Profesorul de mecanică cerească ascultă în tăcere, cu ochii luminoşi pe jumătate închişi. Acordurile se duc şi vin, urcă şi coboară, tulburând expunerea postulantului. De ce n-o li ales pianista muzică de Wagner dacă s-a gândit într-adevăr să-i ofere un privilegiuEzitant, colonelul ajunge la Analul solicitării - speră să merite deosebita onoare a votului ilustrului academician, e încredinţat că încă nu l-a promis altcuiva.

— Votul meu e hotărât de ceva timp. Vocea îi e surdă şi domoală, flecare cuvânt presupune efort din partea lui. Vă informez de pe acum că nu voi vota cu adversarul dumneavoastră, generalul care a fost aici acum câteva zile. N- am nimic împotriva lui ca persoană, dar literatura pe care o practică e de cea mai slabă calitate. De aceea nu votez cu el. Fără să se înalţe, glasul îi devine impunător. Mat am foarte puţin de trăit, dar înainte de a muri voiam să vă văd, pentru că ştiu tot despre dumneavoastră, domnule colonel Agnaldo Sampaio

Pentru prima oară de când a trecut pragul casei din cartierul Cosme Velho, colonelul respira cu o anume uşurare.

Venise momentul solemn st glorios al declaraţiei de vot; scrisoarea redactată cu anticipaţie trebuie să fle pe masă, bătută la maşină de senei ară. Aşteaptă, cu nervii încordaţi, încercând să nu asculte acordurile pianului, blestemat privilegiu.

Persio Menezes ridică mâna cadaverică şi arată cu degetul spre pieptul lui Agnaldo, plin de medalii:

— Unde e Crucea de Fier? Nu-t laşa timp sa răspundă, degetul se ridică până în dreptul chipului uluit al colonelului stupeflat: E singura pe care ar trebui s-o purtaţi pe inimă. Şi pe un veston al Gestapo-ului, nu pe o uniformă

Perplex, colonelul îngaimă:

— Ce vreţi să spuneţi?

Persio Menezes se sprijină pe braţele scaunului şi odată cu el se ridică
Moartea:

— Cum îndrăzniţi să speraţi la votul meu? Dumneavoastră, un nazist! Adversarul culturii, opusul a ceea ce ar trebui să îe un brazilian.

Sunetele marşului fonebru, vocea de mormânt, smulsă din măruntaiele bolnave, pauzele lungi dintre fraze, ura de moarte din frecare cuvânt:

— Cu toţii avem două laturi, una bună, alta rea. Mai rău decât un robot, dumneavoastră sunteţi un om schilodit, un torţionar de deţinuţi. Dumneavoastră aveţi cumva soţie şi copii, aveţi pe cineva drag? Nu aed. Pe cineva care vă iubeşte? Pe nimeni. Cei care vă servesc o iac de fiică sau din interes. Aţi iubit vreodată, aţi simţit afecţiune pentru vreo femeie, aţi zâmbit vreunui copil, aţi avut vreun moment de duioşie? Sau aţi fost întotdeauna aşa, un nenorocit?

Sunteţi putred şi mirosiţi urât. Votul meu? Cum v-aţi putut imagina că eu aş vota cu Gestapo-ul?

Vocea, până atunci domoală şi surdă, se înalţă înfricoşătoare:

— Ieşiţi alară de-aici, înainte să vă pălmuiesc!

Ridică mâna, cu degetele Slăbănoagei înălţate spre chipul desfigurat al candidatului. Colonelul Agnaldo Sampaio Pereira dă înapoi cu spatele, acordurile marşului frinebru se intensifică, auzindu-se deosebit de tare. Moartea înaintează spre colonelul care iese ca din puşcă pe coridor, trece prin uşa de la intrare, deschisă de secretară, cade în braţele gorilelor sale de pază, se prăbuşeşte pe bancheta automobilului şi-şi acoperă iâţa cu mâinile.

SUBLOCOTENENTUL

CÂND S-A TREZIT ŞI S-A DAT JOS DIN PAT, DONA HERMINIA S-A SPERIAT VĂZÂNDU-ŞI soţul încă în pat şi dormind profond. La ora aceea, trebuia să-şi ii iăcut exerciţiile pentru a-şi menţine forma, să-şi li iăcut duşul cu apă rece, să-şi ii îmbrăcat uniforma, să-şi ii înghiţit cafeaua şi să fie la minister; n-a întârziat niciodată. în alară de câteva situaţii excepţionale, numai noaptea târziu sau, uneori, dimineaţa devreme, dona Herminia îşi arunca ochii spre Sampaio. Colonelul spunea şi repeta cu o emiază spartană că nu-şi aparţinea, timpul lui, grijile lui, viaţa lui aparţinând cauzei. Dona Herminia se obişnuise.

Somnul soţului i se pare prea liniştit. Se apropie şi-i atinge chipul cu degetele - era mort.

îmbrăcat în pijama, cu ochii rotunzi şi ingenui

întredeschişi, nu seamănă cu eroul căzut pe câmpul de luptă, cu personajul maniheist simbol al răului şi al obscurantismului, SS-istul nazist, şef al Gestapo-ului cu biciul în mână. Era doar un biet om mort, întins în pat, la fel cu atâţia alţii.

Aminteşte de cineva. Dona Herminia caută un chip în trecut. Pare tânăml sublocotenent timid şi îndrăgostit pe care-1 cunoscuse cu multă vreme în urmă, într-un alt timp; declama versuri implorând un sămt. Dona Herminia îşi aminteşte bmsc şi începe să plângă încetişor.

31 Limbi africane.

52 însemnări gramaticale (port.).

33 Divizii blindate (germ.).

¿5 Memoriile altora (port.).

52 Băutură tonică făcută din seminţele arbustului cu acelaşi nume.

¿g Ţara Soare lui-Răsare (peisaje si obiceiuri) (port.).

39 Regele gheişelor (engl.).

Un poet celebru, fata mea, toate femeile
vor să se culce cu el (fr.). ^ *Viaţa lui Ruy Barbosa* (port.).

32 Mâncăruri specific braziliene.

32 Farul din Caruaru (port.).

32 Poliţia politică din Pernambuco.

32 Păpuşarul lui Dumnezeu (port.).

49 Sărbătoare carnavalescă de origine franceză.

¿2 Sonetele lui Ugne (port.).

¿2 Gen muzical brazilian, cântec sentimental influenţat de opera italiană. 54 *Viaţa casnică* (port.).

52 Diminutiv feminin de la Joâo.
57 Cartea psalmilor (port.).

59 Foaia de Comerţ (port.).
52 Formă literară j aponeză.

III
GHERILĂ PE TERASA CASTELULUI

OPINII NEPUBLICABILE

„SĂ-L ÎNMORMÂNTĂM CU POMPĂ ŞI DE URGENŢĂ. AŞA, SCĂPĂM

[illegible]

De ce mi s-o pi

— Aşa detestat cum era, colonelul a avut chiar noroc. A murit în pat, de moarte naturală. Fiindcă, dacă într-o zi s-ar fi produs o răsturnare de situaţie şi ar mai fi trăit, n-ar fi scăpat de pluton...

— în pat, da. De moarte naturală, cine ţi-a spus? A murit otrăvit, puţin câte puţin. Cucută, ca să fie potrivit cu mediul.

Era o dezvăluire senzaţională, venită de la cineva care ştia. Ah, ce senzaţie va fi când jurnalistul o va răspândi printre colegi! Bine zis că în culisele *Statului Nou,* în lupta pentru putere, se petrec iapte înspărmântătoare:

— Otrăvit? Cucută? Cum? De cine?

— De moşnegeii de la Academie. Doză cu doză, crescută în fiecare zi. Ultima cupă i-a dat-o Persio Menezes.

Privirea oarecum saşie a directorului se pierdu pe fereastra care dădea spre peisajul de beton armat:

— Un om mare acest Persio Menezes, un geniu. Ştiai că la Princeton a descoperit şi localizat două stele necunoscute până atunci? A populat ceml... şi, zâmbind: ...dar şi iadul.

CANDIDAT UNIC

IMEDIAT DUPĂ MOARTEA LUI ANTONIO BRUNO, LISANDRO LEITE ÎI PROMISESE puternicului colonel Sampaio Pereira privilegiile candidaturii unice. Odată cu moartea colonelului, înmormântat cu alai zgomotos de tancuri, soldaţi, fanfară, discursuri şi salvă de tun, toate acestea după opt zile de la expirarea termenului pentru înscrieri, cel care s-a trezit dintr-odată candidat unic a fost discreditatul şi norocosul general

Waldomiro Moreira.

A aliat despre decesul adversamlui (şi inamicului) prin intermediul unui telefon primit de la credinciosul Sabenţa, revizor la redacţia ziamlui *Diărio da Tard*e—, unde petrecea în fiecare zi câte cinci ore corectând articolele scrise de şleahta de analfabeţi de la reportaje şi de la ştiri în portugheza stâlcită vorbită de negri.

[illegible]

— [illegible]

— [illegible]

[illegible]

— [illegible]

— [illegible]

[illegible]

— [illegible]

[illegible]

MILITANTA

AFLÂND DE MOARTEA COLONELULUI, DIN *JORNAL DO ALMOŞO^,* de la *Radio Carioca^,* Maria Manuéla l-a sunat pe Afrânio Portela, cerându-i o întrevedere, dacă era posibil, chiar în ziua aceea. După moartea lui Bmno avuseseră conversaţii telefonice lungi, în care romancieml o punea la curent cu evoluţia bătăliei. I-a solicitat întâlnirea avidă de detalii despre senzaţionala ştire şi dornică să-i comunice personal apropiata ei plecare din Brazilia, care era deja pregătită.

Bar discret, aflat la ultimul etaj al înaltului edificiu din Praia do Flamengo, cu vedere spre plajă, aproape de casa romancierului, plin până la refuz noaptea, când prezenta atracţii de clasă - Silvio Caldas, Dircinha şi Linda Batista, Dórival Caymmi, mexicanca Elvira Rios, Lamartine Babo, picantele *Surori Păgâne.* Către seară, salonul privat nu era prea frecventat; doar câte o pereche îndrăgostită şi nelegitimă, vorbind în şoaptă. Aşezaţi lângă balustradă, romancierul şi portugheza privesc înmormântarea care se iveşte pe strada Russel, precedată de fanfara unui regiment, în cadenţă de muzică funebră. Pe un afet de tun se află sicriul acoperit cu drapelul brazilian. Soldaţi pedeştri şi călare, un contingent al Poliţiei Speciale în vehicule germane noi, maşini puternice şi motociclete extrem de rapide; automobile mari şi negre cu personalităţi oficiale. Două tancuri de război încheie cortegiul. Colonelul Sampaio Pereira îşi reluase postul de comandă. Maria Manuéla priveşte fascinată. Şi cere explicaţii:

— Moarte subită, nu-i aşa? Care a fost cauza?

— Eu aş zice moarte neaşteptată. Cauza? Care alta putea fi dacă nu bătălia în care eram angrenaţi? Nu o aşteptam, mărturisesc, obiectivul vizat era altul. Dar să

recunoaştem: colonelul a murit în luptă.

— Vă rog, dragă prietene, explicaţi mai lămurit aceste şarade. A murit în luptă, cum? Nu aşteptaţi moartea lui, dar aşteptaţi altceva, ce?

— Renunţarea. îşi mută privirea de la înmormântare, prefera imaginea frumuseţii melancolice a ultimei iubite a lui Bmno. Sampaio Pereira nu era decât un prost, plin de fumuri, care se credea atotputernic, convins că nimeni n- ar fi avut curaj să se opună dorinţelor lui. Strategia era menită să-l determine să renunţe, să-şi retragă candidatura; tactica aplicată a fast să-l dezumflăm, printr-o

serie progresivă de decepţii şi eşecuri. La Secare lovitură primită se irita, se consuma, era ros pe dinăuntru. A crezut că avea să Se candidat unic, a avut concurent. A visat la o alegere în unanimitate, visul s-a spulberat. Apoi a început să piardă voturi considerate sigure, să simtă ostilitatea faţă de candidatura lui. Figueiredo l-a insultat, Evandro, nici nu mai vorbim. Năucit, umilit, s-a crezut pierdut.

— Era învins?

Cortegiul îşi continuă drumul, lent şi solemn, conducându-1 pe „erou la tranşeea nemuririi" (cum a spus ministrul în expresiva lui rugăciune rostită la mormânt), circulaţia este oprită ca să-i iacă loc, grupuri de curioşi se întind pe

— încă nu, era departe de aşa ceva. Nu ştiu dacă l-am S învins în caz că am B ajuns la alegeri. Mă îndoiesc. Motiv pentru care a fost plănuită întreaga campanie, ca să se simtă demoralizat, respins şi, temându-se de în&ângere, să abandoneze alegerile. Lovitura cinelor de la preşedinte, o capodoperă, i-a creat panică lui Sampaio Pereira. Noi l-am lăcut să înghită vrute şi nevrute ca să vomite candidatura. S-a înecat, a murit sufocat.

Sunetele iănlarei se risipesc în aer, cortegiul ajunge în Avenida da Ligaţão şi începe să dispară.

— Mi-a dat mult de forcă să-l conving pe Persio să-l primească, atât de mult îi repugna colonelul. A iăcut-o din dragoste pentru Bruno şi, tot din dragoste pentru Bruno, Antonieta s-a aşezat la pian şi a executat marşul funebru din *Eroica.* Am vorbit ieri cu Persio la telefon şi mi-a spus că se temea să nu fi exagerat. Când tipul i-a cemt votul, Persio şi-a

ieşit din fire şi a ameninţat că-1 palmuieste. Sampaio Pereira a plecat în fugă. Doză fetală, după câte se vede. Şi feptul că n-a ajuns să mă viziteze... în orice caz, frumoasa mea copilă, memoria lui Bmno al nostm e la adăpost, mi-am îndeplinit promisiunea: am lăcut tot ce era posibil şi imposibil. A meritat.

Maria Manuela luă mâna maestmlui Afrânio şi o sămtă:

— Aş vrea să sămt şi mâna profesorului Persio. Cum stă cu sănătatea? Chiar nu e nici o speranţă?

că asta a fast
ultima lui

— Nici una, din nefericire. Mă tem la cultura braziliană.

— Acum, da, pot pleca liniştită. Atonso, soţul meu, a fost promovat în fiincţia de ambasador şi repartizat în Venezuela. Ne vom duce direct de aici, aranjament al tatălui meu, ca să mă scutească de pericolele traversării oceanului până la Lisabona. Luna viitoare trebuie să plecăm, o să mergem prin Manaus.

Au privit în tăcere peisajul fascinant - marea din Guanabara, insulele, munţii, plajele, conglomeratul de case din Niteroi, în depărtare:

— Ştiţi unde l-am cunoscut pe Antonio? în Niteroi... A fost atât de nostim... Dacă aveţi timp să mă ascultaţi, vă povestesc.

— Azi e prima mea zi de odihnă de când a murit Bmno şi dumneata m-ai căutat la vremea cinei. Acum, am tot timpul liber şi-mi place la nebunie să ascult poveşti.

Un zâmbet aproape ştrengăresc luminează melancolia de pe chipul Măriei Manuela:

— Aveţi dreptate, a fost un basm în variantă modernă, cu politică şi soţie infidelă, o zână absurdă. Făcu o pauză, înainte de a întreba: Ştiţi că sunt o militantă anti-salazaristă periculoasă, nu-i aşa?

— Bmno mi-a arătat un poem în care se referea la o zeiţă din Olimp având în mână secera şi ciocanul. Un poem delicios.

— „Zeiţa st menestrelul . unul dintre primele poeme pe care le-a scris pentm mine. Ei bine, eu aveam o întâlnire stabilită în Niteroi cu un camarad, un exilat care trebuia să-

mi dea nişte documente ce urmau a fi trimise în Portugalia. Având în vedere poziţia mea, dispun de mijloace..

Fiica unui ministm al lui Salazar, nora celui mai mare bancher din ţară, soţia consilierului Ambasadei Portugaliei se alia în situaţia privilegiată de a combate fascismul: avea acces în vizuina duşmanului, auzea intotmaţii confidenţiale, îi cunoştea pe agenţii PIDE® aliaţi în activitate în Brazilia şi putea sa se folosească de geanta diplomatica pentm corespondenta personală. Airânio Portela priveşte încântat spre femeia aliată în faţa lui - distincţie, fineţe şi eleganţă, zeificată de cronica socială, regină în saloanele societăţii din Rio şi

ale corpului diplomatic cînd şi-ar fi închipuit ca el să fie în cârdăşie cu subversivii, acţionând în clandestinitate, practicând lată, acţiuni ilegale? Iată un subiect pentru un roman de spionaj, atât de incitant să se întoarcă la beletristică.

ajuns eu mai întâi, după cum fusese stabilit. M-am îndreptat spre raionul de tutun şi am cumpărat ţigări; camaradul a venit speriat, aproape alergând. Mi-a dat plicul şi mi-a spus că era urmărit. Aveţi grijă să nu vă vadă PIDE, mi-a ordonat şi a ţâşnit pe uşă. Am pus plicul în geantă, dar cum să iac să evit ca poliţistul să mă vadă? Vă daţi seama ce se întâmpla dacă mă recunoştea?

Maestrul Pórtela savură suspansul, ce scenă de roman!

-Şi?

— L-am văzut la o masă pe Antonio, cu un păhărel în faţă, cu siguranţă în aşteptarea vreunei femei. îl cunoşteam din fotografie şi din lecturi, îmi plăceau grozav versurile lui, încă din vremea când eram studentă. N-am ezitat, m-am aşezat pe scaunul de alături şi, fără multe

explicaţii, i-am spus că nu puteam să fiu văzută şi nici recunoscută de un tip care avea să treacă prin faţa uşilor şi să cerceteze interioml. N-a pus întrebări. PIDE poate să fi bănuit pe oricine altcineva, mai puţin pe mine, al cămi chip nu-1 putea nici măcar întrezări, acoperit cum era de chipul lui Antonio, cu gurile unite în cel mai înfocat sămt din lume... M-a însoţit după aceea până m-am urcat în taxi, fără să întrebe cine

Afrânio Pórtela se vedea construind romanul. Cine ştie dacă nu punea mâna pe maşina de scris, pe topul de hârtie albă şi, lăsând deoparte fişele despre poeţii mişcării *Inconfidencia*nu avea să încerce să recreeze acele intrigi politice, climatul din Ambasada lui Salazar, dificultăţile celor exilaţi, ultima iubire a poetului, enigma Măriei Manuela?

— A doua zi, am primit o carte cu o dedicaţie extrem de formală, însoţită de cele mai frumoase orhidee pe care le-am văzut vreodată. Telefonul a

înainte eram doar militanta, el m-a întregit, m-a făcut femeie.

Salvă de tun, în depărtare. Cădea prima lopată de pământ peste corpul colonelului Agnaldo Pereira Sampaio.

DAMA ÎN NEGRU

LA ÎNCEPUT, A REZISTAT. NU DIN DEFERENŢĂ FAŢĂ DE SOŢ SAU DIN RESPECT faţă de căsătorie. N-o lega nici un sentiment de afecţiune de soţ, indolent, insignifiant şi frivol,

însetat de distincţii şi onoruri, a cărui maximă aspiraţie consta într-un titlu de nobleţe pe care să-l dobândească aşa cum ar fi preluat partea lui de moştenire din imensa avere a tatălui, construită în colonii cu sudoarea negrilor şi multiplicată în metropola pnn bunăvoinţă Guvernului. Asemenea ambiţie de aristocraţie îl determinase pe Aibnso Castiel să se îndrepte spre cariera diplomatică, o activitate nobilă, lăsând în seama fraţilor responsabilitatea vulgarei activităţi de administrare de bănci şi de întreprinderi agricole şi industriale; şi să se căsătorească cu Maria Manuela Covo Silvares d'Eţa, minunat vlăstar al unei vechi şi nobile familii, cu blazon şi deviza „în mâinile regelui mi-am pus viaţa şi onoarea". Ah, dacă ar î putut, Afbnso ar î adoptat patronimicele ilustre ale soţiei, în loc să fi adăugat la acestea al său Castiel, nume cu un perceptibil iz de ghetou. Legături intime de prietenie şi finanţe îl legau pe bogătaşul Salomão Castiel de influentul ministru Silvares, al Afacerilor Externe; amândoi se bucurau de încrederea şi de dificila stimă a dictatorului. în privinţa legământului căsătoriei. Maria Manuela nu-1 considera demn nici de cel mai inîm respect, căsnicia ei nefiind decât o îndatorire, cea mai grea dintre toate. A rezistat datorită moralei proletare, din raţiuni ideologice.

Antonio Bruno o identificase la bar, în Niteroi. A înţeles că teama de a î recunoscută şi necesitatea de a-şi ascunde chipul, care au aruncat-o în braţele lui, nu aveau nimic în comun cu intrigile de alcov. Conspiraţie politică sau, cine ştie, spionaj? Văzuse când individul respectiv îi dăduse plicul, lângă raionul unde se vindeau ţigări. Frumuseţea femeii şi misterul care o înconjura 1- au zăpăcit, aruncându-1

într-o pasiune nebună. N-ar mai fi putut trăi dacă n-o cucerea. Trebuia s-o aibă, prin orice mijloc - gura aceea ca rodia, gâtul de lebădă...

A trecut la atac utilizând toate mijloacele acumulate în experienţa lui bogată. Flori şi cărţi, glas mângâietor, vorbe mieroase, strălucire şi graţie în conversaţie, dorinţă fierbinte. Politicoasă şi reticentă, Maria Manuela nu ceda, era o fortăreaţă solidă.

Bruno a reuşit să deschidă o breşă cu ajutorul literaturii. în schimbul cărţilor lui, trimise una câte una, cu dedicaţii din ce în ce mai puţin iormale, a primit prin poştă singurul volum publicat în timpul vieţii de Femando Pessoa: „Admiratului poet brazilian Antflnio Bruno, acest Mesa;— al celui mai mare poet portughez contemporan, cu adâncă preţuire din partea cititoarei Maria Manuela Silvares Castiel". Bruno auzise vagi referiri la colegul lusitan, a cărui popularitate avea să se extindă în Brazilia abia după război. Intelectual orientat spre cultura iranceză, ştia prea puţine despre literatura modernă din Portugalia, în aferă de marea generaţie a lui Ecia, Ramalho, Antero—. Citise *A selva—,* de Ferreira de Castro, îl cunoştea după nume pe Aquilino Ribeiro, poezia melancolică a lui Antonio Nobre nu-1 încânta, dar o iubea pe cea a lui Cesârio Verde. Dincolo de acestea, exista acea ignoranţă totală, care uimea şi revolta sentimentele patriotice ale frumoasei licenţiate în Litere a Universităţii din

Pornind de la Femando Pessoa şi de la heteronimii săi, conversaţiile telelonice s-au prelungit, terminându-se într-o primă întâlnire la Liceul Literar Portughez, unde a ajuns, frumoasă şi cu respiraţia întretăiată, încărcată de cărţi

de poezie, titluri şi autori necunoscuţi pentru Bruno. Nu poeţii lusitani o aduseseră, însă, aici; răspunsese la implorările îndrăgostitului, pentru că acel prim sărut, născut din conjunctura politică, îi ardea continuu gura în care persista gustul buzelor şi al limbii poetului brazilian, slăbindu-i voinţa şi aprinzând dorinţe reprimate.

Un joc prostesc - Bruno exaltat, vorbind despre iubire, Maria Manuela, erudită şi platonică, explicându-i însemnătatea grupurilor reunite în jurul altă soluţie avea decât aceea de a folosi aceleaşi aime? Bruno a atacat cu Prévert, Breton, Aragon, Éluard, Tzara şi, poet după poet, vers după vers, intimitatea s-a instalat, vorbele dulci amestecându-se cu strofele; focul pasiunii a incendiat dezbaterea literară. Cu Lorca, în *Cancionero gitano—*' au aüat un teren comun, teritoriu propice unde iubirea a înflorit. Au schimbat sămturi, aşezaţi pe o bancă mstică printre pomii de pe colina din Silvestre, citind cele *Douăzeci de poeme de iubire si un cântec de disperare—* ale lui Neruda.

Maria Manuela a încetat să mai reziste, a cedat atunci când Bruno a recitat, cu glasul trist, murmurat, seria de trei sonete în stilul lui Camoes, inspirate de ea: *Visitaçôes de Juno à Vila Real da Praia Grande de Niteroi—,* Ce însemna mai exact morala proletară? Niciodată nu i se dăduse o explicaţie corectă, dar nu consta, cu siguranţă, în a-i rămâne credincioasă lui Afonso, soţ, pe lângă toate celelalte, indiferent la preumblările soţiei. „Fă ce vrei cu mine", i- a spus lui Bmno, învinsă şi fericită.

Pentm el era ultima aventură, o sminteală, o rătăcire; pentm Maria Manuela era prima iubire, descoperirea celeilalte feţe a vieţii, dând o nouă dimensiune umanismului

care-i ghida acţiunile. Un tovarăş, Fernando Castro, o învăţase solidaritatea, poetul Antonio Bmno a învăţat-o iubirea. „Antonio m-a completat”, îi mărturisise maestmlui Alrânio în ziua înmormântam colonelului.

Era o primă iubire târzie, avea douăzeci şi opt de ani. A cunoscut o perioadă de fericire totala - tandreţe infinita, infinita voluptate, descatusata. întâlnirea neprevăzută din Niteroi se petrecuse cu puţin înainte de Crăciunul din ’39, iar Bmno a decedat în septembrie ’40; zece luni perfecte, în timpul cărora n-a existat nici o singură clipă care să nu iie plină de armonie şi de immuseţe.

II

RUPÂND CU OBICEIURILE FEUDALE ALE FAMILIEI, CÂND A TERMINAT LICEUL, Maria Manuela a reluzat să se dedice îndeletnicirilor

casnice, şi-a cucerit dreptul la universitate şi s-a înscris la Facultatea de Litere din Coimbra. Entuziastă, veselă, inteligentă, a început imediat să participe la viaţa studenţească. După o scurtă şi dezamăgitoare etapă de serenade romantice pe malul râului Mondego, a aderat la grupările de stânga, a căror seriozitate o încânta. Student la Drept, cu o îzionomie ascetică şi o voce aspră, Femando Castra s-a însărcinat s-o îndoctrineze. Ceilalţi colegi îi lăceau curte, irosind timpul cu declaraţii ridicole, în timp ce el vorbea de politică, de suferinţa prin care treceau ţara şi poporul, de oprimarea salazaristă, de nedreptăţile colonialismului, de cupiditatea imperialismului, ale cărui gheare sângeroase smulgeau măruntaiele naţiunii lusitane. I-a dat să studieze cărţile interzise ale lui Marx şi Lenin, *Manifestul comunist,* un rezumat al *Capitalului, Imperialismul - etapă superioara a capitalismului* (si ea le-a citit, pe acestea şi altele câteva), *Mama,* de Gorki, şi poemele lui Maiakovski. I-a relatat povestea Revoluţiei din Octombrie, stindardul şi speranţa celor exploataţi, vatra unei lumi mai bune, fără bogaţi şi săraci, fără clase, unde proprietatea privată să nu existe, toţi să aibă mâncare ca să-şi potolească foamea şi dreptul la bunurile culturale. Mana Manuela s-a lăsat sedusă.

A solicitat înscrierea în partid şi, după o perioadă de probă, indispensabilă din cauza originii sale, în timpul căreia a fost observată şi judecată, a fost admisă sub numele conspirativ de Berta. Fericită, într-o dimineaţă când s-a întors de la o acţiune de scriere de lozinci pe zidurile universităţii, s-a dăruit asudatului tovarăş Castra, care, renegând principiile rigide ale moralei proletare, a reabilitat tezele abandonate ale amorului liber şi le-a pus în practică. Efectiv, numai un slănt de piatră ar fi putut să se afle zi şi noapte

alături de frumuseţea Măriei Manuela şi să rămână indiferent. Tovarăşul Castra era aproape un slănt. Descărnat, dar nu de piatră.

Sectar prin convingere şi temperament, el a educat-o în ale ortodoxiei st dogmatismului, iăcand din tovarăşa Berta un fel de călugăriţă marxistă. Mana Manuela a abandonat tot ceea ce însemna lux, ostentaţie, rafinament, de la rochiile st pantofii scumpi, la creme st farduri, manifestări ale putreziciunii capitaliste. Fără artificii, strălucind in frumuseţea pura a chipului, in

incomparabila eleganţă a trupului eliberat de podoabe inutile, t-a înnebunit pe studenţi şi pe profesori, inspirând zeci de poeme proaste, pagini de proză şi mai proastă, cântece şi iado-uri execrabile. Nimic din toate acestea n-a tulburat-o sau emoţionat-o - expresii neghioabe ale burgheziei decadente. Salteaua dură şi actul sexual parcimonios cu tovarăşul Castra îi erau de ajuns sensibilităţii ei amorţite, al cărei apetit nu liisese trezit. Importantă era doar revoluţia, restul era secundar. Se baricadase iaţă de sentimente şi dorinţă.

în cadml unei întâlniri a conducătorilor, în Setra da Estrela, Femando Castra a căzut în mâinile Poliţiei. Mana Manuela a vmt să-l viziteze, partidul s- a opus, ea n-a înţeles motivele, dar a ascultat de opoziţia categorică. A rămas în Coimbra, terminând cursul şi continuându-şi munca ilegală. A căutat în poezie un substitut pentm propaganda politică a tovarăşului absent, al cămi discurs, deşi sever şi îngust, era străbătut de o inspiraţie generoasă. Nu a tost interesată de nici unul dintre camarazi, de studii sau de idealuri. Condamnat la o pedeapsă lungă, Femando Castra n-a ispăşit-o; a murit în colonia de la Tanaiăl^, la câteva luni după ce a fast arestat. Maria Manuela a tost prolimd afectată de moartea tovarăşului, însă nu l-a plâns pe iubit.

După ce şi-a primit diploma, întoarsă la Fisabona, s-a oferit să lucreze în clandestinitate, utmând s-o mpă cu iamilia şi cu mediul în care trăia şi să devină revoluţionară proiesiomstă. Nu numai că i-au reiuzat această posibilitate, dar, când a tost cerată în căsătorie de Atonso Castiel, au siătuit-o să-l accepte pe mirele pe care i-1 propuneau iamiliile care se puseseră de acord.

Siat nu e tocmai termenul potrivit. Căsătoria cu diplomatul i-a tost impusă, era o sarcină care trebuia îndeplinită. După ce îi relatase responsabilului organizaţiei de bază în care milita despre povestea ridicolă a cererii în căsătorie, adăugând că n-ar accepta sub nici o iormă mariajul cu acel imbecil iniatuat, s-a trezit convocată, câteva zile mai târziu, la o şedinţă extrem de importantă şi secretă. Fa capătul unui dram lung cu automobilul, legată la ochi, într-o tăcere totală, numai ea şi şoferul necunoscut, Maria Manuela avea să se întâlnească, pentru prima oară, cu un membru al Comitetului Central.

A coborât din maşină, şoferul a luat-o de mână şi a condus-o, ca şi cum

acum înainte, legată de conducerea centrală, îndepărtată din organizaţia de bază, va avea contact permanent doar cu un responsabil din Comitetul Central, care îi va acorda asistenţă în noua sa activitate de partid. Se aâau în plin război civil din

Spania st tovarăşa, Sică a ministrului Aiâcenlor Externe, având liberă circulaţie în mediile oîciale, va putea î extrem de utilă. Sarcina ei va consta în a se informa şi a informa; Biroul Politic hotărâse, în acelaşi timp, să aprobe căsătoria ei cu Afonso Castiel, pentru că asta însemna o sensibilă extindere a

Rămasă cu gura căscată, Maria Manuela a vrut să comenteze. Nu acestea erau sarcinile periculoase pentru care spera să fie desemnată. Nu şi-a ascuns dezamăgirea; avea să se simtă mai mult spioană decât revoluţionară. Vocea conducătorului, lamă de oţel rece şi tăioasă, se înălţă punând capăt lamentărilor şi comentariilor:

— Tovarăşă Berta, dai dovadă că încă nu te-ai eliberat de inlluenţele mic-burgheze, că încă n-ai dobândit mentalitatea bolşevică. Partidul hotărăşte să- ţi încredinţeze un front de luptă important, crezând că eşti pregătită pentru el, şi, în loc să fii recunoscătoare şi mândră, dumneata încerci să discuţi deciziile Biroului Politic. Ce vrei? Să te expui ca eroină, scriind pe ziduri şi distribuind material de propagandă prin târguri, ţinând discursuri în şedinţe-folger? Partidul îţi dă sarcini, dumneata trebuie să le îndeplineşti.

Chiar înainte de a constata inutilitatea oricărei rezistenţe, Maria Manuela se convinsese de greşeala comisă - nu era decât o mic-burgheză proastă şi romantică, foarte departe încă de competenţa şi de convingerea care-i deosebesc pe comuniştii cu experienţă. Tovarăşul Neves, el da, era un bolşevic, educat la şcoala tovarăşului Stalin. Simţi o imensă admiraţie pentru el:

— Aveţi dreptate, tovarăşe. Voi căuta să-mi depăşesc limitele de clasă şi să fiu demnă de încrederea

partidului, iăcându-mi autocritica în practică. „în mâinile partidului mi-am pus viaţa şi onoarea”, asta era deviza ei.

Nunta Măriei Manuela Covo Silvares d’Eţa cu Afonso Castiel a fost evenimentul anului; şi azi se mai vorbeşte despre ea în societatea lisaboneză. Mireasa, palidă şi fermecătoare, cu rochie, voal şi cunună aduse de la Paris,

semnate de Coco Chanel; marşul nupţial, executat de organistul Klaus Bergmann, adus special de la Vtena, cu bani grei; predica ţinută de cardinal în Mănăstirea Jeronimos, lăudând alianţa dintre două familii mari şi ilustre, unite acum prin legământul căsătoriei, cu binecuvântarea Domnului! A urmat recepţia, grandioasă, cu o ostentaţie fără egal.

In pat. pretenţiosul st parfumatul Aibnso a interesat-o şi mai puţin decât timidul şi veşnic asudatul Fernando. Când şi-a scos fracul, idiotul a pozat în mare mascul, i-a recomandat să aibă curaj şi i-a promis că va acţiona cu cea mai mare grijă: „Să nu-ţi îe frică, n-o să simţi nimic”. A fost convins că avea s- o deâoreze, că a iăcut-o când a penetrat-o şi s-a simţit foarte mândru. Marfa Manuela era la curent cu relaţia lui Aibnso cu o cunoscută cântăreaţă de lado din cartierul Aliâma, pe care o întreţinea - pe ea şi pe veselii şi numeroşii ei veri, care tăiau frunză la câini.

Conducătorul avea dreptate. Mana Manuela a putut sa fomizeze partidului informaţii preţioase despre chestiuni conîdenţiale, uneori secrete, informaţii obţinute în cabinetul tatălui ei, în casa socrului, în conversaţiile cu soţul gură-spartă. Lui Aibnso îi plăcea la nebunie să afle şi să povestească ultimele zvonuri, să culeagă bârfe pe coridoarele ministerului şi prin antecamerele Guvernului. La curent cu tot ce era legat de ajutorul dat de Salazar lui Franco, tovarăşa Bena a fost de un real ajutor cauzei republicanilor spanioli.

Cu acordul partidului, l-a însoţit pe soţul ei în Brazilia, unde a venit pe postul de consilier al Ambasadei, şi a devenit poşta rapidă şi sigură între exilaţii comunişti şi conducerea din Portugalia. Un tovarăş de încredere era în permanent

contact cu ea, singurul care ştia de afilierea ei politică. La un an de la sosirea în Rio, l-a cunoscut pe Antonio Bruno, în după-amiaza aceea agitată, în Niteroi.

III

ÎNFLORIT ÎN BRAŢELE POETULUI. ÎN COIMBRA DESCOPERISE

LUME în transformare, în Rio a cunoscut viaţa în toată plenitudinea ei. Năucitoare revelaţie, când, în cele din urmă, după atâtea tergiversări, s-a dezbrăcat în patul lui Antinio şi, pentru prima oară, a gemut de plăcere şi a cunoscut orgasmul. N-a durat mult până să devină femeia completă, cea mai vorace, însetată şi înfometată, căutând să recupereze timpul pierdut. Realizată şi

Deşi realizată şi fericită, n-a abandonat, totuşi, câmpul de luptă antifascistă. Nu i-a scăzut fidelitatea laţă de partid, nu şi-a neglijat sarcinile, la care a adăugat încă una, din proprie iniţiativă, aceea de a-1 transforma pe poetul liric Antonio Bruno într-un poet angajat, care să facă din versul lui arma muncitorilor angrenaţi în transformarea lumii. îi dădea exemplul chilianului Pablo Neruda, autorul celor *Douăzeci de poeme de iubire* responsabile pentm sărutările iniţiale. Consul în Spania în timpul Războiului Civil, îşi pusese avântul poetic în serviciul proletariatului înarmat.

în contextul acestui constant subiect de conversaţie, Bmno i-a arătat articolul unui critic ce, cu toate că elogia „calitatea braziliană" a poeziei sale, îl acuza de faptul că nu cunoştea problemele sociale şi nu se definea într-o „lume cuprinsă de convulsii, într-un moment decisiv, când Garcia Lorca, pe care îl numea frate, era împuşcat de Franco, Thomas Mann se exila ca să nu siărşească într-un lagăr de concentrare al lui Hitler, iar Antonio Machado murea în surghiun . Articol publicat, din întâmplare, in ultimul număr al revistei *Para Todos—,* interzisă de DIP printr-o circulară, în pofida prestigiului şi a relaţiilor lui Âlvaro Moreyra, proprietar şi director. Maria Manuela i-a dat perfectă dreptate autorului articolului - Antonio nu-şi lăcea datoria. Probabil că frumoasa

şi rebela portugheză a contribuit la discursul pe care l-a rostit în Academie despre tumul de cristal dărâmat de război.

Râzând, Bruno anunţa un întreg volum de poeme cu conţinut social, dar niciodată nu şi-a ţinut promisiunea. Scria, asta da, poeme de dragoste, de pasiune smintită, menestrel nebun, trubadur aliat la picioarele curajoasei dame care-şi risca, pentru el, onoarea şi averea.

Nu risca nimic, repeta Maria Manuela; între ea şi soţ existau doar legăturile formale ale căsătoriei. Afonso continua să întreţină cântăreţe; acum era o mulatră spectaculoasă, dansatoare de samba într-un teatru din Praţa Tiradentes, la fel de înconjurată de veri, nişte vlăjgani veseli, puşi pe distracţii. Şi dacă Maria Manuéla nu avusese alţi amanţi înaintea lui, asta se datora exclusiv faptului că n-o interesase nici unul dintre cei mulţi care o curtau prin saloane. A ameninţat inclusiv că-şi părăseşte soţul şi poziţia ca să trăiască alături de Bmno, în sărăcie şi în poezie. Ca s-o împiedice să comită o asemenea nebunie, poetul a trebuit să recurgă la raţiuni politice. Ce-ar zice partidul despre asta? Ar li capabili s-o expulzeze. Argument hotărâtor.

La cincizeci şi patm de ani, încă în plină totmă, dar dându-şi seama de apropierea bătrâneţii, Bmno s-a simţit răsfăţat de soartă prin iubirea acestei femei immoase şi tinere, culte şi curajoase, născută nobilă, care se ridicase la condiţia de iiică a popomlui. A încercat, pe ascuns, să scrie poemele de luptă pe care i le cerea ea, dar n-a reuşit, îi sunau fals. Singuml care a primit suflul adevăratei creaţii, rezervor de ură, dezgust, iurie, disperare şi speranţă, inimă sângerândă şi pumn ridicat, a fost „Canto de amor para uma cidade ocupada”, scris cu intenţia de a deplânge căderea Parisului şi reiăcut pentru a chema popoarele lumii la lupta

contra iascismului, pentm eliberarea tuturor oraşelor ocupate, poem al lui Bmno şi al Mariéi Manuéla, a cămi primă copie iusese dactilograiiată chiar de

Moştenire care i-a revenit militantei acoperite de doliu, dama în negm, distribuită în momentele de maximă demoralizare din Brazilia, din Portugalia şi din coloniile africane, citit în junglele din Angola, din Guineea-Bissau şi din Mozambic, unde negrii răsculaţi aprindeau locul primelor gherile.

DIALOG ACADEMIC A *VOL D'OISEAU*?5

FIN OBSERVATOR, DECANUL FRANCELINO ALMEIDA A REMARCAT IMEDIAT simptomele schimbării în atitudinea generalului Waldomiro Moreira. Aşezat pe o canapea, lângă ministml Paiva, de la Tribunalul Suprem, se uita la

- Da, ea. A fost fc Cei doi bătrânei râ

— Cine ar zice că;

— Adevărul e că moartea lui Pereira ne-a rezolvat problemele. Dar ia aminte la general, nu mai pare acel biet om care m-a vizitat. De altiel, nu cred că e sărac—, judecând după coşul cu lichioruri şi biscuiţi pe care mi l-a dăruit.

— Ba da, e sărac, trăieşte din soldă. Tot ce are e casa în care locuieşte, cumpărată cu sacrificii. Probabil că a cheltuit cu tine solda pe o lună.

— De unde ştii atâtea despre el?

— De la Maria Joâo, bineînţeles. Diavoliţa mă bătea la cap tot timpul cu virtuţile şi încercările prin care a trecut generalul, onorabil şi sărac.

— Oare? Cătanele astea sunt economicoase şi monogame, au cheltuieli mici şi adună mereu câţiva bănuţi, iăcând economii. Coşul pe care mi l-a trimis trebuie să fi tost scump.

— A venit vreodată la ceai? îl văd mereu în salon, atent la conferinţe.

— Cred că a tost o dată, adus de Rodrigo. Timid nevoie mare, abia a gustat o caiea. Acum a venit din proprie iniţiativă şi uite ce poită de mâncare

La masa de ceai, generalul Waldomiro Moreira vorbea tare, golea mai multe ceşti de cafea cu lapte şi iăcea să se împuţineze sensibil prăjitura de pommb. Văzându-1 astfel, atât de degajat, nimeni n-ar fi crezut că era candidat, îşi asumase deja condiţia de academician ales. Ministml Paiva, om de viaţă, a revenit la subiectul plăcut al femeilor:

— Rămâne între noi, cel care a cules roadele e Rodrigo al nostru. Fiica generalului e o puicuţă...

— Spui asta pentm că n-ai văzut-o pe secretară... O

mulatră divină...

— Mulatră? Ochii delicaţi ai ministmlui se dilatară, în glas i se simţea invidia: Fericitule!

Era un dialog în Academie, în aşteptarea şedinţei. în timpul căreia, preşedintele a anuntat decesul colonelului Agnaldo Sampaio Pereira; acum numai un candidat mai concura la locul vacant al lui Antonio Bmno, generalul Waldomiro Moreira. Academicianul Lisandro Leite a rostit un *laudatio* pentm răposat, cerând înscrierea în procesul-verbal a unui vot de condoleanţe.

încă la masa de ceai, singur, generalul, candidat unic, înghiţi o ultimă bucăţică de prăjitură, reflectând la anumite prostii de reguli şi obiceiuri; fiind, practic, academician, locul lui era acolo, înăuntru, printre ceilalţi nemuritori. în cazuri ca al lui, nu trebuia să prevaleze paragrafol din regulament, în principiu, just, care interzice intrarea non-academicienilor în sala de şedinţe - nu există regulă fără excepţii.

ÎNVINSUL

ÎNTORS DE LA CIMITIR, SINGURUL ACADEMICIAN ŞI UNUL DINTRE PUŢINII CIVILI CARE ÎNSOŢISERĂ CORTEGIUL fonerar al colonelului Sampaio Pereira - dragul şi insparmantatomi Agnaldo -, Lisandro Leite se trezi învins. Mai rău: fără candidat. Alegerea aceea, de la care aştepta potul cel mare, dusese la un dezastru. Pe birou, pe marginea ziarului deschis la pagina cu un amplu grupaj de ştiri despre decesul „ilustrului ofiţer şi apreciatului scriitor, candidat la Academia Braziliană de Litere", Pru scrisese cu creion roşu: „Prea târziu". Nerecunoscătoarea!

Câteva zile a fost trist, posomorât, taciturn. Când s-a întors de la şedinţa Academiei, i-a povestit donei Mariúda:

— Am solicitat un vot de condoleanţe, am spus câteva cuvinte. Pórtela, Evandro, Figueiredo şi ceilalţi au zâmbit, râzând de ghinionul meu. Erau victorioşi. înotând în fericire, era acolo şi generalul Moreira, care venise pentru ceai. Nu-i pentru cin' se pregăteşte, ci pentru cin' se nimereşte. Trudă zadarnică. Şi pe deasupra, Pru, ingrata aceea...

— Las-o în pace pe Pru, nu te mai necăji atât.

— Contam pe numirea la Suprem.

— Nu-ţi iâce griji, o să ajungi şi acolo.

— Nimeni nu dă nimic de pomană, Mariúda, trebuie să te lupţi pentru fiecare lucru, să creezi condiţiile.
niciodată aşa.

— Acum trebuie să aştept ca Persio să se hotărască să moară. Pare de îer, în opinia medicilor trebuia să fie îngropat de mult... Atunci o să susţin candidatura lui Râul Limeira, care e prieten intim cu Omul. Omul era şelul Guvernului. Cu sprijinul lui şi al lui Paiva, cine ştie...

— Vezi? Nu trebuie decât să aştepţi, totul la timpul lui.

Gândurile lui Lisandro o luaseră în altă direcţie:

— E ceva ce aş vrea să ştiu...

— Ce?

— Ce s-a întâmplat în timpul vizitei lui Agnaldo la Persio. Rămăsese să mă sune după aceea. N-a sunat, iar eu l-am tot căutat la toate numerele lui şi n-am dat de el la nici unul. Am vorbit după aceea cu dona Elerminia. Scrisoarea lui Persio, care urma să însoţească voturile, nu se afla printre

hârtiile lăsate de el.

— Nu te mai gândi la asta, s-a terminat. îţi spun eu, sunt sigură că într-o zi o să flu soţia ministrului Leite de la Suprem.

— Prostule!

De unde venea ambiţia aceea care-1 consuma? Din el, sau de la

O LĂMURIRE ISTORICĂ

GHERILA S-A STABILIT PE TERASA CASTELULUI, ÎN JURUL Academiei Braziliene de Litere, exact după schimbul alarmat şi semnificativ de priviri dintre indignatul Evandro Nunes dos Santos, cu pince-nez-ul în mână, şi uimitul maestru Afiânio Portela, din joia următoare. Adică la o săptămână după şedinţa în timpul căreia preşedintele Hermano do Carmo a comunicat plenului decesul candidatului colonel Agnaldo Sampaio Pereira; cu o lună şi jumătate

Contrar celor vehiculate de unii istorici mai puţin meticuloşi şi corecţi, gherila n-a început în ziua funeraliilor colonelului. A existat un scurt interval între dramaticul sfârşit al bătăliei de la Micul T rianon şi începutul recrutării de voluntari pentru noua etapă. Ceva mai mult de o săptămână, zile liniştite, când totul părea să se desiăşoare într-o siântă armonie. Cei care au gândit astiel nu ţineau seama de schimbările iirii omeneşti.

în scurtul interval de timp dintre amintita zi de joi, în care experimentatul ambasador Francelino Almeida a detectat, la ora ceaiului, simptomele de schimbare în

comportamentul generalului Waldomiro Moreira, candidat unic, şi următoarea, acele simptome vagi s-au transiormat într-o realitate clară şi ameninţătoare - sinistră, a categorisit-o Evandro -. determinând o întâlnire conspirativă a celor doi bătrâni trăgători de elită imediat după şedinţa în care academicienii au discutat, cu politeţea obişnuită, detalii ale proiectatei reiorme ortografice propuse de Academia de Ştiinţe din Lisabona.

FOSTUL VIITOR MINISTRU

ABIA A INTRAT ÎN SALONUL DE CEAI ŞI TOŢI AU PUTUT SĂ-ŞI DEA SEAMA CĂ generalul Waldomiro Moreira, fără a-şi scoate uniiorma, îmbrăcase roba Academiei. Candidat cu rolul de a-1 contesta pe adversaml considerat imbatabil, smulsese stelele de general, reducându-se la simplu soldat, obscur şi binevoitor, recrut supus şi iără nici un grad, respectându-i pe nemuritori, sorbindu-le cuvintele, aplaudând concepte dintre cele mai diverse, în unele cazuri chiar opuse cu ale sale. înghiţise şi el câteva pilule amare. Cea mai amară dintre toate, indigestă, a iost în timpul vizitei la Evandro. Eseistul îi oierise un exemplar din polemicul volum O *militarismo na America Latina—,* cu un conţinut negativist; în el îi lăcea răspunzători pe militari de nenorocirile, de rămânerea în urmă, de dependenţa ţărilor latino-americane iaţă de Anglia, de Statele Unite, de Germania. Nepoliticos, ţinuse să repete, prin viu grai, unele opinii despre rolul Forţelor Armate, opinii care Irizau insulta. Candidatul a ascultat în tăcere, firă să comenteze.

Acum, totul s-a schimbat, brusc. Cu cincisprezece zile

în urmă, după un bilanţ al voturilor, iăcut împreună cu Afrânio Portela şi Rodrigo Inâcio Filho, se dusese la culcare învins şi se trezise cu alegerea garantată, concurentul dăduse în primire. Faza umilirii şi a pilulelor amare se încheiase.

A îmbrăcat roba peste uniforma pe care stelele, galoanele şi medaliile străluceau din nou cât se poate de intens, căci, considerându-se deja academician, îşi reluase gradul şi autoritatea de general. Astfel, purtând o dublă uniformă, cu toate că era îmbrăcat cu un costum din stoiă albastră prost croit, a apărut din nou la ceaiul academic şi i-a tratat cu femiliaritate pe viitorii colegi, a enunţat opinii şi şi-a exprimat dezacordul. în privinţa polei de mâncare, trebuie avut în vedere regimul slab la care îl supunea dona Conceiçâo din ordinul medicului. Scăpat de sub controlul soţiei, se arunca asupra bunătăţilor; la masa variată şi îmbelşugată, mânca pe săturate.

Pentru a doua oară i se întâmpla generalului Moretra. plin de ambiţii de mărire, să avanseze intempestiv, asumând poziţii şi comenzi înainte de vreme, scoţându-şi masca apăsătoare a umilinţei şi arătându-se aşa cum îl iăcuseră Dumnezeu şi cariera militară: arogant şi autoritar.

în timpul campaniei lui Armando Sales de Oliveira pentru Preşedinţia republicii, numele lut fosese menţionai in previziunile ministeriale: in caz de victorie a candidatului paulist, ar li putut deveni titularul portofoliului Războiului.

Generalului nici nu-i trecuse vreodată prin minte să se îndoiască de victorie. Toată lumea ştia că scriitorul José Américo de Almeida, cu toate că afişase eticheta de candidat oficial, nu conta pe sprijinul preşedintelui. Guvernul îl abandonase în voia sorţii. în plus, cum să-şi imagineze că un

individ din Paraiba, din *sertão,* un necioplit, reprezentant al unor credincioşi preiăcuţi şi al unor paznici, al unor oameni exploataţi, anallabeţi şi llămânzi, ar fi putut să-l învingă pe candidatul unor vechi exploratori şi al unor cetăţeni mai recenţi ai oraşului São Paulo, marii latifondiari ai cafelei şi noii industriaşi cu nume italian, al acelui popor bogat, cult şi progresist? în tribunele întrunirilor, oratorii repetau imaginea plină de mândrie - Sâo Paulo, locomotivă puternică ce trăgea singură vagoanele goale ale celorlalte state.

Era convins de victorie şi, cu atât mai mult, de portolbliul de ministru. Şi nu un ministru oarecare, al Educaţiei sau al Lucrărilor Publice, ci ministru de Război, practic, al doilea om din guvern, deasupra lui îind doar preşedintele.

A început să frecventeze ministerul, unde era văzut, in ajunul puciului *Statului Nou,* purtând sub braţ o mapă neagră, plină de documente. Vizita secretariate, servicii, garnizoane, în căutare de inlbrmaţii care i-ar î fost utile în îndeplinirea foncţiei. Şi-a constituit propriul cabinet, a înlocuit comandanţi, a transferat, a pensionat şi a promovat. Totul pe hârtie, dar cu mare tam-tam public al planurilor trasate, al programului ce urma să fie executat. A ajuns chiar la cutezanţa de a invita câţiva ofiţeri să ocupe posturi importante.

Slab sub aspectul sprijinului militar, e posibil ca, la începutul campaniei, Armando Sales să se li gândit, pentru postul acela înalt, la numele generalului Moreira, de a cărui lealitate nu se putea îndoi. Dar, dacă-i trecuse prin minte această posibilitate, renunţase, căindu-se, cu mult înainte ca lovitura din noiembrie să îngroape visele şi speranţele nu

numai ale generalului, ci şi ale tuturor acelora care participau serios la campaniile celor doi candidaţi la Preşedinţie. Ca să-l răsplătească pentru devotament, avea să-i ofere o bună sinecură - ataşat militar la Paris, de exemplu, luncţie foarte potrivită pentru un fost elev fruntaş al Misiunii Militare Franceze, luncţie onorantă, lipsită de pericolele actului de comandă şi situată de cealaltă parte a oceanului. Pentru că generalul, în aiâră de iăptul că era pretenţios şi îi plăcea să comande, era şi un

La masa de ceai, auzindu-1 pe Efenrique Andrade plângându-se preşedintelui că secretara întârzia adesea cu trimiterea corespondenţei destinate academicienilor, generalul Moreira a declarat tare şi răspicat:

— Ceea ce-i lipseşte Academiei noastre e un pic de disciplină militară. Instituţia aceasta nu se poate lipsi de prezenţa în efectivele sale a cel puţin unei personalităţi din Forţele Armate. Ca să impună ordine şi să evite eroziuni ale

Eroziuni? Ce eroziuni? în tăcerea care a urmat, bătrânul Evandro Nunes dos Santos şi maestrul Afrânio Portela au schimbat o privire. Alarmată şi

CONSPIRATORII

GREŞELILE ISTORICE ÎN LEGĂTURĂ CU DATELE ŞI ALTE AMĂNUNTE REFERITOARE LA GHERILA comandată de bătrânul Evandro au fost, cu siguranţă, rezultatul caracterului extrem de secret al diverselor acţiuni întreprinse. Toate manevrele au fost concepute şi aduse la îndeplinire de conspiratori în cea mai senei â clandestinitate. Dacă, în loc de

bătrâni literaţi liberali, Evandro şi Portela ar î fost nişte bolşevici încercaţi, cu ani şi ani de experienţă în activitatea ilegală, tot n-ar î acţionat cu mai multă eîdenţă şi cu

Pentru o discuţie confidenţială nu exista loc mai potrivit decât automobilul romancierului. Şoferul, Aurelio Sodre, care stătea tăcut pe bancheta din faţă, era în serviciul lui Afrânio şi al donei Rosarinho de mai bine de douăzeci şi cinci de ani, fiind demn de toată încrederea. Maşina o ia pe dmmul spre Santa Teresa, ca să-l lase acasă pe Evandro. Maestml Portela îi curmă bombănelile indignate:

— Dumneata ce-ai fi vrut? Să votez cu Sampaio Pereira? Moreira e doar un veleitar, celălalt era un nazist.

— Dacă ar fi fost doar veleitar, prea puţin îmi păsa, n-ar fi fost singurul. Dar e un tip autoritar. Eu ţi-am spus, treaba asta cu un militar n-o să iasă bine. Evandro continuă iritat: Candidatul perfect pentm a-1 înlocui pe Bruno e Feliciano.

— Nu discut, sunt de acord. Dar, în încurcătura în care ne aflam, nu ne rămânea altă soluţie decât să recurgem la un general. Acum trebuie să avem răbdare şi să suportăm.

— [illegible]

[illegible]

[illegible]

— Sí, sí... [illegible]

— Pero, ¿cómo...?

— Pues, como ve, [illegible]

— Muy bien, [illegible]

— Pero, [illegible]

— [illegible]

— [illegible]

—

nimănui...

— Vrei să spui că...?

— M-am născut tocmai pentru a ii luptător de gherilă... Mă pun la ordinele dumitale, domnule comandant. Se gândeşte o clipă: în situaţia de faţă, esenţial e secretul. Inamicul nu trebuie să aibă nici cea mai mică bănuială, trebuie să se considere ales. Garantat. Cu cât se va simţi mai ales, cu atât Moreira va comite mai multe neghiobii.

Maşina se opreşte în faţa grădinii care înconjoară casa din Santa Teresa, iar Aurelio coboară ca să deschidă portiera din spate. Isabel îi vede pe bătrâni şi- şi strigă fratele:

— Pedro! Pedro! Avenit bunicul. E şi unchiul Afrânio cu el.

După moartea colonelului, încă nu iiseseră împreună cu prietenul cel mai intim al familiei, naşul lui Âlvaro. Isabel îi sărută pe cei doi bătrâni pe obraz şi comentează:

— I-am spus eu bunicului că totul avea să se termine cu bine, unchiule
Afrânio.

— încă nu s-a terminat, frumoasa mea. Am pus mâna pe arme din nou.

Pedro vine şi el alergând şi vrea să ştie:

— Ce noutate mai e şi asta?

— Iată-ne: Don Quijote, bătrânul ăsta certăreţ, bunicul vostru, şi eu, Sancho Panza, scutierul lui credincios, plecaţi la luptă.

— Şi cine e Dulcineea? Fecioara care trebuie apărată?

Bătrânul Evandro Nunes dos Santos îşi apropie nepoţii

de el. Ei îl convinseseră să lupte contra nazistului Sampaio Pereira. în glasul marcat de viciul frimatului se simte o undă de emoţie:

— Aceeaşi ca a Cavalerului din La Mancha, copii: libertatea.

Printre pomii din grădină se furişează noaptea plină de stele.

SECRETARA ÎŞI PIERDE SLUJBA

AFRÂNIO PORTELA I-A TRIMIS UN BRAŢ DE TRANDAFIRI ŞI O CARTE DE VIZITĂ stabilind o întâlnire în aceeaşi lăptărie. Roşa a coborât dintr-o maşină particulară, cu şofer îmbrăcat în livrea şi cu şapcă.

— Eşti tot mai frumoasă cu frece zi. Şi-a înfrânat curiozitatea şi n-a întrebat de maşina care aştepta, parcată în stradă. Am venit s-o concediez pe secretara generalului.

— Mi-am închipuit că avea să se întâmple asta când am citit ştirea despre moartea tipului. Nu mă bucur de moartea nimănui, dar de data asta nu mi-a părut rău. Mă apuca greaţa când mă gândeam că el avea să vorbească despre Bruno, elogiindu-1 de formă, mânjind numele iubitului meu.

— De ăla am scăpat, mai rămâne să scăpăm şi de celălalt.

— De general? Nu era protejatul dumneavoastră? N-aţi inventat povestea aceea cu secretara ca să obţin votul lui Lindinho?

— Al ambasadorului. Nu vrea să-i spun altfel decât Lindinho.

Maestrul Afrânio i-a explicat transformarea candidatului, modul de

funcţionare a alegerilor academice, votul în alb, abţinerea.

— Atunci, sunt concediată? Era şi timpul. Lindinho nu prea e cuminte, vrea neapărat să mă duc să beau şampanie în apartamentul lui. Fără să mai vorbim de ciupituri. Noroc că pe pielea mea oacheşă nu prea se văd vânătăile. Altfel...

Maestrul Afrânio socoteşte valoarea automobilului; femeile astea ale lui Bruno îl surprind şi-l tulbură; nu rezistă curiozităţii:

— Altfel, ce?

Roşa zâmbeşte văzându-1 că se uită la maşină:

— Il cunoaşteţi, e prietenul dumneavoastră. Rosti numele bogatului fabricant de ţesături, portughez de origine. O să deschidă un atelier pentru mine, la primul etaj al unei clădiri de pe strada Rosârio. O să luc rez pe cont propriu.

— Şi argentinianca?

— S-a întors la Buenos Aires. Când a rămas văduv, voia să se mărite cu el, neapărat... I-a pus cuţitul la gât...

— Drăguţă femeie, dar ce nesuferită! *La señora Delia Pilar, cantante de tangos*2®, zâmbi el imitând accentul specific unui originar din Buenos Aires, în materie de cântăreţe de tangouri, n-am auzit ceva mai prost.

— Madame Picq m-a trimis la ea acasă ca să-i lac proba la nişte rochii. Acolo l-am cunoscut pe actualul meu... protector...

— Când o să-l întâlnesc, o să-l felicit. A scăpat de nesuferita aia şi şi-a ales cea mai frumoasă roză din Rio de Janeiro. Şi pe tine te felicit. E un om bun

— Ştiu. Nu vrea decât puţină afecţiune. Cred că o să ne înţelegem toarte bine. Afecţiune şi respect pot să dăruiesc. Zâmbi cu buzele ei cărnoase, având în glas o undă de

melancolie şi, în acelaşi timp, de mândrie. Am avut iubirea pe care mi-am dorit-o, e suficient să-mi amintesc zilele acelea ca să fiu fericită. Dar, spuneţi-mi, sunt concediată?

— Demisă din funcţia de secretară. Aş vrea doar să ştiu unele lucruri: el are adresa dumitale? Cum comunicaţi ca să stabiliţi întâlnirile? Prin telefon?

— Crede că locuiesc într-un internat de călugăriţe pentru fete, unde trebuie să fiu înainte de ora nouă seara. Că am venit din provincie pe răspunderea generalului, căruia tata i-a Jost ordonanţă. Am inventat câteva minciunele. I-am dat numărul de telefon al atelierului, cu consimţământul lui Madame Picq, căreia i-am povestit tărăşenia; i-a plăcut şi a vrut să colaboreze. Lindinho sună întotdeauna la ora prânzului, crede că răspunde o călugăriţă franţuzoaică şi zice că e unchiul meu. E mare distracţie! Mă ştie de Beatriz, îmi zice Bia. Bia încoace, Bia încolo şi pac! o ciupitură.

— Stabileşte următoarele cu Madame Picq: când o suna ambasadorul, să spună că dumneata nu mai vrei să-l vezi, să nu te mai caute. în acelaşi timp, Madame trebuie să dea de înţeles că acolo nu e nici un internat, ci ceva loarte diferit, ceva care să-l deruteze, să-l descumpănească pe Lindinho. Lindinho, îţi dai seama?

— Ce vreţi să-şi imagineze mai exact?

— Nimic toarte precis. E suficientă o umbră de îndoială, o bănuială de

— Ca să ñe furios pe fostul meu şef...

— Exact. Şi să nu voteze cu el...

— Bietul Lindinho. Libidinos ca el nu există. Când mă aştept mai puţin, mâna i se vârâ în decolteul rochiei sau pe sub fustă. Când era tânăr, trebuie să ñ fost un mare pericol...

— Şi azi persistă faima lui Lindinho în Japonia şi în Scandinavia.

— E simpatic, ştiţi, nu? îi place la nebunie să spună bancuri

— Eu te-am introdus într-o povestire, îţi aminteşti, Rosa? Cred că am să te iac personaj într-un roman. înainte ştiam doar că erai cea mai suavă şi dulce dintre creaturi, acum ştiu că, în afară de suavă şi dulce, eşti curajoasă şi întreprinzătoare, temerară.

— Antonio m-a făcut aşa. M-am născut din el.

Afrânio Pórtela îşi aminti de versul „Roză de aramă, roză de miere, roză copilă". îi sărută mâna. Roza lui Bruno.

DEZACORDURI IDIOMATICE

— DUMNEATA AI CITIT ASTA? R. FIGUEIREDO JÚNIOR ÎI ÎNTINDE PREŞEDINTELUI EXEMPLARUL din *Correio do Rio.* Am trecut pe aici ca sa va arat. Arata cu degetul coloana „In apararea limbii portugheze . rubrică gramaticală unde generalul Waldomiro Moreira învăţa masele ignorante cum să scrie în portugheza corectă, în limba oficială pură.

— Nu, n-am citit. Deocamdată nu sunt obligat s-o iac, pentru că autorul articolului încă nu face parte din Academie, cu toate că el crede contrariul. Mai am o lună până să adaug şi această corvoadă la celelalte însărcinări ale preşedinţiei.

— Tocmai pentru asta trebuie să citiţi, pentru că autorul încă nu e

Hermano do Carmo ia ziarul:

— Pe căldura asta, domnule Figueiredo... începe să citească şi-şi ridică privirea: Voi aţi venit cu candidatul ăsta...

Ca să-i ţineţi piept celui pe care l-a luat Dumnezeu la momentul potrivit, mergea... Doar pentm asta era bun... Reia lectura articolului: Ce caraghios!

Preşedintele, a cămi politeţe proverbială se accentuase odată cu exercitarea funcţiei care impune perspicacitate şi tact, folosea rareori expresii dezagreabile când se referea la un confrate, academician sau simplu muritor. De data aceasta însă, se simţi îngreţoşat de obrăznicia candidatului, care nici măcar nu aştepta alegerile ca să dicteze în mod public directive referitoare la acţiunile Academiei. îşi exprima deschis dezacordul faţă de atitudinea unui număr apreciabil de membri ai instituţiei faţă de chestiunea explozivă a reformei ortografice — aflate în studiu în cadml comisiei mixte formate din reprezentanţi ai Academiei Braziliene şi ai Academiei de Ştiinţe din Lisabona. încă nu se ajunsese la unanimitate de opinie între delegaţii brazilieni, ceea ce îngreuna mersul lucrărilor.

— Omul ăsta este extraordinar. înainte nu era om mai reţinut, mai amabil, chiar servil, aş zice. S-a întors la o sută optzeci de grade, candidatura unică i s-a urcat la cap. Nu ratează ceaiul, vorbeşte mult şi vorbeşte tare, dă ordine, critică. Zilele trecute m-a luat de braţ şi mi-a servit o lecţie despre pictură. Consideră că punem tablourile pe pereţi după un criteriu incorect. Că nu dăm valoare artiştilor pe care îi consideră el de prima clasă, în timp ce îi scoatem în evidenţă pe alţii care sunt, după el, nişte nulităţi ordinare. T rebuia să-i vezi insolenţa.

Citi ultimele rânduri şi-i dădu înapoi gazeta:

— Trebuia să candideze la Academia din Lisabona, nu la cea din

Unii dintre delegaţii desemnaţi să facă parte din

comisia mixtă, între care şi R. Figueiredo Junior, susţineau necesitatea de a se lua în considerare repercusiunea asupra limbii scrise din Brazilia a caracteristicilor originale ale portughezei vorbite aici de popor. Se opuneau astfel tendinţei anumitor confraţi portughezi, care insistau să impună unele puncte de vedere rigide, corecte pentm

a. De ce nu stai de

| FĂCUT CHIAR MAI MULT DECÂT SFĂTUIT PREŞEDINTELE. NU S-A LIMITAT LAA-L CĂUTA pe bătrânul Evandro Nunes dos Santos. I-a convocat la un păhărel, în apartamentul lui, pe componenţii comisiei care se deplasase, cu circa trei luni în urmă, până la Grajaú cu scopul de a-1 invita pe generalul Waldomiro Moreira, autor, între altele, al cărţii *Prolegómenos idiomáticos,* să candideze la Academia Braziliană de Litere.

După ce s-au servit băuturile şi gustările, le-a arătat celorlalţi articolul jignitor. Ce credeau ei despre toată istoria aceea?

Evandro îl citise şi pusese să se iacă nişte copii şapirograliate, ca să ñe distribuite printre academicienii care susţineau o poziţie naţionalistă în chestiunea limbii. Figueiredo avea să găsească un exemplar în sertarul lui. Apoi, le aduse la cunoştinţă hotărârea luată de el şi de Airânio Pórtela, referitoare la candidatura generalului. „Suntem nişte canalii!”, conchise în felul lui încântător.

— Dacă tot suntem pe picior de război, adăugă romancierul, organizăm o gherilă, după exemplul luptătorilor

maquis, în Franţa. Urma să vă comunicăm, dar am început deja să lucrăm. Cu o bună receptivitate şi cu multă

— N-am ştiut nimic, zise Rodrigo.

— De ce nu mi-aţi spus de îndată? se plânse Figueiredo.

— Cu toată discreţia, am mirosit că plutea ceva în aer, dezvălui Henrique Andrade. Paiva era dezorientat. Divina noastră María João s-a străduit mai bine de o lună să-l convingă să voteze cu generalul şi, deodată, îi cere să voteze în alb. Am simţit mâna maestrului Airânio în urzeala asta.

Au discutat apoi situaţia. Deşi erau de acord că generalul era un impostor arogant şi nesuferit, dispus să transforme Academia într-o garnizoană şi pe academicieni în nişte cătane disciplinate, n-a existat, totuşi, o adeziune generală la gherilă şi comisia celor cinci s-a dizolvat.

Henrique Andrade s-a scuzat. în alte împrejurări, s-ar ñ alăturat lor cu multă plăcere, ca să împiedice un asemenea veleitar să ocupe un fotoliu în Academie. Dar ţara trăia o asemenea conjunctură politică, sub dictatura *Statului Nou,* încât, după părerea lui, democraţii erau nevoiţi să se alieze cu toţi cei capabili să contribuie, într-un fel sau altul, la schimbarea situaţiei. Or, generalul, chiar dacă în rezervă şi fără vreo foncţie de comandă, avea, cu toate acestea, trecere pe lângă oîcialităţi. în timpul campaniei academice stătuseră de vorbă, iăcuseră schimb de opinii, schiţaseră planuri. Cum nu considera că votul său era hotărâtor, Henrique nu şi-l schimba. Dacă generalul ar pierde alegerile, nu l-ar deranja. Dar nu dorea să contribuie la asta, întrucât avea angajamente politice cu candidatul. Oricare ar î fost rezultatul, voia să rămână în relaţii bune cu generalul. De altfel, la data alegerilor, avea să

fie în Bahia. înainte de a pleca, urma să înmâneze scrisoarea cu voturile candidatului însuşi.

Rodrigo a cerut şi el să fie eliberat. De plăcut, i-ar fi plăcut lui să ia parte la gherilă, bătălia fiisese o experienţă incitantă, pe care avea s-o relateze, în viitor, într-un nou volum din ale sale *Memorias alheias.* Dar avea şi motive să rămână în aiâra divergenţelor. Nu erau civice, precum cele ale lui Henrique, dar erau la fel de respectabile.

— Motive casnice... râse maliţios şi înţelegător maestrul Afrânio. E-n regulă, cavalere, eşti eliberat.

în ceea ce-1 priveşte pe R. Figueiredo Junior, el nu dorea altceva decât să-şi asume o poziţie de luptă avansată. Şi a fost entuziasmat aflând ce se iăcuse

VERSIUNEA LUI AFRÂNIO PORTELA ASUPRA MANEVRELOR NEDEMNE ALE CANDIDATULUI

CÂND A AJUNS LA ACADEMIE, INTENŢIONAT DEVREME, AFRÂNIO PORTELA l-a întâlnit pe decanul Francelino Almeida, lângă trezorier, semnând condica de prezenţă şi primind plicul cu indemnizaţia de şedinţa. împreuna, se îndreaptă spre dulapul în ale cărui sertare personale se păstrează corespondenţa celor patruzeci de nemuritori.

— Mi se pare că eşti cam abătut, Francelino. Vreo problemă? La vârsta noastră trebuie să avem grijă de sănătate.

— Stau bine cu sănătatea, nu mă supără nimic.

— Atunci? Maestrul Afrânio insistă, preocupat de bunăstarea colegului şi prietenului său.

— Nişte chestii care mă îngrijorează.

Îşi iau corespondenţa şi se întorc la secretariat; romancierul îl conduce pe diplomat către nişa unei ferestre:

— Ce chestii?

— Generalul ăsta, de exemplu. S-a schimbat mult, nu ţi se pare?

Odată venită replica aşteptată, maestrul Afrânio a mers direct la subiect:

— Pentru gustul meu s-a schimbat chiar prea mult. Trebuie să-ţi spun, Francelino, că am suferit o mare decepţie din partea acestui domn. Vorbea cu glas scăzut: După cum poate ţi-ai dat seama, la început am fost interesat de candidatura lui. Am vorbit chiar cu doi sau trei prieteni...

— Mi s-a spus.

— Apoi însă, aflând despre anumite lapte... cum să spun ... degradante, mi-am schimbat poziţia pe de-a-ntregul. Rămâne între noi, nu vreau să se afle; mai ales el să nu afle - am hotărât să votez în alb.

Decanul era vădit interesat:

— Fapte degradante? Ce fel de fapte?

— Manevre nedemne. Am să-ţi spun, confidenţial. Am o veche prietenă, din vremea traiului boem, o franţuzoaică ce deţine o primitoare pensiune pentru femei, fete alese pe sprânceană, nici nu par ceea ce sunt. Zilele trecute m-am întâlnit cu ea şi mi-a relatat o istorie incredibilă. Imaginează-ţi că generalul Moreira, un obişnuit al casei, a plătit-o pe una dintre fete, cu care obişnuieşte să se distreze, ca să obţină voturi pentru el, trecând drept sen ei aia lui pe lângă unii academicieni...

Decanul păli brusc:

— E incredibil! Ce canalie!

— Madame Picq, proprietara pensiunii, s-a distrat copios răspunzând telefoanelor date de unii colegi ai noştri care o căutau pe fată. Vesela pensiune a devenit un discret pension de domnişoare, condus de călugăriţe, iar *madame* era, la telefon, sora Picq, călugăriţă franţuzoaică. O lipsă totală de respect.

— Pensiune de femei... Hm! Hm! Generalul, *habitué,* ai? Ce canalie! Paiva mi-a spus că e sărac, însă mi-a trimis un coş extrem de scump, de la Băcănia Ramos & Ramos.

— Şi de unde face rost de bani ca să cheltuiască atât? Să angajeze vagabonde, să cumpere de la Ramos & Ramos cu preţurile pe care le au ei?

Maestrul Afrânio îşi coborî şi mai mult glasul, vorbind aproape la urechea diplomatului, a cărui lealitate faţă de guvern, oricare ar î fost el, era notorie; Francelino Almei da avea oroare faţă de Opoziţie:

— Atunci nu ştii că generalul e omul de încredere al lui Armando Sales, al grupului care a încercat să dea lovitura de stat din ’38, împreună cu integraliştii? N-a participat la tărăboi pentru că nu se aâaîn Rio.

— Ştiam că a fost armandist...

— Şi continuă, e unul dintre cei mai activi în conspiraţia contra regimului. Vrea să îe ales academician tocmai ca să aibă o acoperire care să-i garanteze impunitatea. In spatele lui se aâă grupul lui Armando Sales, cei din familia Mesquita din São Paulo. Ei sunt cei care intră cu banii pentru cheltuielile de candidatură. Biscuiţii pe care i-ai mâncat erau subversivi, bătrâne.

— Dar, dacă-i aşa, e periculos să-l aducem pe omul

ăla în Academie!

— Odată devenit candidat unic, s-a dispensat de serviciile fetei şi a terminat cu coşurile. După părerea mea, răul cel mai mare îl reprezintă tentativa de a utiliza Academia pentru scopuri politice. Ştii că nu sunt un simpatizant al Guvernului, dar aici nu fac politică; sunt de părere că Academia trebuie apărată, trebuie să îe deasupra unor astfel de conjuncturi şi dispute. Pentru toate aceste motive, mi-am schimbat intenţia de vot.

— Eu nu m-am gândit niciodată să votez cu el, aîrmă decanul cu naturaleţea insolenta a diplomatului cu experienţa. Ma angajasem faţă de Sampaio Pereira. Ai perfectă dreptate, a vota cu omul ăsta e o nechibzuinţă. Bine că m-ai pus în gardă.

Mai avea ceva ce voia să lămurească:

— Şi Maria João? De ce a tot umblat să obţină voturi pentru el?

— Asta e altceva. Mana Joâo e verişoară cu soţia generalului şi s-a implicat la rugămintea rubedeniei.

— îţi mulţumesc, Portela. Mulţumesc mult.

— Ai grijă, mai cu seamă, să nu-ti simtă generalul poziţia. E un tip periculos, capabil chiar de vreun act violent. Fă ca mine, mă port foarte frumos şi-l las să creadă că are votul meu, garantat. Când o veni momentul să pun hârtiuţa în urnă... După ce voturile vor î incinerate, cum să mai afle cine a votat

ALIANŢA MURDARĂ

LISANDRO LEITE A UMBLAT ABĂTUT FIX CINCISPREZECE ZILE, EXACT INTERVALUL de timp dintre ultimele trei şedinţe ale Academiei ţinute după înmormântarea colonelului Sampaio

Pereira. în după-amiaza aceea, când a ajuns acasă, nici nu mai părea acelaşi, posomoreala îi dispăruse. Dona Mariúda cunoştea variaţiile de dispoziţie ale soţului ei:

— Ce s-a întâmplat? Nu mai eşti mohorât.

— Ceva de necrezut, dacă mi s-ar li povestit, n-aş li crezut. Dar am avut dovezi rondele. Aceiaşi indivizi care au pus la cale candidatura generalului, clica lui Portela, se agită acum s-o îngroape. Am aflat nişte chestii uimitoare. De data asta, cel mai întărâtat e Evandro. Nu-1 scoate pe general din Linia Maginot, poreclă pusă de Agnaldo.

I-a povestit amănunte, fraze cu dublu sens, conflденţe smulse cu abilitate, vorbe prinse din zbor, şuşoteli la care trăsese cu urechea.

— Şi tu ce-o să foci? O să-l sprijini pe general?

Chipul gras al juristului se lumină într-un zâmbet larg:

— Eu? Nici nu mă gândesc. O să mă aliez cu ei... Scaunul Tribunalului Suprem mea mat poate ajunge in mâinile noastre de pe urma acestor alegeri. Dacă generalul nu va li ales, dacă nu întruneşte cvorumul...

Explică, analizând împrejurările: dacă generalul nu va li ales, el,

LES MAQUISARDsfii

RĂZBOIULUI, INTELECTUALI FRANCEZI DE D

Toţi aceştia,
precum şi

care urna să susţină nişte conferinţe şi să stabilească unele contacte. O strânsă prietenie, născută din admiraţia reciprocă, îi lega pe cei doi eseişti. Evandro îi adunase pe prietenii Franţei în jurul lui Bastide, pentru ca, împreună, să studieze modalităţile efective de a ajuta organizaţiile forţelor lui de Gaulle şi grupul *maquis,* de a ajuta Rezistenţa. Tânăra stăpână a casei, Isabel, îi primea alături de fratele ei şi de bunic, iremătând de bucurie - doar era fina lui Bmno.

Printre hotărârile pe care le-au luat, una căpăta un interes special, prin rezultatul financiar garantat şi, mai ales, prin repercusiunea ei: Maria João şi-a propus să monteze din nou, într-un spectacol unic, în beneficiul francezilor liberi, într-o zi de luni, zi în care companiile de teatm se odihnesc, piesa lui Antonio Bruno, *Mary John,* cu care debutase în 1922 în cadml Companiei Leopoldo Froes. Pretextul era aniversarea celor douăzeci de ani ai săi de

Entuziasmul a fost general; sub patronajul lui *Dom Casmurro,* Alvaro Moreyra a acceptat să regizeze noua montare, iar Santa Rosa^ s-a însărcinat cu decorurile. R. Figueiredo Junior urma să scrie prezentarea programului, Procopio urma să dea viaţă ibisului astm de la Hollywood, personaj creat de Froes în montarea anterioară, Alrânio Pórtela urma să negocieze sala Teatmlui Fénix cu iamilia Guinle. Cu toţii, începând cu doamnele, s-au oferit să distribuie bilete, la un preţ ridicat.

Petrecere veselă, masă îmbelşugată, băuturi de calitate, conversaţie inteligenta, entuziasmul adolescentin si dezinvolt al lui Pedro şi al Isabelei. După luarea hotărârilor, invitaţii s-au răspândit prin grădină ca să se bucure de briza mării în noaptea fierbinte de decembrie. Maestrul Afrânio,

dona Rosarinho şi Maria João s-au aşezat pe una dintre băncile rustice, sub un arbore Jack.

— Ce idee minunată ai avut, Maria João... Dona Rosarinho o ia de mână pe actriţă, cu căldură.

plus, mi-am dorit întotdeauna să remontez piesa pe care a scris-o el pentm mine, piesa mea. Poate că azi pare ingenuă, dar versurile continuă să fie magnifice, nu-i aşa? Singura problemă e că am ficut *Mary John* când aveam mai puţin de douăzeci de ani, iar acum am treizeci şi opt...

— Nu te apuca să trâmbiţezi în stânga şi-n dreapta. Nimeni nu ţi-ar da mai mult de treizeci... spuse maestrul Afrânio amabil. Şi nu minţea.

— M-am gândit să invit o actriţă tânără pentru rolul principal. Mărturisesc însă că mor de dorinţa de a-1 trăi din nou. E ca şi cum m-aş întoarce la zilele acelea, Mary John sunt eu la cei nouăsprezece ani. Oare mai merge?

— Calm, răspunse dona Rosarinho. Eu nu te-aş amăgi, nu te-aş lăsa să cazi în ridicol. E o simplă chestiune de machiaj. Erau prietene încă din vremea îndepărtată a celeilalte montări a piesei *Mary John.*

Maestrul Afrânio schimbă subiectul:

— Şi votanţii noştri? Cum merge schimbarea, *les tournants de*
l-histoirm

Râsul şăgalnic al Măriei Joâo răsună printre pomi:

— Ce istorie amuzantă.. Obţinusem patm voturi pentru generalul ăla, iară să-l punem la socoteală pe cel al lui Paivinha, iar apoi a trebuit să stric tot, să iac stânga împrejur. Dacă le-aţi li văzut feţele, scumpii de ei...

— Cum ţi-ai explicat interesul pentm general? a fost

curioasă dona Rosarinho.

— Foarte simplu: interes de mdă, am declarat că sunt vară primară şi prietenă intimă cu soţia lui.

— Şi acum, când le ceri să voteze în alb sau să se abţină?

— Am inventat o poveste înspăimântătoare, care-i umple de revoltă pe drăgălaşi. Indignată, aproape cu ochii în lacrimi, dezvălui comportamentul intolerabil al generalului. Cu o totală lipsă de respect iaţă de soţie, de cămin, de prietenie, a încercat să pună mâna pe mine la el acasă, a vmt să mă târască în patul conjugal. Scenă dezgustătoare, demnă de cea mai bună dramă ieftină italiană - generalul încercând să mă violeze, eu rezistând eroic. După ce am scăpat cu mare greutate, cu bluza siâşiată, cu pieptul învineţit, am iugit, în timp ce el îmi arunca cele mai urâte insulte. Eiectul asupra drăgălaşilor e extraordinar. Ei ştiu că niciodată, în toată viaţa mea, nu m-am culcat cu soţul vreunei

Afrânio Pórtela îşi întoarce privirea către cerul plin de stele; el ştie cel mai bine. Mana joão era intransigentă în putinele si ngidele ei idei preconcepute, principiile mele, cum spunea ea. Când Afrânio candidase la graţiile ei, după ce trecuseră nişte ani de la terminarea relaţiilor cu Bruno, ea, sărutându-1 pe obraz, a închis discuţia:

— Nu se poate, maestrul meu adorat. Ştiţi bine cât ţin la dumneavoastră, dar sunt prietena donei Rosannho. E imposibil, nu insistan, altfel mă întristez.

Briza vine dinspre mare şi zăboveşte jucându-se cu părul marii actriţe, care încheie relatarea:

— Drăgălaşii sunt revoltaţi. Cine poate vota cu un

asemenea monstru? Bietul general... De ce a devenit detestabil aşa, dintr-odată?

— Nu e detestabil, e general.

R. Figueiredo Júnior se apropie, cu privirea lacomă:

— Maria, vorbeam cu Alvinho - se referă la Alvaro Moreyra - şi ne-a venit o idee pentru spectacol, o găselniţă.

Maria João se ridică şi-i oferă braţul dramaturgului care-1 tradusese pe Ibsen exclusiv pentru ca ea să poată trăi în pielea Heddei Gabier:

— Hai, povesteşte-mi...

Privirea lui Afrânio Pórtela însoţeşte siluetele celor doi, care dispar în întuneric. Maria João nu e, probabil, prietenă cu soţia lui Figueiredo. Personaj plin de viaţă, colecţionând bărbaţi şi succese, acumulând averi şi glorie, fosta prinţesă de *Mi-carême,* născută într-o suburbie săracă, era acum o mare actriţă. Iubirile lui Bruno, femeile lui, toate marcate de el. A de la Antonio, A de la *amor,* amprentă de neşters săpată în inimă.

Maestrul Pórtela nu-i povestise noutatea lui Rosarinho, căci încă nu se hotărâse să înfrunte topurile de hârtie albă. Dar tentaţia romanului (roşie în noaptea conspirativă în care luptătorii *maquis* şi-au instalat bivuacurile pe colina din cartierul Santa Teresa, în oraşul Rio de Janeiro.

CLOCLŐ Sí SETE PINOTES

UŞURATICĂ, AH, UŞURATICĂ! DAR ARE INIMĂ BUNĂ ŞI E CORECTĂ, ÎŞI ZISE generalul Waldomiro Moreira auzind sugestia Ceciliei. Tânăra îşi deviase atenţia de la radio, unde Stela Maris cânta blues, ca să spună:

— Tată, când o să comanzi în Academie, aranjează

un premiu pentm Claudionor. Clocld merită.

— Ai dreptate, nu-i lipsesc meritele. Prieten devotat, cu simţul ierarhiei, nici nu pare civil.

într-adevăr, Claudionor Sabenţa pare mai degrabă ordonanţa generalului, aliată la ordinele lui. îi urmăreşte paşii, ascultă şi aplaudă conierinţele academicienilor, ascultă relatarea vizitelor protocolare, numără şi renumără voturile, numărătoare devenită, din iericire, inutilă din cauza decesului cât se poate de oportun al colonelului.

De altiéi, în mare taină, autorul cărţii *Gramática expositiva da língua portuguesa*— (nivelurile I, II şi III) revendică responsabilitatea pentm trecerea în nefiinţă a temutului adversar al tatălui Ceciliei. Adept al spiritismului, din când în când frecventează un loc unde se practică *umbandd^* şi unde domneşte, grasă şi absolută, mama Graziela do Bunokd, ce primeşte, între alte entităţi mai puţin teribile, puternica entitate invocată sub numele de Spiritul Sete Pinotes, un spirit capabil de iapte de nedescris. Când intervine el, la cererea mamei Graziela, e punct ochit, puna lovit. Pentm chestiuni de bani şi de dragoste, de legat şi dezlegat, de invidie şi deochi, preoteasa recurge la alte divinităţi. La *caboclo*— Curiboca, de exemplu, excelent pentm a vindeca bolnavii, la Yemanjá Maré Alta, specialistă în intrigi amoroase, şi la bătrânul negm Ritacinio, al cămi puna iorte sunt pariurile, loteria şi tot ceea ce se reieră la bani. Mama Graziela îl păstrează pe Sete Pinotes pentm cereri disperate, cazuri greu de rezolvat, care cer un tratament special, o vrajă puternică.

Sabenţa a comandat şi plătit lucrare cu mare temei şi un preţ piperat pentm Sae Pinotes - închiderea drumurilor

Academiei pentru colonelul Sampaio Pereira. Intenţia solicitantului era doar eleaorală, sângele cocoşilor şi ceara lumânărilor trebuiau doar să blocheze uşile Casei lui Machado de Assis pentru adversarul generalului Moreira. Dar Sete Pinotes, după cum a zis mama Graziela, iar Sabença a putut să constate, avea mână grea, nu umbla cu jumătăţi de măsură. Iar măsura întreagă l-a frilgerat pe colonel.

Catolic practicant, generalul Moreira nu crede în superstiţii. Dar dona Conceiçâo şi Cecilia cea despărţită n-au avut nici o clipă de îndoială şi au trimis un ajutor să cumpere rachiu şi ţigări destinate merituosului spirit. Superstiţie sau iăcătură, Sabença merita recunoştinţă.

— La distribuirea premiilor de anul viitor o să am grijă să-l premiez pe Sabença. El ar putea să primească Premiul José Verîssimo pentru antologia pe care a publicat-o acum. Generalul e la curent cu tot ceea se referă la premiile atribuite de Academie.

— Nu poate î chiar anul ăsta, tată? Ar î un cadou frumos de Crăciun pentru Cloclô...

— Premiul Academiei nu e cadou de Crăciun, prostuţo. Dar poate li liniştit, o să am grijă de treaba asta. Şi nu folosi diminutive ridicole pentru un filolog care, deşi tânăr, şi-a câştigat deja un oarecare renume.

Cecilia răspunde mulţumită:

— Dacă intri în Academie, o să ii important, nu-i aşa, tată? Acolo nu- s decât învăţaţi, cei mai însemnaţi.

Prolitând de acest rar moment de interes din partea fiicei pentru asemenea subiecte, generalul se puse pe confidenţe: Academia are nevoie de o reformă serioasă în privinţa cadrelor ei, inevitabil lentă, căci postul e pe viaţă. La

alegerile realizate în ultimii ani a existat o neglijenţă vădită în privinţa unor principii care orientau alegerea academicienilor încă de la întemeierea instituţiei, înainte, se acorda prioritate exponenţilor păturilor superioare ale societăţii. în prezent, preferinţa se îndreaptă spre scriitori, chiar şi atunci când nu au altă calificare în alară de cea literară. într-atât încât ilustra societate a rămas fără un reprezentant al Forţelor Armate, o absurditate! Nu că el ar li fost împotriva intrării scriitorilor, dar trebuie să ştim să alegem. Unii dintre cei aliaţi acolo, Doamne apără! Nu ştiu nici regulile cele mai elementare ale gramaticii, asasinează limba portugheză. Unora le lipseşte până şi decenţa cerută de roba nemuririi. Exemplul selecţiei perfecte, spunea el fără vanitate, era el însuşi - scriitor şi oîţer superior al Armatei, general. îşi priveşte îica ce-şi împarte atenţia între discursul tatălui şi muzica de la radio, vocea divină a Stelei Maris, şi-i ordonă:

— Nu te apuca să trâmbiţezi încoace şi-ncolo ce ţi-am spus. Nimănui, ai auzit? Cu atât mai puţin vreunui academician.

De nu i-ar povesti lui Rodrigo când... Uşuratica, ah, uşuratica! Cu toate acestea, era o lată bună - inimă de aur şi justiţiară.

NESĂRATA

INIMĂ DE AUR ŞI JUSTIŢIARĂ, POATE. GENEROASĂ, ÎNSĂ, CU CEI cărora li se dăruieşte, în speranţa necontenită de a-1 întâlni pe cel care nu se va

De ce trebuie să îe mereu aşa? Când o cunosc, se aprind de dorinţă, îi iac curte, caută s-o cucerească, îi aştern lumea la picioare. La început, totul merge bine, Cecilia e

graţioasă, provocatoare şi se dăruieşte fără rezerve, serviciu complet.

De ce nu se prelungeşte interesul, de ce se risipeşte în scurt timp? Unul dintre ei, frumos şi prost, îi aruncase în faţă o vorbă audă: „Vulgară, eşti vulgară, nu-ţi dai seama?” Un altul, mai puţin frumos şi mai necioplit, referindu-se la momentul decisiv, a folosit o imagine insultătoare: „Nesărată, eşti nesărată ca o frunză zdravănă de salată fără sare, fără nimic”. La început plângea, apoi a început să se folosească de rezerve. Da, pentru că fără bărbat nu poate trăi. Cu cine o li semănat? Dona Conceiçâo n-a aâat niciodată răspunsul la această întrebare.

Primul şi singurul pe lista de aşteptare, dentistul elegant care seamănă cu José Mojica, a dispărut după ce a surprins-o cu Rodrigo, şi Claudionor Sabença nu va întârzia să-şi vadă recompensată lunga şi insistenta strădanie.

— VIZITA E ABSOLUT INDISPENSABILĂ. NICI UN CANDIDAT NU-ŞI POATE aroga dreptul de a nu vizita un academician sau altul, sub nici un pretext. Academicianul, da, el e stăpân, poate să renunţe sau chiar să refuze vizita, dar candidatul trebuie doar să solicite ziua şi ora, ca să comunice dorinţa lui şi să cerşească sprijin.

în bibliotecă, aşezat comod într-un fotoliu, cu portţigaretul între degete, bătrânul Francelino Almeida le expune teza sa celor trei colegi care discutau despre subiectul respectiv când a sosit el. Decan, nemuritor de patruzeci şi trei de ani, supravieţuitor al grupului de fondatori, autoritate indiscutabilă în tot ceea ce are legătură cu statutul, regulamentul şi tradiţiile Academiei, e ascultat cu atenţie şi respect:

— Ştiu bine că vizita nu e prevăzută în regulament, nu e vorba de o impunere scrisă. Cu toate astea, e mai obligatorie decât oricare punct din statut sau din regulament. E o condiţie *sine qua non* pentru ca un candidat să îe ales. N-are rost să se vorbească de duşmănie şi nici despre lipsă de preţuire. Aici, în acest aşezământ, nu există duşmani, nici resentimente şi toţi sunt demni de preţuire.

Despre acest subiect putea să peroreze ceasuri în şir, căci îl considera fundamental pentru a păstra nealterată ierarhia şi autoritatea ilustrei societăţi:

— Faptul că un academician îşi demonstrează public simpatia pentru un anumit candidat, promitandu-i votul, nu-i scuteşte de obligaţie pe ceilalţi pretendenţi. Dimpotrivă, vizita devine absolut necesară.

Suâă cu plăcere fumul ţigării - numai cinci pe zi, pentru a evita bronşita şi catarul - şi continuă:

— Academia e unică, fără egal; trebuie curtată, adulată. Şi cum Academia e ibimată din academicieni, trebuie să îm, logic, curtaţi, adulaţi. Ce- am î noi fără vizite?

Colegii primesc întrebarea cu exclamaţii ce întăresc afirmaţiile venerabilului diplomat. Care conchide sever:

— Generalul comite o mare greşeală, chiar de neiertat, declarând că nu-1 va vizita pe Lisandro. De ce adoptă această atitudine arogantă? Pentru că lui, pe care şi l-a exercitat. Generalul, însă, nu are dreptul să se îmbulheze şi s-o rupă cu una dintre cele mai legitime tradiţii ale Academiei. Procedează foarte

Expunerea decanului e răsplătită cu aprobarea unanimă a colegilor care o ascultă. Unul dintre ei completează:

— în aiară că acţionează după bunul său plac, Linia Maginot e şi gură-

Ar li putut adăuga că, în afară că acţiona după bunul-plac şi că era gură- spartă, generalul era şi naiv. Le destăinuise unor nemuritori, doi sau trei, hotărârea lui de a nu-1 vizita pe judecătorul Lisandro Leite, care-1 tratase cu animozitate în decursul campaniei şi care continua să lupte împotriva candidaturii sale, încercând să-i persuadeze pe unii academicieni - foşti alegători ai lui Sampaio Pereira - să voteze în alb. Era în joc demnitatea lui de general, ea îl obliga să ia hotărârea aceea sinonimă cu un afront. Piind candidat unic, îşi poate permite un lux sau altul, are anumite privilegii.

O confidenţă iăcută unui academician în perioada de alegeri e un secret aruncat într-un sac găurit, circulă ca dus de vânt, prin aeml ventilatoarelor în după-amiezele

caniculare ale verii din Rio. Mai ales când scoate la iveală vreo erezie şi vreo constrângere. De unde invenţia asta că un candidat unic se bucură de răsiăţuri şi privilegii?

Lisandro a fost singura excepţie iăcută de general în perindarea impusă de vizite. A suportat călătoria cu trenul spre Minas Gerais, în timpul căreia i-a înţepenit tot corpul, dar a meritat; i-a adus votul povestitomlui hemiplegie. La São Paulo s-a dus cu avionul. A fost primit cu cea mai mare cordialitate de poetul care scrisese *Romanceiro dos bandeirantes—.* Şi-au adus aminte de unele episoade din revoluţia din ’32, la care bardul participase în cadml Statului-Major al colonelului Euclides de Pigueiredo. în loc de cele douăzeci de minute obişnuite, vizita s-a prelungit până spre seară. în privinţa votului, automl liric al volumului *Livro dos salmos* a rămas să-l trimită direct la Academie, conform obiceiului împământenit. Călătone scumpă, din pnetna dmmulut cu avionul, sufragiul acela ilustru era, cu siguranţă, al lui, chiar dacă, în loc de candidat unic, ar mai li disputat alegerea cu canalia de Sampaio Pereira. Poetul Mărio Bueno era un camarad de litere şi de arme.

VIZITATORUL ANTERIOR

MAI PUTERNICĂ DECÂT CAMARADERIA DE ARME S-A DOVEDIT CEA DE POEZIE. Cu câteva zile înaintea generalului, frísese în São Paulo bătăiosul Evandro Nunes dos Santos, numit şi El Pasionario de către Afrânio Pórtela, cu scopul exclusiv de a-1 îmbrăţişa pe Mărio Bueno şi de a dezbate cu el unele chestiuni academice. Prieteni vechi şi chiar înrudiţi într-o anume măsură, pentru că soţia poetului era verişoară cu răposata Anita. în rarele sale vizite la Rio, Bueno era

găzduit în conacul de la Santa Teresa.

tipică din São Paulo a descendentului de exploratori. Prima dată, ca să-l roage să voteze cu generalul. Sarcină uşoară, întrucât Mário Bueno îl detesta pe Sampaio Pereira, care, încă pe când era maior, frísese şefril forţelor de siguranţă şi informaţii ale Armatei din São Paulo după înfrângerea revoluţiei din 1932 şi iăcuse nişte diavoli din învinşi, acuzându-i că ar ñ fost separatişti.

— E un vânător de sclavi, cum crezi că aş putea să-l sprijin? Chiar nu mă cunoşti? A venit să mă viziteze, l-am tratat bine şi i-am promis votul, aşa cum lac cu toţi, doar sunt un om educat. Dar e clar că votez cu generalul tău, care, de altfel, a participat la epopeea constituţionalistă.

Mai greu a fost a doua oară, când a venit să-l roage pe poet să nu voteze cu generalul, să voteze în alb. Epopeea constitutionahsta s-a dovedit un obstacol

— O ñ un veleitar, nu zic, iar autoritar şi nesuferit

chiar cred că este. frecventez atât de puţin Academia, nu mă

duc la Rio aproape niciodată, aşa că pe

mine n-o să mă sâcâie.

Evaristo se aștepta la obiecții, tot ceea ce avea legătură cu mișcarea din '32 devenise sacru pentru hardul poemului *Amore, por São Paulo*[12], cânt erotic, singurul locu cu adevărat prost în toată creația sa poetică aseptă. Evaristo, însă, avea un atu puternic:

— Eu am crezut că ți-ai mai mare dorință a ta era să-l vezi pe José Feliciano în Academie... Își șterge *pince-nez*-ul încetișor, îl punea iar pe nas. Când te-am sunat ca să-ți spun despre cocarda lui Bruno, am fost de acord că Feliciano era candidatul perfect să-l înlocuiască și tu ai fost aceia care a rostit primul numele lui. Mare poet, un om minunat și, pe deasupra, din São Paulo, om de aceeași nație cu tine.

— Sigur că Feliciano e idealul, dar ce poveste asta a militarilor...

— Eu am vrut să propun candidatura lui Feliciano, dar Afrânio a considerat că aveam nevoie de un general ca să-l înfrunțăm pe Sampaio Pereira, care era colonel. Avea dreptate și, fie vorba între noi, cu general cu tot, nu știu dacă l-am fi învins. Dar fascistul n-a mizat la postumicile campanii, a înghițit gălușca. La ce naiba ne folosește acum un general? Ai auzit că în Academie există fotolii rezervate? Unul pentru Armată, altul pentru Marină, altul pentru Aeronautică? Într-o bună zi, or să și le revendice și Poliția Militară și Corpul de

Mário Bueno ținea la José Feliciano ca și cum i-ar fi fost frate de sânge. Camarazi din tinerețe în redacțiile ziarelor și în noaptea din „Paulicéia Desvairada"[13], se culcaseră cu aceleași femei ușoare, cutaseră aceleași fete de familie, se distraseră în carnavaluri zeburonești prin saloane decorate de Lasar Segall, împreună participaseră la Săptămâna Arte Moderne și semnaseră manifeste violente împotriva Academiei Braziliene de Litere. În 1932, José Feliciano se afla în orașul Campos do Jordão, într-un sanatoriu pentru tuberculoși, făcând pneumotorax. N-a rezistat nici o secundă. L-au găsit ca soldat

voluntar pe frontul din Minas Gérais, de unde l-au adus înapoi cu forţa, ca să-şi termine tratamentul.

— Ai câştigat, bătrâne anarhist. N-o să votez în alb, pentru că generalul a fost combatant în ’32, dar mă abţin. Rezultatul e acelaşi, există însă o

— Ştiu.

— îmi păstrez votul pentru José. La urma urmelor, dacă n-a ajuns să lupte, a fost pentru că medicii l-au smuls din tranşee. Şi ce poet, bătrâne... Mário Bueno avea darul rar de a admira: Cel mai mare din São Paulo.

— Un mare poet, da, dar cel mai mare poet din São Paulo eşti tu. Mário Bueno avea darul rar de a admira, dar şi darul mult mai puţin rar, chiar destul de comun în mediile literare, de a se admira pe sine:

— Nu, Evandro. Nu sunt cel mai mare poet din São Paulo, sunt cel mai mare poet din Brazilia.

ANTECEDENTE ALE SPECTACOLULUI

ÎN ULTIMA ZI DE LUNI DINAINTEA CRĂCIUNULUI, PLINĂ DE SPERANŢĂ APREHENSIVA ŞI DE NERĂBDARE, Mana Joâo a prezentat, pe scena Teatrului Fénix, într-un spectacol de gală, comedia în versuri de Antonio Bruno, *Mary John,* după optsprezece ani de la premieră. în poñda preţurilor ibarte ridicate ale biletelor, n-a rămas nici un singur loc neocupat; erau oameni în picioare pe culoarele laterale şi aşezaţi pe jos pe culoarul central. Până în momentul ridicării cortinei, doritorii de bilete s-au înghesuit la casă, unde un mic aiş informa: „Nu mai sunt bilete".

A fost prezent tot Rio de Janeiro, ce avea oraşul mai important, de la ministrul Aranha, a cărui prezenţă căpăta un caracter de provocare iâţă de duplicitatea politicii externe a *Statului Nou,* până la Sténio Barreto, Scârbosul, căruia María João îi rezervase trei loji, luându-i o mică avere.

Spectacolul irísese amplu popularizat şi promovat de ziare şi de posturile de radio. Spectacol aniversar al celor douăzeci de ani de scenă ai Măriei João - socotiţi de la scurtele apariţii în revistele care o aveau ca protagonistă pe Margarida Vilar -, reprezenta încheierea glorioasă a anului teatral, eveniment fără egal în viaţa culturală a metropolei.

Timp de câteva zile, ştirile au vorbit despre faptul că încasările erau destinate cauzei Franţei Libere. *Dom Casmurro* publicase în prealabil prezentarea scrisă pentru program de R. Figueiredo Júnior şi, astfel, faptul devenise public:

„La aniversarea a douăzeci de ani glorioşi de teatru, María João a hotărât să omagieze Franţa cea eternă, azi bătătorită de cizmele naziste, dedicând spectacolul

combatanţilor care luptă împotriva ocupantului sângeros şi obscurantist al patriei lor, direcţionând către francezii liberi toate încasările. Merită subliniat un fapt: toţi cei care au cooperat la realizarea spectacolului, de la

ceva, ca o dovadă de prietenie şi admiraţie Jaţă de primadona teatrului nostru şi ca o dovadă de solidaritate nelimitată cu eroica luptă a poporului francez, care e şi a noastră. Nici o piesă n-ar fi fost mai indicată pentru această sărbătorire a Măriei Joăo şi a Franţei combatante decât comedia lui Antânio Bruno, *Mary John.* Pentru marele şi neuitatul poet care a scris această piesă, compusă special pentru debutul Măriei Joăo în teatrul dramatic, avându-1 ca partener pe Leopoldo Froes, Franţa, unde a trăit şi din a cărei cultură s-a hrănit, era o a doua patrie. Inima lui nu a suportat s-o vadă umilită, în captivitate. Antdnio Bruno a fost una dintre primele victime ale căderii Parisului/'

Cum săptămânalul nu frrsese suspendat sau interzis, celelalte ziare şi posturile de radio au profitat de ocazie şi au lăudat gestul Măriei Joăo; a plouat cu adjective, grandilocvente şi afectuoase. S-a aflat că directorul DIP - personalitate contradictorie - autorizase personal publicarea textului lui Figueiredo şi se Jăcuse că n-a văzut ştirile. N-a reuşit să menţină această poziţie liberală mult timp. Au venit imediat ordine de sus, pornite de la acelaşi cabinet din *Palâcio da Guerra—,* înainte ocupat de colonelul Sampaio Pereira, care condamnau ştirea şi o considerau ca având caracter de revoltă. Ca urmare, DIP a interzis orice relerire, în publicitate şi la ştiri, la spectacol, la Franţa, ocupată sau eternă, a naziştilor şi a luptătorilor *maquis.* A fost interzisă şi distribuirea programului.

Dar răul frrsese făcut. în Rio nu se vorbea despre altceva decât despre *Mary John,* iar procurarea de bilete se transformase aproape într-o bătălie în câmp deschis. Se ofereau mii de reali pentru un bilet şi încă şi mai mult pentru

un exemplar al programului cu textul lui R. Figueiredo Junior.

S-a aflat şi faptul că, pe lângă disputa pentru bilete, se ducea şi o altă bătălie, mult mai serioasă, în sânul Guvernului. Sectoarele cele mai radicale din *Statul Nou* cereau interzicerea spectacolului; elemente favorabile cauzei aliaţilor susţineau realizarea lui. Zvonurile circulau, răspândind ameninţări si previziuni diverse. Se vorbea despre o puternică presiune exercitată asupra iamiliei Guinles, proprietarii teatmlui, pentru a-i iace să retragă cedarea Fenix-ului; Jără eiect însă. S-a ailat că responsabilii cu remontarea piesei se hotărâseră s-o pună în scenă chiar dacă cenzura o interzicea; uşile teatrului aveau să îe deschise pentru public şi cortina avea să se ridice la ora stabilită. Actorii au început spectacolul chiar riscând închisoarea şi procesul. Se zvonea chiar că îica şelului Guvernului, Alzira, îi comunicase tatălui ei că ea însăşi avea să se ducă la Fenix dacă spectacolul era interzis, ca să-i aplaude pe artişti.

în cele din urmă, spectacolul lusese permis cu condiţia să nu existe, în nici un moment, mai ales la scenă deschisă, vreo referire la legătura lui cu organizaţiile Franţei Libere. Numai spectacol de gală, de aniversare a celor douăzeci de ani de scenă ai Măriei João.

Toate acestea au iăcut ca noua punere în scenă a piesei *Mary John* să-şi depăşească importanţa ei iniţială, pentru a se translbrma într-o confruntare între forţele nazismului metis şi intelectualii brazilieni, aliaţi din nou pe baricadele libertăţii. Aşa s-a întâmplat mereu, din vremurile colonialismului şi ale poeziei unui mulatru din Baia, Gregorio de Matos.

MARY JOHN, MARIA JOÃO, MARIANNE

PRIMELE APLAUZE AU IZBUCNIT CÂND S-A RIDICAT CORTINA ÎN sala Teatrului Fenix, înfăţişând decorul creat de Santa Roşa, o revoluţie în scenografia teatrului brazilian, începutul unei noi ere. Aplauze care s-au repetetat la apariţia fiecăruia dintre artişti, crescând până la aplauze îndelungate pentru a-1 saluta pe Procopio Ferreira în rolul şarlatanului care se proclama actor de cinema yankeu (rol creat înainte de Leopoldo Froes); stăpâmndu-si emoţia, începu să declame versurile de început ale piesei încă în sunetele aplauzelor. Când a intrat în scenă Maria João, o tânără de optsprezece ani din mahala, zăpăcită şi nesăbuită, cap sec ce se topea după filmele nord-americane, miss Mary John, reprezentaţia a trebuit să fie întremptă, întrucât ovaţiile s-au prelungit timp de un lung minut.

După acest început răsunător, publicul s-a liniştit şi comedia, în stângăcia alcătuirii ei şi în sonoritatea versurilor inspirate de frumuseţea şi de

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [

Printre spectatori, aşezată lângă dona Rosarinho şi maestrul Afrânio, portugheza Maria Manuela zâmbea printre lacrimi, repetând în surdină, cuvânt cu cuvânt, versurile poemului, poemul ei. A doua zi urma să plece din Rio spre Caracas şi cine ştie dacă avea să mai pună vreodată piciorul acolo, dar lăsa o urmă a trecerii sale. Ca să-i iacă pe plac, Antonio îi chemase pe oameni la lupta pentru libertate. Iar Maria Manuela va ieşi din doliu şi din văduvie, trase concluzia maestrul Pórtela. Datorită lui Bruno, la chemarea cântului de libertate.

Curg lacrimi şi pe chipul Măriei João, dar glasul îi rămâne nealterat şi puternic în apostroiâ către asasinii popoarelor, din ñnal, Secare cuvânt e o grenadă şi o ovaţie. Parisul aprinde zorile în mâinile Măriei João, copila braziliană din mahalale, care, deodată, devine Marianne, Franţa liberă.

Paris, Paris, Paris, Sacără aprinsă şi eternă! Toţi sunt în picioare, glasul Mariannei e tot mai puternic, repetând numele oraşului, scris de Bruno cu sânge din propriile-i vene. Cei care s-au añat acolo, în seara aceea, au aűat, dintr-o sursă de netăgăduit, că oprimarea, violenţa, moartea nu vor putea niciodată să înfrângă libertatea, viaţa, omul.

Maria João a repetat Paris pentru ultima oară şi aclamaţiile au izbucnit lurtunoase st interminabile: marea de aplauze a crescut in valun neobişnuite, iăcând ca Teatrul Fénix să vibreze din temelii.

La sfârşitul celui de-al treilea act, în timp ce Mary John, celelalte personaje şi regizorul noii montări a comediei lui Bruno erau ovaţionaţi încă o dată, din Sindul sălii s-a ridicat o voce de femeie, recunoscută imediat de mulţi, cea a poetei Beatrix Reynal, intonând strofele iniţiale din *La*

Marseillaise.

De pe scenă, t s-au alăturat figuranţii st actorii secundan, urmaţi de întreg publicul. Mult mai mult decât un spectacol sau o sărbătorire, spectacolul de gală al Măriei João a fost atacul triumfal al luptătorilor *maquis.*

REPRESALII

CA REPRESALII, A FOST REFUZATĂ SUBVENŢIA CERUTĂ DE COMPANIA Braziliană de Comedie, patronată de Mana João, pentm stagiunea din 1941. Repertoriul propus era alcătuit din *Nunta însângerată,* de Garcia Lorca, dintr-o comedie nouă de Joracy Camargo şi din O *Rio,* prima piesă a unui scriitor tânăr al cămi prestigiu începea să se afirme, redactor al revistei, de curând interzise, *Perspectivas,* a lui Samuel Lederman, considerat ca un vehement autor de articole, un tribun exaltat, comunist dintre cei mai periculoşi, Carlos Lacerda.

Invitată să se prezinte la cabinetul directorului DIP, cu care era în relaţii bune, Maria loão a bănuit, fără prea mare greutate, motivul convocării. S-au aşezat unul lângă altul pe canapeaua de piele neagră. Ochiul beteag al controversatului personaj fixa peisajul trist de ciment; în depărtare - un petic de

— Sunt momente în care îmi vine să renunţ la fiincţie - mărturisi el -, să dau dracu' totul; o să mă întrebi de ce n-o lac. Nu ştiu ce-o să gândeşti dacă o să-ţi spun că rămân pentm că, într-un lei sau altul, reuşesc să împiedic anumite lucruri, să atenuez unele măsuri, să las un pic de loc

de respirat. Dacă-i aşa, de ce nu mă trimit la plimbare? Cred că Omul are nevoie şi de ei, şi de mine, de cineva care să-i înfrunte. Din acelaşi motiv nu acceptă demisia lui Oswaldo Aranha. De cele mai multe ori sunt învins, dar cine poate să câştige tot timpul?

Maria loão zâmbi cu simpatie, aproape cu milă:

— Dă-i drumul, sunt pregătită.

— Am încercat să apăr subvenţia, m-am implicat, pot să-ţi garantez, dumneata crezi ce vrei. Dar scandalul a iost prea mare, poemul lui Bmno, *La Marseillaise...* micii noştri Hitleri spumegă de fririe. După ei, toată distribuţia, cu dumneata în frunte, ar trebui să fie în puşcărie.

O privi pe femeia care stătea lângă el, frumuseţea ei, eleganţa şi provocarea:

— Pe deasupra, repertoriul pe care l-ai propus îţi face păml măciucă, începi cu Garcia Lorca; mi^mi place la nebunie, dar ei îl detestă; un republican spaniol, sinonim cu un comunist, împuşcat de bunul nostm aliat, generalul Francisco Franco. După *Deus Ihe pague—,* reputaţia lui loracy nu e mai grozavă, iar tânărul dramaturg pe care l-ai descoperit dumneata, băiatul acela, Lacerda, are una dintre îşele cele mai voluminoase din Poliţie. Mi-am pierdut timpul şi mi-am răcit gura degeaba. O pauză, o privire Irigară pe fereastră: Şi acum, ce te gândeşti să faci?

Maria João urmări privirea directorului DIP. La început, văzu numai ciment, dar, în cele din urmă, zări peticul de mare albastră:

— O să montez piesele pe care le-am programat, în afara cazului în care

— Cu ce bani? Ştiu că *Hedda Gabler,* dacă n-a ieşit în pierdere, nici profit n-a adus.

— Fac eu rost de finanţare, am unde să caut, nu-ţi face griji. Se ridică: Oricum, îţi mulţumesc pentru efortul ficut. Ştiu că e adevărat şi-ţi sunt

îi întinse degetele, directorul DIP le sărută şi o însoţi până la uşa cabinetului. Era un post pe cât de infam, pe atât de important, în fiecare zi cu câte o bătălie pierdută. Cu toate acestea, rămânea agăţat de fancţie, nu reuşea să părăsească parcela aceea de putere pe care o controla. Se născuse în cea mai adâncă sărăcie, într-un cătun amărât din nord-est, ar li trebuit să luc reze pământul altuia, aşa cum ficeau tatăl, mama şi fraţii lui mai mari. îi obţinuseră, însă, un loc gratuit la seminar, apoi inteligenţa şi voinţa lui de a învăţa i-au sensibilizat pe preot şi pe episcop. Când s-a văzut cu uniforma de seminar şi cu cartea în mână, s-a hotărât să devină puternic, indiferent de preţ. Şi preţul era mare,

Ajunsă în stradă, Maria João îşi muşcă buzele cu putere. Niciodată nu reuşiseră s-o facă să dea înapoi când lua o hotărâre; aşa îşi câştigase un loc şi o responsabilitate in teatrul brazilian. Avea să-şi aducă repertoriul pe scenă, chiar dacă era nevoie să petreacă un sfirşit de săptămână în Petropolis cu Scârbosul. După repunerea în scenă a piesei *Mary John,* nimic nu mai putea s-o întineze; se ridicase deasupra binelui şi a răului.

CARACTERISTICILE PETRECERII DE CRĂCIUN

INTENDENTUL CU PĂRUL ALB SERVEŞTE CAFEAUA. ÎN CABINETUL preşedinţiei, Hermano do Carmo ascultă argumentele celor doi înţelepţi ai Justiţiei - ministrul Paiva, de

la Tribunalul Federal Suprem, şi judecătorul Lisandro Leite, de la Curtea de Apel. Dezbat amănuntele ceaiului de Crăciun, al cărui obiectiv este apropierea între academicieni, însoţiţi de respectabilele lor soţii, şi luncţionarii instituţiei.

vesela intimitate, o singura data pe an. pe doamnele nemuntonlor. Masa se prezintă şi mai abundentă decât îmbelşugata masă săptămânală. Preşedintele - având-o alături pe doamna sa - primeşte perechile şi oferă Hori şi mici cadouri doamnelor. Pentru ele, soţiile, această petrecere anuală e seducătoare şi incitantă, căci au ocazia să străbată întregul Mic Trianon, biblioteca, arhivele, secretariatul, sălile unde stau de vorbă şi primesc soţii lor - teritoriu interzis femeilor -, „clubul masculin cel mai ermetic din lume", în deîniţia jurnalistului Austregesilo de Athayde, care publicase de curând un amplu reportaj, complet şi imparţial, despre Academia Braziliană de Litere.

Când e primit un nou academician, ele îşi fee apariţia în salonul nobil, îmbrăcate de croitorese de renume, acoperite de bijuterii şi coafete artistic, maiestuoase. Dar la ceaiul de Crăciun întâlnirea nu presupune lux şi Ibrmalităţi, nu există discursuri lungi care trebuie suportate şi aplaudate. Relaxate, discută despre cele mai diferite subiecte, se laudă cu fotografiile nepoţilor, vorbesc de probleme casnice, precum lipsa de servitoare şi costul ridicat al vieţii. Stau de vorbă şi râd, în timp ce academicienii fee o şedinţă rapidă, ca să justifice indemnizaţia, pe care, în această joi, o dăruiesc angajaţilor instituţiei. în vremea aceea, vacanţa Academiei începea la 1 februarie şi se prelungea până la sfirşitul lui martie. Aşa stând lucrurile, ceaiul de Crăciun nu încheia anul

academic, neavând altă semnificaţie decât aceea de a prilejui o întâlnire cordială a soţiilor nemuritorilor, cu ocazia celei mai mari sărbători creştine, sub pretextul fraternizării cu luncţionarii şi servitorii.

— Vine în Secare joi, ca şi cum ar S fost primit înainte de a S fost ales. E capabil să vină, remorcându-şi soţia, şi la ceaiul de Crăciun. E inadmisibil! Ministrul Paiva nu-şi ascunde dezaprobarea.

Lisandro Leite, a cărui opoziţie iâţă de candidatura generalului Moreira se accentuase puternic aSând că postulantul se hotarase sa nu-1 viziteze, opune un veto tnmal faţă de prezenţa inoportună:

— Trebuie, dragă Eleimano, să aducem la cunoştinţa generalului caracterul restrâns al întrunirii noastre festive - numai noi, academicienii, soţiile noastre st colaboratorii instituţiei. Nu iăcem invitaţii şi nici nu admitem intruşi.

Acele mici probleme de ordin protocolar aproape că îl înnebuneau pe preşedinte. Academia, prin însăşi condiţia ei, păstrează un ritual care trebuie să reglementeze Secare eveniment, iar nemuritorii sunt foarte comozi când e vorba de respectarea lui exactă. Eleimano do Carmo îşi înalţă mâinile spre cer:

— Fiţi siguri că, dacă generalul Moreira o să-şi facă apariţia, asta n-o să se întâmple din lipsă de insinuări şi aluzii din partea mea.

— Insinuările şi aluziile nu servesc la nimic, Linia Maginot nu are porecla asta întâmplător, e neclintit, aSrmă, solemn, ministrul Paiva.

— Ştiu, motiv pentru care nu m-am limitat la

insinuări. Joi, proStând de un pretext oarecare, i-am spus, clar şi direct, că ceaiul din săptămâna Crăciunului e rezervat academicienilor, soţiilor lor şi fancţionarilor noştri. Numai dacă e chiar gros de obraz o să vină.

— Dacă vine, o iau pe Mariucia şi plec, ameninţă Lisandro.

— Nu, Lisandro, n-o să faci asta... ripostează Hetmano.

— De ce nu? E candidat şi anunţă că n-o să mă viziteze...

— Tocmai pentru asta. Declaraţia aceea nefericită a generalului a fost foarte dăunătoare pentru candidatură, a marcat împotriva lui. Dar, dacă dumneata ripostezi, abandonând intempestiv societatea colegilor dumitale la petrecerea colegială, o să-i dai dreptate generalului. Vrei cumva să aibă dreptate? Ce părere ai, Paiva?

— Desigur. Lisandro a vorbit firă să gândească, e supărat şi are motiv. Dar n-o să se retragă sub nici o formă. Răspund eu de asta.

atunci când, peste câteva luni, acesta se va pensiona:

— Tipul m-a jignit. Dar e clar că voi şti să mă comport în limitele

— Cred că n-o să vină, e de părere Hetmano do Carmo. Am fost explicit, prea explicit, mă tem chiar că am depăşit limitele bunelor maniere, de care ai amintit adineauri, dragă Lisandro. Dar dacă o să vină, totuşi, ce-o să se

Cei doi înţelepţi aşteaptă răspunsul chiar de la preşedinte:

— Pe de o parte, va trebui să-l tolerăm, în limitele acelea ale lui Lisandro. în schimb, generalul va marca încă un punct negativ. Nu există nimic pe lumea asta care să nu aibă şi ceva bun.

— Ei, da! Chiar ai dreptate! se arată de acord ministrul Paiva, care nu era lipsit de maliţie şi înţelepciune.

FAMILIA FERICITĂ

OBRAZUL GROS SAU CONVINGEREA CĂ ERA DEIA ACADEMICIAN, NELIPSIND DECÂT simpla şi apropiata formalitate care marca data primirii solemne, când va putea începe să iacă ordine (ordine strictă) în ilustra instituţie? Generalul şi-a iăcut apariţia la ceaiul de Crăciun, în uniformă şi la braţ cu dona Conceiţão. Şi, în completare, i-a adus şi pe fiica lor, Cecilia, şi pe prietenul Sabenţa.

Prietenul Sabenţa, un pasionat candidat la locul liber din patul Ceciliei, era fericit, la un pas de cei doi soţi.

EVENIMENTELE DIN SĂO PAULO ŞI DIN RIO DE IANEIRO

MOARTEA SUBITĂ A COLONELULUI SAMPAIO PEREIRA A REZOLVAT

propagandă confiscată. în orice moment puteau să survină alte arestări, întrucât cercetările continuau în timp ce erau interogaţi deţinuţii. Comunicatul nu făcea nici o referire la participarea vreunor elemente ale Armatei la victorioasa ispravă.

După câteva zile, şefiil Poliţiei din São Paulo i-a convocat pe jurnaliştii acreditaţi pe lângă cabinetul său ca să le anunţe noi şi spectaculoase activităţi ale Poliţiei politice. în continuarea acţiunilor şi ca urmare a datelor obţinute în cadrul interogatoriilor, investigatorii localizaseră atelierul tipografic clandestin unde erau tipărite organul central de presă, *A Classe Operării,* şi cea mai mare parte a literaturii partidului. Cinci elemente dintre cele mai periculoase căzuseră în mâinile Poliţiei.

Reporterii au putut să vadă şi să fotografieze materialul confiscat în timpul celor două operaţiuni grandioase: puţine arme - câteva revolvere, două puşti, o mitralieră deteriorată, nişte cartuşe cu gloanţe - şi material tipărit din abundenţă. Pe lângă exemplare ale ultimului număr din *A Classe Operâria,* erau manifeste, prospecte, pamflete şi fluturaşi conţinând cuvinte de ordine, analize ale conjuncturii politice naţionale, relatări ale unor mişcări greviste despre care nu se pomenise în ştirile din presă, apeluri către muncitori şi ţărani, cereri de ajutor financiar pentru organizaţiile de luptă şi pentm deţinuţii politici. Mai erau portrete ale lui Marx, Lenin, Stalin, Dimitrov şi Prestes; în afară de „Canto de amor para uma cidade ocupada", de A. Bruno, tipărit pe un fluturaş de culoare portocalie.

în timpul întrevederii colective, şefiil Poliţiei l-a prezentat jurnaliştilor pe tovarăşul AQO23, numele conspirativ al lui Félix Braga; pe la spate, camarazii îi spuneau Păduchele lui Stalin, din pricina grosolăniei cu care îi

trata pe ceilalţi, a admiraţiei exaltate faţă de secretarul general al Partidului Bolşevic, căruia îi preluase, în traducere, numele conspirativ şi-l dădea ca exemplu cu orice pretext, precum şi a sectarismului său sălbatic. Fost student la Medicină, provenind din clasa de mijloc, îşi ascundea originea burgheză trecând drept muncitor textil. Abandonase facultatea ca să se dedice activităţii ilegale şi făcuse rapid carieră în organizaţia de partid, redusă din punct de vedere numeric drept urmare a loviturilor reacţiunii, ajungând la funcţia de membru titular în

Manşete pe primele pagini, fotografii pe patm coloane, editoriale laudand competenta Politiei st atragand atentia tinerilor asupra documentului emoţionant, sincer st dramatic al lm Félix Braga, student ingenuu amagit de cântecul de sirena al comuniştilor. O săptămână întreagă de elogii aduse *Statului Nou* şi de insulte adresate Uniunii Sovietice.

Circulau însă, pe şoptite, şi nişte versiuni orale despre evenimentele zgomotoase, mai puţin eroice, mai acceptabile. După cum aflaseră unii jurnalişti curioşi, totul începuse cu arestarea, cu totul întâmplătoare, a unui element care transporta un pachet conţinând exemplare din *A Classe Operâria.* Acesta mergea, în picioare, în autobuzul plin, când, ca să se ferească de o maşină care venea de pe contrasens, şoferul a intrat cu vehiculul într-un stâlp, cu o izbitură violentă. în cădere, băiatul a scăpat pachetul, care s-a desiâcut împrăştiind exemplare ale organului de presă interzis. Un agent, aflat şi el în autobuz, a confiscat materialul subversiv şi l-a arestat pe militant.

La Poliţia de Ordine Politică l-a interogat celebml comisar Apolonio Serafim. A doua zi, transformat într-o câtpă sângerândă, nefericitul a dezvăluit adresele casei din Serra do Mar şi tipografiei din Bras, referindu-se inclusiv la întrunirea Comitetului Central. în culmea surescitării, Apolonio Serafim s-a dus la şelul Poliţiei, iar acesta s-a dus mai departe, la organismele militare, întrunirea Comitetului Central? Şi au preluat comanda operatrunrlor.

Un bolşevic trebuie să lie călit ca oţelul, ca să înfrunte reacţiunea, le cerea Aţo, ameninţător, tovarăşilor. Dus la interogatoriu, când a intrat în încăpere şi i-a văzut pe agenţii cu bastoanele de cauciuc, cu ţigara de foi lumegând în gura unuia dintre ei, bicele cu noduri şi zâmbetul aproape cordial

de pe buzele lui Apolonio Serafim (Félix îi cunoştea iâima şi-i văzuse fotografia), s-a iăcut alb ca vaml şi l-a luat cu frig pe la boaşe. Paloarea şi frigul i s-au accentuat când i-a văzut pe Bangu şi pe Martins, goi, în picioare lângă perete, cu cătuşe la mâini, rupţi în bătaie şi plini de sânge. întins pe podea, tot gol şi încă şi mai maltratat, cu chipul desfigurat, leşinat sau mort, era tovarăşul Gato—. Martins şi Bangu erau muncitori, Gato, un jurnalist cunoscut; Félix Braga simţi că era pe punctul de a iace pe el de frică. Apolonio s-a apropiat de

-1

[illegible]

P[illegible] [illegible] [illegible] [

circulase prin redacţii. Jurnaliştii, sindicatul de breaslă, Asociaţia Paulistă de Presă, proprietarii ziarului unde lucra Joaquim, toţi se puseseră în mişcare. N-a murit, dar a fost judecat şi condamnat, a ispăşit o parte din pedeapsă şi a fost amnistiat în 1945. Era opusul lui Aţo şi, după ce a fost eliberat, a continuat să militeze până când a fost asasinat în timpul altei dictaturi.

În Rio, arestările nu se reduceau la elementele descoperite în sediile şi ascunzişurile indicate de Păduche (încă având cătuşe la mâini). Intelectuali, medici, ingineri, luncţionari publici, luncţionari bancari şi chiar bancheri au fost închişi şi mulţi dintre ei judecaţi, întrucât numele lor îgurau pe listele celor care contribuiau la fondurile partidului, găsite într-unul dintre sediile percheziţionate.

Agenţii care iăceau investigaţiile au invadat, ocupat şi jeluit biroul de avocatură din Cinelândia, condus de un avocat considerat unul dintre cei mai abili şi capabili, un tip cumsecade, cu liberă circulaţie în multe sfere, respectat inclusiv de judecătorii din Tribunalul de Siguranţă, undeîsi desiăşura activitatea apărând deţinuţi politici. El şi colegii lui de birou obţinuseră achitări şi reduceri de pedepse în numeroase procese. Se numea Letelba Rodrigues de Brito. A fost arestat împreună cu unul dintre ceilalţi doi avocaţi şi trei dintre cei patru studenţi la Drept care-1 ajutau.

Printre studenţi era şi Prudencia dos Santos Leite, mai cunoscută ca Pm. încă studentă în anul al patrulea, deja se dovedea mai competentă şi mai ageră la minte decât mulţi absolvenţi. Moştenise isteţimea, îndârjirea şi

AFLÂND DE ARESTAREA FIICEI SALE, LISANDRO LEITE ŞI-A PIERDUT MINŢILE. Nebun după soţie, după copii şi nepoţi, îşi adora îica ingrată, nesăbuită şi inconsecventă, care intrase în cârdăşie cu comuniştii şi nu pierdea nici o ocazie să critice poziţiile şi actele judecătorului şi academicianului. în timpul candidaturii lui Sampaio Pereira, de exemplu, se

şi

— Nu.

prizonierilor cu ţigări aprinse, smulg unghii, lovesc brutal, abuzează de femei... Câte şase-şapte deodată. Deâorează, violează... Când mă gândesc că Pru e în mâinile lor, rămân împietrit, nu pot să dorm...

Dona Mariucia îl sărută pe ochi, pe obraji, pe gură:

academidan?

Se apropie şi mai mult de el, Lisandro simţi contactul cu sânii şi

— N-am chef de nimic, nu sunt în stare.

— Nu te amărî atât, Pru o să se întoarcă în curând.

Aşa s-a şi întâmplat. La cererea avocaţilor acreditaţi pe lângă acea curte de excepţie, judecătorii Tribunalului de Siguranţă s-au interesat de soarta avocatului Letelba Rodrigues de Brito şi a colegilor lui de birou.

Când Pru a sosit acasă pe neaşteptate, pusă în libertate în toiul nopţii, fără semne de violenţă, euforică pentru că lusese eliberată şi pentru că fosese arestată, Lisandro a primit-o cu ţipete:

— Numai tu eşti vinovată, ai găsit ce-ai căutat. Vrei să te nenoroceşti şi să-ţi nenoroceşti şi iâmilia...

— Nu-ţi face griji, tată, că n-o să mai locuiesc aid, o să mă mut.

Dona Mariucia îi dădu drumul îicei din îmbrăţişarea în care o ţinea:

— Să nu crezi nid o vorbă din ce spune tata. Cât timp ai fost arestată, numai n-a murit. N-a mâncat, n-a dormit... Şi adăugă zâmbind: ...nici măcar n- a vrut să facă amor cu mine, lucru care s-a întâmplat pentru prima oară de când ne-am căsătorit. Tata te adoră.

Pru îi zâmbi mamei şi se îndreptă spre tatăl ei:

— Crezi că eu nu ştiu? Reacţionarul ăsta bătrân e un sentimental.

Lisandro îşi trecu mâna grasă şi asudată prin părul îicei:

— N-o să te muţi, nu-i aşa?

— Numai dacă n-o să mă mai vrei aid, în casă, tată denaturat ce eşti.

— Zăpăcito!

Pru se aşează în braţele lui Lisandro, aşa cum iăcea când era mică:

— Fii liniştit, tată! Mie nu mi-a tist frică nici o clipă.

— Frica a rămas aici, în casă, a locuit cu noi zilele astea, Pru. Cea care a răspuns a fost mama.

Dona Mariucia veni lângă soţul şi frica ei. Din el putea iâce ce voia, era sub paza şi la ordinele ei. Pru îi scăpa din mâini, era inutil să mai vrea s-o controleze.

— Eşti murdară, miroşi urât. Du-te să faci o baie, eu şi tata o să încercăm să dormim.

— Să dormiţi? Oare? Nu era doar rebelă, ci şi ştrengăriţă.

Lisandro zâmbi. Acum îi reveniseră şi foamea, şi setea, şi dorinţa, trăia

FOTOLIUL ARMATEI

DE LA MIJLOCUL LUI IANUARIE, GENERALUL WALDOMIRO MOREIRA A ÎNCEPUT să frecventeze Academia zilnic, după-amiaza. Academicienii aâaţi în trecere pe la Micul T rianon, ca să-şi ia corespondenţa, să primească vreun cititor sau vreun prieten ori să stea puţin de vorbă cu preşedintele, îl

vedeau în bibliotecă, luând notiţe, redactând, cu biroul plin de cărţi, şi se interesau de asiduitatea lui surprinzătoare. Veneau să discute cu el, să afle cu ce se ocupa. Aceste întreruperi nu-i displăceau generalului; dimpotrivă, îi iăcea plăcere să dezvăluie detalii ale muncii pe care o iăcea acolo. Unii nemuritori îi dădeau apă la moară candidatului, vorbăreţ şi iâniâron.

Era candidat unic, a nu se uita, şi, ca atare, începuse să adune material pentru discursul de recepţie. Voia să fie pus în drepturi imediat după terminarea vacanţei academice. Exista o problemă, cea a robei, dar Altino Alcântara, prieten şi coreligionar, cel pe care-1 rugase să-l primească în Academie, onorat de dovada aceea de consideraţie şi stimă, promisese să găsească o soluţie dacă Guvernul din Pernambuco, statul natal al ilustrului militar şi săritor, ar li luat hotărârea nedelicată de a o rupe cu vechea tradiţie. împământenită şi binevenită, conform căreia roba, spada şi colanul îi erau dăruite noului academician de către ţinutul în care se născuse, în semn de mândrie pentru concetăţeanul care dobândise nemurirea. Dacă s-ar ñ întâmplat o asemenea ticăloşie, prestigiosul Alcántara avea să obţină fonduri mai mult decât suficiente pentru robă, spadă şi colan din São Paulo, rămânând şi pentru şampania cu care urma să sărbătorească evenimentul după şedinţa solemnă. Având în vedere laptele din ’32, generalul Waldomiro Moreira câştigase recunoştinţa celor din São Paulo, care nu uită niciodată solidaritatea manifestată faţă de ei într-un moment dificil.

în zilele în care nu avea ore, Claudionor Sabenţa, care, în afară de munca la ziar. preda portugheza la o şcoala

a Prefecturii, îl însoţea pe ilustrul său prieten, tatăl Ceciliei, servindu-i şi de sen ei ar, căutând volumele pe raiuri, copiind date bibliografice şi citate. Când era singur, generalul se ocupa cu redactarea unor paragrafe ale discursului.

Care avea să fie lung, întrucât fotoliul avusese patru ocupanţi, trei generali şi poetul Antonio Bruno. Cu patronul spiritual, se adunau cinci figuri care trebuiau studiate pentru obişnuitul *laudatio.*

Generalul Moreira îl simpatiza pe patronul spiritual al fotoliului, un clasic din secolul al XVIII-lea. Scrisese un amplu poem epic în douăsprezece cânturi, As *amazonas,* în stilul epopeii *Lusiadele.* Necunoscut de noile generaţii, dar elogiat şi analizat în compendiile de istorie literară, era sau nu un precursor al romantismului? Precedat de o notă biografică, antologiile şcolare reproduceau un fragment din epopee, mereu acelaşi, printr-o ciudată coincidenţă. Patronul mânuia acea limbă portugheză clară într-un mod care era pe placul autorului lucrării *Prolegómenos idiomdticos,* care, de altfel, se opunea criticilor, nevăzând în As *amazonas* indicii de romantism; poeţii şcolii romantice au fost extrem de neglijenţi în privinţa limbii, atât de corectă în versurile patronului spiritual.

Ţinând în mână venerabila ediţie, rarisimă, una dintre comorile bibliotecii, generalul savură, unul câte unul, cele douăsprezece cânturi, declamând pagini întregi pentru atentul Sabenţa - o, iubire, la câte ne sileşti! Se simţea vinovat pentru că nu citise înainte acea bijuterie a literaturii clasice braziliene. Prietenul Sabenţa o citise, cu siguranţă, şi nu o dată, generalul îşi amintea că văzuse un fragment reprodus în *Antologia literaturii luso-braziliene.* Sabenţa a

minţit de două ori - da, citise de mai multe ori, însă era şi mai bine să audă nobilele straiele rostite de general, cu vocea lui maiestuoasă, bărbătească, marţială. în realitate, nu citise, lapt nu prea recomandabil pentru un autor de antologii, iar în cea luso-braziliană reprodusese tot acel fragment iaimos, neliind primul care-1 copia. Dacă cineva îşi asumase cândva sarcina de a alege, de ce trebuiau ceilalţi să parcurgă cele două sute de pagini aride scrise într-o magistrală şi ilizibilă limbă literară? în timp ce generalul îi biciuia auzul cu versurile patronului, Sabenţa visa la Cecilia, vrăjit.

în discursul de recepţie, calculat la treizeci şi cinci-patmzeci de pagini, dimensiunea potrivită, circa două ore de lectură, trei pagini erau dedicate patronului spiritual. Generalul avea să solicite o mai mare atenţie şi cult pentm memoria şi poemul său. Partea cea mai substanţială a discursului urma să iacă, însă, o analiză a operei celor trei generali care ocupaseră iotoliul, succesiv, înainte de acea alegere absurdă a lui Bruno. Generalul Moreira se avântase, cu binecunoscuta-i bravură dovedită pe baricadele constituţionaliste, prin cărţile bravilor militari şi le mmegase, una câte una, cu o mare plăcere intelectuală.

Primul general lăsase doar un volum şi alte două cărţi mai subţirele, o sută douăsprezece pagini scrise cu caractere mari, sub titlul *Datas faustas da nacionalidade*—, reunind alocuţiuni festive rostite la aniversarea unor lapte relevante, aproape întotdeauna bătălii câştigate de trupele braziliene în războaiele imperiului. Destul, însă, pentm ca automl, exponent al Forţelor Armate, să le fie reprezentant în gmpul fondatorilor ilustrei instituţii. A trăit peste nouăzeci de ani şi, dacă nu avea prea multe cărţi, avea simpatie din belşug,

dovedindu-se toarte util pentm Academie la începuturile ei de sărăcie şi neîncredere.

I-a urmat, în schimb, un general cu o bibliografie vastă, care a murit la câteva luni după ce a fost primit în Academie. Istoric exuberant, a lăsat opt tomuri zdravene despre Războiul din Paraguay, patm despre Chestiunea Cisplatina® şi, când a murit, lucra la o serie despre campania împotriva tiranului Rosas, al Argentinei, din care a publicat doar primul volum, lasand

alte două inedite; inedite sunt și azi. Generalul Moreira cunoștea câteva dintre aceste cărți și le aprecia foarte mult. Simțea opera pamfletarului care scrisese López, o Déspota[37] ca pe o precursoare a propriei sale opere, și una, și alta străbătute de același patriotism exaltat (și orb).

Al treilea general, autor al unor eseuri serioase și inedite despre indigeni, publicate în Colecția Brasiliană, în care le-a studiat obiceiurile, limba, tradițiile și credințele, era o figură aproape legendară. Explorator pasionat, cunoscuse păduri și mlaștini, străbătuse râuri și stabilise contacte cu triburi care nu văzuseră niciodată un alb. Înțelegerea și simpatia lui de locuitorii junglei imprimau un suflu de umanism operei și activității sale. În discursul de recepție, Antônio Bruno a descoperit în el un poet, dacă nu prin cărțile pe care le-a publicat, cu siguranță prin viața neobișnuită pe care a trăit-o.

Din analiza operei și a ființelor celor trei generali se născuse titlul sub

Rezervase cîva mai mult de o pagină poeziei lui Antônio Bruno, care, în opinia lui, era delirantă și extravagantă și nu merita nici atît. Dar, după cum spunea excentricul bard, viciat în citate kantuzești, *noblesse oblige*...

Parcursese diferitele volume de poeme și cronici ale răposatului și nu rămăsese cu o amintire grozavă nici în privința poeziei, nici în cea a prozei. Bruno făcea uz și abuz de versul liber, abandonînd rima și metrica, iar fără rimă și metrică nu există vers care se respectă, afirma generalul. Adesea obscur, de neînțeles, suprarealist, în loc de poezie compunea hieroglife. Ca să nu mai vorbim de limbajul josnic și de nenumăratele franțuzisme.

Piesa în versuri, *Mary John*, la a cărei punere în scenă asistase la invitația academicianului Rodrigo Inácio Filho, i se păruse banală și frivolă. În ceea ce privește poemul despre Paris, Bruno trebuia să fi căutat inspirație în Luziadele sau, cel puțin, în strofele poemului *Ai amazonas* dacă voia, cu adevărat, să compună un cînt năbădăios potrivit să mobilizeze popoare. Pe scurt, Antônio Bruno nu era decît un impostor, un poet de doi bani. Evident că nu avea să proclame acest adevăr de la înălțimea tribunei, ar suna prost; cinsalurile

academice cer de la succesor un *laudatio* iară reţineri pentru cel căruia îi urmează.

Nu şi-a ascuns, însă, în conversaţiile purtate cu academicienii în cele două săptămâni de muncă intensă în biblioteca Micului Trianon, lipsa de apreciere lata de poezia uşuraticului bard al volumului O *dangarino* e *a fior.* Important, de lapt, în discurs era „Fotoliul Armatei", a cărui nobilă succesiune avea să îe reluată odată cu alegerea sa. Bruno nu avea nimic de-a lace cu el, îl ocupase din greşeală.

Unii academicieni îi dădeau apă la moară şi îl trăgeau de limba vorbăreaţă, alţii îl ascultau în tăcere. Generalul Waldomiro Moreira lua stimulările şi tăcerea ca pe o aprobare şi o expresie a acordului.

Fiind candidat unic, nu avea motive să-şi ţină gândurile secrete. în discursul de recepţie, Bruno apărea ca un intrus, un civil cu obiceiuri condamnabile in mijlocul unor militari nepătaţi.

BALZACIANA

DIN GRUPUL DE FOTOLII AFLAT ÎNTR-UN COLŢ AL BIBLIOTECII, UNDE-L CONDUSESE dona Mariana Cintra da Costa Ribeiro, maestrul Afrânio Portela îl zăreşte pe generalul Moreira aplecat peste birou, cu creionul în mână. Cere permisiunea şi, sub pretextul că vrea să evite lumina directă, se mută pe alt fotoliu, îind astfel cu spatele la candidat. Scoate din mapă foaia de hârtie cu aspect de pergament. Sus, literele AB, iniţialele poetului, tipărite în reliefi dedesubt, cuvintele trasate cu caligrafia lui frumoasă, aproape un desen: A *Camisola de dormir.* îi întinde pagina doamnei, care abia îşi poate reţine

— Iat-o. Am luat-o ca s-o păstrez, un fel de relicvă... Fiecare îşi are sfinţii lui.

O lacrimă se iveşte şi se scurge încetişor; dona Mariana nu caută s-o

— A murit gândindu-se la mine. După atâţia ani, nu uitase.

La priveghi, Afrânio Portela o salutase în timp ce, tăcută, asculta necrologul lui Bruno, în grupul de prieteni. Cu frumuseţea lânată, cu părul argintat, se impunea totuşi prin demnitatea tinutei st pnn nostalgia din ochii mari, imenşi, ca de apă, şi ei marcaţi de vârstă, buhăiţi. Maestrul Afrânio o auzise ofrând; ce trăiri ascundea oare în adâncul memoriei încărcate de amintiri?

N-o mai văzuse în decursul acelor luni şi, în ajun, rămăsese surprins la primirea telefonului interurban, puţin obişnuit la vremea aceea. Din São Paulo, dona Mariana solicita o întrevedere. Venise cu avionul pentru a se întâlni cu el în Academie, cum au şi stabilit. Şi iat-o aici, cu lacrima lunecându-i pe obraz, cu foaia de hârtie în mâna care-i tremura, cu vocea ameninţând să izbucnească în suspine. S-a abţinut - ştia s-o facă - şi a continuat:

— Am sărbătorit cei douăzeci de ani ai lui printr-o petrecere care a durat douăzeci şi patru de ore. Am fost la un magazin de bijuterii şi i-am luat cadou un ceas, ca să nu mai întârzie, cum se întâmpla întotdeauna. Eu împlinisem treizeci şi doi şi el îmi spunea balzaciana, dar nu ca să mă jignească, dimpotrivă. Un zâmbet apăru printre lacrimi.

Maestrul Afrânio face socoteala, era cu doisprezece ani mai în vârstă decât Bruno, avea, prin urmare, şaizeci şi şase. Nu părea să aibă atât. De altfel, părea mai tânără decât

cu patru luni în urmă, căci pungile de sub ochi dispăruseră.

Ca şi cum ar î ghicit aceste gânduri, dona Mariana îl informează:

— Am şaizeci şi şase de ani şi dacă nu v-am căutat mai curând a fost pentru că, imediat după moartea lui Antonio, m-am internat într-o clinică din São Paulo pentru o mică operaţie estetică. Am ficut-o numai ca să răspund unei rugăminţi a lui Alberto; lui îi plac ochii mei şi am înlăturat pungile care-i

Alberto da Costa Ribeiro, soţul ei, era una dintre puterile înanciare ale ţării, rege al cafelei, implacabil om de afaceri, mare plantator, cel mai mare exportator. Afrânio îl cunoştea de multă vreme, tatăl lui Alberto şi cel al lui Rosarinho faseseră asociaţi în diferite afaceri.

— Nu puteam să apar în public înainte de cicatrizarea completă, m-am ascuns la ferma din Mato Grosso şi am rămas acolo tot timpul ăsta. îmi place liniştea aceea. Răsalaltăieri, răsfoind un număr mai vechi al revistei *Careta,* am aflat, dintr-un articol al lui Peregrino Junior, că Antonio scrisese, pe o foaie de hârtie albă, cuvintele *a camisola de dormir* cu câteva clipe înainte de a surveni infarctul. Peregrino crede că trebuie să fie titlul unui poem. Nu vă puteţi imagina emoţia mea. în ceasul morţii se gândise la mine, îşi adusese aminte de balzaciana lui.

— Era, într-adevăr, titlul unui poem? întrebă, curios şi discret, maestrul Afrânio.

— Pe care n-a ajuns să-l scrie. îşi înălţă capul, închise ochii pe jumătate (ochii tăi ca nişte fluvii, spunea Bruno). Ceea ce el denumea cu mândrie studio era o

mansardă, la etajul al şaselea al unui mic hotel pentru studenţi, pe nume Saint Michel. Există şi azi, pe *rue Cujas,* lângă Boul'Mich. Am crezut că mi-am distrus viaţa când l-am cunoscut pe Antonio, dar s-a întâmplat exact contrariul. Priveşte din nou chipul compătimitor al romancierului. O să vă spun ceva absurd şi adevărat, dragă prietene: Antonio mi-a salvat căsnicia şi a ficut din mine o soţie bună şi credincioasă.

Ah, femeile lui Bruno! Nu încetează să-l deruteze, sunt personaje enigmatice, ce iubire lipsită de logică!

— îmi amintesc bine dimineaţa aceea, pentru ca. toata saptamana. fasese vreme urâtă, firă soare. Când m-am trezit şi am întins braţele spre Antonio, el era în picioare şi mă privea cu o expresie de încântare. Eu... eram goală, lireşte. Cu zâmbetul acela frumos de copil firă minte, mi-a spus: „Eşti îmbrăcată cu lumina soarelui, cămaşa ta de noapte. O să scriu un sonet pentru tine, cu acest titlu". Nu i-am dat timp, a rămas pentru mai târziu şi, în ceasul morţii, şi-a adus aminte. Şi-a adus aminte de mine.

Nu-şi mai poate reţine suspinele. îşi acoperă gura cu batista şi îşi revine cu efort; era o mare doamnă, obişnuită să-şi domine sentimentele.

— Am venit să vă propun un schimb. Daţi-mi mie pagina asta şi vă dau ceva mult mai valoros, dar care, în mâinile mele, va continua să fie inutil.

Deschide geanta de călătorie şi scoate un caiet şcolar:

— în caietul acesta, Antonio a scris pentru mine o cunună de sonete. Nu sunt publicabile, din nefericire; cel puţin nu într-o ediţie care să îe vândută în librării. M-am

gândit că dumneavoastră aţi putea tipări o ediţie mică, de lux, poate cu nişte desene. Alberto are multe asemenea ediţii, franţuzeşti şi englezeşti. Desenele ar putea î ale lui Di Cavalcanti, e lbarte bun prieten cu fiul meu mai mare, Antonio. După ce a rostit numele, a urmat o uşoară pauză: E leit

Afrânio Portela ia caietul şi răsfoieşte paginile; dona Mariana îl roagă:

— Vă rog, după ce plec eu. Nu ştiu cât ar putea costa ediţia, dar, dacă acceptaţi să vă ocupaţi de aspectele tehnice, eu mă ocup de cheltuieli. Vreau doar să-mi trimiteţi un exemplar când va ieşi cartea.

— Fiţi liniştită, nu-i nevoie să finanţaţi, lăsaţi totul în grija mea. Pe unde umblă Di?

— în Lisabona, cu Antonio; au lugit din Franţa din cauza războiului. Printre lucrurile pe care Antonio le-a moştenit de la tatăl lui e şi pasiunea pentru Paris. Trăieşte mai mult acolo decât în São Paulo. Aşteaptă să găsească un mijloc de transport spre Brazilia.

— Şi manuscrisul?

— Faceţi o donaţie Bibliotecii Academiei sau Bibliotecii Naţionale, vă las pe dumneavoastră să alegeţi. Nu vreau să le mai ţin la mine. Pot să mor pe neaşteptate într-o zi şi nu vreau ca Alberto să găsească acest caiet printre lucrurile mele. Numai dumneavoastră ştiţi că aceste sonete au fost scrise pentru

Au coborât cu ascensorul şi maestrul Afrânio a condus-o până la uşa de la intrare, unde o aştepta un taxi;

şoferul citea ştiri despre război dintr-un ziar de seară. Mariana se aplecă şi se urcă în maşină, iar romancierul zâmbi admirând volumul şoldurilor - nu-1 alesese ea întâmplător pe Di Cavalcanti ca să ilustreze cununa de sonete, cartea inedită a lui Antonio Bruno, prima, anterioară cărţii O *dangarino e a fior* şi, pe deasupra, decoltată, o bijuterie bibliografică.

Maestrul Afrânio nu se întoarce în bibliotecă. Se relugiază într-una cincisprezece sonete libertine. *Iniciagăo ao gozcr^. Un subtitlu: Coroa de sonetos para uma dama paulista, bacante de Pariiî*2; dedicaţia: Para M..., minha Maria de Mediaş*

Revine la primul sonet şi reciteşte versul lent, cu glas scăzut, ca şi cum ar li degustat un vin cu un buchet ciudat: o *calipigia venus de formosa*

DOAMNA CU FRUMUSEŢEA FANATĂ

UNIUNE A DOUĂ FAMILII TRADIŢIONALE, ALIANŢĂ A DOUĂ AVERI PUTERNICE, au speculat ziarele într-un prolix gmpaj de ştiri despre căsătoria Marianei d'Almeida Cintra cu Alberto da Costa Ribeiro. Cu toate acestea, liisese o căsătorie din dragoste; rareori se puteau vedea nişte miri atât de îndrăgostiţi in păturile înalte ale societăţii, unde banii comandau sentimentele.

Mariana, înaltă, blondă, cu un trup exuberant - coborâtă parcă dintr-un tablou de Rubens, după cum scrisese

poetul Menotti del Picchia, care oltase după ea intmcat nutrea o pasiune intensă -, cu ochii aceia romantici, ca două picături imense de apă, pierduţi în infinit; Alberto era şi mai înalt, frumos, cu umerii laţi, brunet, un sportiv de succes, câştigător al unor concursuri hipice, sărind peste obstacole, călărind cai excepţionali, cu boxă la lokey Club şi asociat al tatălui său. Firma de export, cu sediul în Santos, comanda bursa cafelei, hotărând asupra creşterii şi scăderii preţului şi încasând râuri de bani. Plantaţiile celor două iamilii ocupau terenurile cele mai fertile din São Paulo, unde înlloreau plantaţii întinse de calea de cultură superioară. în Mato Grosso, creşteau vite de rasă pură şi mii de capete de zebu.

Mariana împlinise douăzeci de ani, iar el douăzeci şi cinci când au plecat în voiajul de nuntă, într-o croazieră de trei luni în jurul lumii; dar luna de miere a continuat mat bine de patru ani - recepţii, petreceri, baluri, plimbări, călătorii în Argentina, în Statele Unite, în Europa.

Apoi, totul s-a schimbat. După moartea tatălui, Alberto a preluat singur conducerea îrmei şi administrarea fermelor, întrucât era cel mai mare dintre fraţi, iar mama nu se implica în afaceri.

înainte îşi ajuta tatăl, participa la luarea deciziilor, venea cu unele idei, dar conducerea o avea bătrânul. Alberto, soţ iubitor şi devotat, trăia pentru soţie, satisficându-i cele mai mici capricii. Ar putea să îe ceva mai puţin lbrmal în pat, se gandea uneori Mariana, trupul ei consumandu-se in dorinţe de care Alberto nu ştia, întrucât ea, pudică, nu lăsase niciodată să transpară foamea care o devora. De aceea, aveau o viaţă sexuală obişnuită şi frecventă, firă exagerări şi raînamente. Pentru exagerări şi raînamente, Alberto

recurgea la franţuzoaice, în capitală şi în Santos.

Încet-încet, numeroasele treburi pe care le avea de ficut şi febra afacerilor l-au acaparat cu totul şi Mariana s-a trezit tot mai exilată într-un plan secundar în viaţa soţului, care nu mai avea timp şi nici bună dispoziţie. Se terminaseră zilele de huzur şi croazierele de plăcere. Alberto călătorea mult, călătorii de afaceri, grăbite şi obositoare. îşi îndeplinea obligaţiile sociale, atât de plăcute pentru Mariana, în silă, plângându-se, copleşit de munca intensă şi de răspunderea care-i apăsa pe umeri. Mai ficea încă puţin sport, dar nu mai era cavalerul imbatabil de altădată, îşi neglijase poneii, iar grajdul rămăsese în seama fraţilor mai tineri.

După doisprezece ani de la minunata petrecere de nuntă, viaţa conjugală a Marianei şi a lui Alberto ajunsese în impas. într-o zi ploioasă de singurătate, sătulă de abandonul pe care-1 credea rezultatul indiferenţei şi absenţei iubirii din partea soţului, Mariana se hotărî să se despartă. Nu aveau copii şi viaţa se transformase într-un sacriîciu stupid şi inutil, doar umilire şi amărăciune. Uneori trecea o lună sau chiar mai mult firă ca Alberto s-o caute; de când se mutaseră în conacul cel nou, un mic palat, cu linii modeme, proiect al lui Warchavchik, aveau dormitoare separate.

Când i-a comunicat hotărârea ei lui Alberto, exportatorului de cafea nu i-a venit să creadă. A rămas năuc. Eşti nebună? Despărţire pentru ce, când trăim atât de bine şi ne iubim? Ori nu mă mai iubeşti? Ba da, ea îl iubea, poate că şi el o mai iubea, dar la ce lblosea iubirea aceea dacă aproape nu se mai vedeau, rareori teşeau împreuna la un îlm, la un spectacol de teatru, la vreo obligaţie socială? Ştii de câtă vreme n-ai mai bătut la uşa camerei mele? Aproape

de două

Alberto s-a apărat. Mariana însăşi ceruse dormitoare separate, ceea ce lui i se păruse o dovadă de dispreţ, de dezinteres din partea soţiei şi se simţise rănit. Mai era şi faptul că nu aveau copii, ceea ce contribuia la îndepărtarea dintre ei; îşi doriseră atât de mult copiii care nu veniseră. A cui era vina? Mariana se supusese unor tratamente, consultase specialişti, totul în zadar. Alberto a ficut şi el analize, nu era steril. Se îndepărtaseră treptat şi Mariana începuse să devină posacă. Era o femeie născută pentru amor şi, neavându-l, suferea zăvorâtă în mândria ei de mare doamnă. Era prea mândră ca să se plângă.

La început a rămas neclintită în hotărârea de a se despărţi. Dar Alberto o adora şi nu concepea să trăiască fără ea. Şi a venit cu o sugestie. Sora mai mare a Marianei, Silvia, care rămăsese văduvă de doi ani şi ceva, locuia în Paris, unde închinase un apartament în apropiere de Champs-Elysees. De ce nu se ducea să petreacă câteva luni cu sora ei, înainte de a lua o hotărâre irevocabilă? Alberto a propus şase luni de vacanţă conjugală. în caz că suportau să trăiască departe unul de altul, aveau să se despartă. Dar, dacă simţeau lipsa vieţii în comun, aveau să mai facă o încercare. Cine ştie, poate că, după aceste luni de absenţă, totul avea să îe iar ca în primii ani. în plus, cei doi fraţi ai lui Alberto lucrau acum cu el, iar cel mai tânăr se dovedea priceput în afaceri. între timp, avea să treacă grosul muncii în seama fraţilor, precum şi o parte a responsabilităţii pe care, până acum, o purtase singur. Mariana a fost de acord; în fond, nu voia să-l piardă.

în portul Sânt os, Alberto a lăcut semn de rămas-bun, iar Mariana a plâns pe parcursul întregii călătorii în cabina de pe pachebotul englez. Nu intenţiona să rămână în Paris mai mult de o lună, pe celelalte cinci avea să le petreacă la o fermă mai îndepărtată, una pe care o achiziţionaseră la graniţa dintre Mato Grosso şi Paraguay.

II

SÍLVIA ÎŞI LĂSASE ÎN SĂO PAULO VOALUL DE VĂDUVĂ ŞI OBLIGAŢIILE DE FAMILIE şi nimeni n-ar fi zis că era cu opt ani mai mare decât Mariana. întinerise în Paris.

— Toată viaţa am fost sclava bărbatului şi a celor doi copii. Bărbatul a murit, copiii au crescut şi-şi termină facultatea, sunt plini de bani, n-au nevoie de mine. Trăiască Parisul!

Ea a fost cea care i l-a prezentat Marianei pe Bruno:

— Ai nevoie de cineva care să te însoţească, să te ducă la plimbare, la dans, să te înveţe cu restaurantele, cu teatrele. Peste câteva zile o să fie balul

Pentru toate astea şi pentru restul, e indispensabil un gigolo. Şi ştiu eu unul pe măsura ta. E frumos şi scrie versuri.

— Dar tu ai unul?

— Ca să-ţi spun drept, am doi, pe micul Jean şi pe marele André; sunt opuşi atât ca dimensiuni, cât şi în toate celelalte. îmi place să schimb.

— Numai că mie nu-mi place să schimb; pentru mine n-a existat decât Alberto până acum.

— Tocmai pentru că ştiu că eşti monogamă, ţi-1 recomand numai pe Bruno. îl cheamă Antonio Bruno, e

student, poet şi originar din Bahia, vrei ceva mai bun? în materie de galanterie nu găseşti altul ca el.

— Ai înnebunit. Am venit aici ca să-l uit pe bărbatul meu, nu ca să-l

— Cine a pomenit de trădare? Prea o iei în tragic, draga mea! Bruno o să te însoţească doar, o să se plimbe cu tine, o să te ducă la modistă, la restaurant... un paj. Nu va merge mai departe decât dacă o să consimţi, dacă n-o să poţi rezista.

A rezistat la galanterie, la iarmecul şi la poezia tânărului timp de o săptămână st ceva şi a capitulat cu ocazia balului mascat de la Operă, în a noua

înainte de asta, în compania lui Antonio - niciodată nu i-a spus Bmno -, un tinerel cu o prezenţă caldă şi îndrăzneaţă, a descoperit un Paris pe care nu-1 cunoscuse în călătoriile anterioare; a vizitat muzee, catedrale, a cercetat Notre- Dame în amănunt şi a învăţat să iubească graţia şi iarmecul oraşului; a simţit şuiul adevăratei lui respiraţii, dincolo de turismul cu care era obişnuită. Când cu Jean, când cu André, întotdeauna cu Silvia, petreceau nopţile prin restaurante, bistrouri, teatre şi cabarete, dansând, râzând, bând şampanie, iar el tot repetându- i declaraţii şi versuri de dragoste. Chiar o li îndrăgostit? Era frumos şi amabil, iresponsabil şi imprevizibil. Profilul oacheş şi puternic i-1 amintea pe Alberto cel din vremea în care îl cunoscuse, călăreţ tânăr şi îndrăzneţ sărind peste obstacole în concursuri hipice, un Alberto poet şi nebun. A cedat, când şi când, unor sărutări pe fririş pe ringul de dans - era un

dansator iără pereche; sau când se întorceau în zori şi când Silvia, iără ruşine, se înlănţuia cu însoţitoml de serviciu. Dar nu mersese mai departe.

Amintindu-şi de galanteriile altui poet, cel care scrisese *Mascaras—,* s-a costumat în Maria de Medici, aşa cum apare în tabloul lui Rubens în momentul căsătoriei prin procură. Costumaţie? Era însăşi Maria de Medici şi a iost regina balului. Bmno întruchipa acelaşi Arlechin din anul anterior. Fustele grele ale costumului o împiedicau să fie perechea ideală în tangoul brazilian, dar Bmno era un virtuoz, încât celelalte perechi s-au dat deoparte ca să aplaude. Silvia a profitat de succesul surorii ei ca să dispară cu André.

La revărsatul zorilor, Mariana era regină pe jumătate şi sclavă de la brâu în jos, în patul tânărului dansator - vagabond şi gigolo, François Villon al tropicelor, aşa cum el, poznaş, se intitula râzând -, după ce urcase, beată şi iresponsabilă, cele şase şiruri abrupte de trepte tocite, până la mansarda de la etajul al şaselea al Hotelului Saint Michel.

Când a posedat trupul splendid al paulistei, Bmno murea de dorinţa

Nici o altă femeie nu-i rezistase atâta timp, cu atâta şiretenie, cu toate eforturile lui de seducţie. Mariana abuzase de răbdarea lui, răspundea la galanterii cu numele şi calităţile soţului, depăşise toate recordurile; competentul cuceritor se simţea pe punctul de a suferi un eşec. Era umilitor. Aşa că prima dată a posedat-o cu sălbăticie, aproape cu farie, siăşiind fastuoasele foste regale (costumul de regină, comandat la noi lorul cel mai şic, costase o avere), smulgând jupoane apretate, lăsând-o în corset şi cu gulerul

cel mare şi ţeapăn. Un uragan.

Odată potolit avântul iniţial, simţind-o pe adultera debutantă fremătând în momentul de plăcere, surprinzând un geamăt, Bruno şi-a dat seama de drama acelui trup de femeie croit să se dezlănţuie în desfitări erotice şi ducând lipsa acestora, căci nu avusese parte decât de limitatul pat matrimonial al omului de afaceri bogat. Soţul, despre care mereu vorbea lăudându-i succesele la echitaţie, putea î el un călăreţ emerit, un campion al unor turnee senzaţionale, frumos, multimilionar distins, agreabil st toate celelalte, însă, în materia de bază care determină tot restul, nu era decât un bărbat obişnuit, după cum a putut constata cu uşurinţă Bruno.

După ce a posedat-o cu farie de violator, a început s-o dezbrace încetişor, piesă cu piesă, pe îndelete, căci, în timp ce ficea acest luau, lua în stăpânire toate detaliile, oprindu-se la frecare amănunt, ficând trupul femeii să vibreze în întregime, aprins de uimirea şi revelaţia plăcerii. Expert în arta plăcerii, din plăcere şi ca profesie, Bruno a condus-o de la banalitatea lui Alberto la delicatese rafinate, dezvăluindu-i uzanţe şi obiceiuri inedite pentru ea, suavităţi ale limbii şi senzaţii de atingere, când, în acea primă dimineaţă, i-a atins şoldurile şi sânii modelaţi de Rubens, apoi floarea deschisă, cuib de miere, în cele din urmă, a văzut-o goală pe de-a-ntregul, cu sânii înalţi, cu coapsele pline, cu ochii imenşi de apă pură. A întors-o cu faţa-n jos - un spate magnific, fese de iapă, pe care Alberto nu ştiuse să le călărească. în spumă de şampanie a savurat-o pe îndelete.

Mariana a reacţionat printr-o explozie nestăpânită st grăbită,

demonstrând, in acelaşi timp. ignoranta si dorinţă de a învăţa. Era un vulcan adormit, intrat brusc în empţie. Flăcări s-au înălţat până la cer şi pe colinele trupului reginei s-a scurs lavă. Micul studio, mansarda cea săracă, a gemut în ceasul de desfrânare în muzica suspinelor de amor; s-a parfumat cu aromă de iemeie, cu sudoare de bărbat, cu miros de spermă, de sex satisfăcut, saţiat şi insaţiabil; s-a luminat cu lumina ivită în ochii de apă ai Marianei, acum şi mai mari, căci erau plini de lacrimi. Aşa a început bacanala, care a durat trei luni.

Trei luni în timpul cărora Mariana s-a dăruit şi a primit, recuperând anii pierduţi. Nu dorea decât să se afle în mansarda poetului, a tinerelului, a copilului Bahiei pe care *le bon dieu de France*— i-1 trimisese prin mâna de soră a Silviei. îl umplea de cadouri, îi sorbea vorbele şi versurile. Ciupită, muşcată, linsă, suptă, penetrată, călărită, călărind, flecare noapte era o premieră, o senzaţie nouă; savori atât de diierite, diierenţe de buchet - şi totul în franceză, limba în care nici un cuvânt care se reieră la dragoste nu e obscen: *le beau vit et le gentil con, la verge et la chatte, la rosette et les feuilles de rose, les nichons et les cuisses, la motte, le cul.* Bmno îi spunea poeme erotice de Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Apollinaire: *tes fesses lourdes comme des fromages de Hollande-,* şi le punea în practică: *ma queue éclatait sous tes lèvres / comme une prune de Juillet.* Mariana învăţa şi repeta cu accentul călugăriţelor de la Colegiul *Des Oiseaux,* unde învăţase franceza: *mon cul s'éveille au souvenir / d'une inoubliable caresse.* Ce minune să adoarmă în braţele lui Bmno, să se trezească la atingerea limbii lui pricepute: *Ah, comme c'est bon!*

Pat de gigolo şi de balzaciană, de vagabond şi de bacantă, dorinţă şi huzur, toarne şi pofiă. Cum nu-i ajungea poezia celorlalţi, Bmno a compus pentm Mariana o cunună

de sonete indecente, unde a cântat dea iir a păr corpul ei magniiic, dând rimă şi metru libertine poveştii de dragoste pariziene a lui François Villon din Bahia şi a Măriei de Medici din São Paulo, trăite în Boul'Midi.

POVESTEA ROMANŢIOASĂ NU S-A LIMITAT ÎNSĂ LA DIMINEŢI ŞI NOPŢI DE MÂNGÂIERI, la imensa bacanală. A fost completată şi înnobilată prin plimbări pe înserat, prin conversaţii interminabile pe malul Senei, prin bistrourile din Saint-Germain, prin grădina Luxembourg, „grădina şi palatul tău, draga mea Mana de Medici". Mariana i-a povestit bucurii şi tristeţi, şi-a trecut în revistă viaţa. Iluziile elevei de la Colegiul Des *Oiseaux,* primele baluri, moştenitoarea pretenţioasă refrizând logodnici, întâlnirea cu Alberto, iubirea nemăsurată, căsătoria fericită, întoarcerea în lume, luna de miere care se prelungise de-a lungul a mai bine de patru ani, apoi abandonul lent, indiferenţa, lipsa copiilor, dormitoarele separate, soţul în strădania lui de a câştiga bani, împărţit între São Paulo şi Santos, şi, în cele din urmă, disperarea, propunerea de despărţire şi venirea la Paris înainte de a lua o hotărâre deînitivă şi iremediabilă. în Paris îl întâlnise pe Bruno, întâlnise fericirea.

Fericirea? Sau doar plăcerea, frenezia unei aventuri minunate, depravată şi deosebit de dulce?

Orice ar î fost, lăcuse despărţirea obligatorie, nu mai era vorba să aâe dacă Alberto îi lipsea sau nu. Ea îl trădase, totul se siirşise.

Bruno asculta cu acea atenţie tandră pe care a ştiut de timpuriu s-o acorde femeilor. O lua în braţe, schimba subiectul şi-i săruta ochii imenşi, ca de apă, ca s-o abată de la gândurile triste:

— Ai două lucruri, regina mea, mai frumoase ca ale oricărei alte femei:

Vorbea de canţonete şi tablouri, îi recita un vers scris recent, dar ea se întorcea la eterna temă a soţului, acum pierdut pentru totdeauna. într-o noapte, după ce au urcat scările abrupte care duceau la etajul al şaselea al Hotelului Saint Michel, Bruno întrebă:

— Ce te preocupă? Ce s-a întâmplat?

Mariana deschise geanta şi căută telegrama:

Alberto îşi anunţa îmbarcarea pe un vapor francez. Urma să ajungă la Paris în următoarele cincisprezece zile, nu suportase să aştepte cele şase luni

credincioasă soţului tău. Nu te văd trecând din mână în mână, n-ai fi fericită.

— Nu-i vorba de asta, Antonio, nici pe departe. Ascultă: pe lângă tot ce mi-ai dămit, versuri şi plăcere, m-ai lăsat însărcinată. Te anunţ de la început că n-o să avortez, întotdeauna mi-am dorit un copil. Dar n-o să te supăr, o să-mi nasc copilul în Brazilia. El îmi va aminti de tine, de Antonio al meu cel provizoriu.

Bruno zâmbi, chipul i se luminase:

— Un copil? De ce o „să-ţi” naşti copilul? E copilul tău la fel cum e şi copilul meu, e copilul nostru!

Rămase pe gandun timp de un lung minut, apoi o lua in braţe si-i sărută ochii şi gura. După care vorbi, devenit deodată serios şi înţelept, versat la cei douăzeci de ani, aşa cum se întâmplă numai cu poeţii; ei au darul divinaţiei:

— Şi soţul tău îşi doreşte un copil, nu-i aşa? în plus, semănăm, el şi cu mine, aşa mi-ai spus. Să nu crezi că-1 abandonez pe copilul nostru; ştiu că va î băiat, iar tu îi vei da numele de Antonio. Dar gândeşte-te. De ce să creşti un copil iără tată, născut dintr-o relaţie adulterină? El va plăti scump pentru asta, toată viaţa. Pentru Antonio al nostru, cel mai bine e să vină pe lume ca îu al lui Alberto Ribeiro da Costa, iar eu vreau ce-i mai bun pentru îul meu. Nu te nelinişti, nu mă crede lipsit de demnitate; gândeşte pe-ndelete, cu calm, o să vezi că am dreptate. Vreau să-ţi dăruiesc mai mult decât plăcerea şi fiul, vreau să te redau soţului tău. Cu el, tu şi Antonio veţi li fericiţi.

Aşa a fost. în ajunul sosirii lui Alberto, în momentul despărţirii, ea i-a mulţumit, plângând, iar Bruno i-a amintit că-i rămânea dator cu un poem; într-o zi avea să-l sc rie, căci păstra pe retină imaginea trupului Marianei îmbrăcată într- o cămaşă iăcută din lumină, din lumina zorilor.

Copilului conceput în Paris, în patul de bacantă din mansarda de la etajul al şaselea al Elotelului Saint Michel, i-au dat numele de Antonio, în semn de mulţumire faţă de siântul ocrotitor al căsătoriei, la care Mariana se rugase cerând un copil. Minunea s-a întâmplat în noaptea sosirii lui Alberto, când ea s- a dezbrăcat pentru soţ în casa surorii ei şi, lăsând la o parte pudoarea, i s-a dăruit cu furie şi cu

dorinţă imperioasă. Uimit, Alberto afirmă:

— Azi am să-ţi iac un copil, sunt sigur, iubita mea.

Apoi, în São Paulo, s-au născut Alberto Filho şi Silvia, botezată astfel în cinstea mătuşii care continua să trăiască în Paris şi nu se gândea să se întoarcă. Doar că, în locul lui Jean cel mic şi André cel mare, îl alterna pe Bob, un nord-american blond şi delicat - nord-americanii erau la modă -, cu francezul Georges, un francez frind absolut indispensabil.

în înalta societate paulistă nu se ştia să existe vreun cuplu mai fericit, după cum a constatat maestrul Afrânio Portela. aâat in cautare de informaţii amănunţite - material pentru roman. Soţ devotat şi atent, soţie credincioasă şi iubitoare, îmbătrânind împreună - peste patru ani urmau să sărbătorească nunta de aur -, Mariana şi Alberto au dovedit că, şi printre bogătaşi si multimilionan, ficuţi din bani şi din frivolităţi, poate să înflorească iubirea şi să lie eternă. Sunt vrăjitorii de-ale poeţilor, mai miraculoşi în materie de iubire decât sfinţii proslăviţi în altare.

ÎN LINIE DREAPTĂ

ÎN LINIE DREAPTĂ, ÎN SĂPTĂMÂNA ALEGERII, ÎN ACEL IANUARIE T ORID DIN 1941, când vremea caldă şi umedă apăsa peste Rio ca o lespede de beton armat, două veşti bune, ambele datorate intervenţiei academicianului Altino Alcântara, au deschis perspective luminoase pentru candidatul unic.

pieptul, manşetele şi gulerul brodate cu aur pe stoiă verde, extrem de scumpă, roba costa o avere, şi încă ceva pe deasupra împreună cu accesoriile indispensabile: bicornul cu

galoane de aur şi pene albe, spada cu ornamente şi colanul aurit. Altino Alcântara, surprins şi măgulit de invitaţia coreligionarului de a rosti discursul de recepţie - credea că alesul avea să lie Rodrigo Inăcio Filho, unul dintre susţinătorii candidaturii generalului şi prieten intim al familiei, după cum i se spusese -, promisese să lanseze o subscripţie în São Paulo menită să finanţeze somptuosul costum al nemuririi. Avea să fie o treabă anevoioasă şi de durată, deşi ideea recunoaşterii publice a iâptelor sale de arme de către locuitorii marelui stat nu-i displăcea vechiului combatant din ’32.

Regretând promisiunea, Alcântara a preferat să acţioneze pe căi lăturalnice, rugând un prieten comun să intervină pe lângă guvernatorul statului Pemambuco; acesta s-a arătat receptiv, promiţând să semneze un decret prin care aloca suma necesară pentru cheltuielile cu roba concetăţeanului. Mândria statului era mai presus de divergenţele politice. în plus, îi spusese guvernatorul solului Poliţiei, generalul Waldomiro Moreira, aflat în rezervă, fără să comande trupe, instalat în fotoliul academic, nu reprezenta nici un pericol pentru *Statul Nou.* Donaţia oflcială avea să-l neutralizeze în întregime - câteva mii de reali bine

în aiără de această veste de bun augur, merituosul Alcântara îi deschisese perspectiva alegerii unanime. Generalul admitea un vot în alb, cel al lui Lisandro Leite. Presupunea că avea să fle singurul, oricum, suflcient ca să-i strice plăcerea unanimităţii, atât de greu de atins în votările din Academie. Se numărau pe degetele de la o mână nemuritorii aleşi astfel.

Politician în retragere, eminent avocat aflat în fruntea uneia dintre cele mai mari bănci din São Paulo, ocupându-se de interesele juridice ale Băncii Portugheze din Brazilia şi ale unor mari concerne, Altino Alcântara venea rareori la Rio de la închiderea Parlamentului în urma loviturii din ’37, şi cu atât mai puţin la Academie. Coreligionar al generalului, simpatizând fitis candidatura lui, flisese ales ca să-l primească - generalul nu ficuse un senei din invitaţia anticipată; şi nici Evandro şi acoliţii săi, nici Lisandro şi cei rămaşi credincioşi colonelului Sampaio Peretra nu vorbiseră cu el despre alegerea problematică a generalului. Pură pierdere de timp, nu merita efortul. Totuşi, preşedintele Elermano do Carmo, într-una din rarele apariţii ale academicianului atât de puţin asiduu, s-a referit la atitudinea deplorabilă a candidatului care proclama hotărârea de a nu respecta protocolul, renunţând la vizita la Lisandro Leite, fapt care produsese o impresie proastă.

înainte de a se întoarce la São Paulo, Alcântara l-a căutat pe general ca să-i înmâneze voturile, întrucât o audiere de la care nu putea lipsi, stabilită nu putea să vină acasă la stimatul prieten după vot, ca să-l felicite personal, pe el, pe prea-demna lui soţie şi pe încântătoarea lor îică. Şi a proîtat de ocazie ca să-i recomande o mai mare âexibilitate în comportamentul faţă de Lisandro, începând prin a-şi revizui poziţia faţă de vizită.

— Iertare, ilustrul meu prieten, dar, ca oîţer superior al Forţelor noastre Armate, ca general de armată, mă simt în imposibilitatea de a o face. E

Politician abil, Alcântara a găsit calea de conciliere;

întotdeauna găsea căi de conciliere:

— înţeleg că nu vreţi să vă duceţi personal. Faceţi următorul lucru: lăsaţi cartea de vizită cu câteva cuvinte la portăreasa clădirii în care locuieşte. Există precedente în alegerile anterioare. Aşa poate că reuşim să-l facem pe Lisandro să nu voteze în alb, ci doar să se abţină, devenind astfel posibil să îţi ales în unanimitate.

Argumentul a cântărit suâcient, căci generalul Moreira s-a înmuiat:

— Aţi â dispus să-i vorbiţi despre asta?

— în cazul ăsta, o să las cartea de vizită. Chiar mâine.

Urmându-i sfatul, i-a lăsat portăresei clădirii cartea de vizită, adăugând la numele tipărit - gen. Waldomiro Moreira - câteva cuvinte scrise cu mâna lui: „îl salută pe academicianul Lisandro Leite". Spera ca, în schimbul gestului său delicat, canalia să se abţină, renunţând la votul în alb. Unanimitatea i-ar â încununat alegerea, situandu-se astfel printre cei doi sau trei privilegiaţi care, de regulă, nu pierdeau ocazia să se laude cu acea distincţie extrem de rară.

TEVATURA

TEVATURĂ! CUVÂNT PE PLACUL GENERALULUI MOREIRA, CARE-L UTILIZA PENTRU A DESEMNA agitaţia care domnea în casa din Grajau în

Braziliene de Litere care urma să înceapă la ora şaptesprezece şi în cadrul căreia cei treizeci şi nouă de nemuritori trebuiau să-l aleagă pe succesoml poetului Antonio Bruno, decedat cu patm luni şi ceva în urmă. în

alegerile foarte disputate, se poate întâmpla ca nici unul dintre candidaţi să nu obţină cvorumul indispensabil. în caz de candidat unic, aşa ceva nu s-a întâmplat niciodată.

Tevatură! Dona Conceiţão nu cunoştea termenul, dar, auzind explicaţia lingvistului aproape nemuritor, se declară de acord - niciodată, în toată viaţa ei de servitoare a cumnatei şi a fratelui, şi de femeie măritată, nu se confruntase cu o asemenea alergătură teribilă. Tmdă infernală, responsabilitate îngrozitoare. Umblă prin casă precum un gândac năuc - „Parcă ai li un gândac năuc", i-a zis generalul văzând-o atât de agitată -, dând ordine, împărţind sarcini. Apare în sufragerie—, unde Cecilia şi Sabenţa curăţă fructe pentru *ponche,* ananas, mere, pere, portocale, struguri şi, când sunt singuri, îşi dau săruturi - ce zi fericită!

— Credeţi că or să vină mai mult de cincizeci de persoane?

— Cincizeci? Mai adăugaţi ceva, dona Ceiţão. Lui Sabenţa îi plac diminutivele şt prescurtările, semn de stimă şi intimitate: încă nu v-aţi dat seama de importanţa Academiei Braziliene. A lace parte din ilustra instituţie înseamnă consacrarea maximă la care poate aspira un om de litere. Contaţi pe vreo sută de persoane sau peste.

— Ar trebui să mărim comanda de plăcinţele şi chilteluţe de găină la patiseria domnului Antero. Să mai cerem douăzeci din frecare. Dă telefon, Cecilia.

— Lăsaţi că mă ocup eu, dona Ceiţão.

Ce om de treabă acest domn Sabenţa! Dacă Cecilia va trebui să se însoţească cu cineva - chiar dacă ar vrea să se întoarcă la soţul ei, el nu va accepta, şi are dreptate -, să fie cu domnul Claudionor; nu mai e tânăr, trebuie să aibă

vreo patmzeci de ani, câştigă bani frumoşi ca jurnalist şi profesor, e despărţit de nevastă, care a fugit cu altul, un fost iubit, la trei luni după căsătorie; Cecilia cel puţin a aşteptat să se împlinească anul. Fără să mai punem la socoteală că, la numai patmzeci de ani, domnul Claudionor face parte deja dintr-o academie. Academie de mâna a doua, după spusele lui Moreira, dar asta zice el acum. înainte de a primi comisia de nemuritori, tare mai voia să intre în cealaltă, umbla ca un nebun după domnul Sabenţa.

Dar nu e momentul să se gândească la soarta Ceciliei şi nici la calităţile lui Claudionor al ei, o să fie cum o să vrea Dumnezeu! Sabenţa revine de la telefon, misiune îndeplinita. înainte să plece la cartierul general din bucătărie, dona Conceiţão exclamă:

— Ce cheltuială! Oare merită?

în bucătărie se prăjesc munţi de bulete de cod şi de chilteluţe. Trei ajutoare, stimulate cu gratificaţii substanţiale, două verişoare şi o cumnată, au venit s-o ajute pe Eunice, credincios factotum aflat în slujba familiei Moreira din vremuri imemorabile. Una dintre ele, specialistă în dulciuri, s-a însărcinat să facă *quindins, fios de* ovos, *olhos-de-sogra, bons-bocados, brigadeiros—.* Trecând pe acolo, dona Conceiţão gustă un *quindim—,* e un deliciu. în cuptor - o şuncă imensă; curcanul şi picioml de porc sunt gata. Domnul Arlindo umblă de colo-colo ocupându-se de băuturi. Imediat după prânz, a venit un ospătar, recomandat de un vecin petrecăreţ; este scump, dar eficient - dona Conceiţão nu ştie dacă trebuie sau nu să-i scadă din plată cupa de cristal pe care a spart-o când a spălat paharele. Prejudiciu material şi sentimental, întmcât cupa, cadou de nuntă, iăcea parte dintr-

un set de douăsprezece piese care acum a rămas incomplet. în afară de *ponche,* de răcoritoare şi de bere - două butoaie de bere din cele mici -, mai erau trei sticle de whisky scoţian şi două de coniac franţuzesc, ce costaseră o groază de bani. Asta la cererea Ceciliei, care era la curent cu năravurile academicienilor:

— Nu pot lipsi whiskyul şi coniacul... N-au lipsit nici din garsoniera lui Rodrigo, mărci străine. Şi nici vorbă să fie whisky de-al nostm şi coniac de

Dona Conceiţão îşi punea mâinile-n cap, dar ce putea să facă? Contul din bancă, unde economiile adunate d^a lungul anilor aduceau dobânzi, a suferit o gaură serioasă. Cecilia ceruse ca rochiile pentm noaptea de după alegere, când aveau să primească felicitările, şi pentru marea noapte a primirii, care avea să fie

vreun vot m alb sau unanimitatea care-1 va consacra? Poate că, din deferenţă pentru cartea de vizită, Lisandro Leite nu va recurge la votul în alb. în acest caz, generalul e dispus să „uite divergenţele din trecut şi să-t inunda dreapta colegului de nemurire", după cum îi dezvăluie bunului Sabença.

Cu paharul şi pilula în mână, dona Conceiçâo se apropie:

— Doctoria, Moreira. Nu crezi că azi ar trebui să iei două comprimate

— Nu văd de ce. Mă simt cât se poate de bine. înghite doctoria şi bea o înghiţitură de apă: Vreau să îe totul gata şi pus la pună când vor veni academicienii.

Lasă un zâmbet să-i curme seriozitatea obişnuită de pe chip şi ciupeşte, gest rar, obrazul soţiei:

— Mâine mă duc la Pena, croitor oîcial al Academiei, ca să-mi ia măsurile pentru robă.

Claudionor Sabença, dar vor li nişte bani bine investiţi - mâna Ceciliei, premiul José Verissimo şi, în viitor, cine ştie?... Cu socrul acolo, lucrând pentru el... Visele populează casa din Grajaiî, unde dona Conceiçâo se agită în mijlocul îngrozitoarei tevaturi.

CANDIDATUL LA FUNCŢIA DE MINISTRU

RENATO MULLER V1EIRA, AMBASADOR AL BRAZILIEI ÎN MEXIC, A AJUNS LA RIO, în concediu, exact în ajunul alegerii. Academician de cinci ani, ales în al patrulea tur de scrutin al unei alegeri dificile, avea ocazia, pentru prima oară, să voteze personal. Venirile sale în Brazilia nu coinciseseră cu cele două alegeri care avuseseră loc între timp şi votase prin

corespondenţă. Şi pentru locul vacant al lui Bruno îi trimisese scrisoarea răposatului candidat Sampaio Pereira şi primise doar cablograma sa amplă şi plină de căldură.

Nu-1 cunoştea pe colonel decât după nume; nu-1 văzuse niciodată şi nici nu citise nici unul dintre polemicele studii politice pe care le scrisese. Dar se grăbise să-i trimită voturile şi felicitări pentm că era vorba de o personalitate influentă în guvern, având şi un prestigiu recunoscut în mediile militare. Ar fi putut avea un cuvânt hotărâtor pentru ambiţiile lui Muller Vieira, care se afla pe lista înlocuitorilor posibili ai lui Oswaldo Aranha în minister, în cazul în care ar fi devenit reală anunţata sa retragere. Considera feptul că servise în Germania după luarea puterii de către Hitler ca fiind un atu cu greutate; lăsase o impresie bună printre autorităţile naziste, utilă în împrejurările actuale, când politica externă a Braziliei se înclina spre o alianţă cu Axa.

Poet şi romancier, cu o poezie ermetică şi o proză cabalistică, având o jumătate de duzină de volume publicate, era foarte apreciat de anumiţi critici, care, printre laude, îi citau pe Dostoievski, Joyce şi Kaflca pentm a explica angoasa şi singurătatea prezente în scrierile sale; puţin citit, dat fiind elitismul extrem şi tematica intimistă; în romanele sale, Brazilia nu exista, iar în poezia sa, nici cei mai ageri la minte n-au întrezărit iubirea. Nu e citit nici măcar de criticii care-1 laudă atât, afirma R. Figueiredo Junior (la fel ca mulţi alţi clevetitori), critici care, de altfel, conform aceluiaşi dramaturg acid, nu-i citiseră nici pe Joyce şi Kaflca, cel mult răsfoiseră nişte traduceri din Dostoievski. Adevăml e că, citit sau nu, se crease în jurul lui Renato Muller Vieira o aură de geniu; romanele şi poemele sale reflectau, în opinia acelor

teoreticieni ai literaturii, patetica lume actuală, violenţa dezlănţuită, nu cea a războiului - „operaţie universală şi necesară” -, ci violenţa interioară a fiinţei umane.

Primise telegramă şi de la generalul Moreira, una scurtă; generalul plătea cu banii lui, care erau preţioşi, în timp ce colonelul folosea fondurile de luptă împotriva comunismului. Răspunsese mulţumind pentru comunicare si informând ca era angajat faţă de Sampaio Pereira. După moartea puternicului colonel, s-a arătat mai amabil, confirmând primirea scrisorii acum a candidatului unic. pnn care acesta n aducea la cunoştinţa noua conjunctura si-1 ruga să-i trimită voturile. L-a inlbrmat că avea să se afle în Brazilia în momentul alegerii şi va avea plăcerea să voteze personal numele eminentului general. N-a spus cât regreta moartea colonelului. Cum era puternic, ar li plătit sprijinul cu dobândă.

Virtuţile candidatului unic se reduceau la stelele de pe veston. Oricum, chiar şi în opoziţie, un general e întotdeauna un general.

Venise cu intenţia să proîte de concediu ca să lămurească adevărul despre retragerea lui Aranha şi să consolideze munca în jurul propriului său nume. Conta pe prietenii din cabinetul şefidui Guvernului. Şi-a petrecut dimineaţa şi începutul după-amiezei în Itamaraty, de unde a plecat direct la Academie. Primit cu îmbrăţişări şi urări de bun venit, a încasat, la secretariat, cecul corespunzător indemnizaţiilor restante - chiar dacă nu era prezent, le primea dintr-o deferenţă a preşedintelui - şi în sala de ceai unii l-au numit ministru. Lisandro Leite, care nu s-a mulţumit cu îmbrăţişarea şi cu urările de bun venit, şi-a tras colegul spre o

fereastră:

— înainte să vi se vorbească despre un alt nume, vreau să vă anunţ că Râul Limeira al nostru va î candidatul...

— Chiar el. Mai mult decât rector, prieten de suâet al Omului. Pentru cineva care se află pe punctul de a li ministru...

— Dar candidat pe ce loc? A murit cineva de alaltăieri până ieri, în timp ce eu mă aflam în avion?

— Pe locul lui Antonio Bruno.

— Dar ăsta va li ocupat azi.

— Asta depinde...

— De votul dumitale, de exemplu. Poate li decisiv. Sunt autorizat de

— Nu înţeleg nimic. Vorbeşte clar.

— Haide în bibliotecă, acolo o să fim mai în largul nostru.

FIREA OMENEASCĂ

CÂND A COBORÂT ÎN FAŢA MICULUI TRIANON, VENIND DE LA PETROPOLIS pentru alegeri, Rodrigo Inâtio Filho s-a trezit prins în braţele osoase ale lui Evandro Nunes dos Santos:

— Fericitule, te bucuri de mireasma şi de răcoarea muntelui, în timp ce

Braţ la braţ, se îndreaptă spre secretariat şi Rodrigo cere informaţii despre felul în care merg lucrurile:

— Şi cum merge gherila, El Pasionario? Porecla fosese inventată de cumătrul lui, Portela, zeâemistul acela.

— Gherila o să dea ultimul atac peste foarte puţin

timp. Evandro se opreşte în mijlocul vestibulului st îst scoate *pmce-ne*z-ul, amuzat. Inamicul e

Rodrigo îi şopteşte:

— Firea omenească e ticăloasă, domnule Evandro.

— Eu l-am descoperit pe general când dumneata şi Portela umblaţi după unul care să îndeplinească condiţiile necesare. Am iăcut parte din delegaţia care s-a dus la el acasă ca să-l invite să candideze...

— Şi eu, Alrânio m-a obligat.

— N-am ajuns până acolo.

— ...am avut o relaţie cu îică-sa, o iată drăguţă şi cam insipidă... în îne, sunt prieten de lamilie, aproape rudă. Totuşi, votez cu el doar ca să îu cu conştiinţa împăcată şi, ce-i mai rău, ţin pumnii pentru victoria voastră împotriva bietului om. Nu încape îndoială, firea omenească e foarte ticăloasă.

— Bietul om? Deja iâce şi desiâce şi zice că Bruno era o vită încălţată. Imaginează-ţi dacă ajunge să fie ales... Vezi că votul dumitale ne-ar putea li necesar. Dacă ne gândim logic, vei vota împotriva conştiinţei dumitale şi nu ca s-o împaci. Judecă...

Rodrigo o porneşte din nou spre secretariat:

— *Vade retro!*

— Drăguţă şi insipidă! Hai, plăteşte preţul libertinajului. Dar, te rog, nu te angaja pentru peste patru luni - candidatul nostru e Feliciano. Ştiai, nu?

— O să votez cu el cu multă plăcere dacă o să câştigaţi.

— Te mai îndoieşti? Cu mine aici, nimeni nu schimbă uniforma cu roba—. Nici uniforma, nici sutana.

— Dumneata eşti ultimul anticlerical din lume...

— Nu sunt anticlerical, sunt materialist. Am mulţi prieteni printre preoţi, dar nu vreau să vină aici să ţină predici despre religie.

— ...şi ultimul antimilitarist...

— Sunt civil convins, asta da. Am prieteni şi printre cătane, dar nu admit să vină să se bage aici ca să ne înregimenteze... Fotoliul Armatei, unde s- a mai pomenit aşa ceva?

URNA

AŞA CUM E OBICEIUL, DECANUL FRANCELINO ALMEIDA POZEAZĂ PENTRU FOTOGRAFI, cu mâna întinsă spre umă, având atitudinea celui care introduce votul. După ce se retrag reporterii, uşile sălii de şedinţă se închid.

îmbrăcat cu eleganţa unui lord englez, cu haine negre, cu păml alb, bătrânul intendent îi prezintă urna preşedintelui, primul care votează. Continuă apoi cu ceilalţi membri din prezidiu şi coboară în sală.

Numărul academicienilor prezenţi e mic în acea ultimă şedinţă înainte de vacanţă. Majoritatea au lugit de căldură spre oraşele de munte, iar unii s-au dus să petreacă sărbătorile în statele natale şi încă nu s-au întors. Bătrânul intendent merge de la un fotoliu la altul şi liecare nemuritor introduce în urnă bucăţica de hârtie. Preşedintele informase, înainte de a se începe colectarea voturilor, despre scrisorile primite de la cei absenţi, însoţite de voturile aiate în

Adusă din nou la prezidiu, urna e golită. începe numărarea voturilor. Imediat ce se va încheia, hârtiuţele vor li puse din nou în urnă, iar bătrânul intendent le va îmbiba cu

alcool înainte de a scăpăra chibritul ca să aprindă focul care le va mistui. Astfel, secretul votului va rămâne îngropat în cenuşă.

în sala de ceai, jurnaliştii st fotografii lichidează ce a mai rămas de la masa bine asortată. La alegerile disputate e lume multă prin săli, la bibliotecă, pe hol, adepţi ai diferiţilor candidaţi, forfotă, rumoare. Alegerile cu candidat unic nu implică nici luptă, nici surprize, n-au nici un farmec. Cu toate acestea, şi-au iăcut apariţia câţiva curioşi, printre care bătrânul negustor de cărţi Carlos

Aşteaptă toţi încheierea şedinţei ca să ia o ocazie până acasă la academicianul proaspăt ales, pentru felicitări şi pentru mâncăruri şi băuturi. în picioare, lângă comoda unde se afiă telefonul, Claudionor Sabenţa aşteaptă clipa în care-i va anunţa generalului Waldomiro Moreira cucerirea nemuririi.

TELEFONUL

AŞEZAT PE FOTOLIU, LÂNGĂ TELEFON, GENERALUL WALDOMIRO MOREIRA aşteaptă telefonul prietenului Claudionor Sabenţa, care-i va anunţa cucerirea nemuririi. Cu uniforma de gală, cu chipul grav, afişează o seninătate demnă. Fiica lui e lângă el, uşuratică, dar devotată tatălui. Dona Conceiţão umblă de colo colo ocupându-se de ultimele pregătiri. Amândouă sunt pe

Câţiva musafiri au venit să aştepte vestea îmbucurătoare în compania candidatului şi se răspândesc prin salon - vecini, prieteni mai apropiaţi, câţiva

asortate, platourile şi farfuriile cu gustări sărate şi dulciuri,

tăvile cu şuncă, pulpa, curcanul. Cei foarte apropiaţi cunosc calităţile de bucătăreasă ale lui Eunice. în curte, domnul Arlindo a aranjat barul - butoaiele cu bere, vasele pline cu *ponche,* răcoritoarele şi, ascunse, sticlele de whisky şi de coniac, rezervate pentru nemuritori şi celelalte excelenţe.

Niciodată nu s-a scurs timpul atât de lent, generalul aşteaptă, cei prezenţi stau de vorbă cu glas scăzut, din când în când se aude câte cineva

AFRÂNIO PORTELA
ÎŞI AŞTEAPTĂ cu
mesajul:

— Da, Hermano, spune, te ascult.

Ascultă, cu mâna sprijinită pe umărul donei Rosarinho. Mâna i se crispează şi-i scapă exclamaţia:

închide şi rămâne nemişcat, tăcut. Dona Rosarinho îl ia de braţ:

— Ce s-a întâmplat, Afrânio?

— L-am omorât pe general!

AL DOILEA

BUNICUL INTRĂ ÎN CASĂ, CU CÂTE UN NEPOT DE FIECARE PARTE.

— Povesteşte, bunicule.

— Repede, dragul meu, ardem de nerăbdare să aflăm.

Evandro Nunes dos Santos se aşază pe scaunul său preferat şi-şi aprinde ţigara. în timp ce vorbeşte, se joacă cu *pince-nez*-ul:

— A avut şaisprezece voturi, au lipsit patm ca să obţină cvorumul. Doisprezece s-au abţinut, unsprezece au votat în alb. S-a terminat cu povestea asta cu fotoliul rezervat în Academie. Bmno va avea înlocuitoml pe care-1

— Nu crezi că poeţii ar putea să aibă loc rezervat, dragul meu? sugerează Isabel, cititoare insaţiabilă de poezie.

Sună telefonul, răspunde Pedro:

— E preşedintele dumitale, bunicule. Cred că vrea

să te felicite, e foarte Evandro ia receptorul:

— Suntem buni de... Nu-şi termină fraza, ascultă

tăcut: Nu mai spune. E regretabil, iară îndoială. Trist, de acord. Dar, la urma urmelor, războiul e

Pune aparatul la locul lui şi le comunică nepoţilor ce i s-a întâmplat

— Când a aflat vestea, a căzut ca trăsnit. Moarte instantanee.

— Iniarct?

— Poţi să-i spui aşa dacă vrei, Isabel. După mine, a fost moarte

— Al doilea, bunicule. Nu uita de colonel... aminteşte Pedro. Pentm o ceartă. A fost o ceartă şi atât, bunicule.

DOI BĂTRÂNI LITERAŢI

DOI BĂTRÂNI DOMNI LITERAŢI DE RENUME, DEMOCRAŢI, UNUL DOAR liberal, Airânio Portela, celălalt cu urme de anarhism, Evandro Nunes dos Santos, stau la un păhărel la Colombo, pe seară, a doua zi după alegeri. Privirea maestrului Airânio se ridică până la veranda atelierului lui

— Am început să scriu un roman, Poimâine mă duc la

în Teresopolis, o să

în maşină.

- Âm'crezu/că

mulher no espelho en

ăiesc prin saloane

A

ămas mult în urmă, r

iu puteam să creez o altă

gustul pentm intrigi legate de oamenii garsoniere, iar Lenţois-i® a r Maluquinha.

---

intra în poveste, îmi

Joarte bine.

nult... Chiar şt Colombo

amintesc simţi mândru -1 pe Evandro

Maestrul Airânio se cumătrul şi te amănunte:

povestire, nu ştia că o

— O *châ das cinco,* publicată acum vreo patru ani. Inspirată dintr-o relaţie pe care a avut-o Bruno cu o micuţă croitoreasă din atelierul de vizavi, de la etajul al doilea al clădirii aceleia. Ei bine, o să mă întorc la ea...

Madame Picq, de unde, cândva, Roşa flirta cu Antonio Bruno. Acum nu se mai apleacă peste balcon, şi-a deschis propriul atelier, un etaj întreg pe strada Rozariului, şi a trimis o carte de vizită oferindu-şi serviciile donei Rosarinho.

— La ea, da, acum o cunosc bine, în povestire i-am croit o personalitate complet falsă. Personajele vor li ea şi alte trei iubite ale lui Bruno. Toate patru erau la priveghi. De altfel, romanul începe la priveghi.

— Tot acolo a început şi bătălia noastră, odată cu intrarea lui Sampaio Pereira, îţi aduci aminte?

A luat poziţia de drepţi în faţa defanctului şi fotografia a apărut în ziare, ca să nu se îndoiască nimeni. Evandro ia paharul: Ce naiba o să fac acum? Tu ai romanul care-ţi va ocupa timpul în Teresopolis. O să-mi lipsească gherila.

— Nu urma să-ţi începi memoriile?

— Ar putea să iasă un capitol bun din gherilă... înmormântarea generalului a fost azi de dimineaţă, nu-i aşa? Ridică paharul şi-l goleşte.

Şi Afrânio Portela îşi bea ultima înghiţitură, înainte să răspundă. Cu paharele ridicate, par să propună un toast.

— Da, a fost. L-au înmormântat la ora unsprezece. Rodrigo s-a dus la
faneralii.

Cheamă ospătarul şi cere nota. Se uită la cumătrul Evandro Nunes dos Santos, având pe buze zâmbetul acela maliţios, şi conchide, cu voce macabră şi afectuoasă:

— Asasinule!

Cei doi bătrâni literaţi merg cu paşi măsuraţi pe stradă, bucurându-se de viaţă. Se îndreaptă spre librărie, ca să-şi satisfacă viciul de a răsfoi cărţi, de a afla ultimele noutăţi ieşite de sub tipar, de a comenta succese şi eşecuri, de a obţine pe sub tejghea cărţi străine a căror vânzare e interzisă de dictatură.

MORALA FABULEI

MORALA? UITAŢI-VĂ - PESTE TOT, ÎN TOATĂ LUMEA, E DIN NOU ÎNTUNERIC, război împotriva poporului, abuz de putere. Dar, după cum se dovedeşte în această iabulă, întotdeauna e posibil să se sădească o sămânţă, să se aprindă o speranţă.

Pedra do Sal, Bahia, ianuarie/iunie 1979

22 Ziarul de seară (port.).
£4 Post de radio din Rio de Janeiro.
¿5 Poliţia politică a
dictaturii salazariste. 22
Tentativă de revoltă
separatistă împotr

2Z Este vorba de volumul *Mensagem,* de Fernando Pessoa.
£8 Eţa de Queiros, Ramalho Ortigăo, Antero de Quental.
69 *Jungla* (port.).
22 Este vorba de volumul Romancero cigano (Romanţe ţigăneşti).
71 Titlul original: Vi

Capului Verde).
74 *Pentru toţi* (port.), în
linie dreaptă (fr.).

77 *Militarismul în America Latină (port.).*
78 Doamna Delia Pilar, cântăreaţă de tangouri (sp.).

acordul ortografic a fost legiferat de curând.

¿2 Limba portugheză. Aluzie la un poem al poetului brazilian Olavo Bilac (1865 -1918).
Maquis, grup de rezistenţi francezi în timpul celui de-
Al Doilea Război Mondial (fr.). £2 Tomâs Santa Roşa
(1909 -1956), scenograf brazilian.
83 Cei ce răstoarnă istoria (fr.).

22 Divinitate care combină culte de origine africană şi ceremoniale amerindiene.

88 înainte, pentru São Paulo (port.).
¿2 Culegere de poeme de Mâr io de Andrade.
Ministerul de Război.
21 *Dumnezeu să te răsplătească (port.).*
22 *Clasa muncitoare (port.).*
93 Oţel (port).
24 Pisică (port.).
22 Date faste ale naţionalităţii (port.).

22 Cisplatina era o provincie a Imperiului Brazilian; corespundea actualului teritoriu al 22 *Iniţiere* in *plăceri* (port.).

22 Cunună de sonete pentru o damă paulistă, bacantă din Paris (port.).

102 *Măşti* (port).
103 Bunul dumnezeu al Franţei (fr.).
104 în Brazilia, ca şi în Portugalia, sufragerii

105 Varietăţi de dulciuri braziliene.
106 Singularul de la *quindins.*

222 Localitatea natală a academicianului Afrânio Peixoto, alias Afrânio Porte la.

IDO „Pentru M..., Mar ia de Medici a mea” (port.).